

Sylloge selectiorum opusculorum de mirabili sympathia, quae partes inter diversas corporis humani intercedit / [Johann Christian Traugott Schlegel].

Contributors

Schlegel, Johann Christian Traugott, 1746-1824

Publication/Creation

Lipsiae : C.F. Schneider, 1787.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/qzd6yumn>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

47032/B

SCHLEGEL, J.C.T.

Partes inter diversos

et

Inter

TRAUG SCHLEGEL

et

et

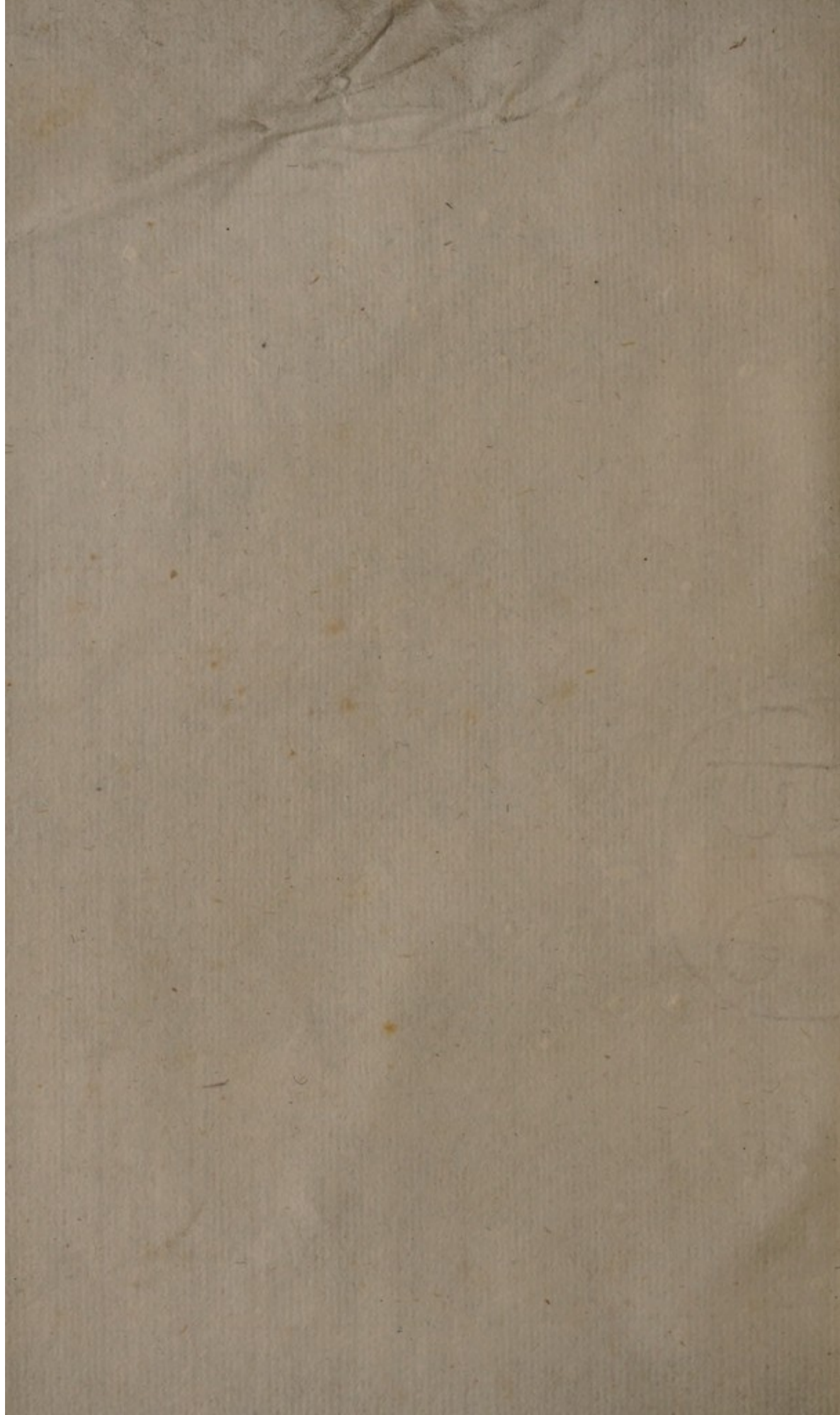
et

et

et

et

et

SYLLOGE
SELECTIONUM
OPUSCULORUM

DE
MIRABILI SYMPATHIA,

quae

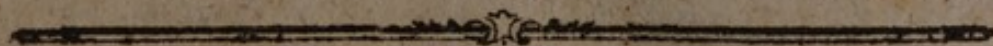
Partes inter diversas corporis
humani intercedit:

edita cura

IO. CHRIST. TRAUG. SCHLEGEL,

Doct̃oris Medicinae, atque Chirurgiae, et Medici

apud Longosaliffenses.

L i p s i a e,

Impensis Car. Frider. Schneider.

1 7 8 7.

SYLLOGE
STEELEI
OPUSCULORUM

MIRABILIS SYMPATHIA

7

STEELE

V I R I S

eruditione perspicacitate meri-
tisq[ue] summis ornatissimis

PATRONIS atq[ue] FAUTORIBUS

indulgentissimis æstumatissimis

optimis

V I K I S

conditione polipicantia mori
et de tamis orationibus

PATRONI B. V. M. O. R. I. S.

et de tamis orationibus
et de tamis orationibus

DOMINO
IOANNI FRIDERICO
IAHN

Medicinæ Doctori
excellentissimo

Sereniss. Elect. Saxon. Archiatro
& Aulæ Consiliario.

DOMINO
GOTTLOB CHRIST.
DEMIANI

Medicinæ Doctori
excellentissimo

Sereniss. Elect. Saxon. Archiatro
& Aulæ Consiliario

Hanc Syllogen
consecrat,

fese resque suas de meliori
commendat

IOAN. CHRIST. TRAUGOTT SCHLEGEL.

DOMINO
JOHANNI FRIDERICO
JAHN

Medicus & Doctor
in Chirurgia
Socius Collegii Medicorum
& Artium Lipsien-
sis

DOMINO
GOTTLOBO CHRISTO
DE MILANI

Medicus & Doctor
in Chirurgia
Socius Collegii Medicorum
& Artium Lipsien-
sis

Hanc Tabulam

consecrauit

Die 10. Julii 1771

Jo. Fr. Schlegel

JOHANN CHRISTIAN FRUCHTLOFF

PRAEFATIO.

Permultum sane interest, medici per-
noscant inter partes corporis humani,
in statu sano atque morbofo, commer-
cium, quod mediante admiranda sym-
pathia exiftere folet; cum, hac cogni-
tione, certior indicatio curatoria for-
mari, & methodus medendi morbis
magis rationalis excogitari atque adhi-
beri poteft.

Ut autem hanc doctrinam patholo-
gicam penitus perfpiciamus, neceffe fit
animo attento ea penfitare, quæ Vi-
ri Celeberr., ex quibus, REGA, WHYTT,
LANGHANS, RAHN, & præcipue HAL-
LERUS, perfcrutator ille naturæ fagacif-
simus, primi nominandi funt, in fcri-
ptis fuis hac de re doctiffime explorata
habuerunt.

Nuperrimè quoque, non minori ftu-

P R A E F A T I O.

dio, compassionum doctrinam, scitu summe necessariam, ex instituto, ut magis illustretur, medici aliqui Batavi tractarunt, Viri nempe Cl. MICHELL, JAS, VEEGENS & ANEMAET, quorum scripta, primum in academia Batavina, quæ Leidæ est, defensa, hac Sylloge vero nunc conjunctim, mea cura, sunt recusa: quam ad operam insignis thematis, in istis pertractati, dignitas, & apud nos raritas ipsorum exemplorum, me permoverunt.

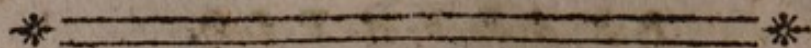
Opuscula, hac Sylloge contenta, & nova editione digna, sic recusa, omnino in exemplis apud nos perrara occurrere, bibliophilis satis superque notum est. Scias etiam, L. B. dissertationes fere omnes, academiis Batavinis in lucem emissas, nunquam ibidem venales, sæpe, anno elapso, vix ac ne vix quidem, vel quovis pretio, comparari posse: ipse enim hasce non possiderem, nisi ab Illustri Viro,

P R A E F A T I O.

EDUARDO SANDIFORT, Patrono atque Fautore meo summe venerabili, accepissem; cuius benevolentiae ac munificentiae eas me debere animo gratissimo publice profiteor.

Laudibus tandem extollendi sunt Viri Clar., qui in fontes Sympathiae mirabilis inter diversas partes C. H. inquirere, & phaenomena ejus, utut in ægrotantibus apparent, accuratius describere, variasque morborum multiplicium causas, quæ exinde originem ducunt, tradere, illisque medendi congruam methodum docere, omni cum studio laudabili sunt conati.

Non dubito denique, Lectores æquos de sententia, hic prolata, mecum consentientes, meisque conatibus, incrementa scientiae medicae magis magisque, quantum in me situm sit, promovendi atque propagandi, fore applaudentes. Dabam Longo-Salissæ, die 24. Aug. MDCCLXXXVI.

CONSPPECTUS

contentorum.

—————

I.

IANI PETERSEN MICHELL, *diff. de mirabili,
quæ caput inter & partes generationi dica-
tas intercedit, sympathia.* L. B. 1781.

Seçtio ejusdem prima.

De phœnomenis ex illa sympathia, tum in sa-
num, tum in morbosum corporis statum, redun-
dantibus.

Introductio. ————— Pag. 1

Cap. I. Illas capitis affectiones, quæ ex mutati-
onibus vario ætatis stadio contingentibus utriusque
sexus genitalibus deducendæ sunt, continens. 4

§. 1. Mutationes in viris, tempore pubertatis,
tam quoad sensus internos, quam externos, obser-
vandæ. ————— 4

§. 2. Mutationes, quas eodem tempore, quoad
memoratas functiones, subit sexus sequior. 9

§. 3. Quæ in coitu patiantur utriusque sexus
animales functiones? ————— 18

§. 4. Quid a conceptu & graviditate, quoad
has functiones, patiantur foeminæ? — 20

§. 5. Quas harum functionum mutationes par-
tus inducat & puerperium? ————— 22

§. 6. Quæ in statu effœcto phœnomena elucef-
cant, quoad functiones memoratas? — 23

Cap.

Conspectus contentorum.

Cap. II. Affectiones capitis a genitalium functionis anomalia, in utroque sexu ortum ducentes, continens.

§. 1. Dolores capitis.	Pag. 26
§. 2. Oculi affectiones.	32
§. 3. Narium affectiones.	38
§. 4. Aurium affectiones.	41
§. 5. Faciei Affectiones.	43
§. 6. Linguae & oris affectiones.	48
§. 7. Vertigo.	51
§. 8. Convulsiones.	53
§. 9. Affectus soporosi.	72
§. 10. Paralyfes.	74
§. 11. Deliria.	76

Cap. III. Symptomata functionis sexualis læsæ, a capitis affectionibus oriunda.

§. 1. Symptomata sexus virilis læsæ functionis; ab affectionibus capitis orta continens. 85

§. 2. Symptomata sexus foemineæ ex eodem fonte. 93

§. 3. De imaginationis gravidarum effectu speciatim in foetus nonnulla. 99

Sectio altera.

Quædam corollaria ex præcedentibus, quoad diagnosin & curationem capitis & genitalium morborum, continens.

Introductio. 107

Cap. I. Signa, quæ ex functionis animalis perturbatione ad diagnosin anomalie functionis genitalis, elici possunt.

§. I

Conspectus contentorum.

§. 1. Capitis affectionum ex memoratis causis
orientium diagnosi. - Pag. 110

§. 2. Quæ signa genitalium labes in capite ex-
hibet. - 112

Cap. II. Signa in genitalibus conspicua ad dia-
gnosin morborum capitis facientia.

§. 1. Signa in genitalibus ad diagnosin morbo-
rum capitis facientia, in variis morbis a variis ob-
servata. - 115

§. 2. Signa in genitalibus conspicua, quæ ma-
niæ diagnosin illustrant. - 117

Cap. III. Medicamenta, quæ genitalibus appli-
cata morbor. capitis therapie maxime conveniunt.

§. 1. Corollarium ex prioribus ad sanationem
morborum capitis ex memorato fonte spectans 119

§. 2. Remedia quædam, quæ genitalibus admo-
ta morb. capitis tollunt, eorumq. agendi modus 120

§. 3. De castratione, ut remedio, nonnulla. 125

§. 4. Alia quædam memorans remedia, eorum-
que in caput & genitalia agendi modum indagans.
128

§. 5. Veneris usum in morbis capitis sympa-
theticis prodesse probatur. - 132

Sectio tertia.

In causas Sympathie, quæ caput inter partes-
que generationi dicatas intercedit, inquirens.

Introductio. - 137

Cap. I. Fontes Sympathie exponens.

§. 1. Fontes Sympathie motorie. 139

§. 2. Fontes Sympathie sensitivæ. 143

§. 3.

Conspectus contentorum.

§. 3. Sympathia mixta.	-	Pag. 147
Cap. II. Objectiones contra propositam hypothesein dilutæ.		
§. 1. Cl. Rob. Whyttii objectiones cont.		149
§. 2. Objectiones Cl. Whyttii diluuntur.		150

II.

PETRI IAS, diss. de mirabili, quæ pectus inter & ventriculum intercedit, Sympathia. L. B. 1784.
Sectio ejusdem prima.

Exhibens illos effectus, quibus tam in sano quam morbofo corporis statu hæc doctrina sese manifestat.

Introductio. - - - 153

Cap. I. §. 1. Mutuum, quod pectus inter & ventriculum in statu sano intercedit, commercium exponens. - - - 156

§. 2. Circulationis momenta ex digestionem oriunda. - - - 158

§. 3. Momenta respirationis ex eodem fonte deducenda. - - - 160

§. 4. Commoda a cordis actione in digestionem redundantia. - - - 161

§. 5. Digestionis effectus ex respiratione repetendi. - - - 162

Cap. II. Affectiones pectoris morbosas, vitio ventriculi natas exponens.

§. 1. Vitia pulmonum & partium thoracem continentium ex memorato fonte ortum ducentia. 164

§. 2. Vitia cordis. - - - 172

§. 3. Febres gastricæ. - - - 180

§. 4.

Conspectus contentorum.

§. 4. Affectiones diaphragmatis.	Pag. 193
§. 5. Affectiones œsophagi.	196
Cap. III. Symptomata digestionis læsæ a pectoris morbis oriunda.	
§. 1. Symptomata intemperiei ventriculi læsæ, eiusque depravatæ functionis, a vitio pulmonum aliarumque vicinarum partium orta, continens.	199
§. 2. Symptomata cordis ventriculum ejusque functionem turbantia.	202
§. 3. Affectiones ventriculi læsi, diaphragmatis vitio inductæ.	205
§. 4. Symptomata functionis ventriculi læsæ, ab œsophagi morbis oriunda.	207

Sectio secunda.

Diagnosin & curationem pectoris & ventriculi morborum, ex memorato fonte nascentium, complectens.

Introductio.	210
Cap. I. Signa in pectore conspicua, ad diagnosin anomalie functionis naturalis inprimis facientia.	
§. 1. Pectoris morborum, ex memoratis causis nascentium, diagnosin.	212
§. 2. Quæ signa varia ventriculi labes in pectore exhibet.	214
§. 3. Signa in pectore conspicua, quæ tussis diagnosin formant.	216
Cap. II. Signa, quæ ex digestionis anomalia ad diagnosin variorum pectoris morborum petuntur.	
§. 1.	

Conspectus contentorum.

§. 1. Signa in ventriculo occurrentia, quæ pectoris morborum diagnofin illustrant. Pag. 220

§. 2. Quæ signa pleuritis biliofa in ventriculo exhibet. - - - 222

Cap. III. Medicamenta, ad fanationem morborum ex memorato fonte nascentium, in variis morbis a variis auctoribus laudata, continens.

§. 1. Medicamenta, quæ ventriculo ingefta pectoris morborum therapia maxime conveniunt. 226

§. 2. Remedia quædam externa pectori applicata, eorumque in ventriculum & pectus agendi modus 243

Seçtio tertia.

Sympathiæ, quæ ventriculum inter & pectus intercedit, fontes indagans.

Introductio. - - - 252

Cap. unicum. Varias conditiones probabiles, quibus partium Sympathia innititur, exponens.

§. 1. Sympathia nervofa. - - - 255

§. 2. Syftema fanguineum. - - - 259

§. 3. Continuitas membranarum. - - - 261

§. 4. An & in fabricæ aut humorum, quos partes fecernunt accipiuntve, fimilitudine? - - - 264

§. 5. Vicinia partium. - - - 267

§. 6. Vis vitalis. - - - 269

III.

DIDERICI VEEGENS, diff. de Sympathia inter ventriculum & caput, præcipue in ftatu præternaturali. L. B. 1784.

Introductio. - - - 274

Cap. I. De ventriculo, ejusque functione. 276

Cap. II. De affection. capitis a ventriculo oriundis.

§. 1. Dolores capitis. - - - 287

§. 2. Oculi affectiones. - - - 291

§. 3. Narium affectiones. - - - 293

§. 4. Aurium affectiones, - - - 296

§. 5.

Conspectus contentorum.

§. 5. Faciei affectiones.	Pag. 298
§. 6. Linguae & oris affectiones.	300
§. 7. Vertigo.	305
§. 8. Affectus soporosi.	306
§. 9. Paralyfes.	311
§. 10. Deliria.	312
§. 11. Convulsiones.	316
Cap. III. Continens nonnulla de diagnosi & cura affectionum harum sympathicarum.	322
Cap. IV. De causis Sympathiae ventriculum inter & caput.	348

IV.

IACOBI ANEMAET, diff. de mirabili, quae mammas inter & uterum intercedit, Sympathia. L. B. 1784.

Introductio. 357

Sectio prima.

Cap. I. De mamm. fabrica, earumque functione.	358
Cap. II. De uteri fabrica, ejusque functione.	370
Cap. III. Mirabilem mammas inter & uterum sympathiam, & ex ea redundantes functiones exhibens.	385

Sectio secunda.

Cap. I. De mammarum morbis consensualibus.	396
Cap. II. De morbis uteri consensualibus.	409
Cap. III. Regulas, quibus hi morbi avertantur, exhibens.	416

I.

IANI PETERSEN MICHELL,

Amstelaedamensis,

Dissertatio medica inauguralis,

De Mirabili, quae caput inter et partes generationi dicatas intercedit, Sympathia.

Lugduni Batavorum,

d. xix. Maji, 1781.

SECTIO PRIMA.

DE PHÆNOMENIS EX ILLA SYMPATHIA, TUM IN SANUM, TUM IN MORBOSUM CORPORIS STATUM, REDUNDANTIBUS.

INTRODUCTIO.

Vetustissimis jam temporibus, Universalem, & Particularem, quæ inter plerasque partes intercedit, Sympathiam, genuinis Medicis fuisse observatam & summopere in Praxi attentam,

tam, docent HIPPOCRATIS & GALENI scripta; quorum prior passim in scriptis illa notavit Symptomata, ex Sympathia promanantia: alter ex professo de iis agere operæ duxit pretium. Licet autem quoad observanda ex hoc fonte profluentia phænomena, Veteres multum profecerint, causarum tamen doctrina inculta fere mansit. *Vaporum* nomen hypotheticum GALENO in usu fuit, ad causas Sympathiæ explicandas; quem quum sequentis ævi Auctores ad amissim secuti sint, hæc hypothesis vix fuit correctæ: donec sanguinis circulatio, ab HARVÆO inventa, distributio nervorum a WILLISIO accuratius investigata, Recentioribus ansam dederunt ulterius in causas horum Phænomenorum inquirendi.

Sanguineo hinc Systemati alii, alii vicinitati, situi, similitudini functionis partium Phænomenorum adscripserunt causam, ut inter alios RIVERRIUS, BAGLIVIVS, alique non minoris subfelli viri: alii in membranis Sympathiæ fontes maxime collocarunt, ut cel. ETTMULLERUS & præstantiss. REGA a) alique.

Plurimi vero inter Recentiores WILLISIUM
seculi,

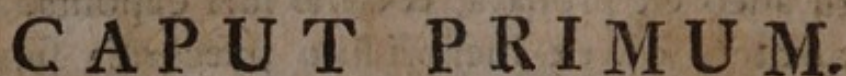
- a) Qui librum scripsit egregium de *Sympathia*, omnino inter optimos, qui de hac materie scripti sunt, locandum, cui titulus est *Dissertatio Medica de Sympathia, seu de consensu partium corporis humani &c.* Harlemi 1721.

secuti, Sympathiam nerveo Systemati soli attribuerunt, inter quos eminent VIEUSSENSIUS, BOERHAVIUS, KAVIUS, SWIETENIUS, HÆNIUS, WINSLOWIUS, PETITUS, WHYTTIUS, HALLERUS aliique, qui priores sequuti, nerveo Systemati, suo tamen quisque modo, Sympathiam adscripserunt.

Neque hæcce tentamina fructu caruisse, (licet causæ Sympathiæ vix recte explicite videantur) Recentiorum scripta convincunt, quibus ventriculi cum capite, cum cute & toto fere corpore, oculorum cum visceribus abdominalibus, cutis cum intestinis, uteri cum toto corpore Sympathia, tam in sano, quam in morbo corpore statu adeo est probata, & claræ luci exposita, ut vix exstet, cui ex meliori luto præcordia finxit Phœbus, quin palam hujus Sympathiæ leges effectibus conspicuas, in N. C. adnoscat.

Neque ignota inter utriusque sexus genitalia & caput Sympathia fuit Veteribus: ipse enim Medicinæ Auctor HIPPOCRATES hanc adstruit; tamen, (licet uteri Sympathiæ pluribus fuerit indagata) quum ex professo de illa Sympathia, quæ inter utriusque sexus animalitatis & generationis organa observatur, nunquam, quantum quidem mihi constat, actum sit, observationes Auctorum, quæ Sympathiæ hujus doctrinam spectant, collegi, & in ordinem digessi, ut hæc

Hinc, quum curvi norma rectum, & Sympathia morboſa, quæ in ſano ſtatu obſervatur, fundamentum præbeat, primum de naturali, quæ inter memoratas partes adest, Sympathia agere; dein morbos ex illa Sympathia promanantes, Auctoriſus notatos, breviter memorare, & ex hiſce corollaria quædam practica ex obſervationibus ſponte fluentia, vel legitima argumentatione inde deducta proponere decrevi, ut eo faciliſus ſit, quam adungere animus eſt, in cauſas hujus Sympathiaſus inveſtigatio.

*Illas Capitis Affectiones, quæ ex Mutationibus;
vario Ætatis stadio contingentibus utriusque
sexus Genitalibus, deducendæ sunt,
continens.*

§. I.

Mutationes in Viris, tempore Pubertatis, tam quoad sensus internos, quam externos, observanda.

Si statutas ab AUCTORE NATURÆ Oeco-
nomiæ Animalis leges Philosophice confide-
remus, si speciales, quibus Ætatis Mutationes
restrinxit, terminos, qua Physiologum decet, at-
tentione

tentione, indagemus, miremur oportet harum constantiam & simplicitatem, qua posita, ordo Naturæ elegans, nec in minimis non observabilis, elucescit: harum exemplum sistat determinata Ætatum Mutatio, qua foetum infans, infantem puer, puerum juvenis, juvenem vir, virum tandem senex excipiat. Miremur, inquam, hasce Naturæ leges, verum magis miremur, qui ingenio humano magis patefcunt, harum legum in quocunque individuo effectus; quid, quod mirandæ illius legis specimen ille gradus existat, quo puer in juvenem mutatus, novum quasi corpus induit, ut ab impotente, timido, innocuo, segni, puber, irritabilis, audax & ad procreandam suæ speciei sobolem aptus & idoneus fiat. Pubertatem huncce gradum Ætatis vocare Physiologi solent, qui plerumque inter duodecimum & decimum quartum annum incidit; licet dentur exempla, ubi vel citius vel serius etiam puberes facti sunt: Verum, præterquam quod temperamentum & singularis corporum constitutio, cœlum & regio hic multum faciant, exceptiones hæ, & Naturæ ludentis quasi exempla, generalem & ab ævo statutam regulam destruere non valent. Circa hanc igitur ætatem, corpore jam pro majori parte ad debitum incrementum deducto, minori igitur humorum copia indigente, assumpta alimenta majori vi digeruntur, concoquuntur, assimilantur, secretiones juges, copiosiores, humorum ad digestionem & chylicationem faci-

entium major vis, ipsaque sanguificatio laudabilius procedit, hinc quasi plethora nascitur vera, quam quum Natura corrigere, imminuere conetur, ipsis his conaminibus sanguinem deducit ad ea vasa, quæ minori gaudent resistantia; atqui dum generationis organi vasa nondum evoluta, tenera in puero sunt, pellitur sanguis in ea, & vi determinata derivatrice, ipsa testium vasa dilatantur, stimulantur, irritantur, majori quam antea vi ad eos determinato humorum impetu, hinc reagentibus vasis summopere irritabilibus in minora minoraque deducitur sanguis vascula, intricatissima testium vasculorum glomera evolvuntur; dilatantur, & ex determinata Naturæ lege elaborare incipiunt illum liquorem album, subpellucidum, viscosum, glutinosum, qui gremio foeminæ exceptus, quo, latet, modo, accedente ab ea vel liquore vel ovulo, res difficile enodanda, primordium constituit novi ejusdem speciei animalis.

Evolutis præscripto modo Genitalibus, calor ad eas partes increscit, semen elaboratum, secretum, per singulares (Physiologis hoc tempore notos) canales defertur ad vesiculas, quas feminæ vocant, ubi ulterius adservatur & pleniorē subit elaborationem. In his itaque vesiculis stagnans liquor sua *ἐνεργεία* afficit nervos harum partium, stimulo singulari, neque ulli alii, præter hunc liquorem proprio, incitantur nervi, incitantur vires corporis irritabiles, hinc eodem
 pror-

prorsus, quoad adsumtum vini haustum famelici, vel quoad perceptum volatilium odorem naribus appositum, syncoptici vires, libidinis scintilla sub levi cinere latens & ad levem causam eruptura, in flammam erumpit, & Genitalis functionis initia, qua sexus alterum, vehementia quadam appetit, ad suæ speciei sobolem propagandam, struit.

In his vesiculis stagnans elaboratissimus liquor a venis resorbentibus, in omni omnino corporis receptaculo, ut ex recentiori Anatome constat, inveniendis resorbetur, & in sanguinem deducitur, & ad vigorem & robur partium augendum maxime facit, ita ut, qui brevi tempore ante puer erat, juvenis factus, puerile cum virili corpore commutasse quasi videatur.

Barba enim virilitatis signum mentum cingit, pubes a Natura obscœnas partes abscondente, pilis ornatur; vox mutatur, *Βαρυτόν* fit; sensus externi & interni acutiores fiunt, ita ut, quæ brevi ante puero *ἀδιάφορα*, nunc juveni maxime adaptentur: in obscœnis colloquiis, quæ puer absque ulla animi adfectione auscultabat, erubescit juvenis, stimulumque, quo puer carebat, juvenis sentit, quo sui similem propagare incitatur.

Timor, quem puerum decebat, juvenem deserit, ad omnia paratus, vix quæ animæ & corpori nocere possunt, attendit, ruit in amplexus nocuos vel innocuos, salutares vel lethales, prout a genio feliciori vel infeliciori ducatur. Hæc

ratio etiam est, cur vir summis laudibus dignus, quo brevi, quod doleo, tempore, me Præceptore & in Physiologicis duce usum fuisse glorior, Magni Fratris Frater F. B. ALBINUS *b)* scripserit, *Nullus adfectus animi est, quem minus compescunt: trahuntur ruuntque eo absque discrimine omnes.*

Hæc itaque quum sese ita habeant, an mirabilis illa Sympathia inter caput partesque Generationi dicatas, non elucescit? an pro mero, ut quidam volunt, figmento & ludentis cerebri phantasmate habenda sit, liquere ex propositis potest. Constet mirum non esse, quum talem mutationem puerile corpus, ut viriles ageret functiones, subeat, ipsum idemque corpus multis prædispositum reddi morbis, quos infantes vel pueri nunquam passi fuissent: mirum non esse, quod summi Artis nostræ Principes HIPPOCRATES v. g., HOFFMANNUS, SWIETENIUS, GAUBIUS alique, observarunt multos morbos ipso hoc stadio principium ducere, aliosque decursum ipso hoc tempore absolvere, mirum non esse Eunuchos, spadones, aliosque hujus farinae homines, quum privilegiis a facultate sexuali maxime in humanum corpus redundantibus, careant, morbis etiam ab eadem functione ortum trahentibus, non affici. Constet, ut in sano statu hæc Sympathia memoratas inter partes semper observatur.

b) In egregio opusculo *de Natura Hominis* p. 232.

tur, sic & in morboſo determinatas eſſe ejus Sympathia leges, nec niſi pro vario temperamento, corporis conſtitutione, irritabilitate majori vel minori, variare; quod, quum proprie hujus loci non ſit, poſtea luculentiffime ex capitis morborum inde orientium conſpectu patebit.

§. II.

Mutationes, quas eodem tempore, quoad memoratas functiones, ſubit Sexus ſequior.

Si foeminei ſexus Oeconomiam vel obiter conſpiciamus, vix fieri poteſt, quin in oculos incurrat earum exquisita ſenſilitas corporis, tenerior compages, mirabilis uteri cum omnibus totius corporis partibus Sympathia, major animæ agilitas, vivacitas & mobilitas, quæ jam a priori evincunt, omnes cauſas externas, vel internas, validiores in earum corpora effectus, & inde profluentes, per corporis mentisque inexplicabile commercium, in animam fortiores impreſſiones eſſe producturas. Hinc etiam illa, quæ, Pubertatis tempore, in foeminis obſervatur mutatio, abſque ulla vitii organici ſolidorum, vel morboſi fluidorum ſtatu præſentia, tantis ſæpe ſtipatur, ex fontibus memoratis orientibus, ſymptomatibus, ut non raro periculum vitæ inde oriatur.

Ab ævis enim ſtatuta lex eſt, ut etiam hic Sexus poſt annum duodecimum mutationes ſubeat, qua ad ſemen maſculinum excipiendum, fovendum, indeque ortum hominis initium per novem

menes ferendum & ad maturum foetum usque nutriendum aptæ fiunt foeminæ.

Hoc pubertatis tempore, *Mutationes prorsus singulares, ex constanti Naturæ lege, in corporibus virginum excitantur*, (verba sunt ill. Archiatri G. VAN DOEVEREN c), Præceptoris ad rogam venerandi, cujus Prælectiones de Morbis Mulierum mihi, in difficili horum phænomenorum adumbratione, præluxisse lætus gloriator) increscunt enim brevi & sæpe mirabiliter puellæ, ut prius pusilla paucis mensibus notabilem longitudinem adquirat virgo: sanguis tunc abundans plethoram facit, quia omnis non absumitur ad incrementum, pro maxima parte jam peractum, excitantur vires Naturæ, quibus sanguis pellitur in Genitalia, uterum & pelvim, hinc capacitatis illius ossæ amplitudo augetur, & sic apta disponitur ad foetum gestandum & edendum, majori spatio itaque viscera hanc pelvim repleantia gaudent, hinc resistentia ibidem minuta, sanguis ruit in vasa nondum evoluta, hæc evolvuntur, dilatantur & sic uterus, Miraculum illud Naturæ (ex magni SWAMMERDAMMII paraphrasi) aptus fit & idoneus ad functiones, quas postea peragere debet, præstandas.

Videtur verosimiliter, ut cl. VAN DOEVEREN solita ingenii perspicuitate in jam laudatis Prælectionibus docuit, eo tempore in foeminis fieri secretio materiæ cujusdam feminalis subtilissimæ,

c) *Prim. Lin. de cogn. & cur. Mulier. morb. §. 16.*

mæ, quæ suo stimulo profert mutationes adhuc dum memorandas: atque mihi videtur hujus liquoris existentia probabilis ex eo, quod

1. Effectus pubertatis tempore in sexu sequiori conspicui vix explicabiles sint, absque talis materiei concursu.
2. Effectus mox memorati maxime conveniant cum iis, qui in potiori sexu observantur, ex ipso semine ortum ducentes.
3. Seminalis illa materies effectus profert in sequiori sexu, qui in potiori, juxta leges determinatos, ex ipso semine oriuntur: innuo illa exempla, ubi virginibus barba in mento increvit, vox virilis fuit facta, & tanta accedit mutatio, ut externam virilis habitus formam induxerint.
4. Morbi fœminei Varii a menstruatione anomala non repetendi, vulgo irritabilitati nimiae adscripti, v. g. Passio Hysterica; quæ sæpe oritur, ubi nullum omnino uteri vitium organicum adest, quum tamen causam in utero hærere ipsæ sentiant ægræ & fateantur.
5. Docet hoc etiam Furor uterinus & epilepsia, eorumque periodicus reditus: hi enim morbi sæpe oriuntur, ubi nullum vitium organicum adest genitalium, nulla menstruationis anomalia, quum tamen ex utero ortum

tum eos morbos sæpe, imo priorem semper ducere tam certum, quam quod certissimum.

6. Docent hoc morborum supra memoratorum causæ, v. g. Veneris abstinencia nimia, amor frustratus, vel & nimius, quæ certe in commune sensorium & genitalia agentes causæ, imaginationem depravando & materiam feminalem corrumpendo, promum condum horum morborum constituunt.
7. Idem monstrare videntur horum morborum symptomata, præter topica enim uteri mala, adest enormis ad Venerem appetitus, dolor ad uteri regionem, pruritus, imo sæpe per effluxum materiæ ex genitalibus paroxysmus solvitur *d)* & hoc sæpe fit, cum nullum omnino adsit, vel uteri, vel genitalium vitium organicum, imo ne menstruatio quidem anomala.
8. Neque dissimilia docent horum morborum exitus & curatio: vix enim, nisi menstruorum anomalia adest, & ne tunc quidem, nisi prudentissime, conveniunt antihysterica illa calida, stimulantia, emmenagoga, quæ in Passione Hysterica, Furore uteri

d) V. HOFFMANN *Med. Rat. Syst. T. IV. P. III. pag. 164.* & ASTRUC *Mal. des Femmes. Tom. IV. p. 65. 80.*

uteri & Epilepsia ex eodem ortum ducen-
te, a multis commendantur; hæc enim
uteri actuositatem stimulantia, stimulo ipsam
causam morbi augent, quæ optime, per
remedia crasin humorum corrigentia, &
solidorum sensibilitatem minuentia tolleretur:
sic materies seminalis corrigeretur, & acri-
tas subigeretur, solidaque contra stimulum
armarentur; hinc Cortex Peruvianus, Mar-
tialia, temperantia, antispasmodica, emol-
lientia tanti in his morbis sunt usus.

9. Probabilitas existentiae hujus liquoris mul-
tum inde augetur, quod constat, hos mor-
bos sæpe minui, imo ex integro non raro
tollī, titillatione partium genitalium pru-
denti, vellicatione pilorum, aliisque hu-
jus generis remediis, quæ post optima re-
vellentia & derivantia frustra applicita mor-
bum sæpe tollunt: unde videtur elici posse
hæc remedia non agere sola vi revellente,
derivante, verum & singulari quadam acti-
one materiam illam, morbum causantem,
provocare, quum constet hos morbos per
effluxum talis materiei sæpe solvi.

10. Sed et, quod magis est, ipse coitus, Au-
ctore HIPPOCRATE, sæpe in desperato ca-
su morborum horum sanationem absolvit,
qui cujuscunque generis remediis restitui-
set: hoc autem coitu videtur excerni sin-
gu-

gularis ille humor, qui qualitate & forte quantitate in his morbis peccare videtur.

11. Robur his addit uteri fabrica vasculosa, & ovariorum analogia cum testibus, quæ docere omnino videntur materiei cujusdam secretionem.

12. Neque parum mihi videtur probare analogia ab aliis organis petita; vix enim in H. C. organon adest, appetitui cuidam destinatum, quod non habeat liquidum quoddam, stimuli vice gerens, quo irritatum excitat sensationem in mente rei, quam appetimus, & organon ad accipiendum vel expellendum adaptatur. Ventriculus v. g. & intestina succo gastrico, enterico & bile, vesica urina, alvus fœcibus stimulantur, ideam famis, vel & sordium expulsionis excitat in mente, & ipsum organon suo determinato stimulo ad agendum disponitur & incitatur: quid itaque, quum omnia organa tali stimulo gaudeant, uterus tali careret, quum nullus, in quo vehementius ruimus omnes, appetitus detur.

13. Ipsi Viri celebres, qui feminis existentiam non admittere videntur in sexu sequiori, horum argumentorum vim percepisse videntur; *stimuli Venerei* nomine usi: quid enim per hunc stimulum intelligerent, nisi liquidum illum uterum & genitalia ad Vene-

Venerem incitantem: ipse hypothefibus infenfiffimus, fupra laudatus cl. ALBINUS *e)* fequentibus verbis fe ab hac hypothefi haud alienum fuiſſe docet, „*Igniculi veneriei incitant faciuntque, ut appetat ſexus alter alterum &c.* ibi enim per igniculos illos ſtimulum venerium intelligi, fatis clarum mihi videtur.

14. Morbi præterea uteri & ovariorum, quos cum aliis organis ſecretoriis communes habent, ulterius ſententiam meam adſtruunt: ſcirrhus v. g. cancer, carcinomata, aliaque hujus generis mala, organa generationis frequentiffime infeſtant.

15. His argumentis colophonem adjiciat Autoptia; in mulierum enim, quæ diu a venere abſtinuerant, defunctorum utero materiam feminalem ſe vidiffe adſerit, non minimi ſubſellii Medicus, JO. FERNELIUS *f)*, & uterum hyſteromaniacæ hunc liquorem magna copia continuiſſe vidit ARNAUD *g)*.

Hæc itaque quum ita ſint, ſive ille liquor in ipſa uteri ſubſtantia ſecernatur, ſive in ovariis præparetur, ſive, quod etiam HALLERI ſententia agnoſcere videtur, in ipſis ovibus contineatur, ſive ejusdem generis ſit liquor, ac qui ex vagina

e) L. c. §. 1403.

f) *Medicin. univerſ. lib. VII. cap. VI. p. m. 177.*

g) In libr. cit. apud. HALLERUM. *El. phyſiol. T. 8. p. 14.*

ginæ cryptis in coitu excernatur, (quod minus probabile), five illud fluidum concurrat ad hominis primordium formandum, five cum masculino semine misceatur, five resorptus aliis inserviat usibus, perinde est, neque horum mysteriorum probabilem rationem indagandi, hic locus sufficiat, me liquoris talis in foemineo corpore præsentiam probabilem duntaxat reddidisse.

Hic itaque stimulus, apto natus tempore, mutationes in corpore excitat magnas: pubes efflorescit, mammae sororiari incipiunt, earumque fabrica evoluta, aptæ fiunt ad functiones debitas peragendas, tum ut pulchritudinem auferent formæ, tum ut voluptatis Venereæ pro parte fisterent sedem, tum denique, ut foetui ex gremio Matris dias luminis auras salutanti, nutrimentum, illo ætatis stadio aptum & idoneum, procurarent.

Congestiones oriuntur ad uterum vicinasque partes, hinc calor, titillatio, ardor, dolor, tormina, tenesini accedunt sæpe, quibus, ex mirabili capitis cum utero sympathia, cephalalgia, vertigo, lividus circa palpebras circulus, oculorum splendor, vel & obfuscatio ex nervorum fibrarumque uteri & vicinarum partium tensione, crispatione oriunda, sæpe accedunt; donec Natura, ex determinata lege, partes sensiles incitat ita, ut per oscula dilatata, eretismo incitato, vascula uteri sanguinem propellant, qui excretus, fluxus menstrui nomine venit ideo, quod omni mente in omni foemina generationis negotio

gotio apta redire observatur, plus minus enumeratis symptomatibus stipatus *h*).

En jam, quæ brevi ante Puella, virgo facta, vix novi status mutationem intelligendo apta, per stimulam feminalem aptitudinis suæ ad generationis negotium perceptionem experitur, & mirabilem sentit irritationem ad coitum stimulantem: hinc cum viro jungitur, incitant igniculi genitalia, turgent, tument, & ad minimum de generationis negotio elapsum verbulum, timidæ præ pudore puellæ, roseo tinguntur genæ colore.

Quum vero talis virgo irritabilior, calidior, appetitu frustratur, sæpius Melancholia, paranoïæ, enthusiasmi, ecstases, mania erotica, imo ipsa *ὕστρομαλία* aliique animi morbi ad naturæ stimulos inobsequiosam puniunt.

Verum, si limites intra determinatos maneat hic stimulus, sexus amabilis etiam sensus externi & interni hoc tempore fiunt acutiores, animi summa accedit agilitas, major in animi adfectiones proclivitas, ita quidem ut, quæ puellam non afficie-

b) Conf. VAN DOEVEREN *Pr. Lin. cit.* §. XVI. ad quam cl. Præceptor in prælectionibus pluribus commentatus est: & dissertationem doct. MUILMAN, in qua disquiritur, *An ex celebrata hætenus opinione de plethora universali vel particulari, vera fluxus menstrui causa explicari possit?* L. B. 1772.

afficiebant, virginem in iram conjiciant, quæ puellæ risum, virgini pudorem moveant: puella formam vix curans a minimis ineptiis movetur & afficitur, quum brevi post virgo facta vix, præter formæ venustatem & pulchritudinem, alia æstimat.

Hæc igitur sufficiunt ad probandum Sympathiæ dictæ, in sexus utriusque sano statu, maxime pubertatis tempore, se monstrantis præsentiam.

§. III.

Quæ in coitu patiantur utriusque sexus animales functiones?

Incitant igniculi genitalia, omniaque aptantur ad dandum & accipiendum, commiscunt sexus corpora, ut egregie F. B. ALBINUS h), & epileptice quasi ambo agitantur, donec prorumpens ex utriusque genitalibus seminalis liquor, animæ mixtionem & extinctionem cum corporis resolutione quasi paralytica producat: quam redditus animi ad se cum lassitudine quadam insequitur.

Recte igitur veteres et speciatim DEMOCRITUS *Epilepsiæ brevis* nomine coitum insignierunt i): symptomata enim, quæ illum comitantur,

b) L. c.

i) Vid. præstant. diff. viri doct. practici egregii J. HOVII *de epilepsiâ* L. Bat. A. 1736, p. 7.

tur, animæ & corporis convulsionem indicant: vix enim, cum vir vel foemina ad illud opus incitatur, ullus stimulus Venereo major, vix ubi corpora miscentur, anima rationalibus fungitur proprietatibus, vix re peracta vivunt: convelluntur omnes in coitu muscoli, mens vix sibi constat, nulli rei nisi voluptati intenta, quæ extra se, negligit: æque ac paroxysmus epilepticus corpus non solum in motus convulsivos, sed & mentem extra se rapit, fulmine quasi sensus conquassante, & corporis vires animique ita debellante, ut, quæ in paroxysmo acciderint, post hunc nesciat Epilepticus.

Differentia in eo est, quod apud se rediens epilepticus stuporem sentiat & quasi paralyfin cum mentis perturbatione; post coitum vero sexus gratæ actionis haud inmemor, opus vel repetat; vel, si repetendi stimulus abest, nascatur tristitia & averfatio, donec renati igniculi denuo impellant.

Oculorum splendor perit, languidus corporis habitus, torpor in utroque sexu post coitum, quid patiantur corpus & anima in coitu, docent. Mirum itaque non est, æque viros ac foeminas maxime pati in functione hac Sexuali: voluptas, si modica, recreat, si immodica, immodice debilitat; mirum non est, morbos viriles & foemineos hac actione sæpe sanari, vel augeri, vel etiam oriri; mirum non est, quum tanta muta-

tio fiat corporis & animi, etiam animi deliquium, epilepsiam, apoplexiam aliosque capitis morbos in ipsa hac functione initium suum habuisse, quod probare secundo Capite annitar.

§. IV.

Quid a conceptu & graviditate, quoad has functiones, patiantur fœminæ?

Scopus coitus est conceptio, ut scilicet potius sexus sexu, hominem, conjunctis corporibus animisque, cudent *k*).

Cum itaque sanus cum sana coit, effectus coitus est fœminæ imprægnatio. Uterus, ζῶον ἐν τῷ ζῶον a Veteribus dictus, meliori nomine *Miraculi Naturæ* a SWAMMERDAMMIO insignitus, videtur in coitu humorem illum feminalem recipere, &, incognito mortalibus modo, cum fœminæ liquore forte seminali miscere, ut ex utriusque liquore exsurgat illud, quod hominem dein constituit. Conceptum hoc hominis principium miro omnino modo in corpus & animum agit: mœsta fit post coitum fœmina & αἰδίαφορα, horret, dentibus fremit, ex HIPPOCRATIS observatione, palleseit, livet facies, ephelide quandoque afficitur, oculi splendore privantur, corporis lassitudo, insomnia, agrypnia, meticulositas, melancholia, pica, malacia, animi mobilitas accedunt: imo
animi

k) Vid. ALBINUM *l. c.* §. 1403.

*Exortis facies maculis, & segnis ocellus,
Nausea, defectusque leves, Anorexia, Pica,
Conceptam perhibent: lotio ne fide, nec ullis
Ante notis, foetum quam noris sede moveri.*

§. V.

*Quas harum functionum mutationes partus inducat
& Puerperium?*

Conceptum a congressu venereo ovulum per novem menses suo gremio adservat, fovet, nutrit foemina, & ad incrementum debitum deducit gravida; quae, cum per determinatum stimulum contracto utero & viribus naturæ adjuto, epileptico non male dicto paroxysmo, foetum expulit, puerpera vocatur.

Ex partus illo mechanismo pulchre etiam elucescit sympathia, cujus illustratione cum maxime adnitimur: sensus externi & interni omnes hac violenta actione agunt & patiuntur, omnes intendit vires parturiens, intremiscit, calet, dum utero caput pellitur in pelvis angustias, aquae formantur; tunc maxime anxia puerpera contrahit abdominales musculos omnes, unde vi virium parturientis caput foetus nascitur, quod corpus ipsum sequitur, & iterato impetu secundinae expelluntur *m*).

En

m) Vid. diss. meam, quæ inquit *Synchondrotomia*

En jam gravida ex parturiente puerpera, summopere sensilis, & animi agilitate miranda prædita, fluxum lochiorum patiens, lætis a se productam prolem oculis peragrans, cui nutrimentum ipsa præparat & secernit. Tam fortunata vero hæc puerpera a minimis causis in diros & lethales morbos incidere potest.

Quidquod magis Sympathiam memoratas inter functiones illustret, quam ipsum hoc puerperium? Affectus, imo vulneratus quasi uterus, corpus non solum, sed ipsam mentem Puerperæ ita afficit, ut a minimis causis, in aliis vitæ stadiis vix male afficientibus, irriterur, & a ratione plane aberrans phrenitidi, insanix, manix, aliisque hujus generis morbis anſam det, ut innumeris exemplis probat experientia, quarum quædam suo loco enarranda venient.

§. VI.

Quæ in statu Effæto Phænomena eluceſcant, quoniam functiones memoratas.

Non per integram vitam utrumque sexum ad venerem ſufficere recte obſervarunt & an-

B 4

nota-

mix ossium pubis utilitatem in partu difficili,
Præſide cl. VAN DOEVEREN, nuper deſenſam p. 12.

notarunt Physiologi *n*): æque mas ac fœmina terminum habent, ultra quem sui similem procreare nequeunt: differt hic terminus pro varia corporis constitutione, temperamento & regione.

Maxime in fœminis conspicuus hic status, effœtus audit: estque illa ætatis mutatio, qua menstruus fluxus desinit, peritque illa aptitudo, qua ad fœtum concipiendum, nutriendum & edendum illæ fuerunt idoneæ.

Circa illam ætatem circulatio lentior, calor minor, appetitus ad venerem quandoque extinctus, sed & saepe anomalus, mentis agilitas imminuta, torpor, tristitia, melancholia fœminas quandoque invadunt, dum variis circa uterum, caput, & totum corpus vexantur molestiis: faciei color & venusta perit forma, oculorum splendor obfuscatur, ipsa formae pulchritudo perit, obstructio, scirrhus, cancer non raro uterum invadit, quos morbus convulsionum, passio hysterica, Metromania, epilepsia, catalepsis, imo ipsa mors non raro terminat. Mirum itaque non esse constat, DEMOCRITUM *o*) uterum sexcentarum ærumnarum fontem dixisse, mirum non esse, BAGLIVUM

n) ALBINUM l. c. par. 1288.

o) In celebri illa epistola ad HIPPOCRATEM.

LIVIVM foeminam ob uterum bis eundem morbum pati debere, asseruisse. Verum mirum esse, quosdam omnia hæc memorata symptomata corporis compagi sequioris sexus teneriori, vi vitali mulierum irritabiliori, & animæ agilitati solis adscripsisse: docet hæc contemplatio, veterum de uteri sympathia doctrinam nequaquam phantasticam, sed veris fundamentis nixam esse, & licet causâ difficillime possit explicari, effectus tamen, sympathiam talem clarissime demonstrare: quod ex sequenti Capite eo clarius elucescet, quo verius effecta ex sympathia illa oriunda se in morbofo statu manifestiori luci exhibere in eo patefcet.

CAPUT SECUNDUM.

Affectiones capitis a genitalium functionis anomalia, in utroque sexu ortum ducentes, continens.

§. I.

Dolores Capitis.

Affectiones Capitis dolorosas in cute, muscularis, externisque partibus reliquis, plerumque sedem habentes, cephalalgia, cephalæa, hemicrania, clavi, & quæ id genus alia dantur, nominibus insigniuntur, quas iterum, pro varia causa, in diversas species dispescuerunt Nosologi recentiores. Nostrium non est de his divisionibus agere, utpote ad causas solum, unde dolorosi hi Capitis affectus proveniant, attendentes, eam Capitis doloris speciem, quæ ex anomalia functionis genitalis ortum suum ducat, exemplis illustraturi: quod ut fiat eo felicias, id attendendum velim, ut in singulis paragrahis, ubi Capitis affectiones varias memorabimus, ne causarum numerus confusionem pariat, sequentem divisionem adoptemus; recensabo scilicet

1. Ea Capitis vitia, quæ a partium generationi dicatarum intemperie, & inde perturbata fun-

functione, sexui amabili soli propria, ortum ducunt.

II. Quæ, sexui potiori & sequiori communia, a labefactata genitalium functione Capitis mala oriuntur.

Patet hinc facile, ad priorem classem deduci debere uteri inflammationem, quam cum affectione Capitis conjunctam esse jam observavit HIPPOCRATES *p*) & confirmavit GALENUS *q*): posterioris ævi Auctores observationem hanc summorum in arte Virorum suis confirmarunt, inter quos SENNERTUM *r*), MERCURIALEM *s*), LANGIUM, JOUBERTUM *t*), & BALLONIUM *v*) nominasse sufficiet: recentissimi etiam Observatores, iique præstantissimi, hanc affectionem Capitis dolorosam tum ab inflammatione uteri, tum ab ejus scirrho & cancro oriri demonstrarunt, inter quos eminet Anglicum illud decus, SYDENHAMUS, cujus vestigia presserunt C. G. KIESLING *x*), SCHUCHMANNUS *y*), SCHENCK-

p) De Morb. Mulier. l. 2. §. 54. p. 855. ed. Lind.

q) Epid. 6. sect. 1. aph. 1.

r) Med. pract. l. 1. p. 3. §. 1. cap. 3. pag. 758.

s) De Morb. Mul. in SPACHII Gynec. p. 291.

t) Vid. SENNERTUM l. c.

v) Oper. t. 1. p. 71. & 85.

x) De utero post part. inflamm. in coll. diff. pract.

HALDERI t. 4. p. 597.

y) In Eph. N. C. dec. 3. ann. 4. obs. 42.

SCHENCKLER *z*), RAHNIUS *a*) &, qui primus fuisset memorandus, incomparabilis MOR-
GAGNUS *b*).

Nec tamen in scirrhusa & canerosa uteri adfectione veneranda Antiquitas dolorosum symptoma in Capite non observavit, ut constat, si scripta HIPPOCRATIS *c*) & H. MERCURIALIS *d*) evolvamur.

Verum, licet organica fabrica uteri sana sit, ex anomalia functionis hanc Capitis affectionem nasci testatur Medicinæ parens HIPPOCRATES *e*); &, qui eum secuti sunt, GALENUS *f*) & CELSUS *g*), cephalalgiam adesse gravativam, si menstrua superiora peterent, declararunt: Veterumque observationes Recentiores comprobarunt, & ab hac causâ Viri celeberrimi recte derivarunt illas Capitis dolorum species, non nisi restitutis in integrum mensibus, sanandas,

z) Qui ex ovariorum morbis caput dolere observavit. Vid. HALLERI *diff. præct.* l. c. p. 420.

a) In præst. *diff. de mir. inter caput & viscera abdom. commerciop.* 17. Gott. 1771. edit.

b) De sedib. & caus. morb. ep. 39. a. 12.

c) De morb. Mul. l. 1. §. 88. p. 472.

d) In SPACHII *Gynac.* p. 294.

e) De morb. Mul. l. 2. p. 526, 527. *Coac. præn.* l. 2.

f) De loc. aff. l. 6. c. 5.

g) L. 2, c. 7. p. 59.

das, ut PECHLINUS *h*) HEISTERUS *i*),
 WEPFERUS *k*), W.F. BOENNEKENIUS *l*),
 J.D. REICHELIIUS & D. DE LA ROBER-
 DIERE *m*), GOEKELIUS *n*) aliique, ita ut
 etiamnum hæc affectio Capitis inter peculiare
 cephalalgia species merito locum obtineat *o*).

Tantoque minus singulares censendi sunt in-
 ternarum Capitis partium morbi, quum innume-
 ris observationibus constet, sanguinis congestio-
 nes ad Caput, in mulieribus non bene menstrua-
 tis, tam validas, tantoque cum impetu, fieri,
 ut per ipsam cutem periodice erumpat: narravit
 in Prælectionibus suis Præceptor VAN DOEVE-
 REN, se novisse illustrissimam Comitum uteri po-
 lypo, & nata inde irregulari menstruatione labo-
 rantem, cui singulis mensibus ex summitate Ca-
 pitis erumpere solebat sanguis.

Ad nostrum forum pertinere etiam videntur il-
 læ Capitis affectiones dolorosæ, quæ a mensibus
 anomalice motis, sive ut melius dicam, aliena
 peten-

b) *Obs. Med. l. 2. obs. 58.*

i) *Medicinische und Chirurgische Wahrnehmungen.*
p. 437.

k) *Obs. de morb. capit. passim.*

l) *Obs. med. pract. de morb. anim. in C. L. v. 11.*
p. 525.

m) *Vid. Comm. Lips. v. 22. p. 219.*

n) *Vid. SCHURIGIUM parthen. p. 160.*

o) *Vid. ill. SAUVAGESII Nosolog. meth. p.*
49. & 51. t. 2.

petentibus loca, ortum ducunt: illustrat hanc ab ea causa ortam cephalalgiam Serenissimæ Principis Nassavicæ Hemicrania Menstrua, quam in singulari tractatu descripsit celebris Auctor JOH. ANTONIDES V. D. LINDEN^{o*}): exstat C. F. PAULLINI *p*) observatio; ubi mulieris menstruum tempus præibant cephalalgia & levis vertigo, duas pone aures vesiculas producentes, quæ acre serum fundebant, & fluentibus menstruis exsiccabantur, proxime sequuturi fluxus rursus prodromi: simile quid observavit Magnus, Magni BOERHAVII Commentator, SWIETENIUS *q*): pertinent huc illæ cephalalgia, quas BONETUS *r*) & STAHLIUS *s*) observarunt, ut & illæ, quæ a mortuo foetu observatæ sunt *t*): singularis intemperies uteri cephalalgiam producens, observata est a BARTHOLINO, quæ non, nisi graviditate, sanabatur, puerperam rursus invasura.

Ad secundam harum affectionum classem pertinent eæ Capitis affectiones, quæ a syphilitico miasmate genitalia occupante per sympathiam oriuntur; vel & quæ ab eodem ex genitalibus ad caput

^{o*}) Ed. Lugd. B. 1660.

p) Vid. T. BONETUM *polyalb. t. 3. p. III, l. 5. cap. 14.*

q) *Comm. t. 3. p. 318.*

r) *L. c. p. 132.*

s) *In Coll. diff. pract. HALLERI t. 4. p. 540.*

t) Vid. P. FORESTUM *obs. 78.*

caput deposito derivandæ sunt. Hujus speciei est illa cephalæa, quæ ill. SAUVAGESIO *v*) *syphilitica*, celebri ASTRUCCIO *x*) *καρφαρία venerea* audit. Hæc ratio, cur Magni Nominis Practicus F. HOFFMANNUS *y*) affirmaverit, nullam corporis partem adeo affici memorato miasmate, quam caput: hanc capitis sympathiam adfectionem observarunt HEISTERUS *z*) & WEPFERUS *a*), ne alios memorem.

Vix tamen prætermittere licet observationem sympathiam nostram quam maxime illustrantem, doct. LANGHANS *b*), qua ulcera penis venerea in genitalibus medicamentis antisiphiliticis profligata & sanata, paullo post, absque ullo alio morbosæ adfectionis signo, in faucibus propullulasse vidit, ubi tunc remedia antivenerea applicata, ea ad genitalia repulerunt, unde per eadem remedia iterum applicata ad fauces remigrarunt, quod tamdiu iteratum, donec veneri miasmatis vis, sufficienti Mercurii dosi, esset extincta.

Niniam & nimis diu intermissam venerem Capitis

v) Nosol. meth. v. 2. p. 53.

x) De morb. vener. t. I. p. 424.

y) Oper. t. 3. p. 414. §. 3.

z) Obs. chirurg. cit. p. 704.

a) Obs. med. p. 168. obs. 59.

b) In diss. de Consens. partium C. H. Gotting. 1749 p. 26. §. 37. exstat etiam apud HALLERUM in diss. pract. coll. t. 6. p. 639.

pitis mala inferre, observationes GALENI *c)*, HOFFMANNI *d)*, SCHURIGII *e)*, TISSOTI *f)*, SAUVAGESII *g)*, aliorumque, docent. Sexus amabilis a nimio coitu vix multum pati quibusdam videtur: sed observationes, æque ac ratio ex analogia sexus potioris assertum probarent, nisi constaret, adfectiones Capitis multo graviores, imo lethales a nimia venere in sequiori sexu ortas fuisse *h)*, præterquam quod cephalalgia hysterica sæpissime a nimia venere ortum ducat *i)*.

Quæ observationes ad nostrum scopum sufficiunt, quippe quæ Capitis adfectiones dolorosas ab anomalia functionis sexualis in utroque sexu per sympathiam sæpe oriri probant.

§. II.

Oculi Affectiones.

Proximum est, ut, quum de Capitis affectionibus

c) L. c. ubi exemplum exstat cephalalgiae ab intermissa nimis diu venere.

d) De noxis ex nimia & intempest. venere Op. suppl. 2. p. 492. & seqq.

e) Spermatol. p. 274.

f) De Manustupr. p. 188. & seqq.

g) In Hist. an. med. cl. LIEUTAUD obs. 1508. p. 356.

h) Vid. SCHURIGIUS l. c. p. 272. LIEUTAUD l. c. obs. 1499.

i) Vid. §. 8. ubi de hysteria agimus.

nibus dolorosis egerimus, ad sensuum externorum vitia, ex fonte sæpius memorato ortum ducentia, transeamus: harum sensuum externorum adfectionum agmen ducant illius organi vitia, per quod in sano statu, quæ extra nos posita sunt, sensorio nostro imprimuntur & repræsentantur, ope visionis.

Venerandus vir hujus organi cum toto corpore sympathiam, jam observavit & graphice expressit *k*), oculi (ait) prout validi fuerunt, ita etiam corpus: mirum hinc non est, antiquitatem functionis animalis & sexualis, fraternitatem (ut Hippocratico verbo utar) jam observasse; sic GALENUS tristem, caliginosum oculorum habitum, in hysteride vidit *l*): oculos in uteri exulceratione & cancro compati H. MERCURIALIS *m*), dolores oculorum a menibus suppressis sæpius observari A. BOTTONUS *n*) docuit: non incelebris HIPPOCRATIS commentator M. C. RHEMUS a lochiorum retentione, cæcitatem plenariam ortam fuisse observavit *o*): neque, ne Veteres solum memorare videar, desunt recentiores, qui oculorum

k) Epid. l. 6. J. 4. p. 809. vol. I. ed. Lind.

l) Vid. M. AKAKIA de morb. mul. l. I. c. 13. in SPACHII l. c. p. 765.

m) Vid. SPACHII Gynæc. p. 280 & 294.

n) Vid. SPACHIUM ibid. p. 253.

o) Vid. SPACHIUM l. c. p. 629.

rum morbos ab hac causa viderunt: sic FREINDIUS p) a suppressis mensibus oculorum gravitatem, BOEHMERUS q) ophthalmiam, continuam PECHLINUS r), periodicam PELARGUS s); visum duplicem WEPFERUS t), cataractam & oculi inflammationem HEISTERUS v), oculi procidentiam ampl. Observator TULPIUS x), visus debilitatem, strabismum, amaurosin, ecchymosin palpebrarum alii y) observarunt. Visum microscopicum oculi GORDARTIO z) observatum, & amaurosin hysterico-epilepticam ab alio a) notatam, huc referimus: graviditas, partus, puerperium oculos saepe ita afficit, ut plenaria inde sequatur caecitas b). Mortuus in utero foetus oculos gravidarum

p) *Emmenolog.* p. 87.

q) *Act. ph. med.* v. IX. app. p. 61.

r) *Obs. ph. med.* l. I. p. 853.

s) *Comm. Norimb. ann.* 1732. p. 334.

t) *Obs. cit.* 41. p. 97.

v) *Obs.* 227. p. 388. & *obs.* 301. p. 496. *libri cit.*

x) *Obs. med.* l. I. c. 28. p. 61.

y) Vid. SCHURIGIUM *Parthen.* p. 182. *Comm. Lipsf. vol.* 16. p. 74. WOLFFIUM in *Act. ph. med.* v. 7. p. 475. HATTIE *Comm. Lipsf. vol.* 6. p. 95. HOFFMANNUM *op.* t. 3. p. 229.

z) *Recueil. period.* t. 13. p. 393. Cf. RAHN p. 28. *diff. cit.*

a) Vid. *Act. ph. med.* t. I. p. 69.

b) Vid. RAHN l. c. BONETUM *Med. sept.* t. I. p. 245.

darum afficit sæpe immaniter *c)*, & in hyſteria ſemper oculi compatiuntur, ita quidem ut lachrymis hunc morbum levatum fuiſſe legamus *d)*.

Sanguinem menſtrum ex errore loci oculum petiſſe & per eum effluxiſſe narrat L. MERCATUS *e)*, & hanc obſervationem DODONÆUS confirmavit *f)*. Recentiores etiam hanc anomaliam obſervarunt, quæ obſervationes collectæ ſunt a SCHURIGIO *g)* & magno HALLERO *h)*, quod etiam anno præterito in Virgine hyſterica ſe obſervariſſe mecum communicavit celeb. Præceptor VAN DOEVEREN: hinc vix eſt ut plura hic exempla producamus.

Sed utrique ſexui frequens eſt ſyphilitica ophthalmia, ill. SAUVAGESIO *i)* in ſymptomaticam & metaſtaticam diviſa, quarum prior in idiopathicam & ſympathicam, ſtrictè dictam, dividi meretur, quum conſtet, oculos affici, ſolis genitalibus ſyphilitide adfectis: ipſe obſervavi a virulenta gonorrhœa & teſtibus venereis oculorum inflammationem, incrementem vel decre-

C 2

ſcen-

c) Vid. HORSTII *obſ. med. p. 2. l. 1. p. 69.*

Cf. VIDIIUS *lib. XI. de cur. membr. c. 32. p. 729.*

d) Vid. *Act. ph. med. t. 1. p. 449.*

e) Vid. SPACHIUM *l. c. p. 819.*

f) *Obſ. med. cap. 15.*

g) *Parthen. p. 89.*

h) *El. phyſ. t. 7. p. 2. p. 157.*

i) *Noſol. Meth. t. 2. p. 64.*

scientem pro vario morbi stadio, absque ulla suspicione oculi miasmate syphilitico adfecti. Ophthalmiam a causa venerea quoque vidimus anno elapso in Collegio practico casuali VAN DOE-
VEREN: quam dein verbo adhuc memorabo observationem.

Posterior species ophthalmiæ venereæ ABAG-
LIVIO, Z. LUSITANO, CAMERARIO,
LUISINO, LOCHERO, S. YVESIO k),
BONETO l) observata est. Amaurosis vene-
rea cl. SAUVAGESIO m), chemosis a repressa
gonorrhœa expert. SCHMUCKERO n) &
DAMEN o), amaurosis a carie cranii per luem
veneream orta BOTALLO p) descriptæ sunt:
qui plures oculorum morbos ab eadem causa or-
tos legere desiderat, adeat Z. LUSITANUM q),
inprimisque venereorum morborum Auctorem
classicum celebrem ASTRUCIUM r), ut &
BALLONIUM s). A Nimio veneris usu ocu-
lorum

k) Citati sunt hi Auctores apud SAUVAGES l. c.
t. 2. p. 64.

l) *Polyalb* t. 1. p. 948. §. 84.

m) L. c. vol. 1. p. 588.

n) *Chirurg. Wahrnehmung* p. 486. & p. 523.

o) In tractatu egregio de tumoribus cysticis nuper
edito p. 82.

p) Vid. LIEUTAUD l. c. t. 2. obs. 27.

q) *Cent. V. obs. 49.*

r) *De morb. vener.* t. 2, p. 402 & 420.

s) *Oper.* t. 3. p. 416.

lorum morbos & ipsam amaurosin oriri posse inter alios GORTERUS t) annotavit.

Hinc in coitu oculos compati, suo tempore jam cecinit Poëta :

*Crebra Venus nervos, animi vim, Lumina,
Corpus,
Debilitat, mollit, surripit, orbat, edit.*

CASP. AREJES debilitatem oculorum a coitu jam observavit v): AËTIUS x), BONACIOLUS y) oculos languere, antequam reliquum corpus a coitu langueat, annotarunt; caliginem oculorum ex nimia venere T. A. GULDENKLEE y*) aliique z) observarunt: & in sequiori ab eadem causa hæc oculorum mala oriuntur a). Sic & in utroque sexu ab onania & tribadismo oculi maxime afficiuntur, ita ut ex nefandis hisce vitiis visus caligines, obscuritates, suffusiones, & ipsam amaurosin oriri posse ex variis Auctoribus doceat cl. TISSOTUS b).

C 3

Me-

r) *De Perspir. insens.* p. 514, 515.

v) *In Camp. Elis. jucund. quæst.* 46. p. 565.

x) Vid. TISSOTUM *de manust.* p. 185. & *seqq.*

y) *Enneade muliebr.* in SPACHII l. c. p. 114.

y*) Vid. HOFFMANNUM *de morb. a nimia venere*
& c. *suppl. oper.* II. p. 1. p. 494.

z) Vid. SCHURIGIUM *Gynæc.* p. 122. *spermatol.*
p. 258. GORTERUM *in cap. de coitu l. c.*

a) Vid. HOFFMANNUM *ibid.* p. 498.

b) Vid. TISSOTUM *ibid.* p. 186. WESPREMI
obs.

Memorabili huic paragrapho finem imponamus observatione N. DU SAULSAY c), ubi juvenis ex nefandi criminis exercitio insomnis, debilis, ex dissoluta humorum crasi hæmorrhagiarum vix sistenda & cæcitate laborabat, quæ, licet omnia morbi symptomata per aptam medendi methodum fuissent profligata, insanabilis, miseram ei produxit vitam.

§. III.

Narium Adfectiones.

Ex iisdem, unde Capitis & oculorum adfectiones ortum ducunt, fontibus, nares etiam posse affici, ratio suadet & confirmat experientia: adeo quidem, ut ab uteri vitiis topicis, menstruationis anomalia, syphilitide, venerisque usu nimio olfactus organon, æque ac visus aliæque animalitatis functiones, perturbentur. Sic ab ovarii uterique morbose degeneratione, catarrhum cum convulsionibus & hemicrania BAUHINUS d) observavit: imo a graviditate sæpe ita mutantur
nervi

obs. med. in HALLER. *diff. Pract.* vol. 6. p. 815.

Conf. tractatus Anglicus, cui titulus ONANIA, or the heinous sin of pollution London 1756. ubi passim mala ex nefando crimine enarrata exstant.

c) Vid. *Comm. de Rebus in Med. &c.* vol. 18. p. 213.

d) Vid. LIEUTAUD *hist. an Med.* p. 536.

obs. 1507. v. I.

nervi olfactorii, ut a suavissimis incitati odoribus totum corpus in motus trahant convulsivos, cum e contrario vix a teterrimis afficiuntur *e*).

Anomalia menstruorum præterea ad Caput congestionem faciens, nullibi frequentiore sanguinis efficit eruptionem, quam ad nares, adeo ut Natura in multis hac via utatur ad evacuandam abundantem sanguinis copiam: singularem talem narium hæmorrhagiam observavit SCHENCKIUS *f*) in fœmina, cui suppressa erant menstrua, eo effectu, ut, si sisteretur per applicitum digitum, sanguis oculi canthum peteret & ex eo erumperet: salutarem esse hanc hæmorrhagiam HIPPOCRATES *g*) jam pronunciavit, & revera si sistatur, graviora mala producit; præterquam enim quod in ipsis naribus polypos & sarcomata producat, sanguis extravasatus & repressus; apoplexia, oculorum tumores, mania, delirium, phrenitis ex eodem fonte oriri possunt; observatio Ampl. TULPII *h*) hoc docet, ubi narium hæmorrhagia a suppressis mensibus orta cum sistebatur, prolapsus oculi oriebatur *i*). Puellam singulis mensibus ex naribus menstruantem

C 4

vidit

e) Vid. BONETUM *l. c. t. 2. p. 366. §. 78*
WHYTT *de morb. nerv. p. 88.*

f) *Obs. med. rar. l. I. obs. 1. p. 5.*

g) *Seçt. 5. aph. 33.*

h) Vid. *obs. med. l. c.*

i) De his hæmorrhagiis conf. WHYTT *de morb. nerv. ed. Angl. p. 179.*

vidit cel. ZIMMERMANN, l) ut & cl. HALLERUS l*), memoravitque Præceptor VAN DOEVEREN m), qualia plura exempla habet SCHURIGIUS n). Sternutationem etiam ex suppressis mensibus, vel periodo menstrua, graviditate, appetitu venereo, & ipso concubitu ortam fuisse probat præst. RAHN o): ipsam coryzam ex suppressis menstruis ortam observavit WEPFERUS p).

A miasmate syphilitico nares affici notissimum est, nam infectis genitalibus & proserpente veneno, vix ulla pars tam cito afficitur, quam olfactus organon: imo a repressa per adstringentia gonorrhœa nares sæpe afficiuntur, & materies virulenta per metastasin ad eas deponitur, ut localis earum affectio sit, sano reliquo corpore q). Hinc ulcera narium cacoëthea, ipsaque ozæna, nasci facile potest; ab hac causa observatur aliquando anosmia, quæ syphilitica dicitur SAUVAGESIO; & BALLONIO r) etiam observata est.

Neque

l) *Von der Erfahrung* t. 2 p. 418.

l*) *El. phys. l. c.*

m) *In præl. de morb. Mul.*

n) *Parthenol. p. 92* Cf. SWIETENIUM t. 4 p. 420 & seqq.

o) *Diff. cit. p. 34.*

p) *L. c. p. 757 obs. 156.*

q) De his narium affectionibus consuli meretur ASTRUC *de morb. ven. t. 1 p. 401. 412 & 413.*

r) *Vid. Nos. meth. t. 1 p. 750 t. 2 p. 644.*

Neque dubitandum, quin a nimia venere & onania olfactus, ut omnia sensus organa, depravetur; languent enim his vitiis dediti, quumque cerebri ἐνεργεία labascit, vix potest, quin odoratus etiam vigor pereat: hinc in observatione doct. DU SAULSAY ante memorata ex onania hæmorrhagia narium enormis notata fuit, & a nimia venere catarrhi, & coryzæ observatæ sunt a G. W. WEDELIO s): a tribadismo acutum nasi dolorem ortum scribit cel. ZIMMERMANN. t). Et hæc quoad narium adfectiones nostrum scopum ferientia dicta sunt.

§. IV.

Aurium Adfectiones.

Ab uteri organicis vitiis etiam organon auditus affici, jam suo tempore docuit HIPPOCRATES v), cum hysteritidis signa graphice & nervose descripsit: neque ejus Commentator laudatus M. C. RHEMUS hoc symptoma in lochiorum suppressione non observavit x). Menstruorum etiam suppressionem & anomaliā hoc symptoma producere, innumeræ docent observationes, ex quibus paucas solum adducam: ex-

C 5

stat

s) Vid. SCHURIGIUM *spermatol.* p. 280 SAUVAGES *l. c.* t. 2 p. 644.

t) *L. c.* p. 405.

v) *De morb. Mul.* l. 2 c. 50.

x) Vid. SPACHII *Gynæc.* pag. 629.

stat observatio apud ill. SWIETENIUM *y)*, qua ex suppressis mensibus cum immensa symptomatum syndrome surditas cum tetano fuit observata. Aurium tinnitus cum hemicrania periodo menstrua maxime infestans, WEPFERO *z)* observatus legitur.

Surditatem foeminam nullo alio, quam graviditatis tempore, invadentem descripsit J. LANZONUS *a)*. Menstrua per aures erupisse varii Auctores observarunt, quos, quum HALLERUS *b)* & SCHURIGIUS *c)* collegerint, non opus est adducere.

Hanc menstruorum per aures eruptionem cl. WHYTTIUS *d)* etiam observavit in foemina, quæ paullo ante plus, quam quatuor sanguinis libras per V. S. amiserat.

Lochiorum fluxum per eandem viam contigisse, etiam observatum fuisse legimus *e)*. Nec rara est Cophosis Syphilitica, descripta ab ill. SAUVAGESIO *f)*, & cel. ASTRUCIO *f*)* qui testatur in Syphiliticis aurium sibilum, tinnitum,

y) *Comm. t. 4 p. 418.*

z) *Obs. med. cit. obs. 55 p. 148.*

a) *Act. ph. med. t. 2 p. 179.*

b) *El. phys. l. c.*

c) *Parthen. pag. 90.*

d) *De morb. nerv. ed. belg.*

e) *Act. phys. med. l. c. p. 369.*

f) *L. c. v. I p. 761.*

f)* *De morb. ven. t. I p. 406.*

rum, murmur, βαρυνκοίαν, & surditatem frequentia esse symptomata g): hinc & ab eodem celebri Nosologo δυσηκοία Syphilitica describitur h). Neque miratur quispiam, qui magnam, quæ inter genitalia & aurem intercedit, sympathiam bene perspexit: hujus sympathiæ testimonia sunt observationes a SCHENCKIO i) memoratæ, ubi ab inmissione fistulæ in urethram Viri ischuria laborantis obtusus aurium dolor oriebatur: imo a glandis necrosi surditas observata fuit. A pilo in aurem lapso menstrua suppressa sunt, & convulsiones abortae l). Neque inficias ibit a nimia venere hoc organon debilitari, anomalam concipere, & perturbari, qui præstantissimam HOFFMANNI dissertationem de noxis ex nimia venere oriundis l*), cum observationibus a SCHURIGIO m) collectis comparaverit.

§. V.

Faciei Adfectiones.

Quamvis neque vetustiorum Physiognomicorum, neque nostro ævo tantopere celebrati LAVATERI,

g) Vid. ASTRUC. *ibid.* p. 402.

h) L. c. p. 755. Conf. SWIETENIUS *comm.* t. 2 p. 168.

i) *Obs. med. rar.* p. 508 *obs.* 18.

l) Vid. HILDANUM *cent.* 1. *obs.* 4.

l*) Vid. *oper. suppl.* 2 l. c.

m) *Spermatol.* p. 258 & *seqq.*

R I, præceptis (dubiis admodum, an certis, non dijudico) imbutus sit, Oedipum sane non oportet adesse, qui ex benevalentis, pudibundæ licet, Virginis facie præsentis igniculi veneri effectus facile detegat, aut qui ex lascivæ vultu eruat in illicitos & obscenos affectus proclivitatem. Quid ergo mirum, si etiam in morboſa valetudine sympathiam genitalium organorum faciem ſexus ſequioris mirabiliter afficere ſtatuamus: minima enim œconomix corporis a ſano ſtatu deviatione mutari faciem, antiqua eſt obſervatio: hinc & ab anomalia functionis genitalis pati eandem, facile patere poteſt: uteri inflammatio faciei ruborem, oculorum ſcintillationem, fulgorem, prominentiam efficit: quum e contrario a ſcirrho, cancro aliisque uteri malis facies livida, ſuſca, triſtes oculi & languentes conſpiciuntur. In diro hyſteritidis morbo ſpasmus cynicum obſervari notiſſimum eſt *n*): riſus ſardonius in eodem morbo ſymptoma eſſe ſatis ſidum, notat PEZOLD *o*): a retentis & per anomaliā motis menſtruis vario etiam & haud intelligibili fere modo, facies afficitur; nunc pallet, nunc rubet, nunc puſtulae oriuntur, ex quibus aliquando menſtruus erumpit ſanguis: talis eſt obſervatio cl. CASENAVE ex Diario cl. VAN DER MONDE, ubi per tubercula in facie menſtruabat mulier

n) Vid. QUARIN *de cur. morb. infl. cap. 6.*

o) *De prognofi in febr. acut.*

lier quolibet mense, post fusum sanguinem disparentia p): ex palpebris menstruum sanguinem erupisse STALPARTIUS VAN DER WIEL q), ex genis BARTHOLINUS r), ex omni faciei parte alii s) observarunt.

Barbam in mulieribus a suppressis mensibus ori-
ri jam observavit HIPPOCRATES t). Singularem faciei adfectionem in gravida observavit Gallicus Auctor, non minus stili elegantia, quam observationum accurata depictione celebris A. C. LORRY v), qui in foemina, septimo graviditatis mense, melancholiam observavit cum facie nigerrima, solis oculis & labiorum limbo intactis, quæ omnia, rite fluentibus puerperæ lochiis, evanuerunt. Tumorem gravidæ abortum in labiis, puerperæ lochiis disparuisse notat SCHURIGIUS x). Dolorem faciei ex suppressione mensium in statu effæto, qui subito invadebat, sinistram faciei partem, intacta dextra, infestans, observavit WEPFERUS y), qui etiam in puella par-
tis

p) Vid. *Comm. Lips.* v. 9 p. 450.

q) Vid. *obs. rar. cent.* 1 *obs.* 19 p. 85 & SCHURIGII *parthen.* p. 90.

r) Vid. SCHURIGII l. c. p. 103.

s) *Act. phys. med.* t. 6 p. 112.

t) Vid. SCHURIGIUM p. 184 SCHENCKIUM p. 503 *lib. cit.*

v) In præstantiss. libro de *Melanchol. & morbis Melanchol.* t. 1. pag. 230.

x) *Parthen.* p. 20.

y) L. c. p. 134 *obs.* 50.

tis sinistrae faciei spasmodicam affectionem ex retardatione mensium ortum ducentem annotavit *z*). Paralyfin faciei idem Auctor observavit in illa foemina gravida, quae a suppressis mensibus coryzam patiebatur *a*). Faciei spasmus in hystericis quasi ridentibus multi Auctores observarunt: & in mulieribus nimio fluxu mensium laborantibus idem etiam observatus est *b*). Mulier gravida pustula ad nasi radicem vexabatur, puerperio evanescente, sequente vero graviditate ita increcente, ut totius oculi cum tumore exstirpationem pati fuerit coacta, quum tamen in gena tumor rediret *c*). In hystericis etiam, praeter mox memoratum risum, mira est faciei affectio: tristitiae signa cum risu & cachinnis alternantia a mensibus suppressis in virgine hysterica observavit STOCKIUS *d*), quae fluentibus menstruis integre fuit sanata.

Neque impuse patitur facies mala, quae ex nimia venere in totum corpus redundant: docet hoc languidus, pallidus faciei color in iis, quae lacebrosas libidinis scaturigines jugiter delibant; docet hoc vultus sympathia cum generatione dicatis partibus vulgo nota, ita quidem, ut ex vultu

z) L. c. obs. 109 p. 482.

a) Vid. §. 3.

b) Vid. ETMULLERUM t. 4 p. 394 obs. 286.

c) Vid. WEPFERUM l. c. obs. 173 p. 827.

d) Vid. Comm. Norimb. ann. 1732 p. 173.

tu generationis negotium, virginitatem, valorem
tentent prædicere nugatores & aniculæ *e*): quid-
quid sit, magnam tamen esse inter Caput & ge-
nitalia sympathiam etiam in potiori sexu docet
observatio viri, ischuria laborantis ob carunculas
in urethra, unde dolorem frontis habebat acutis-
simum, nec nisi urina profluente remittentem *f*).
Sic & a venere mutatur facies; barbam a venere
nimis diu intermissa in muliere, natam legimus *g*).
Foeminarum tribadum vultum pustulis & ulcus-
culis cacoëtheis obsessum vidit Cel. ZIMMER-
MANN *h*). A nimia venere observatur sæpe
spasmus, quem hippum vocant, estque instabili-
tas cutis sub alterum vel utrumque oculum cum
nistitatione, tremore, & motu tremulo genæ:
hanc etiam spasmodicam faciei affectionem in
onanizantibus haud infrequenter observari in
Prælectionibus suis docuit celebris Præceptor
HAHN. A labe Syphilitica faciem cito sæpe
infici, quotidiana docet experientia, ut de his dis-
ferere velle, & repetita toties repetere, foret
supervacaneum: si quis exempla desiderat, adeat
inter plurimos cel. ASTRUCIUM, qui, quæ
de hoc morbo colligenda, dijudicanda, docenda
erant, accuratissime collegit & dijudicavit, in sæ-
pius

e) Conf. SCHURIGII *Gynacol.* passim.

f) Vid. SCHENCKII *obs.* p. 508 *obs.* 18.

g) Vid. SPACHII *Gynac.* p. 926.

h) *L. c.* t. 2 p. 405.

pius memorato opere *i*). Videtur autem jure quodam hac Trismus ille, SAUVAGESIO Syphiliticus dictus *l*) reduci debere.

§. VI.

Linguae & Oris Adfectiones.

Si siti & ardore ex uteri phlegmonè afficiuntur lingua & os, si aphonia ipsa ex inflammatione hujus visceris observata est *m*), partes has in aliis uteri malis non minus pati ratio doceret, nisi experientia ab ævo hæc jam a dubio vindicaverat. Fremitum dentium in uteri scirrho observavit jam HIPPOCRATES *n*), & in eodem morbo oris foetorem & ipsa ulcera in illo cavo nasci notavit ROEDERER *o*). Aphoniam a mensibus suppressis ARETÆUS CAPPADOX *p*), WEPFERUS *q*), HOFFMANNUS *r*), SALMUTH *s*), WHYTT *t*) alii-
que

i) De morbis venereis t. I p. 400, & seqq.

l) Nosol. meth. t. 2 p. 644.

m) Vid. ARET CAPPAT de morb. ac. t. 2 p. 25 ed. PETITI.

n) De Nat. Mul. S. 2 §. 30. 31.

o) De uteri scirrbo: in coll. Diff. pract. HAL-
LERI t. 4 p. 662.

p) L. c.

q) L. c. obs. 32 p. 61.

r) Oper. t. 4 p. I S. I c. 3 obs. 4 vol. 3. p. 42.

s) Obs. med. sect. 3 obs. 28 p. 124.

t) De morb. nerv. p. 157.

que v), annotarunt: ab eadem causa miram-
linguæ convulsionem ortam memorat WEPFERUS x):
nigram linguam a relictis post partum secundinis
in utero notarunt alii y): & aphoniam hysteri-
cam inter multos alios ET TMULLERUS ob-
servasse legitur z). Sitis inexstinguibilis a par-
ce fluentibus lochiis observata est a). Narrat
SCHENCKIUS b) observationem scēminæ, quæ
a lochiorum vitio dimidiam linguæ partem nigram
habeat.

Odontalgia a mensibus suppressis haud rara est;
quæ & evulsis omnibus dentibus aliquando per-
durat, quod WEPFERUS observavit c). Vagam
fuisse aliquando talem odontalgiam legimus d).
A suppressis lochiis odontalgiam oriri posse docet
M. HOFFMANNUS e): gravidarum odontal-
giam SAUVAGESIUS f) descripsit, eamque
neque

v) SHURIGIUS *parth.* p. 163. *Act. Hassn.* v. I.
obs. 7. RUBEUS *in exerc. noct. pag.* 447. *exer-*
cit. 40.

x) *Obs.* 112. p. 495.

y) Vid BONETUM *an. pr. t. I.* p. 459 *obs.* 20.

z) *Oper. t. 4 obs.* 288.

a) Vid. LIEUTAUD *obs.* 1508 p. 356.

b) *L. c.* p. 181. *obs.* 1.

c) *L. c. obs.* 50. p. 134.

d) *Ib. obs.* 49. p. 132.

e) *In Eph. N. C. l. c.* apud RAHN *diss. cit.* p. 56.

f) *L. c. v. 2.* p. 74.

neque V. S. nec laudano, nec topicis, cedere observavit g).

Oris ficcitatem molestissimam in graviditate observavit SCHACHERUS h). Per os menstrua erupisse non rarum est: rarius est foeminae nunquam nisi per os menstruantis observatio i). Salivationem in foemina dolore uteri & fluore albo laborante vidit cl. WHYTT l), & eandem mensium prodromum fuisse m), vel & suppressorum symptoma n), alii observarunt. Per salivales ductus menstrua erupisse GRUNDELIUS notavit o). Ex evulsi dentis alveolo erupisse menstrua, & per gingivas excreta aliquando, observationes a SCHURIGIO compilatae docent p). In gravidis satis frequentem salivationem vidit SAUVAGESIUS, ut inter ptyalismis species & hæc locum inveniat q).

In utroque sexu a syphilitide os afficitur. Ne nunc faucium ardorem, ficcitatem, ipsaque ulcera

cera

g) Conf. BONETUS *med. sept.* t. I. p. 329.

h) Vid. HALLERI *diff. pract.* t. 4. p. 555. Conf. *Eph. cit. ann.* 9, 10. *obs.* 161. p. 354.

i) Vid. *Comm. Lips.* v. 8. p. 461.

l) *De morb. nerv.* p. 143.

m) SCHURIGII *Part.* p. 214.

n) Vid. *Act. phys. med.* t. 10. p. 98.

o) Vid. SCHURIGII *Parthen.* p. 102.

p) Vid. *Parthen.* p. 94, 95. Conf. HALLERI *El. ph. l. c.*

q) *L. c.* p. 381.

cera venerea, quæ adesse possunt, non nisi genitalibus infectis, & vel his vix laborantibus r), memoremus: aponia ipsa a gonorrhœa suppressa legitur orta s), imo ptyalismus syphiliticus SAUVAGESIO t) fuit observatus, absque ut æger ullo unquam mercurio fuerit usus. Glos- sitidem veneream, accedente simul oris & fau- cium phlogosi, in ulcuscula cacoëthea termina- tam ipse a suppressa gonorrhœa observavi, nul- lis omnino mercurialibus, nisi ipsissimo sublimato corrosivo, cedentem. Veneris stipendia nimis sedulo merentes ab his malis sæpe afficiuntur: docet hoc BALLONII observatio viri, qui, præter alia mala, aphoniam inde contraxerat v): id confirmat BARTHOLINUS x), qui a nimia venere in neomarito præter delirium, agrypniam & molestissimam sitim observavit: convulsiones linguæ Capitisque lethales ex venere nimis diu intermissa ortas fuisse notavit z, LUSITA- NUS y).

§. VII.

V e r t i g o.

Peculiarem sibi titulum vindicare videtur illud

D 2

fym-

r) Vid. LANGHANS *observationem l. c.*

s) Vid. BONETUM *Merc. Compit. p. 19.*

t) *V. 2. p. 382.*

v) *Oper. t. 3. p. 2.*

x) *Obs. cent. 6. hist. 94. p. 366.*

y) Vid. SCHURIGII *Spermatol. p. 276.*

symptoma, quod multorum morborum comes, vel prodromus, a diversissimis & oppositis invicem sibi causis nascens, summam sæpe Medici attentionem requirit, Vertigo scilicet, sive illa actio depravata sensorii communis, & speciatim imaginationis, qua ægro corpus suum circumagi, aut quædam supra Caput verti, cum tenebricoso visu & in lapsum propensione videtur z).

Hæc affectio foeminis familiarissima est ab hysteria sæpe ortum ducens, unde vertigo hysterica SAUVAGESIO a) singularis est species.

Menstrua suppressa & anomala frequentem huius symptomatis causam constituunt: hinc gravidis etiam familiaris est hæc affectio b). Mulierum vertigine a suppressis mensibus laborantium exempla vix opus est ut adducam, quum in observationibus enarratis, & ulterius enarrandis, hoc symptoma fere perpetuo se adjungat: exempla autem, si quis desideret, adeat WEP-
PERUM c) & SCHURIGIUM d), ubi plurima collecta existant, quibus & a lochiis suppressis

z) Vid. egregii BALONII oper. t. 2. pag. 274.

a) Nos. meth. v. 2. p. 173.

b) BONETUS in Med. Sept. t. 1. p. 245. SWIETENIUS t. 2. p. 326. t. 4. p. 416, 456.

c) L. c. passim.

d) Parth. p. 181. Conf. Journal, de med. t. 30. p. 440.

his hanc adfectionem haud infrequens oriri constare potest.

A miasmate venereo frequens adeo est, ut cl. SAUVAGESIO placuerit singularem etiam speciem hanc proponere *e*): ipse talem vertiginem in iis, qui gonorrhœa laborant, satis frequenter vidi.

Neque liber a vertigine manet uterque sexus, si sub veneris armis justo frequentius defudat, ut observationes probant *f*). Sed & ab intermissa venere eundem affectum oriri GALENUS *g*) notavit, & observationes ulterius confirmant *h*).

§. VIII.

Convulsiones.

Si convulsionum & spasmodum theoriam consideremus, eorum locum inter Capitis affectiones fuisse statutum ab optimis Auctoribus non mirabimur, quatenus nempe a sensorii communis functione perturbata sunt derivanda mala: omnis enim sensus motusque integritas quum a nervis dependeat, facilis est conclusio, quod earumdem principii vitalis facultatum anomalia, cum ner-

D 3 vei

e) *Nos. meth. v. 2. & alibi.*

f) Vid. SCHURIGII *Spermatol.* p. 262 & 265:
Cf. HOFFMANNUM in *M. R. S. t. 3, p. 4.*
§. 10.

g) *De loc. aff. l. 6. c. 5.*

b) Conf. SCHURIGIUS l. c. p. 276.

vei spiritus ataxia semper & ubique conjuncta esse debeat.

Quum itaque nervorum sana actio vix ac ne vix quidem absque fontis, unde proveniunt, integra actione consistat, patere facile potest, jure merito harum affectionum sedem non nisi in sensorio communi esse quærendam; & hæc ratio etiam est, cur hac §. eas, quatenus ex genitalium functione perturbata sympathicæ nascuntur, adeoque mei fori sunt, delineare ex optimæ notæ Auctorum annalibus medicis conabor.

Hujus generis morborum agmen ducat, qui nemini nomine non notus, indole & essentia plurimos vel in Arte expertissimos fugit, Morbus Hystericus, a Veteribus & Neotericis sedulo inquisitus & naturali delineatus pigmento. Hysteriam enim innuit HIPPOCRATES, cum de uteris adscendentibus & descendentibus verba facit *i*): neque alium morbum Divi HIPPOCRATIS primus Commentator GALENUS *l*) videtur innuere, cum per arteriam, venam, ligamentum, vel nervum, uterum sursum trahi declarat: sed & per uteri inflationem hysteriam intellexisse HIPPOCRATEM, docet L. MERCATUS *m*), ubi de inflationis
uteri

i) T. 2. p. 404. §. 81. Ed. Lind.

l) Comm. 3. in lib. de Art. c. 100.

m) De morb. aff. SPACHII Gyn. p. 944.

uteri diagnosi agit: quæ morbo laborabant ὤσει-
κειν n), vel & ἀποπλέξεν τῆς μητρὸς, dice-
bantur o). Strangulatus & Epilepsia uteri non
raro vocabatur: vulvæ strangulatus nomine A-
RETÆUS CAPPADOX p) nostrum morbum
insigniebat. A BOTTONUS q), qui docte
de Mulierum morbis differuit, matricis præfo-
cationem hysteriam dixit, & morbum ab ute-
ro, ut omnes ejus antesignani, derivavit. Quos
sequuti recentioris ævi Auctores hysteriæ sedem
in utero stabilierunt.

Verum postea, quum omnes affectiones spas-
modicas ab hoc viscere derivarent, nec absimi-
les in Virorum corporibus observarentur, fa-
ctum est, ut magni nominis Viri, farraginem
harum adfectionum ab utero deducere neque-
unt, omnes eas a sensibilitate nimia repetie-
rint, & hysteriam Fœminarum omnino similem
nervosæ Virorum hypochondriæ declararint, vel
& a quacunque omnino parte derivarint. HIGH-
MORUS nempe morbi fontem sedemque in
pulmonibus quæsit, C. PISO in capite; WIL-
LISIUS, licet uterum in causa esse quando-
que concesserit, sedem morbi longe sæpius in
Capite esse quærendam declaravit: eaque sen-

D 4

tentia

n) Vide HIPPOCRAT. sect. 5. aph. 35.

o) Vid. GALENUM de aff. intern. l. 6, c. 6.

p) De morb. acut. cap. II. p. m. 24.

q) Vid. SPACHII Gynæc. p. 368.

tentia eo magis invaluit, quo certius, SYDEN-
HAMUM r) in ataxia spirituum morbi cau-
sam posuisse, constat: unde hæc opinio a præ-
stantissimis in Arte Viris, tanti antesignani lu-
benter sequacibus, ut BOERHAVIO, SWIE-
TENIO, WHYTIO, TISSOTO, FLEM-
MINGIO adoptata fuit, cum eo tamen dis-
crimine, ut hypochondriaca viscera, ventricu-
lum v. g. causam morbi constituere multi vo-
luerint, ita ut his visceribus depravatis, & ano-
malia functionis laborantibus, nervorum ataxia
oriretur.

Quæ si ita se haberent, nostri fori non essent
hi morbi convulsivo-hysterici, sed a ventriculo,
vel Capite, vel alia parte derivandi: tamen, li-
cet Virorum illorum sententiam, quod piaculum
foret, evertere, vel de ejus fide quidquam de-
trahere nolim, annotatum velim sequentia: quod
scilicet

1. Ataxiam illam spirituum sæpe ab utero de-
rivandam esse pater, quum vix ea ante pu-
bertatis tempus observetur, maxime cum
menstrua retardata, suppressa, vel et nimia
sunt.
2. Videtur sæpe illa esse derivanda a materie
feminali in foeminis corrupta, acri & forte
deficiente: probare videntur hanc opinio-
nem

r) In *diff. epistol. oper. p. m.* 486.

nem illæ observationes, quibus passione hysterica defunctarum foeminarum uterus & ovaria fuerunt seminali materie turgida, quales mox memorabo: robur addunt illa observata, quibus patet, morbum coitu, vel & alia genitalium irritatione, fuisse sanatum *s*), maxime quum constet, soluto paroxysmo hysterico humorem album ex genitalibus effluere *t*).

3. Neque symptomata propositæ sententiæ contrariantur: licet enim a ventriculo sæpe incipiat dolor, & inde oriatur anxietas, spasmodica ejus constrictio, globi sensus &c. constat tamen simul, has partes ab utero posse affici, & quum in passione hysterica non solum uteri dolor topicus adsit, sed & functio ejus anomala, rationem vix video, cur causam hujus morbi non in utero ponerem: licet itaque adjungere, non adeo a via aberrasse DEMOCRITUM, neque in morbi causâ adeo hallucinatum fuisse, (quod tamen magno SYDENHAMO *v*) videtur) cum *Uterum sexcentarum arunarum innumerarumque calamitatum Auctorem esse dixit.*

D 5

4. Quum

s) Vid. TISSOT de l'Onanisme & SCHURIGII *Spermatologia* passim.

t) Vid. HOPFMANNUM *Op.* t. 3. p. 53. §. 12. & cel. ASTRUC, t. 4. p. 65. & 80.

v) L. 6.

4. Quum itaque hæc vera sint, non contrariatur nostræ opinioni morbus idem in Viris observatus: veneranda antiquitas hanc difficultatem jam solvit, quum eos Affectus spasmodicos, qui a semine oriuntur, utrique sexui esse proprios G A L E N U S *x*) jam observavit: confirmavit idem modo laudatus B O T T O N U S *y*), & omni dubio majus fecit in Medicina præstantissimus Z I M M E R M A N N *z*), qui hypochondriæ nervosæ virilis causam venerem vel nimiam, vel nimis diu intermissam, vel & onaniam sæpe constituere observationibus probavit *a*).
5. Accedit, quod sæpe adeo luculenta in utero causâ sit observabilis, ut duos parietes una fidelia dealbans Medicus, si morbi causam bene perspexerit, ipsam una cum morbo tollat. Observationes hic, ut assertio probaretur, tum ex Veteribus, tum ex Recentioribus, afferre molestum non esset, unicam vero, quam ipse institui, huic scopo sufficere crediderim.

„Fœmina 25 annorum calidi & plethorici temperamenti, constitutione corporis
fensi-

x) L. antea citato.

y) L. c.

z) L. c. p. 392 & 408 t. 2.

a) Vid. HOFFMANNUM in oper. t. 3. obs. 2, 3. p. 59.

fenfibiliffima gaudens, vix nifi infantum foli-
tos morbos perpeffa, gravida brevi poft
nuptias facta, faniffima, lapfu in finiftrum
hypochondrium topicum contraxerat dolo-
rem, qui neglectus & rigida (quam toto
graviditatis tempore fatis adftrictam gere-
bat) thorace non multum correctus, par-
tu augebatur non admodum facili, & ex-
tractione placentæ fatis violenta: mortuus
autem erat infans & figna in Capite vis ei
illatæ monftrabat. Lochia fatis bene fue-
runt evacuata: fed, mense poft puerperium
elapfo, dolore fenfim fenfimque aucto, hy-
fteria corripitur, quæ accedentibus animi
pathematibus exacerbata fuit. Medicum
confuluit, qui lenioribus antifpafmodicis &
antihyftericis fymptomata quidem minuit,
absque tamen ut malum curaverit. Hinc
impatiens animique pathematibus indulgens
ægra, Pharmacopœum, agyrtarum more,
vel fi mavis, empiricorum, jactantem, fe
malum paucis diebus prorfus fanaturum,
confuluit, qui calidiffimis antihyftericis, V.
S., magnaue remediorum farragine ma-
lum adgrediens, effecit, ut quotidie in pe-
jus rueret, & vix per diem a paroxysmo
libera mulier, dolore acutiori & melancho-
lia vexata admodum fuerit. Cafu quodam
in auxilium vocor: procatharticas cauffas
animo volvens, & corporis constitutionem
con-

considerans, causſam morbi a lapſu in graviditate, thorace rigida, & violenta placenta extractione repetens, probabili conjectura in utero mali ſedem hæſere ſuſpicabar, & congeſtiones humorum ad uteri partem irritatam, vel quocunque modo læſam, morbi cauſſam proximam conſtituere debere mecum animo conſtituebam: eo quidem magis, quum obſervatio ſymptomatum morbi hanc meam opinionem confirmarent; menſtruorum enim copia nunc minor, nunc major, ardor, pulſatio, dolor ad uterum & circumjacentes partes, vel extra paroxysmum obſervabilia, hanc ad uterum congeſtionem non parum illuſtrabant. Hinc V. S. parva revulſoria in brachio facta, nitrum cum caphura, diætam eupeptam, euchymam, & animi moderamen ei commendavi, quibus uſa morbi levamen non parvum inde retuliſſe mihi viſa eſt. Nauſeoſi autem remedii ſaporém reſpuens ægra, ab hoc remedio deſtitit: &, quum ex juvantibus morbi cauſſa proxima exclareſceret, ad congeſtiones temperandas, ad dolorem plus minus intermittentem tollendum vel palliandum, corticem Peruvianum cum parca doſi camphoræ præſcripſi, quod remedium ſæpius de die caperet; diætam eupeptam euchymam, aquas ſpadanas, animi tandem & corporis quietum moderamen com-

commendavi, & ut res eo cederet melius, ipsi loco dolenti admoventi curavi emplastrum roborans, tonicum: speratos ediderunt hæc remedia effectus, omnia symptomata minuebantur, menstrua redeuntia iusta copia, absque ullo hysteriæ symptomate, spem curationis summam dabant, inprimis, quum dolor omnis evanisset. Vixit per tres menses sanissima, donec lautiores diætæ ambiens morbi præsentia aliquomodo senserit, quæ tamen dein iusto regimine profligata evanuerunt, ita ut secunda vice gravis, ad hunc usque diem maxime fructuatur sanitate: patet itaque, hic adfuisse vitium uteri topicum, ortum a vi ei illata, quod cum tolleretur, morbus, qui inde tulerat principium, etiam fuit profligatus “.

6. Neque nostræ sententiæ roboris quid demunt, quibus in hysteriarum cadaveribus nullum malum in utero inventum est, observationes *b*): congestiones enim ad uterum, visceris illius spasmi, convulsiones, seminis abundantia, stagnatio, subtilis acritas, forsan & defectus in causa esse possunt, quominus in cadavere nulla uteri labes conspiciatur.

7. Nec *BONETTI c*) observationes, quibus
serum

b) *BONETUS Anat. pract. t. 3. p. 52.*

c) *Vid. Ibid. l. c.*

ferum in occipite nervorum principia immergens inveniebatur in hysteriarum cadaveribus, opinioni fidem detrahit : præterquam enim quod non constat, talem causam posse hysteriam producere, consensus uteri cum occipite & depositiones metastaticæ a parte patiente in consentientem, hujus phænomeni explicationem non difficilem faciunt. Hinc & facile solvi possunt illæ objectiones, quas ex observationibus cadaverum hysteriarum petunt, ubi labes non in utero, sed in alia parte observata est : vix enim determinandum, num labes illa morbi causâ sit an effectus.

8. Assertionem ulterius probat functionis genitalis perpetua in hystericis anomalia. Vix enim exstare crediderim hystericam, quin appetitu venereo nimio, anomalo, vel & ejusdem veneris averfatione laboret ; requiri itaque tantum videtur uteri diathesis spasmodica, quæ si a levi causâ in actum deducitur, facile nostrum morbum producit. Hinc explicamus, cur ossificatio & induratio uteri hysteriam curaverit aliquando, ea quippe ratione, qua sensilitatem nimiam abstulerunt hi morbi frigidi d) : maxime autem tali modo sanatur, quum ex modo

d) Vid, LIEUTAUD *l. c.* p. 321. *obs.* 1370.

do dicta caussa oriri videatur, hysteria libidinosa SAUVAGESII *e*).

9. Colophonem his adjiciant illæ observationes, quibus uterus adfectus totum corpus in consensum traxit, sicque *ἀραξία* spirituum ab utero orta est manifestissime. Multæ tales apud BONETUM exstant observationes *f*) e quibus hanc assertionem clarissime veram esse patet. Ab atresia ostii uterini suppressa menstrua & hysteria orta leguntur *g*): a retento semine hysteriam ortam & mortem, in cadavere vasa seminalia semine turgentia observavit idem Auctor *h*): ab eadem caussa hysteria mortuam & testes gypsea materie plenas memoravit *i*). Neque BONETUS solus, sed & RIOLANUS, BAUHINUS, VESALIUS, DIEMERBROEKIUS, HEURNIUS, RIVIERIUS, BARBETTE, tales observationes in scriptis suis notarunt *l*). Suppressa in ipsa periodo menstrua hysteriam lethalemque maniam intu-

e) Nosol. meth. t. 2. p. 588.

f) Anat. pr. t. 3. p. 48 & seqq.

g) L. c. obs. 2.

h) L. c. obs. 4. p. 49.

i) Ibid. l. c. §. 2.

l) Vid. ibid. p. 49, 50. Conf. LIEUTAUD l. c. p. 349. obs. 1480. & seqq. vol. I.

intulerunt *m*). Ab uteri vitio organico, per animi pathemata inducto, observata est hysteria *n*): imo lethalis hysteria ab ovarii vitio orta legitur *o*). Neque ex menstruorum sola, sed & lochii fluxus anomalia, hystericæ convulsiones oriuntur *p*): imo ab ipso syphilitico miasmate hysteria legitur fuisse orta *q*). Hystericam mulierem ex nimio appetitu veneris delirantem graviditate sanatam vidit SCHENCKIUS *r*): a veneris abstinentia nimia ortum vidimus nostrum morbum *s*): sed & ab ipsa venere hystericæ passio aliquando orta legitur *t*).

Neque hysteriam solam, sed & Herculeum morbum, ex genitalis functionis perturbatione & anomalia oriri, jam observavit CÆLIUS AURELIANUS *u*), experientia sua probavit celeb. Practicus F. HOFFMANNUS, qui epilepsi-

m) Vid. *Comm. de reb. Sc. v. 11. p. 525.*

n) Vid. *Comm. cit. v. 17. p. 57.*

o) Vid. SCHENCKII *obs. med. rar. p. 536.*

p) Vid. WEPFERUM in *obs. 135. l. c. Conf. Comm. Lips. v. 16. p. 69.*

q) Vid. *Act. ph. med. t. 5. p. 236.*

r) *Obs. med. rar. p. 537. obs. 2.*

s) Vid. *pag. præced.*

t) Vid. ZIMMERMANN. *l. c. p. 398. Cf. HOFFMANNUM op. t. 3. p. 50. & seqq.*

u) *Morb. chron. l. I. c. 4.*

lepsiā menstrua periodo redeuntem coitu sanātam vidit *v*). Sæpe talis epilepsia a menstruis suppressis orta iisdem fluentibus sanatur *x*): moscho sanātam talem epilepsiā memorat HEINMANNUS *y*): sed aliquando, licet a suppressis oriatur menstruis, iisdem fluentibus morbus non evanescit, quod LOCHERUS observavit *z*): ratio in eo videtur, quod habituales tum spasmi fiant, diu durante morbo, & diathesi spasmodica in corpore fixam sedem acquirente. Ex ipsa graviditate motus epilepticos oriri observarunt multi *a*), FERNELIUS v. g., JACCHINUS, JACOTIUS, LEONUS *b*), aliique *c*) idem notarunt, unde etiam SAUVAGESIUS gravidarum epilepsiā pro singulari specie habet *d*).

Inor-

v) Oper. t. 3. f. I. c. I. §. 16 & 19. & obs. 5. p. 18. obs. 9. p. 20. t. 4. p. 64.

x) Journ. de med. t. 30 p. 440.

y) In Advers. Med. pract. Berolin 1778. idiomate Germ. editis.

z) In observ. pract. circa Luem Vener. &c. p. 54.

a) Conf. SPACHII Gynæc. p. 903 -- 907. & Act. Berol. dec. 3. v. I. p. 51 -- 59.

b) Vid. citatos hos Auctores apud SCHENCKIUM l. c. p. 105. & Conf. ibid. p. 120.

c) Vid. SCHURIGIUM in Syllepsilog. doct. HOVIUM in præstantiss. diss. de Epilepsia, ubi exemplum fœminæ legitur, quæ gravida semper erat epileptica, & SUE tr. sur les accouchem. t. 2. p. 441.

d) L. c. t. I. p. 556, Cf. eph. Germ. dec. II. ann. X. p. 161.

E

Inordinatus fluxus menstruus epilepsiam etiam producere ETTMULLERUS *e)* aliique *f)* recte docuerunt; & ab ipso partu difficili BALLONIUS *g)*, SAUVAGESIUS *h)*, vel & a lochiis ETTMULLERUS *i)* & HOVIUS *l)* hanc convulsionis speciem ortam memorant.

Potior sexus a semine epilepsiam contrahere etiam videtur *m)*, & ab onania hunc morbum satis frequenter nasci, SAUVAGESIUS *n)* & TISSOTUS *o)* jure statuerunt. Sed ut Venus nimia *p)*, sic & diuturna veneris abstinencia, nostrum morbum producere probatur sæpius memorata ZACUTI LUSITANI observatione, qua viri mors ab epilepsia, ex nimis diu intermissa venere orta, observata legitur. A vasis spermaticis semine infarctis epilepsiam oriri posse docet SCHENKIUS *q)*: qui & epilepsiæ speciem aphrodisiasticam describit, qua Viri in paroxysmo ad venerem stimulantur, & vivida eorum

e) Oper. t. 3. p. 303. 304. Cf. Misc. N. cur. Dec. 3. Ann. 1. obs. 72.

f) Comm. Nor. p. 373 anni 1722.

g) Oper. t. 2 p. 121.

h) L. c. p. 570 Cf. Comm. Lips. suppl. dec. 2 p. 201.

i) Tom. 3. p. 570.

l) Diss. cit. p. 19.

m) Vid. BONETUM t. 1. An pract. obs. 44. p. 290.

n) L. c. v. 1. p. 556.

o) De l'Onanisme.

p) Vid. SCHURIGII Spermat. p. 265.

q) Obs. med. rar. obs. 12, 13, p. 104.

rum imaginatio formosam mulierem ante oculos sistit, & cum ea rem sibi habere videantur, donec per motus epilepticos excretum semen finem paroxysmo imponat *q*^{*)}). „Aphrodisiasticam hanc epilepsiæ speciem se observasse mecum communicavit expert. ARDESCH, in milite juveni, qui ad adspectum fœminæ in animi deliquium & convulsiones incidebat, quum prius titillationem tentiginemque sentiret non ingratam, cum satyriasi conjunctam: venere dein usus sanatus est.“

Sed ut in potiori sexu a nimio semine & diutius justo stagnante Viri celebres *r*) epilepsiam observarunt, sic & ab eadem causâ in sequiori hunc morbum oriri probavit cel. ZIMMERMANN. *s*). Sed, quod magis est, in ipso coïtu epilepsiam ortam fuisse memoratum est *t*): ligatura etiam vasorum spermaticorum in castratione, nostrum morbum *v*), vel & cynicum spasmus, produxisse legitur *x*). Miasma

E 2 syphi-

q^{*)}) *Obs.* 5. p. 97.

r) HALLERUS *El. phys.* 1. 7. p. 547. FORESTUS *l.* 20. *obs.* 115.

s) *L. c.*

t) Vid. SCHURIGIUM *Spermat.* p. 121. DOß. HOVII *laud. diss.* p. 13.

v) Vid. J. C. H. THEDEN *Neue Bemerkungen und Erfahrungen zur Bereicherung der Wundartzneykunst.* &c.

x) Vid. HALLERUS 1. 7. p. 439. *El. phys.*

syphiliticum ipsam produxisse epilepsiam jam annotavit BONETUS *y*), & observationibus confirmavit M. LOCHERUS *y*^{*}) ; & MORGAGNUS *z*) epilepsia syphilitica laborantem foeminam mercurialibus in lethalem soporem dilapsam vidit. Neque epilepsiam solam ab hisce causis in genitalibus organis suam sedem habentibus, sed & alius generis convulsiones inde oriri, observationes docent. Tetanum a menstruatione suppressa exortum ex Diario Anglico adnotavit ill. BOERHAVII Commentator SWIETENIUS *a*) : venereum tetanum RIVERIUS *b*), hystericum SAUVAGESIUS observavit *c*) : opisthotonon in gravida SCHENCKIUS *d*), catalepsi a syphilitica causa SAUVAGESIUS *d*^{*}) a menstruatione suppressa PEFFAULT & MICHEL *e*), ut & WEPFERUS *e*^{*}), adnotarunt *f*).

„Placu-

y) T. I. obs. 3, p. 292.

y^{*}) Tr. cit. p. 41.

z) Sepulchr. lib. 4. obs. 50.

a) Comm. t. 4. p. 418.

b) Vid. SAUVAGES, t. I. p. 544.

c) Vid. ibid. p. 545.

d) L. c. p. 120. obs. 3.

d^{*}) L. c. t. I. p. 805.

e) Recueil periodique tom. 5. p. 43. Conf. RAHN diff. cit. p. 68.

e^{*}) L. c. obs. 121. p. 558 & 127. p. 581.

f) Conf. SCHURIGII Parthen p. 163. Spermatolog. p. 264.

„Placuit nuper celeberrimo Præceptori G. VAN DŒVEREN mihi occasionem suppeditare adeundi & videndi Puellam ægrotantem 13 annorum, quæ jam per quinque menses laborabat vera Catalepsi sæpe totius corporis, sæpe partium singularium, quam in paroxysmis, quotidie quavis fere hora redeuntibus, nocte plerumque minus frequentibus, comitantur omne genus morborum spasmodicorum & convulsivorum, uti tetanus universalis vel particularis, opisthotonos, emprosthotonos, pleurosthotonos, chorea S. Viti, trismus, stridor & plura alia mirabilissima corporis, nec non Mentis, phænomena: quæ inter in quovis fere insultu cataleptico adest quoque mirabilis illa linguæ volubilitas & motitatio, quam ante paucos annos in Collegio casuali etiam exhibuit Puella, cujus historiam & sanationem descripsit doct. Medicus Amstelodamensis T. A. LAMBERGEN in Diss. Inaugurali f*), quæque, quod hac occasione notare liceat, hætenus adulta sanissima vivit. Diligentissima inquisitione pertinacis istius mali primariæ causæ hætenus detegi potuit nulla, nisi manifesta plethora pubertatis, cujus effecta se quovis trihebdomadali aut menstruo spatio manifeste commonstrant, nec parum ad augendos paroxysmos & multiplicanda symptomata facere solent.“

E 3

Meren-

f*) *Puellæ Catalepticæ historiam & sanationem, nec non de Catalepsi nonnulla exhibente, ann. 1776. L. B. edita pag. 9.*

Merentur hic apponi observationes Catalepticos rariores ex anomalia menstrua ortæ, vel saltem menstrua periodo exacerbata, quas instituit & mecum pro more humanissime communicavit, expert. ARDESCH, Nosocomii militum Helvetorum hoc tempore Leidæ stationem habentium Primarius Chirurgus, quum mox propositam celeberrimi PRÆCEPTORIS observationem haud parum illustrare videantur.

„Prima est nobilissimæ Virginis sensilissimæ, temperamenti sanguinei, a prima juventute convolutionibus laborantis, quæ sensim sensimque ita crescebant, ut Catalepticos cum aliis etiam convolutionum speciebus complicata paroxysmo frequenter, & maxime evacuationis menstruæ tempore, vexaretur: neque a diris hisce spasmodicis adfectionibus liberaretur, nisi sanguis per pulmones vel sponte, vel artificialiter per V. S. (quæ in hoc casu, quod mirum videtur, hæmoptysin accelerabant) evacuabatur: menstrua vix per naturales vias, nisi rarissime, & tunc quidem admodum parca quantitate, evacuabantur, quum etiam simul, evacuatione menstrua per has vias præsentē, Catalepticos symptomata minus vehementia observarentur. Quum 24 annum ageret hæc virgo, morbusque descripto modo pergeret, neque ullis remediis decresceret, consultus expertiss. ARDESCH, cum doct. nobilissimæ hujus virginis Medico, decrevit, ut
V. S.

V. S. (utpote quæ causam morbi non tollebat, sensilitatemque augebat) omiſſa, opio, cortice Peruviano & floribus Zinci, sensilitatem nimiam tollere, motus Naturæ abnormes in periodicos, simul cum fluxu menstruo, restituere conarentur; quæ magna quantitate & diu præscripta remedia, interpositis, si symptomata urgerent, vesicatoriis & clysmatibus, effecerunt, ut menstrua parca copia per naturales vias primum evacuarentur, & catalepseos symptomata non nisi tertio ante, & post eruptionem menstruorum die observarentur: quæ dein sensim sensimque, restituto in integrum fluxu menstruo evanuerunt, ita ut nunc jam per 3 annos sanissima vixerit foemina. — Vix certo affirmare videtur expert. ARDESCH, num a menstruorum anomalia catalepsis, num a catalepsi anomalia menstrua nata fuerit. Mihi videtur omnino utrumque locum habuisse, quum motus periodici menstrui, & pubertatis plethora convulsiones auxerit, spasmique in corpore præsentis menstruorum fluxus justam copiam retinuerint, & ad alias corporis partes deduxerint. Sufficiant hæc, quum expert. Auctor hanc catalepsin miris omnino & incredibilibus stipatam symptomatibus, ulteriori eruditorum examini ipse submittere decreverit.

„Altera catalepseos simplicis observatio instituta ab eodem Viro, est foeminae, quæ ex suppressis per animi pathemata menstruis hunc morbum

bum contraxerat, quem cortice Peruviano & aurantiorum, aqua felterana cum lacte, admodum cicuravit, adeo ut paroxysmi multo minus vehementes sint. Mirandum autem in hac observatione, quod nostram simul materiem valde illustrat, animi pathemata paroxysmum nunquam accelerare, vel ejus causam constituere, nisi menstruorum supprimendo evacuationem. “

„Opisthotonon, quæ per 10. annos ad minimum, quarto vel quinto ante eruptionem menstruam die invadebat, & atonia, languore & leipothymia quasi terminabatur, in affini sibi matrona, idem observavit; eamque diuturno Vitrioli Martis, Aloës Hepaticæ & Spiritu sulphuris per campanam, pilularum forma inter se mixtorum usu sanavit: ita quidem ut prophylaxeos scopo his remediis adhucdum usæ per septem annos sanissima vixerit. “

Et hæc de consensualibus convulsionibus, quoad nostrum scopum, dicta sunt.

§. IX.

Affectus Soporosi.

Horum morborum principem Apoplexiam, ditum morbi genus, etiam a mensibus suppressis ortum ducere posse, observatio docet s CHURIGII f), qui & observationem ejusdem morbi ab

f) *Parthen* p. 172. Cf. *Eph. Germ.* dec. 2. ann. 2. p. 387.

ab anomalia lochiorum orti, aliunde desumptam, enarrat g). Neque ex hysterici morbi protheiformium symptomatum numero hanc soporofam affectionem exfulare, SYDENHAMUS annotavit; & L. RIVERIUS h) talem soporofam affectionem opio curavit, ut & TISSOTUS i). Sympathicas esse has apoplexias, anatomia pathologica comprobavit l). Carum hystericum SAUVAGESIUS m) descripsit: & in gravidis hosce affectus jam observavit Artis nostræ instaurator HIPPOCRATES n), & ulterius descripsit SCHENCKIUS o), eosque a suppressis lochiis non raro oriri annotavit FORESTUS p).

Ex nimia venere etiam oritur, apoplexia: solus jam sæpe citatus SCHURIGIUS q) fat magnum strenuorum sub veneris castris militantium apoplectice mortuorum habet catalogum: quamvis & ab intermissa nimis diu venere idem

E §

mor-

g) L. c.

h) Obs. cent. 2. obs. 26.

i) Epist. de Apopl. in Cl. SANDIFORTII thes. diff. v. 2.

l) Vid. SAUVAGES t. I. p. 846.

m) Nos. meth. t. I. pag. 841. Conf. BONETUS in Med. sept. t. I. p. 165.

n) Vid. t. I. p. 466. ed. Lind.

o) L. c. p. 80. obs. 2.

p) Resp. med. p. 15.

q) Sperm. p. 268. & Act. phys. med. v. 9. p. 222. BONETI Med. sept. t. I. p. 165.

morbis ortus legatur *r*): quod tamen, si verum, rarius contingere putem.

Syphilis tot tantaque producens mala, quum cariem, tophos, gummata in cranio, proferat, hunc morbum similesque etiam producere posse, ratio docet & comprobatur experientia; præterquam quod venenum illius in ipsam cerebri substantiam agat, ibique abscessus *s*) aliaque mala, functionem nobilissimi hujus visceris perturbantia & soporem producentia, proferat: verum hæc & similia non adeo ad morbos consensuales referenda mihi videntur.

§. X.

Paralyse.

Eædem, quæ soporosos affectus in corpore producunt, causæ, paralyticas etiam affectiones sympathicas producere queunt; paucis itaque, quæ huc pertinent, absolvam.

Faciei, linguæ, oculorum paralyfin suis subtilis jam restrinximus, hinc ex observationes ad hanc §. sunt reducendæ, quibus paucas addere lubet.

Ex fluxus menstrui retardatione, suppressione & anomalia paralyfin ortam observarunt RIEDLINUS,

Z. LU-

r) vid. SCHURIGIUM in *sperm.* p. 276.

s) Vid. *Med. Transf.* v. 2. ann. 1772. p. 325.

Z. LUSITANUS, SCHENCKIUS & SCHURIGIUS^{t)}): quorum Virorum observationes Neoterici confirmarunt: cl. LORRYUS scilicet, gravissimus Auctor, hemiplegiam vidit in muliere ortam a menstruatione difficili, & largo mensium fluxu sanatam^{v)}). Plures observationes hinc inde apud Observatores leguntur^{x)}), ubi & paralyseos exempla a partu exstant^{y)}) observata eadem est paralyfis a suppressis lochiis^{z)}): sed & nimiam & intempestivam venerem paralyfin intulisse docet HILDANI^{a)}) observatio, qua juvenis vulnere capitis leviusculo, nondum consolidato, ex re cum muliere habita febrem & lethalem contraxit paralyfin. H. AB HEER^{b)}) a nimia venere levem apoplexiam cum artuum resolutione paralytica observavit, quæ cum tensione hominem invadebat^{c)}). Paralyfin artuum inferiorum in juvene qui a patre in ipso actu venereo adveniente valde perterritus erat, observavit HOFFMANNUS^{c*)}). Neque ab intermissa longo tempore consueta venere non oriri posset hic morbus, si ex eadem caus-

t) *Parthen.* p. 172.

v) *L. c.* p. 115. t. 1.

x) *Eph. N. C. dec. 2. ann. 2. obs. 116. Journ. de med. vol. 18 p. 350.*

y) *Act. nov. N. C. v. 3. obs. 59.*

z) *Conf. Act. phys. med. vol. 8 p. 148, 304, 367.*

a) *Vid. SCHURIGIUM spermat. p. 269.*

b) *Vid. SCHURIGIUM ibid. p. 262.*

c) *Conf. SCHURIGIUS p. 247 l. c.*

c*) *Op. tom. 3 obs. 2 p. 202.*

caussa nata, apoplexia visa fuerit d). Syphilitidem paralyfin induxisse celeb. ASTRUCIUS e) annotavit.

§. XI.

Deliria.

Nullius morborum speciei originem frequentiore esse abdomine, quam hujus, doct. RAHN f) jure suo asseruit: si enim consideremus, eorum morborum originem ex Primarum Viarum labe, viscerum hypochondriacorum vitiis organicis, vermibus, facibus, atonia viscerum, eorumque spasma, promum habemus condum, unde tot & tanta sympathica Capitis mala oriuntur, graphice modo laudato RAHNIO, descripta & tradita.

Hisce si functionis genitalis commercium cum animalitate ex prioribus non difficile elucescens, addamus, non mirum cuiquam videbitur, ex mox memoratae functionis anomalia mentem saepius ita affici, ut aberrantibus a sano statu, quibus agit, instrumentis, ipsa vix ac ne vix quidem sanas functiones obire potis sit. Varia omnino sunt deliria, quae ex anomalia functionis genitalis ejusque perturbatione ortum ducunt: eadem, quam
in

d) Vid. §. praecedentem.

e) *De Morb. Ven. t. I. p. 424.* Cf. WEPFERUS *l. c. obs. 147. p. 690.* & Cl. SAUVAGES *t. I. p. 799.*

f) *In diss. praest. cit. p. 93.*

in prioribus secuti sumus, divisio viam sternat in ulteriorem hujus morborum generis inquisitionem.

A suppressis mensibus delirium frequens: difficulter menstruata Maniaca non nisi sanguisugis vulvæ applicatis sanata fuit *g*): maniam omni periodo menstrua mulierem infestasse per novem dies legimus *h*): difficile provenientia menstrua produxisse maniam *i*) & melancholiam celebres Viri *l*) viderunt. Suppressa menstrua foeminæ maniam induxerant, quam uteri hæmorrhagia sanatam vidit cl. LIEUTAUD *m*). Complicatam cum convulsionibus maniam ab hac causa CORDATUS *n*) observavit & V. S. sanavit: ex amenorrhœa maniam lethalem ex accedente broncho annotavit SCHENCKIUS *o*). Furorem periodo menstrua redeuntem observavit BAUZMANN *p*). Amnesia ab amenorrhœa etiam orta legitur apud SCHURIGIUM *q*).
Phre-

g) Vid. *Journ. de med.* t. 18. p. 18.

h) In *Eph. N. C. Dec. 2. ann. 8. obs. 43.*

i) Vid. HOFFMANN t. 3. oper. c. 8. p. 254. §. 22. Cf. *Comm. Lips.* v. II. p. 525.

l) BONETUS in *Med. sept.* t. 2. p. 421. coll. cum p. 405. LORRY l. c.

m) L. c. v. 1 p. 320.

n) Vid. SCHENCKIUS l. c. p. 126 obs. 1.

o) L. c. p. 138.

p) *Eph. N. C. dec. 2 ann. 8. obs. 48. Conf. ibid. Cent. 9 obs. 12.*

q) Vid. *Ejus Parthen.* p. 160.

Phrenitidem, furorem uterinum, & dementiam ex eodem fonte ortam annotavit idem Auctor *r*). Ulcus ipsum uteri mentem afficit, quod HIPPOCRATES *s*) jam observavit: melancholiam ab aliis uteri vitiis sæpe oriri, notavit alius Auctor *t*). Pertinacissima mensium suppressio atrox produxit delirium, hirudinibus autem genitalium interiori parti applicatis ægrota sanata est *v*): in alia hystermaniam, dirum morbi genus, produxit, quæ coïtu profligata legitur *x*). Vix itaque delirii genus adesse videtur, quod ex amenorrhoea, uterique malis organicis, ortum ducere non valeat *y*).

Gravidæ a foetu sæpe mirabiliter afficiuntur, ita ut ipsa quoque illarum mens patiatur: frequens est Pica gravidarum, quam cum ill. Nosologo *z*) inter deliria locare mihi videtur consentaneum: licet enim haud lubenter negarem, ventriculum, sæpe in his adfectum, aliquando mentem ita posse afficere, ut illud symptoma oriatur;
non

r) Ibid. p. 167 & seqq.

s) De morb. mul. l. I §. 65 p. 456 conf. 88 p. 472.

t) BONETUS in *Thes. med. pract.* t. I p. 691.

v) Vid. SCHURIGIUM l. c.

x) Vid. SCHENCKIUS p. 137 obs. 2. SCHURIGIUS l. c.

y) Plures observationes collectæ exstant apud SCHURIGIUM l. c.

z) SAUVAGES *Nos. meth.* titul. *Vesaniarum.*

non possum tamen omnem omnino picam hinc deducere, quum, præter absurdum illum appetitum, in Pica laborantibus foeminis plura male affectæ mentis signa observentur *a*). Mulierem talem observavit SCHENCKIUS *b*), quæ ob pisces, quos avidissime appetebat, sibi denegatos, melancholica, aquæ desiderio ita flagrabat, ut singulo fere die 30 lb. aquæ biberet, quod absurdum desiderium, cum melancholia, mox puerperam reliquit: plura talium foeminarum exempla qui desiderat, SCHURIGIUM *c*) & BONETUM *d*), quippe qui observationes tales collegerunt, adeat. Nec gravidis rara ex cl. LORRYI observatione *e*) melancholia; quæ partu sæpe protinus tollitur: rarior est mania graviditate sanata partuque maniacæ infantis *f*): omni graviditate maniaca mulier puerperio sanabatur *g*): melancholiam gravidæ puerperio sanatam SCHENCKIUS & LORRYUS viderunt *h*). Melancholiam gravidæ lochiis curatam BONETUS *i*) memorat.

a) Vid. CURTIUM in *Diff. de explic. Consens. part. qui nerv. debetur*, anno 1770, Halæ defensa, p. 14.

b) *Obs. med. rar.* p. 546.

c) In *Chylologia*, p. 41 & seqq.

d) In *Thes. med. pract.* p. 366 §. 7.8 p. 367 §. 15.17.

e) Vid. *l. c.* p. 314 conf. p. 366.

f) *Eph. N. C. dec. 3 ann. 3 obs.* 61 p. 73.

g) *Eph. N. C. cent. 9 obs.* 12 & *dec. 3 ann. 2 obs.* 4

h) Vid. *l. c.*

i) *Med. Sept.* 1. 2 p. 421

morat. Neque solam hic innuo nervosam melancholiam; materies enim in utero stagnans melancholiam producit, non nisi per educationem peccantis materiei sanandam *l*): ab hac materie spasmodicos dolores & tentigines modo laudatus cl. LORRY *m*) observavit.

Ut a graviditate sic & a partu & puerperio sæpe oritur mania. A partu laborioso maniam observavit PLANCHON *n*), qui & ab inflammati uteri resolutione delirium, criticum quasi, ortum adnotavit, congestione ad mammas & inde producta lactis secretionem copiosiore sanatum: maniam a partu primiparæ observavit SCHENCKIUS *o*), quocunque partu insequenti recidivam, & tandem quarto lethalem. Insaniam a puerperio vidit LUSITANUS *p*). Egregius olim Delphensis Medicus P. FORESTUS *q*) phrenitidem in singulis partibus mulieris, quæ olim vulnere laboraverat in vertice, observavit: de melancholia nervea a partu orta pulcherrima observatio legi potest apud cl. LORRY *r*): a lochiis minori copia

l) De Melanch. p. 339.

m) L. c. p. 347.

n) Vid. Comm. Lips. vol. 18 p. 212.

o) L. c. p. 606.

p) Apud SCHENCKIUM p. 606. obs. 9.

q) Ibid. p. 607.

r) L. c. p. 74.

s) Vid. Act. phys. med. vol. 9. p. 161.

t) Vid. SEEDORF in diss. de Strymatosi sub præsidio Cl. VOGELII defensa Gott. ann. 1765.

copia fluentibus hic morbus etiam ortus fuit s).

Nec mulieres solæ patiuntur hæc a menstrui vel lochialis fluxus suppressione & anomalia; sed & Viri ex fluxus quasi menstrui consueti suppressione eadem pati mala, docet observatio t) viri omni mense stymatosi laborantis, quæ suppressa maniam ei lethalem intulit.

Nullæ autem partes ex cl. LORRYI observatione delirii adeo feraces sunt, quam illæ, quæ recipiendo aut ejiciendo semini in utroque sexu a Natura formatæ sunt t*), hæc mentem agunt, eamque ex naturæ ordine convellunt; sic est illa inexplebilis veneris tentigo, quæ dum mentem libidine corrumpit, partes corporis huic turpissimo numini dicatas tensione afficit, ab illis ad imas usque medullas ignem & furias insinuat, si præsertim cupido immoderata non habet, unde ardorem exstinguat, & in quo sopita conquiescat v). — Hinc mirum non est, immaturam venerem delirium & maniam proferre, uti celebris HOFFMANNUS x) recte docuit.

s) Vid. *Act. phys. med.* vol. 9. p. 161.

t) Vid. SEEDORF in *diff. de Stymatosi* sub præsidio VOGELII defensa Gott. ann. 1765.

t*) Vid. l. c. t. I. p. 101. & p. 13. obs. 18.

v) Vid. cl. LORRY l. c. p. 55.

x) *Oper.* t. 3. cap. 8. p. 254. & *diff. cit. in Suppl. oper.* Conf. SCHURIGII *Spermatol.* passim. qui

cuit. Sed & ipsa veneris abstinencia tale diri morbi genus producere, observasse se scribit BONETUS *y*), cum de melancholia virginum & viduarum verba facit, quæ sæpe ex veneris abstinencia ortum ducit; hinc oritur Erotica melancholia, quæ pulchre ab eodem Auctore *z*) descripta est. Ab affectis genitalibus in sequiori sexu dirum illud furoris genus, hysteromaniam, sæpe oriri observata cl. LORRYIA *a*), ZIMMERMANNI *b*), LANZONI *c*), DIEMERBROEKII *d*), LIEUTAUDII *e*) aliorumque *f*) docent.

Imo ipse hic morbus summo gradu quandoque in Viris observatus est *g*): sic & in viro delirium a venereo conflictu, prima matrimonii nocte, BARTHOLINUS *h*) observavit, & fatuitatem amentiamque a venere nimia & aphrodisiacis remediis ortam memorat SCHENCKIUS *i*).

Me-

exempla habet fatuitatis, delirii, mania &c. ab hac causa ortorum.

y) *Thes. med. pract.* t. I. p. 691.

z) *Vid. ibid.* p. 692.

a) *L. c.* p. 131.

b) *L. c.* t. 2. p. 405.

c) *Misc. N.C. Dec.* 3. ann. 5 & 6 obs. 124 pag. 253

d) *Anat. C. H. l. I. c.* 24. p. 131.

e) *Hist. anat.* p. 349, 350, 351. t. I.

f) *Vid. SCHURIGII Muliebr.* p. 363, 364.

g) *Vid. les Anecdotes de Medecine, anecd.* CXCI.

h) *Cent.* 6. *hist.* 94. p. 366.

i) *Obs. med. rar. l. c.* p. 141.

Memoria a nimio Veneris usu captus legitur celebris ille OVIDIUS Gallicus, GENTILBERNARD *l*). Delirium, quod a testium dolore BONETUS *l**), & mania, quam ab earundem phlogosi T. A. GUIDENKLEE observarunt *m*), huc pertinent. Neque omnino sanum esse commune sensorium in iis, qui labe syphilitica topica ad genitales partes laborant, experientia medocuit, quum melancholiam nervosam fere semper in his ægrotantibus observaverim; consentire videtur cl. LORRY *n*), qui labem veneream melancholiam nerveam frequentem mentiri adserit: præterquam quod ex venereo miasmate satyriasis oriatur, quod morbi genus eo nomine ad Capitis referri potest morbos, quo sensorio communi adfectiones libidinosas inducendo delirium ad solam venerem fixum, (melancholiam eroticam, sive libidinosam, nomine non prorsus inepto, diceret) inducit *o*). Tandem huc referri possunt SAUVAGESII *Melancholia amatoria p*) *Dæmonomania hysterica q*), *Paraphrosine hysteri-*

F 2

l) Vid. l'Observateur Anglois t. 1. p. 20.

*l**) Thes. med. pract. t. 2. p. 1177.

m) Vid. l. c. l. 3. cas 46. p. 186.

n) L. c. p. 99. t. 1. cf. p. 282.

o) De hac melancholice specie vid. ETTMULLERUM & BONETUM in Thes. med. pract. t. 2. p. 1203.

p) L. c. v. 2. p. 252.

q) L. c. p. 267.

car), *Panophobia hysterica* s), *Agrypnia hysterica* t), & mox memorata *Satyriasis venerea* v), quoniam morbi sunt revera inter deliria locandi, & ab anomalia genitalium ortum ducen-
tes: memorari etiam meretur, & colophonis ad-
instar apponi, observatio HOFFMANNI x),
qui phreniticum a repressa virulenta gonorrhœa
observavit z).

Quæ quum ita sese habeant, generalioribus
morborum Capitis speciebus, quatenus ad no-
strum pertinent forum, absolutis, progredi jubet
instituti ratio ad indagandam eam, quæ a Capite
ortum sæpe trahit, partium Genitalium anoma-
liam: ad cujus inquisitionem itaque jam maxime
me adcingo.

CA-

r) *Ibid.* p. 247.

s) *P.* 224. *ibid.*

t) *P.* 271. *ibid.*

v) *Ibid.* l. c.

x) *Vid. Opèr. Supl. t. 2. p. 310. conf. SAU-
VAGES vol. I. p. 461,*

z) Cæterum de malis ex nimia venere, nimia-
que ejus abstinencia, orientibus, præter cita-
tos Auctores, evolvi merentur doct. JACQUES
Thes. an ex negato veneris usu morbi? RE-
NEAUME *de virginitate claustrali*: & præci-
pue Gallicus Auctor LIGNAC *de l'homme & de
la femme* passim, sed imprimis *part. 2. cap. 3. p.
133. & seqq.*

CAPUT TERTIUM.

Symptomata Functionis Sexualis læsæ, a Capitis affectionibus oriunda.

§. I.

Symptomata, Sexus Virilis læsæ functionis, ab affectionibus Capitis orta, continens.

Quum tot & tantos morbos a Functionis Genitalis anomalia, in utroque sexu, oriri posse, in præcedenti Capite demonstrare conatus fuerim; instituti ratio jubet, paucis etiam expendere illa Genitalium vitia, quæ ab affectionibus Capitis, per sympathiam cum illis partibus maxime vigentem, oriuntur, & derivandæ sunt: quæ horum symptomatum delineatio ne confusa sit,

I. Symptomata sexus Virilis a memorato sæpius fonte orientia, memorabo.

II. Fœminæ sexualis functionis Anomaliam ab eadem causa ortam illustrare conabor.

Quoad primum fontem, eo pertinent *Ἀγενεσία*, Seminis profluvium, Satyriasis, & Stymatosis.

Ἀγενεσία morborum Capitis frequens est symptoma, jungitque se omnibus Capitis morbis frigidis, imo sæpe etiam calidis, ut cephalalgia, phrenitidi &c. Sæpe a melancholia oritur hæc

impotentia, neque, nisi morbo sublato, tollitur: testis sit Archiater Anhaltinus P. S A L M U T H U S, qui impotentes, & quidem ex maleficio, se imaginantes antimelancholicis sacavit *a*). Timor, metus, tristitia, terror, aliaque deprimentia animi pathemata, & perturbationes sæpe hujus affectionis causas esse, quotidiana docet experientia *b*): imo tantis sæpe pollent viribus, ut vel in ipso venereo actu stimulos plenarie suffocent, causasque impotentiae, sensim sensimque incrementum, struant: exemplum sistit observatio in Miscellaneis N. C. *c*) memorata, & a S C H U R I G I O *d*) recensita, Viri, qui ex terrore nuncii tristici, ipso coitus tempore accepti, seminis ejaculandi impotentia, s. dispermatismo, subito correptus erat, indeque testem scirrhosum tumidum diu retinuit. Pertinent huc observationes incontinentiae seminis a Capitis adfectione ortae: sic exstat G A R M A N N I *e*) observatio, viri doctissimi, qui quoties puero nates denudari & ferulis cadi videbat, leipothymice quasi semen ejaculabatur, ut & B A R T H O L I N I *f*) de viro, qui sub barbæ

a) Vid. Cent. 2. obs. 78. Conf. LIGNAC l. c. t. I. p. 318. & seqq.

b) Vid. ill. Pathologiae Dictator, nuper fato functus, GAUBIUS in Inst. Patbol. Med. §. 820.

c) Dec. 3. ann. 5, 6. obs. 272. p. 622.

d) Spermat. p. 74.

e) Vid. SCHURIGIUM Spermat. p. 38.

f) Vid. SCHURIGIUM l. c.

barbæ rasiōne talem excretionem patiebatur. Organica vitia Capitis coitu sæpe ita exasperantur, ut ipsa mors oriatur g). Sed & a vulneribus Capitis nostrum morbum non ita rarum esse, probat observatio HILDANI h), qui ex capitis contusione impotentiam memoravit; HIPPOCRATES i) testatur infecunditatem oriri a sectione venarum pone aures; BAGLIVIVS l) a gravi Capitis contusione eandem oriri asserit affectionem m), & a cephalalgia hoc malum notavit BONETUS n).

Seminis profluvium ab iisdem causis oriri posse vix admonitione indiget; melancholicis etiam non infrequens hoc symptoma, accedente testiculi retractione, videtur; classicus Auctor A. C. LORRY o) in paroxysmo melancholico hoc seminis profluvium observavit; quod in peculiari epilepsiæ specie pro signo diagnostico habuit BONETUS (ut dein videbimus), & ab ARETÆO in morbo fontico jam observatum est p).

F 4

Con-

g) Conf. SCHURIGIUS *Spermatol.* p. 296.

h) *Obs. Cent. VI. obs. 159.*

i) *In Oper. t. I. p. 126. 357. ed. Lind. Conf.*

BALLONII *Oper. t. I. p. 88.*

l) *Oper. p. 347.*

m) *Conf. Eph. N. C. dec. 5. ann. 4. obs. 104.*

n) *Med. Sept. t. I. p. 874.*

o) *De Melanchol. t. I. p. 74.*

p) *Vid. ed. Periti p. 3.*

Contrarium his est illud vitium, quod *Satyriasis* dicitur, quæ licet non raro idiopathica, sæpe tamen sympathica a Capite observatur. Objecta enim amabilia ope visionis menti repræsentata, in sano statu utriusque sexus organa ita afficere observantur, ut, voluptuosa in mente nata idea, generationi dicata organa ad dandum & accipiendum aptet. Mirabilis illa sympathia, ut in sano statu *q)* obtinet, sic & in morboſo: voluptuosæ enim ideæ, quasi habituales factæ, mentem continuo irritant & imaginationem depravando satyriasis, ſalacitatis, manuſtuprationis, pollutionis nocturnæ cauſſæ non raro exiſtunt. Exempla ad hoc aſſertum probandum multa adferre poſſem, niſi nauseam Lectori creare, rem demonſtratam probando, vererer: ſola hic ſufficiet FORESTI *r)* obſervatio, Monachi ex ideis voluptuoſis in ſatyriaſin veneream lapſi, ita ut furore venereo agitari videretur *s)*. Sed & apoplexia aliquando ſatyriasis & ſalacitatis cauſa fuit, ut in ſene 66 annorum apoplectico obſervavit BIERLINGIUS *t)*: in ſuſpenſis hominibus a ſimili forte cauſa frequens eſt *v)*. Satyriasis

q) Vid. *Seçt. I. cap. I. §. 2.*

r) *Obſ. Med. l. 26. obſ. 10.*

s) Plura exempla vid. apud TISSOTUM, SCHURIGIUM in *Spermatol. l. c.* & conf. Anglicus liber. cit. *de Onania paſſim.*

t) *Theſ. rheor. præct. p. 21.*

v) Vid. STOLTE *Diſſ. de morte ſuſpenſ. Gron. 1766. ed.*

tyriasis & priapismus, frequenter in epilepsia & hydrophobia & passione hypochondriaca observantur, quod ex observationibus adductis x) & adhuc adducendis clarius patefcet.

Verum & ab indispositione communis sensorii maniaca sapissime oriuntur hi morbi: probat hujus assertionis veritatem catalogus observationum in fine §. ult. Capitis præced. ex Auctoribus productus: probant observationes LOCHERI, GREDINGII aliorumque: probat omnium luculentissime observatio, quam mecum amicissime communicavit doct. hujus urbis Medicus J. VOEGEN VAN ENGELN, quam accurate ab ipso Viro doct. enarratam hic sistere operæ pretium duxi. Scilicet

„Vir 42. annorum, pauperculus, temperamenti admodum cholericus, robustus, vitam agens sedentariam, sanissimus, mense Julii anno 1778. angina leviter inflammatoria corripiebatur, quæ V. S. & leni cathartico intra triduum sanatur: — postea tamen de molestissima conquerebatur anxietate circa præcordia, noctu ingravescente & teterrimis insomniis stipata, cujus cephalea violentissima comes erat; quam paullo post delirium ferox, cum valida febre excipiebant; ita quidem ut die X. Aug. ejusdem anni advocatus non dubitarem ægrum vere phre-

F 5

niti-

niticum salutare; morbi que sedem ex prægressis & præsentibus symptomatibus in hypochondriis collocare: hinc morbi curam hoc fundamento adgressus ea quidem gavisus sum felicitate, ut æger undecimo morbi die naturæ saluari conamine, diarrhœa scilicet, ex orci faucibus ereptus, & dein per debita medicamina sanatus fuerit. — Die vero XIII. Octobris denuo opem meam implorabat: — conquerebatur tunc de insueta titillatione in glande penis, quæ sæpius de die invadebat, & quam insequerebatur membri virilis erectio & scroti corrugatio, cum maxima tentigine & salacitate, quæ phænomena aliquamdiu jam observata sanitatis & pristini vigoris reditui adscripserat: hanc vero insolitam salacitatem, quum virium subitaneum decrementum exceperit ægritudinem dein suspicabatur: intera temporis sexies ad minimum de die libidini indulgebat, quum, primum invadente salacitate, Venerem ferme duodecies coluisset. Facies nunc pallida erat, timidula, tristis, languentes oculi, vagus intuitus, risus spasmodicus; pupilla erat valde contracta, qualem in nulla unquam morbi cujusdam mentis specie observaverim. Corporis accedebant macies, debilitas, sudores irregulares, urina nunc pallida, aquosa, nunc rubra, horisque matutinis, mucosum, album sedimentum deponens, frigus & calor alternabantur, horror, anxietas, pulsus parvus, strictus, plerumque frequens,

quens, aliquando tamen lentus, debilis, accedebant. Æger, ut uxor narrabat, continuo, sed submissa voce delirabat, seque Dæmone quodam obsessum credebat, quem dein, ut expellerem, me supplex rogabat. Appetitus interea prostratus, sitis inextinguibilis, alvus strictissima erat, salacitas perdurabat, ita uxor de nimia illa venere admodum conquereretur, mali quid metuens, quum peracta venere leipothymiam maritum invadere eumque noctu insomniis mire vexari, affirmaret. Miserebat me ægri, quem honestum noveram: consideratis itaque considerandis, in hypochondriis sedem hujus morbi statuere non dubitavi, curamque eccoproticis, leniter antispasmodicis, resolventibus, semicupiiis & pedilaviis, nitro cum caphura, & inprimis decocto MUZELII, diætâ tenuissima, eupepta, vegetabili, lactea, eo quidem perduxi, ut sequentis anni mense Februarii, functionibus quodammodo restitutis, solitis occupationibus vacaret, & insequente vere, vegetabilibus resolventibus usus, debito regimine continuato, sanus evaderet; quum tamen dispositionem ad delirium melancholicum ipsa etiam nunc prodat facies.

Neque in Melancholia Hypochondriaca symptoma hoc infrequens est; ut patere facile potest, si sequentem observationem, ab Expert, BLUMER, alterius Legionis Helvetorum militum Chirurgo Primario, summa cum benevolentia, mihi suppeditatam, diligenter perlegamus.

„Miles

„Miles 48 annorum, constitutione corporis tener, debilis, ex tristitia, qua diu admodum afflictus erat, melancholico hypochondriacus, maniacis fere paroxysmis vexabatur; quo tempore, appetitus ad venerem adeo præternaturalis, & coitus cum uxore tam frequens erat, ut sollicita inde fœmina opem meam imploraret. Symptomata illud non, antequam morbum magnis caphuræ in aceto destillato solutæ dosibus, jula-pii forma præscriptis, & frequenti eccoproptico-rum usu sanaveram, profligatum est.“

Salacitatem a paralyfi observasse BIERLINGIUM supra notavi: idem omnino in sene se observasse mecum idem communicavit exp. BLUMER; quam observationem hic interferam, quum scopo maxime satisfaciatur.

„Oenopola urbis Namurcensis, 65 annos agens, per longum tempus arthritico morbo vexatus, apoplexia corripiebatur, quam linguæ & sinistri lateris paralyfis insequiebatur; hinc stupiditate, &, licet ante accessum morbi ingenio polleret, mirabili correptus erat apathia, ad omnia, exceptis, quæ animalis vita requirebat, fame nempe, siti, & appetitu venereo, quo eo quidem vehementius flagrabat, quo magis uxor ob tristem mariti statum coitum evitabat: vetus & deformis ancilla, quæ ægro opem ferebat, impetus molestos ægri excipere debebat, qui, ut illam ad voluntatem cogeret, incredibilem exse-
rebat,

rebat vim: ita, ut res eo sit perducta, cum illa ancilla & quacunque ei modo adpropinquante muliere, ut ipsi se huic admiscerent negotio Confessionarii, uxorque iussa fuerit coitum cum ægro marito celebrare; eo quidem cum successu, ut statim conceperit: mihi autem adseruit, incredibilem imo intolerabilem esse, quo maritus agebat, impetum: post 4 menses vero, quibus satyriacus iste vigor non decrescebat, ex recidivante apoplexia obiit.“

Neque non hæmorrhagia penis, VOGELIO y) *Stymatosis* dicta, SAUVAGESIO z) *Hæmaturie stillatitiæ* nomine insignita, a cogitationibus lascivis fuit observata a); quæ forte ab hæmorrhagia narium suppressa etiam oriri potest.

§. II.

Symptomata Sexus Fæminei ex eodem fonte.

Præter sterilitatem, quæ frequens melancholiæ in sexu amabili comes, profluvium seminis, quod ex eodem morbo sæpe oriri in fœminis cl. A. C. LORRY b) annotavit, & metromaniam, quam

y) Vid. *Prælect. Acad.* §. 296. p. 229. Conf. J. H. SEEDORF. in *Diss. de Stymatosis* præside cl. VOGELIO defensa Gorr. 1765.

z) *Nos. Meth.* t. 3. p. 2. p. 49.

a) Vid. FERNELIUM *pathol.* l. 6. c. 14. p. 577.

b) L. c.

quam ex ideis voluptuosis frequenter oriri asserit celeb. ASTRUC *c)*, ipsa vitia organica uteri ex morbis Capitis oriri posse, probavit cl. LIEUTAUD *d)*: hinc mirum non est, menstruorum anomalam lochiorumque, passionem hystericam, partum difficilem, imo abortum & foetus morbos ab affectione Capitis sæpe oriri & observata fuisse. Paulo itaque accuratius, succincte tamen, in has genitalium adfectiones inquiramus.

Notissimum est, & probatione non indiget, fluxum menstruum ab animi pathematibus sæpe ita augeri vel minui, ut uteri hæmorrhagia, vel suppressio menstrua inde oriatur: terrorem menstruæ obstructionis causam RIVERIUS, AUCTORES historiæ morborum Uratislaviensium, aliique *e)* observarunt: suppressionem mensium a tristitia HEISTERUS *f)*, PECHLINUS *g)* & multi alii a SCHURIGIO collecti *h)* memo-

c) In eleg. descript. *Furoris uterini* in *Libr. les Mal. des Femmes* Tom. II. p. 340. 347. &c. cf. etiam DE BIENVILLE, de la *Nymphomanie*, & SCHURIGII *Muliebria & Gynecologia* passim.

d) In *Hist. anat. med.* vol. I. p. 321. lib. I. obs. 1373.

e) Quos omnes citavit SCHURIGIUS in *Parthen.* p. 156.

f) *Obs. cit.* p. 437.

g) *L. 2. obs.* 58.

h) *L. c.*

memorarunt: ipse Amor hujus anomalix menstruæ causâ quandoque fuit, observante HOFFMANNO *i*); sed & ipsa hæc animi pathemata suppressionem menstruorum aliquando tollunt *l*); sic & profluvium sanguinis inferre non raro eadem observantur, ut testantur observationes a SCHURIGIO *m*) collectæ. Et hæc eo magis vera sunt, quo certius constat, animi irritabilitatem (si ita loqui fas sit) & mobilitatem, admodum in sexu amabili disponere ad fluxum uterinum, indeque proveniente malorum seaturiginem: quem canonem in praxi sedulo observandum, in Prælectionibus de Morbis Mulierum, Auditoribus sæpius inculcavit celeb. Præceptor VAN DOEVEREN.

Verum nec animi pathemata solum, sed & aliæ causæ in Capite sedem figentes, anomalix menstruæ ansam dare observantur: sic a pilo in aurem lapso mensium suppressionem F. HILDANUS *n*), a colapho eorundem retentionem cum amaurosi & surditate observavit A. LUSITANUS *o*): eadem autem causæ quin fluxum men-

i) Oper. t. 2. p. 218. t. 3. p. 20. Vid. & M. N. C. Dec. 1. ann. 9 & 10. obs 58. p. 147.

l) Vid. Herculem. Medicum l. 7. cap. 1. p. 372.

m) Parthen. p. 188.

n) Obs. cent. 1. obs. 4.

o) Cur. Medic. cent. 7. curat. 44. p. 744.

menſium nimium & uteri hæmorrhagiam producere poſſint in prædiſpoſitis, vix dubium reſtat *p*).

Verum nec menſtrua ſolum, ſed & lochia, ab affectionibus Capitis admodum perturbari, conſtat: eoque pejus, quo verius, mobilitatem iſtam & animi ſenſilitatem in puerperis ita vigere, ut minimæ cauſſæ horrendas œconomix animalis faciant turbas *q*). Hinc celeb. Præceptor *r*) inter cauſſas morborum puerperarum terrorem, mœrorem, iram, ipſumque nimium gaudium merito numeravit: & ab his lochiorum iſuppreſſionem, vel & fluxum nimium, non infrequentem eſſe, docere poteſt ulterior contemplatio obſervationum, quas §. ult. Capitis præcedentis verbo memoravi.

Paſſio hyſterica, utcunque ab utero derivanda, affectiones Capitis etiam ſæpe pro cauſſis agnoſcit, ita ut vel ab iis ſolis ſæpe oriatur, vel orta aquacunque cauſſa recidivet ab animi commotionibus violentioribus, hinc quies animi in hoc morbo tanti eſt uſus: verum, quod magis eſt, ipſæ organicæ fabricæ uteri degeneratio ab his cauſſis eſt obſervata a cl. LIEUTAUD. *s*), & celebris Præcticus F. HOFFMANNUS *t*)

multa

p) Conf. SWIETENIUS *p*. 497. *t*. 4.

q) Vid. PRÆCEPTORIS *pr. lin. de M. M.* §. 103. collatam cum §. 87.

r) *L. c.* §. 58.

s) *Hiſt anat. med. vol. I. p. 321. lib. I. obſ. 1373.*

t) In *Operibus* paſſim.

multa habet exempla affectionum hysteriarum & spasmodicarum ab utero orientium, quæ primordia & fontes ab affectionibus Capitis habuerunt v).

Sed ut Animi nimia agilitas, adfectiones morbi- que Capitis in foemina anomalam menstruam lochiorumque, vel & spasmodicos motus produ- cunt, sic & eadem causæ partum non raro dif- ficilem faciunt: animi adfectus ut partum sæpe accelerant, sic & eum sæpius, dolores fallendo, sopiendo, retardant: verecundiam partum re- tardare & lochia suppressere docet BAGLIVI- U S x): vigiliæ quoties non partus difficilis ex- istunt fontes: cephalalgia, epilepsia, omnesque convulsivi Capitis morbi, uterum in spasmos mo- tusque irregulares rapiendo, sæpissime promum condum sistunt difficultatis partus. Sopor et- iam, & energiæ nervosæ languor, partus retar- dati non raro causæ est, quum metus dolorum & ancipitis eventus non raro accedat; sicque causæ rursus addatur sympathica, ob quam do- lores iuste agere nequeant y). Forte & animi adfectus sæpius uteri prolapsum produciunt in præ-

v) Conf. SCHURIGIUM l. c. RAULIN des Af- fections vapoureuses des deux sexes.

x) Op. med. p. 347.

y) Conf. SWIETENIUM in Comm. tom. 4. p. 523.

prædispositis; sanatum saltem per terrorem fuisse uteri prolapsum, docent observationes z).

Abortum sæpius memoratæ jam Capitis affectiones caussantur; æque ac fluxum uterinum, quo dissoluta placenta abortus caussa sæpissime fit: neque spasmodici & dolorifici Capitis morbi hujus affectiones solæ caussæ, ipsa odoratus major adfectio abortum procurasse MAURICÆO a), ASTRUCIO b), aliisque observata est: sicque foetus morbi non raro ab hac caussa oriuntur, imo &, sive abortus, sive ejus mors, in ipso utero ex his fontibus sæpe promanat. Nam, quum organa ipsa foetui conservando, nutriendo, edendo dictata, tantum cum ipso foetu alunt commercium, ut affecta & foetum afficiant, mirum non videbitur, multa foetuum mala inde traxisse originem: placenta uteri contigua est, imo & (minimis licet vasculis) ei continua, facillime igitur, ab utero per animi quæcunque pathemata in motum raptò, solvitur; qua soluta, foetus nutrimento destituitur vel & sanguinis fluxu aliquando obruitur, & sic, nisi suis salutaribus motibus corpus jam jam peregrinum expellat Natura, mortuus in utero foetus mala matri innumera creat.

Quum

z) Vid. *Les Anecdotes de Medecine* p. 72. citatos apud egregium BRUNINGIUM in tract. præst. de Ictero spasmod. Infantum pag. 243. Cf. BAGLIVIIUM in *Oper.* p. 347.

a) *Obs. des femm. gross.* p. 189.

b) *Maladies des femmes* p. 323. t. cit.

Quum vero harum Capitis adfectionum in uterum, ejusque functionem, effectus vix levibus solum Pœoniæ Artis initiis imbutum latere queant, pensumque mihi pro magna parte adhuc sit absolvendum, ad alia Capitis adfectionum effecta; quæ in ipsum corpus foetus magis redundant, transeo.

§. III.

De Imaginationis Gravidarum effectu speciatim in Foetus nonnulla.

Scilicet intimum Foetus cum Matre commercium, uteri cum Capite consensus & sympathia mirabilis, incredibilia effecta Capitis adfectionum in uterum, animi pathematum vis, & observata quædam, ansam dederunt celebri illi Quæstioni, de vi Imaginationis maternæ in foetum: quod vexatissimum thema a Medicis non solum, sed & Philosophis, Eridos pomum fuisse videtur, in quo, vel defendendo vel impugnando, omnes defudarunt.

Vim imaginationis matris in foetum nævos & monstrositates producere posse, non tantum præteritorum seculorum Medici tantum non omnes, sed & recentiorum primarii, HOFFMANNUS, BOERHAVIUS, MEADIUS, SWIETENIUS & KRAUSSE, qui ex professo de hac materie egit, crediderunt & asseruerunt: quanta & qualia nomina! non mirum ergo, fere totum orbem eo-

rum sententiæ album adjecisse calculum in nostros usque dies.

Verum enimvero celebres quoque Viri a negativa steterunt parte: VISSCHERUM, BLONDELLIUM, ROEDERERUM, RICKMANNUM nominasse sufficiat, qui magna contra vulgarem illam sententiam argumenta produxerunt.

Vix me in vastissimum hujus controversiæ oceanum, ubi tot tantique Viri naufragium toties fuere passi, committerem, nisi instituti ratio breviter saltem hanc quæstionem memorare juberet: quod ut fiat eo succinctius & clarius, Virorum celeberrimorum hujus imaginationis vim negantium (quos inter quoque Præceptorem meum VAN DOEVEREN appello *c*)) argumenta proferam, ut dein affirmantium rationes eo facilius proponi possent.

Illum Negantium argumentum desumitur ex placenta cum utero per ἀναστροφήν commercium non alente, quod, ut alios optime meritos omittam, satis probasse videtur cl. FORSTENIUS Professor Harderovicensis *d*). Illum Argumentum adducunt ex absentia nervorum in placenta; quum multo minus dari nervos ab ute-

ro

c) Conf. *Pr. Lin. de Morb. Mul.* §. 30. qui ample de iis egit in *Prælect.* ad dictam §.

d) In *Diff. acad. præfide celeb. VAN DOEVEREN* defensa, *Quæstiones selectas Physiologicas exhibente*, L. B. 1774.

ro ad placentam tendentes adferant, III°. Iidem Auctores plerasque narrationes, quibus imaginationis maternæ vim in foetum probare fautores conantur, falsas esse, ex historiis ipsis elucescere contendunt. IV°. Morbos foetuum conatos plerumque non esse nervosos, asserunt. V°. Nævos vel Monstrositates plerasque non ab imaginatione deduci debere, ipsam docere gravidæ œconomiam. VI°. Multas gravidas imaginatione affectas sanos foetus peperisse. VII°. Raros esse effectus ratione causæ, sive nævos non observari satis frequenter, ratione frequentiae perversæ imaginationis gravidarum. VIII°. Similitudinem non esse inter res, quas imaginatio excitasse dicitur, & foetuum nævos, si accuratius examinentur a peritis. IX°. Defectus integrorum membrorum inde explicandos sanæ rationi contradicere. X°. Alias esse causas Monstra producentes, & plerasque monstrositates primigenias esse, uti WINSLOW *e*), HALLERUS *f*) aliique, quibus & consentit celeb. VANDOEVEN *g*), satis probarunt: vel ab impedita nutritione, epigenesi perturbata, lufibusque Naturæ, contusionibus forsan, morbisque ortum suum hæc monstra ducere, adserunt. XI°.

G 3

Eas-

e) Vid. *Mem. de l'Ac. R. des sc. A.* 1733, 34, 40, 42 & 43.

f) *Oper. min. t. 3 de Monstris p. 133, 4. Conf. Elem. Physiol. Tom. VIII. p. 141. & seqq.*

g) *Obs. acad. c. 1. §. 46.*

Easdem monstrositates in animalibus quadrupedibus, amphibis & insectis, imo & in ipsis vegetabilibus conspici, quas ab imaginatione repeti nefas. XII°. Morales leges sententiæ esse contrarias, quum, sic matri gravidæ data esset potestas foetum monstrosum faciendi, masculum vel foemininum edendi: id quod sapientiæ CREATORIS repugnare videtur &c. Tandem concludunt, quum via nulla detur, per quam animi hæc adfectio a matre ad foetum transiret; quum morbi connati nervosi non sint; quum causa effectui ficto sæpe careat; quum nulla vel incerta inter causam & effectum similitudo; quum absurditates in se contineat; quum observationes pleræque fictæ sint; quum aliæ causæ monstra producentes probatæ sint; hanc vim imaginationis maternæ, ad producendos nævos & monstrositates in foetum, firmo omnino non niti talo, statuendum esse putant.

Contra hæc argumenta insurrexerunt Adversarii, eaque singula suo robore & valore privare indefessi tentarunt: videamus illorum etiam de his argumentis judicium, &

Primo quidem, anastomoticum uteri cum placenta commercium non directum esse, cordationes concedunt; esse tamen vasa, quæ ab utero in placentam tendunt, & ejus nutritioni destinata, commercium alunt cum vasis placentæ, foetui nutrimentum præparantibus, adserunt: eorumque

rumque præsentiam probare conantur experimen-
tis NOORTWYCKII, HUNTERI, ME-
CKELII aliorumque *h*). *Secundo* nervos dari
ad placentam ab utero tendentia, quæ sine ner-
vis agere, & circulationis munia obire, absur-
dum esse, statuunt; hinc sequi, placentam etiam
nervos habere, & argumentis a doct. J. U.
SCHAEFFERO *i*) latius expositis, probare
conantur. *Tertium* argumentum licet multi con-
cedant, alii tamen non plane negandum dicunt,
quippe qui veras etiam inter eas esse narrationes
& historias non dubitant, v. g. SWIETENII
observationem *l*), KAAUWII *m*), aliorumque
ad assertionem probandam adducentes. *Quarti*
argumenti vim infringere conantur observatione
celebris UNZERI *n*), qua infantem ex matris
gravidæ terrore, atrocissimi terroris imagine per
12 annos laborasse visum est: JACOBI PRI-
MI Angliæ Regis celebre porro adducunt exem-
plum gladium horrentis, ex eo quod Mater gra-
vida ab ense denudata perterrita esset: existat
etiam apud cl. LORRY *o*), præter illam obser-
vatio-

G 4

h) Cf. cl. FORSTEN. *l. c.* p. 73.

i) In *Diff. de Commenc. fœtus cum matre per ner-
vos*, Erlangæ 1775.

l) Vid. *Comm. t. 3. ad §. 1075.*

m) *Impet. faciens &c.* p. 349.

n) *Nonnullæ observat. quæ ad Medicum pertinent*
obs. 3.

o) *Lib. cit. p. 98. t. I.*

vationem Regiam alia, trementis Juvenis ab eo, quod mater maritum subito mortuum, gravida exhorruerat: præter plurimas alias. *Quinto* argumento quidem suffragantur, in genere, attamen ab imaginatione multas, aliunde non explicabiles, deduci debere nævos & monstrositates contendunt. *Sexto* argumento nihil contra eorum sententiam probari volunt, quum vel a causis accidentalibus, gravidæ v. g. sensilitate non satis magna, foetu robustiori, animi adfectione leviori, hoc contingere videatur. Hinc & *Séptimum* ex eodem fonte refutare conantur, quod scilicet non adeo frequens sit causarum supra memoratarum concursus. Argumentum *Octavum*, *Nonum*, *Decimum* & *Undecimum* iisdem refutare conantur assertionibus: scilicet concedunt omnino alias esse nævorum & monstrositatum causas; verum adserunt, Imaginationis maternæ vim etiam horum nævorum aliquando causam esse, & in illis casibus tantam esse inter causam effectumque analogiam, ut ab alia causa deduci nequeant: ill. SWIETENII, KAAUWII, TODII p) aliorumque observationes adducentes: porro Lusus Naturæ in animalibus, vegetabilibusque sæpe fieri, hinc eos non esse ab Imaginatione deducendos volunt, sed ad hos, quosdam membrorum defectus, aliasque monstrositates, in foetibus conspicuas, sæpe reduci debere contendunt. Tandem *ulti-*
mi

p) Vid. *Comm. Lipsiens.* vol. 21. p. 238.

mi argumenti vim negant ex eo, quod Imaginationis effecta non esse in gravidæ potestate adferant; æque parum ac aliorum animi pathematum abortum sæpe efficiens vis in gravidarum manu est, eaque Imaginationis vis non nisi variis conditionibus, tum in matre, tum in foetu, præsentibus agere, juxta eosdem, potest. Ex prægressis denique concludunt, quum via revera detur, per quam animi adfectus a matre ad foetum transeat; quum morbi nervorum conati observentur; quum tanta inter causas & effectus analogia; quum observationes multæ sint sententiam probantes, de quarum fide dubitari non licet; quum tanta est inter Caput & Uterum sympathia, ut vel animi adfectus uteri prolapsum sanare possit constet *q*); licet causa effectum quandoque careat; neque omnes monstrositates ab eadem causa oriantur; doctrinam de Imaginatione materna nævos & monstrositates in foetum producente, firmo omnino niti talo *r*).

En B. L. ab utraque parte prolata argumenta: quo me vertam? quamnam amplectar sententiam? ingenuo me nescire fateri debeo. Quid enim juvenis, quid in œconomix animalis legibus

G 5

bus

q) Vid. talem casum apud BRUNINGIUM *de lct. sp. inf. l. c.*

r) Plura de his vid. in cl. KRAUSSE & ROEDERERI Dissertationibus pro utraque sententia Acad. Petropolitanae exhibitis. Cf. *Comm. Lips. v. 6. p. 455.* & ROED. *Opusc. Med.*

bustiro, judicabit de re, de qua tot tantique Viri plane contraria judicarunt, in Charybdim inciderem, dum Scyllam vitare conarer; præstat itaque quænam sententia sit potior, quænam probabilior, Virorum in Arte celebrium judicio submittere. Hoc saltem constat, plures morbos ab animi adfectibus; gravidæ matris in foetum redundare, foetusque morbos multos ipsamque ejus mortem, inde aliquando ortum ducere; sed eos sæpe ab humorum maternorum vitiis, indeque inducta foetui cacoehymia, cachexia, prava nutritione, atrophia, similibusque causis potius, quam a directo Imaginationis influxu, pendere, quis negaverit?

Sufficiant itaque dicta hæcenus ad probandam & illustrandam, quæ inter Caput & partes Generationi sacratas invicem intercedit, sympathiam, cujus cognitionis utilitatem in Praxin Medicam redundantem Sequenti sectione conabor demonstrare.

SECTIO ALTERA.

QUÆDAM COROLLARIA EX PRÆCEDENTIBUS, QUOAD DIAGNOSIN ET CURATIONEM CAPITIS ET GENITALIUM MORBORUM, CONTINENS.

INTRODUCTIO.

Qui morbum novit, bene curare eundem, Veterum & Neotericorum est assertio, quam nemo, qui Praxin a limine tantum salutavit, facile negabit; hanc tamen Medicinæ partem diagnosticam, quamvis antiquis temporibus magis auctam & perfectam, summa adhuc imperfectione laborare illi concedent, qui morbos nervorum solos vident & curare conantur: neque hæc pars Medicinæ sola difficultatibus hic premitur: quid quod Ætiologica vix minoribus subjecta sit? docent id morbi incurabiles sæpe, ob causam Medicum latentem, v. g. mania, epilepsia, apoplexia, cephalalgia, vertigo, verbo omnes memorati Capitis morbi, qui rationali Medico, quem causa latet, vix curabiles sunt: adeo quidem ut, quem evacuatio sanasset, stimulantibus pereat, quum accedens Medicus vix, nisi post commissum

sum lethalem errorem, morbum & ejus causam agnoscat: si exempla velis, annales adeas medicos, & innumera videbis: non incelebris Medicus HENRICUS AB HEER ægrum, cui V. S. supremum intulisset fatum, apoplectice quasi profligatum, eupeptis & euchymis sanavit, quum opinionem, qua experientia probatis signis ægrum a nimia venere laborare putabat, ægri testimonio confirmatam vidisset s).

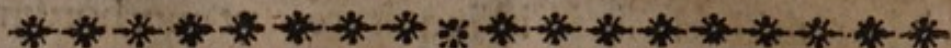
Et quis non videt, his difficultatibus sæpe premi illos morbos, quos animalis functio ex anomalia functionis sexualis compatitur & condolet? ne nunc apoplexias, ne morbos memorem, ubi ipsi ægri, stipitum adinstar jacentes, summam Medico incertitudinem, quid agat? inferunt: illæ assertum probant satis affectiones, quæ leviores ægrorum morbi causæ cum Medico communicationem haud impediunt; sed ex anomalia sexualis functionis ortæ ægrorum oribus per panicum, & intempestive locatum, terrorem, vel & quandoque per ineptam pudicitiam, claustra quasi imponunt.

Utinam in hisce morbis signa exstarent, quæ Medicum morbi causæ & diagnoseos facerent certiore, ne per tenebras procedens in scyllam incidat, dum charybdim vitare cupit: quantæ igitur

s) Vid. SCHURIGIUM in *Spermatol.* p. 262.

igitur utilitatis fit in id inquirere, ut morborum Capitis ex hoc fonte orientium signa eruamus, & luci exponamus, ea satis, quæ humani generis salutem augerent, illudque sæpius a morte vel misera vita liberarent, testatum faciunt.

Verum dolendum, quod ea inter pia desiderata potius adhucdum locum obtineant signa, neque unquam, nisi improbo labore, summa ingenii perspicacia, & magno observationum numero eruenda sint. Nostrium tamen est, ad hoc opus aliquid, levidense licet, conferre, eaque, quæ ex observationibus supra memoratis probari possunt, signa, colligere: ordinem itaque eundem, quem superioribus pagellis tenuimus, instituamus, & a cephalalgia consensuali Principium petamus.

CAPUT PRIMUM.

*Signa, quæ ex functionis Animalis perturbatione,
ad Diagnosin Anomalie Functionis Geni-
talis, elici possunt.*

§. I.

*Capitis Affectionum ex memoratis causis orientum
Diagnos.*

Caput ab utero affici certum: signa, quibus
illa Capitis adfectio consensualis ab aliis sym-
pathicis & idiopathicis distinguatur, minus certa
videntur.

HIPPOCRATES, GALENUS, SENNER-
TUS, SYDENHAMUS, aliique supra citati
Auctores, in uteri malis occipitis dolorem obser-
varunt: SCHUCHMANNUS & RAHNIUS^{t)}
etiam probarunt, in uteri adfectionibus adfuisse
talem dolorem & nuchæ spasmodicam contractio-
nem: an itaque tanta occipitis cum genitalibus
sympathia? rei certitudinem doceant illæ obser-
vationes, quibus patuit, ab occipitis læsione im-
potentiam fuisse ortam; talis est HILDANI^{v)}
&

^{t)} Vid. cap. II. §. I.

^{v)} Cent. 6. obs. 59.

& BAGLIVII x); quod occipitis cum genitalibus commercium jure merito a communicatione nervorum cervicalium cum nervo intercostali derivat cl. ASCH y). Quæ quum ita sint, meretur hoc signum attendi maxime, ut uteri maiorum sæpe satis absconditorum eo major & certior Medico formari possit diagnosi.

Sed rogabit quispiam, num tanta potioris sexus genitalium cum occipite sympathia? res minus explorata digna videtur, quæ per observationes confirmetur: ratio saltem docere videtur, & mox memoratæ HILDANI & BAGLIVII observationes probant, affecto occipite affici posse genitalia: num & contra? adducit SCHENCKIUS observationem Viri urinæ suppressione laborantis, cui, cum urethræ immitteretur catheter, bucha & tota cervix spastice convellebatur z): celebris TISSOTUS a) exemplum vidit juvenis nefando onaniæ vitio dediti, cui, quoties semèn ejaculabatur, posterior Capitis pars ad cervicem retrahebatur, quæ Capitis retractio postea habitualis facta est, labe scilicet genitalibus per immensum illud crimen inducta.

Nonne

x) *Oper. p. 347. Conf. Eph. N. C. dec. 1. ann. 4. obs 104.*

y) *In Diss. de primo pari nerv. med. spin. Gott. 1751. Cf. RAHN. diss. cit. p. 17.*

z) *L. c. p. 508. obs. 18.*

a) *De Manustupr. p. 195.*

Nonne itaque in dubiis casibus, ubi famæ Medici periculum adfertur summum, his signis aliquomodo fidendum, &, si solita remedia malicurationem non afferant, in id incumbendum, ut per piam fraudem, vel quovis alio modo, morbi diagnoseos fiamus certiores, ad id perficiendum ea, quæ magis constant signa, in Capite, præsentī genitalium labe, observanda, suam symbolam conferunt.

§. II.

Quæ signa Genitalium labe in Capite exhibet?

A mensibus & lochiis suppressis sæpe verticis dolor cum frigore, clavi, hemicranix, ut passim docent observationes WEPFERI, SYDENHAMII aliorumque; qui dolor in iis, qui topica genitalium labe laborant, aliquando observatur; mihi saltem in Juvene talem dolorem verticis cum frigore observasse licuit.

Sic in hysteritide spasmus cynicus, & risus sardonius, oculorum dolor gravis, splendor: sic in syphilitide sæpe ophthalmia: vidi in Collegio practico (casualem vocant) cl. VAN DŒVEREN, talem, quam supra jam memoravi, veneræ ophthalmix in Juvene speciem, optimis non cedentem remediis, donec ad syphilitici miasmatis suspicionem determinata mercurialia reme-

remedia effecerunt, ut sanitatis spes summa elucesceret, & per plures menses duraret: postea tamen absque manifesta, cl. PRÆCEPTORI saltem nota, causa fere omnis evanuit, quum nova oculi sinistri inflammatio interna cum chemosi subito post violentam cephalalgiam orta sit, & ex ea suppuratione facta ejusdem oculi verum hypopyon fuerit enatum. *b*).

Oculorum debilitas, cataracta, amaurosis quoties labis genitalium signa, ita, ut piaculum fit in morborum oculorum therapia ad functionem genitalem non attendisse: spasmus illum Hippum *b**) nimiae veneris & onanismi documentum antispasmodicis nunquam curares, dum abstinencia a venere, euchyma & eupepta illum cum mali causa radicitus tolleret.

Oris & faucium affectiones quoties Luis Venereæ diagnosin præbeant perito satis certam: foetidam oris exhalationem ab uteri scirrho & ulceratione sæpe oriri vidimus supra. Ipsa a genitalibus labe syphilitica adfectis anima patitur *c*); pusillanimitas sæpe abortum præit ex HIPPO-
CRA-

b) Vid. quoque celebrem & expertissimum Chirurgum DAMEN, in egregio suo libello, nuper edito, de *Tumoribus cysticis* l. c.

*b**) Vid. p. 24.

c) Vid. §, ult. Cap. præced.

CRATIS observatione *d*), eademque affectio in potiori sexu a genitalium refrigerio orta legitur *e*). Timor genitalia spastice contrahit *f*), contra a testium dolore delirium observavit BONETUS *g*).

In ipso statu sano facies genitalium mutationis index: circulos lividos oculorum in menstruantibus sæpe conspici, lippis & tonsoribus notum: nigram faciem gravidæ, puerperam relinquentem, LORRY observavit *h*): verum, ne dicta repetamus, quum genitalium partium affectarum, quæ Caput spectant, signa, ex prioribus satis constent; quumque increscens plagellarum numerus Academicæ Disertationis limites in memoriam mihi revocet; hæcce ingenio B. L. ulterius relinquenda, & ad ea, quæ in præcipuis Capitis morbis, quoad Genitalia observantur signa, gressum dirigendum esse puto.

d) L. I. de Morb. mul. §. 6.

e) Vid. SALMUTHI Cent. 3. obs. 91.

f) Vid. SCHURIGII Spermat. p. 317.

g) Thes. med. pract. 1. 2. p. 1177.

h) Vid. p. 23.

CAPUT SECUNDUM.

Signa in Genitalibus conspicua ad diagnofin morborum Capitis facientia.

§. I.

Signa in Genitalibus, ad Diagnofin morborum Capitis facientia, in variis morbis a Variis observata.

Priapismus & Satyriafin sæpe epilepticorum symptomata effe fatis perpetua, docent observationes A. CAPPADOCIS *h*^{*}), C. AU-RELIANI *i*), F. HOFFMANNI *l*) & SCHENCKII, qui illam speciem epilepsiæ aphrodisiasticam priapismo invadentem, & seminis ejaculatione terminatam, descripsit, uti vidimus: BONETUS *l*^{*}) epilepsiæ hujus sedem in spiritu ad genitalia determinato ibique eorum ere-thismum producente terminabat: priapismus in apoplecticis etiam sæpe observatur; hoc SAL-MUTHUS *m*) observavit; & AUENBRUG-
H 2 GERUS

h^{*}) *De morb. acut. l. 1. c. 5.*

i) *L. 1. c. 4.*

l) *Oper. t. 3. p. 9. §. 3. cap. 1. Cf. Act. Ph. Med. t. 2. p. 402.*

l^{*}) *In Polyalthæ t. 1. p. 832 & 835.*

m) *Obs. 29. cent. 3.*

GERUS *n*), illud symptoma in apoplectice mortuo annotavit: Epilepticis testes retrahi mox memoratus SALMUTH *o*), & humidos eosdem melancholicis esse memoravit BONETUS *p*). Impotentia a cephalalgia orta legitur *q*), & apoplexiam testes tumidi sæpe præfagiunt *r*): & ipsam paralyfin ad salacitatem disponere, videntur docere observationes *s*). In hydrophobia, horrendo morbi genere, satyriasis & priapismus symptomata constituunt frequentia *t*), ita quidem, ut C. AURELIANUS non dubitaverit satyriafin inter propria morbi hujus signa collocare *v*). Huc referimus assertum Hippocraticum, (licet generaliter id non admittamus) quo, convulsa testes & pudenda mortem minari, testatur *x*).
Animi

n) *Experim. nascentis de remedio Specifico sub signo specifico in mania virorum, Vienn. 1778. ed.*

o) *Cent. I. obs. 99.*

p) *Thes. med. pr. t. 2. p. 1149. §. 20.*

q) *Med. sept. t. 1. p. 874.*

r) *Vid. Comm. Norimb. ann. 1735 & 1737. p. 157.*

s) *Vid. SCHURIGIUM in Sperm. p. 247, 261, 268. Conf. supra p. 45, 46.*

t) *Vid. OOSTERDYK SCHACHT Inst. med. pr. f. 2. l. I. c. 5. §. 9.*

v) *Vid. BONETUM in Merc. comp. p. 215, 216. Conf. WHYTT on vital and involunt motions p. 136.*

x) *Vid. HIPPOCR. in Progn. Conf. CARPIUS in MUNDINUM p. 291. HALLERUS El. phys. t. 7. p. 417.*

Animi adfectiones genitalia adficiunt y), & ex genitalium habitu de ingenio nonnulli judicare ausi fuerunt z). Testiculi sæpe retrahuntur melancholicis, & fœminis in nervosa melancholia sæpe semen excernitur a).

§. II.

Signa in Genitalibus conspicua, quæ Maniæ diagnosin illustrent.

Genitalium signa ulteriori indigent observatione, ut diagnostica Medicinæ pars certiori fundamento, quoad hos Capitis morbos, innitatur: spem hic observationibus dat recens cl. A U E N - B R U G G E R I b) observatio, qua spasmus partium genitalium in Viris maniacis, quos tractavit, & certa methodo propinata camphora sanavit, perpetuum invenit. Actio caphuræ in his sympathiam, de qua differui, maxime elucidat; vix enim ingerebatur maniaco camphora, quin mentis commotio, congestiones ad Caput, oculorum mobilitas, splendor, spuma oris, aliaque symptomata Caput infestantia orirentur, simulque solveretur plus minus spasmus genitalium, quæ solutio quo felicius, quo facilius impetraretur, eo etiam felicius cicurabantur memorata symptoma-

H 3 ta,

y) Vid. SCHURIGII *Spermat.* p. 317.

z) Vid. SCHURIGIUM *ibid.* p. 320. & *seqq.*

a) Vid. cl. LORRY *l. c.* p. 59.

b) *Libr. cit.*

ta, ægerque sanam in sano corpore mentem recuperabat.

Notandum autem (licet proprie ad institutum nostrum hoc non pertineat) utilitate in praxi sese commendans signum, quod memoratus Auctor in maniacis, cui ille genitalium spasmus aderat, perpetuum observavit, *vulsio scilicet manus ad interiora*, quæ præsagium convulsorum genitalium in maniacis præbet, ita quidem ut hoc fundamento nixus cl. AUCTOR duabus foeminis furore uterino laborantibus caphuram, & felicissimo quidem cum successu, propinare haud dubitaverit.

Quæ quum ita sese habeant, patet, summi momenti esse in morborum Capitis therapia, ad genitalia attendere: iisque, quibus occasio est maniacos tractare, ad ulteriorem utilissimæ cl. AUENBRÜGGERI observationis confirmationem, in hoc signum inquirere, usumque caphuræ in mania explorare officium jubet *b*)*).

b)* Eo quidem magis, quum expert. ARDESCH, se idem symptoma in multis maniacis observasse, mecum communicaverit.

CAPUT TERTIUM.

Medicamenta, quæ genitalibus applicata morborum Capitis Therapiæ maxime conveniunt.

§. I.

Corollarium ex prioribus ad sanationem morborum Capitis ex memorato fonte spectans.

Facile ex propositis elucescere mihi videtur, in morbis Capitis, per sympathiam a genitalis functionis anomalia ortis, cephalica dicta remedia nullo modo conducere, ut eorum sanatio felix sit & rationalis; conducunt e contrario varia, quæ in genitalia agunt, remedia, menstruum vel lochiorum anomalam corrigentia, æstum temperantia, deobstruentia, roborantia, brevi omnia illa remedia, quæ causas in genitalibus præsentis, & memoratos Capitis morbos producentes, abigendo sunt. Hæc remedia ex fonte diætetico, pharmaceutico & Chirurgico petuntur, & cuique Medico nota, nostri fori non sunt: solum illa hic breviter attingam, quæ genitalibus directe applicata, vel iis imposita, morbos Capitis sympathicos tollunt, remedia: quid-

que in iis castratio, quid moderata Venus efficiat, indagabo.

§. II.

Remedia quædam, quæ genitalibus admota morbos Capitis tollunt, eorumque agendi modus.

Ad horum remediorum classem refero

1°. *Hirudines* genitalium interiori parti applicatas. Inusitatum hoc, sed egregium remedium multo nomine in morbis Capitis tum idiopathicis, tum sympathicis, maxime tamen a genitalis functionis anomalia ortum ducentibus, conducit: nam

α) *Egregie revellit a Capite*: scilicet tanta est Capitis cum genitalibus sympathia, ut animi pathemata, momento quasi, congestiones in illis partibus efficiant, & contra ab ipsis genitalibus citissime affectiones spasmodicæ ad Caput pergant: documento sit genitalium in utroque sexu ad libidinofam mentis ideam & Capitis in coïtu affectio: quum itaque tanta sympathia inter illas partes sit, hujus medicamenti usum egregium in Capitis morbis, vel *a priori*, ut ajunt, affirmare possumus.

β) *Spasmos fallit*: spasmodicæ scilicet affectio-

fectiones Capitis, clavi, ova, & id genus congestiones alia, contra V. S. aliaque revellentia rebelles, huic remedio cedere eo fundamento credimus, quo constat remedium laudatum, ea vi maxime pollere, ut spasmos quasi alliciat ad loca, ubi applicatur & hoc eo magis in nostro casu verum, quo verius etiam in sano statu spasmodicas constrictiones ab animi adfectionibus natas saepe a Capite ad genitalia, citissimo mortalibusque inexplicabili modo, derivari; quo verius HIPPOCRATEM c) eandem sympathicam curam, iisdem nixam fundamentis adhibuisse, quum cucurbitam in nimio mensium profluvio mammiis applicari iusserit.

γ) *Menstrua & lochia, si suppressa sunt, saepe restituit:* irritatione enim facta ad mulierum genitalia humores eo allicit, vim vasorum uteri incitat, copiam sanguinis imminuendo causam congestionum minuit, & plethoram: quo nomine multum etiam in Capitis morbis conducere hoc remedium posse facile quilibet percipit. Neque rationi contrariatur Experientia: sic Z. LUSITANUS in puerpera lochiis suppressis laborante, post

H 5

opti-

c) Sect. 5. aph. I.

optima, cujuscunque generis irrita tentata remedia, hoc remedii genus applicuit felicissimo cum successu *d*). Hunc secutus videtur MAJAULT, qui in foemina ex menstruatione anomala maniaca, solitis nihil juvantibus remediis, per hirudines genitalibus applicitas, plenariam morbi sanationem, ablata ejus causa, effecit *e*).

Quum itaque huic remedii usui æque ratio faveat ac Experientia, quum tot casus existent, in quibus aqua Medico hæret, & vulgaris haud sufficit Medicina, nulla mihi superest difficultas id remedii genus in desperatis casibus adhibendi, in illis foeminis, quæ ab anomalia functionis genitalis rebellioribus morbis Capitis laborant. Et, licet earum usus in viris experientia nondum, quantum mihi constat, probatus sit, justa tamen videtur ex analogia conclusio, in casibus quibusdam idem remedium virilibus applicatum genitalibus, multum posse, cum vel ad pubem, vel ipsum penem, ejusque glandem, præputium, ibique decurrentia vasa apponuntur, pro varia morbi indole, gradu, vel periculo.

Hinc maxime in illis indicantur casibus

d) Vid. SCHURIGII *Parthenol.* p. 171.

e) Vid. *Journal de Med.* t. 18. p. 18.

bus, ubi præstat anceps remedium, quam nullum; in Apoplexia v. g. graviore, V. S. non cedente, hæc animalcula, si in promptu essent, possent applicari dictis partibus, vel & testibus, qui in hoc morbo tument, quum Natura videatur eo congerere humores *e**). Species illa maniae a cl. AUENBRUGGERO descripta, ubi genitalium relaxatio, & ad ea congestio sanationem morbi constituit, indicare videtur etiam hoc remedium genus, quatenus certe revocat humores a Capite ad testes.

Pulchrum etiam fore earum effectum quodam jure suspicamur, ubi lochialis vel menstruus fluxus anomalice motus Caput petit, & ex eo erumpit, neque aliis remediis solitis potest evacuari, sic & in narium hæmorrhagia periculum minitante in utroque sexu opem ferre possent.

II°. Huc reducenda sunt *Remedia externa varia*, pessaria, emplastra, fomenta, cataplasmata, balnea, semicupia, vapores, injectiones, evulsio pilorum pubis, quæ epilepsiæ & passioni hysteriæ paroxismos solvere ab HILDANO *f*) & SENNER-
TO

*e**) Vid. sect. II. cap. 2. §. I,

f) Cent. 6. obs. 25.

to *f**) observata est, & id genus alia, pro diverso morbo diversa: sic in hystericeis morbis emplastrum antihystericum pubi applicatum morbum sæpe sanavit: pessaria irritatione derivant, revellunt a Capite, hinc congestiones a Capite, minuunt & tollunt. Sic & frigida fomenta multum præstant in narium hæmorrhagia, si genitalibus applicentur *g*): succus sempervivi testibus applicatus etiam hæmorrhagiam narium & ebrietatem sistit, testante BAGLIVIO *g**): sic & idem remedium tepidum genitalibus applicatum multum valeret in morbis Capitis a spasmō vel stricture genitalium ortis: testibus ad-mota hæc fomenta forte conducerent in illa Erysipelatis specie, quam Angli *Mumps* vocant, ubi materies frequenti morbi exitu ad testes deponitur *h*).

Vaporum, suffimigiorum, & quæ id generis sunt, remediorum actio facile ex prioribus intelligitur,

*f**) De Epilepsia p. 625.

g) Vid. BUCHAN *Domestic. Medic.* London 1772. & cl. OOSTERYK *Inst. pract. l. 4. c. 1.* & manifestissimum exempl. ap. VAN SWIETEN in *Comm. tom. 4. p. 38.*

*g**) Op. p. 347.

h) Vid. *Medic. and Chirurg. observat, as an appendix to a former publication by B. GOOCH* London 1773. p. 13.

ligitur, adeoque pro varia indole & actione in variis morbis Capitis a genitalibus ortum ducentibus possent tentari.

§. III.

De Castratione, ut remedio, nonnulla.

Minus commendabile videtur heroicum illud remedium, quod in mania maxime commendaverunt, *Castratio* nempe, quæ dirissimo morbo dira Medicina a multis fuit proposita, & quibusdam etiam in usum vocata: B O N E T U S v. g. illam laudat in mania & melancholia *i*), imo etiam in epilepsia *k*). F O R M I U S, in observationibus cum L. R I V E R I O *l*) communicatis, hanc cum felici successu tentasse legitur: neque hæc Medicina Veteres latuit *m*), & hos secuti sunt varii recentiores, imo recentissimus Auctor, qui in aberrantis a sano statu mentis affectibus & depingendis & sanandis summam meruit laudem, cl. L O R R Y, non plane improbat hoc remedium; quod eo revera minus plane impotens videtur, quo certius nuperrima cl. L O U I S I I observatio docuit, juvenem a lapsu delirantem sibi testes abscidisse, & ex eo resipiscentem fuisse

fana-

i) *Thef. med. pract.* t. I. p. 705. §. 25. & p. 1152. §. 34. *Med. Sept.* t. I. p. 840.

k) P. 683. §. 25. *Thef. med. pract.*

l) *Obs.* 32. p. m. 339.

m) Vid. F. P L A T E R U S l. I. c. 3. p. 132.

fanatum *n*): quid itaque, quod castratio, dum in illis casibus, ubi mania fuit idiopathica, profuit, non prodesset in maniacis, qui ex acri corrupto semine morbum suum contraxerunt *o*). Mania laborasse illum virum declarare vix dubito, quem memorat eruditissimus Medicus interque Goudanos Practicus perquam celebris B. H. DE MOOR *p*), qui sibi ipse testes abscidit, & ex eo Eunuchus resipiscebatur: & videntur illi, qui dirum hoc remedium sibi ipsi applicarunt, jure merito inter maniacos referendi. Immerito autem SCHURIGIUS illud eo fundamento rejicit, quod consensus inter Caput & testes magnus non esset *q*): contrarium enim probant observationes præcedenti Capite recensitæ, & mox memorata LOUISII observatio.

Maximum autem emolumentum, quod a Castrationis usu in hoc morbo speramus, est, ut, qua agat, ratione cognita, ei substituantur minus crudelia remedia iisdem, vel & paullo debilioribus, viribus pollentia, ut in minori saltem mania gradu convenirent, iisdemque irritis applicitis, castratio in desperatissima mania specie tentari

n) Vid. *Comm. de rebus in med. &c. v. 9. p. 449.*
et conf. *Eph. germ. Cent. 1. obs. 62. Cent. 9. obs. 67.*

o) Vid. SCHURIGII *Spermat. p. 123.*

p) In egregia diss. inaug. in *Aphor. HIPPOCR. 28. s. 6. p. 9. L. B. 1736, edita.*

q) Vid. *Spermatol. p. 441.*

tentari posset: saltem, quod a SCHURIGIO propositum, alter evelli testis posset, ut sic heroicum illud remedium minus durum quodammodo redderetur *r*): agere autem hoc remedium videtur, ut, dum organa seminifera tolluntur, effectus in corpore redundantes a semine deleantur, unde totius corporis effoeminatio, laxatio & teneritudo: ipsa effoeminescit mens, & mutari videtur. Hinc A VENZO AR castratos dimidium intellectus modo habere, asseruit *s*). Et hoc nomine maxime convenit in iis morbis Capitis, qui a salacitate nimia ortum ducunt *t*): horum enim causam omnino tollit.

Revellit præterea, spasmō fallit, a cerebro derivat, nervos ita afficiendo, ut eorum energia ad locum, ubi operatio fit, maxime determinetur. Et hæc mihi videtur causa, cur quibusdam mox post abscissa genitalia mania fuerit curata: talis fuit agendi modus castrationis, in observatione cl. LOUIS memorata, ubi mox facta operatione æger resipiscebatur, forte hac ratione ageret semicastratio a SCHURIGIO proposita, quatenus revulsio fit, & energia nervosa operatione ipsa a cerebro revocatur; cum tamen
monor-

r) Vid. SCHURIGIUM *l. c.*

s) Vid. BONETUM in *Merc. compital.* p. 407. §. 58.

t) Cf. SCHURIGIUS in *Spermatologia & Gynaecologia* passim.

monorchides ad procreandum aptitudine haud destituantur *u*).

§. IV.

Alia quædam memorans Remedia, eorumque in Caput & Genitalia agendi modum indagans.

Varia tamen sunt Remedia, quæ ipsi dictæ operationi substitui posse videntur; & animo volventi, quæ de mania ejusque remediis ab Auctoribus litteris mandata sunt, mihi videtur dari quædam convenientia, inter illa antimaniacica remedia & ipsam castrationem. Sic v. g. Opium secretiones & excretiones minuendo feminis etiam secretionem videtur minuere; licet ipsum illud opium congestiones ad caput & Genitalia efficiat: hinc de opii vi venerea tot & tantæ ortæ sunt lites, quod quandoque egregium in mania usum habuisse legitur *v*). Camphoram Antaphrodisiacam Veteres jam dixerunt *w*): congestiones tamen ad Caput & genitalia ab ipsa illa caphura sufficienti dosi data oriri, docuit cl. AUENBRUGGERUS, maxime illa observatione, ubi apoplectice æger a caphu-

u) Vid. SCHURIGII *Spermat.* p. 410. *seqq.*

v) Vid. N. FRIBORG in *Comm. Lips.* vol. 23. p. 176.

w) Neque hujus sententiæ vim infringunt, quæ habet PAULLINUS in *Eph. N. C.* anni 6. 7. *Obs.* 235. p. 343.

caphura moriebatur: & si attento animo cl. modo laudati Viri observationes evolvamus, videtur levis apoplexiæ gradus requiri, ut solvatur mania, omnes enim ab adsumpta caphura maniaci congestiones humorum ad Caput & Genitalia earumque effectus comatosos quam clarissime demonstrarunt, quæ signa apoplexiæ diagnostica revera sunt, ita quidem ut in graviore hujus morbi gradu priapismum & tumidos testes adesse supra jam memoraverim.

Antimaniaca doct. LOCHERI x) mixtura ab aceto & caphura maximam vim repetens hac etiam actione maniam tollere videtur: ingesto paullo acriori, quam quod solitus eram, aceto, topicam ad frontem & ad verticem congestionem, non nisi diluentibus cedentem, expertus fui, repetito successu: ad genitalia autem humores congerere ipsum illud medicamentum, probant effectus emenagogi ab aceto observati: hinc etiam hac vi multum ad sanandam maniam a menstruo vel lochiali fluxu ortam confert y). Egregie hinc patet Sympathia inter Caput & genitalia, egregie hinc intelligi potest necessitas harum partium inter se invicem, ut, cum altera spasmodice affecta sit, altera etiam spasmus laboret; cum altera laxetur, alterius spasmus solvatur; altera

x) Vid. *Obs. pract. circa L. V. Epileps. & maniam*.

y) Conf. AUENBRUGGERUS *ibid.* p. 68.

tera congestiones patiatur *y*^{*)}). Ex hisce constare potest, cur Apoplexia causa mortis est propria qua si Maniacis & Melancholicis: videtur scilicet in mania adesse cerebri & genitalium affectio spasmodica, quæ vel medicaminibus soluta sanitatem inferat, vel spasmum sequente atonia resoluta paralytice quasi, & sic sanguine violenter ad illas partes ruente, apoplexiam lethalem inducat.

Brevis itaque ex hac theoria patet, qui inter sanationem mortemque maniacorum intercedit, terminus: hac theoria nititur effectus remedii, quod *LOCHERUS* *z*) laudat, ex opio & caphu-

y^{*)}) Probat ulterius assertum hoc observatio militis (quem per summam expert. *BLUMER* benevolentiam videndi mihi occasio fuit suppetitata) ab incognita causa hypochondriaci cujus sensorium commune turbatum, spasmus faucium, cephalalgia, vertigo, Caput adfectum manifesto demonstrabant: quibus se adjungebat dysuria & mira perceptio frigoris & apathiae circa genitalia, dum semper de retractione testiculorum ad abdomen conqueritur: examinata genitalia flaccida, verum cæterum sana inventa sunt: quum autem de miasmate Venereo, quo olim infectum se fuisse æger fatetur, suspicetur expert. Auctor, mercurio cum caphura cum successu utitur, ita quidem ut morbus multum inde cicuratus sit.

z) *L. c.*

caphura compositi: ex hac theoria explicatur facile, cur gravidæ & puerperæ maxime huic morbo sint obnoxia; hinc est, quod mania imminētis signa maxime sunt congestiones ad caput, venerisque appetentia; hinc moschus vi sua antispasmodica tantum valet in hoc morbo.

Hinc hoc fundamento (probata scilicet inter Caput & Genitalia Sympathia) in hoc morbo tentari possunt Cucurbitæ ad caput & genitalia applicandæ, ut humores non solum subducant, plethoram, si in causâ esset, minuant, sed & ad loca, ubi applicantur, revellant.

Hoc scopo linimenta fomenta, emplastra acria, stimulantia, caphurata anodyna, rubefacientia, quidni ipsa vesicatoria? testibus pubique in viris, & foeminis vulvæ applicari possent, ut sic Systemate nervoso in actum deducto, humorum massa ad genitalia revocata per mirabilem sympathiam, morbus sanaretur. Vesicatoria enim testibus applicata mala multa proferre non videntur: quum cl. SCHLEGERUS per ea emplastra ad ipsum locum adfectum applicata testes venereos & scirrhosos sanaverit z*).

Hæcce qualiacunque de celebratorum in mania remedium agendi modo differere mihi libuit, paucis forte placitura, qui hypothetica ex Me-

I 2

dicinæ

z*) Cf. cl. FORSTEN in *diff. de Cantharidibus*
p. 119.

dicinæ campo exfulare omnino jubent; neque, si certiora determinari possent, hæc mea lubricatione judicarem digna: nunc autem, quum meliora mihi ignota sint, officiumque dicet in diro illo morbo remedium quoddam invenire, quod si non in omni casu, plerumque saltem sufficere possit, Medici est in illud maxime inquire, & probabilem theoriam experientiæ non refragantem sequi.

§. V.

Veneris usum in morbis Capitis sympathicis prodesse probatur.

Veneris usus hic maxime in censum venit, quippe qui multum in morbis capitis sanandis, a partium generationi dicatarum labe quacunque orientibus, prodest. Neque hoc mirum videbitur, qui morbos, quos ex coitus abstinence nimia oriri posse probavimus, consideraverit: Melancholia enim, Mania, Hysteria, Epilepsia, & imprimis Nymphomania, si ex acri abundante materie seminali oriuntur, nullo remedio promptius & citius sanantur, quam ipso coitu. Ratio ipsa hoc suadere videtur: nam præter irritationem gratam partium genitalium, motum corporis quasi convulsivum, systema nerveum ita rapitur in turbas & trahitur in erethismum, ut mutationes omnino mirandæ toti corporis œconomix inferantur:

rantur: sic a coitu Epilepsiam, Apoplexiam *a*) & Paralyfin ortam, ipsamque mortem inde productam, legimus. Quum itaque hoc remedium maxime agat in systema nerveum, facile patet in morbis systematis ejusdem sæpe egregii usus esse posse, vel ad motus irregulares sedandos vi revellente & irritante, vel ad excitandos alios sui generis motus, ut sic systema nerveum plane mutetur. Hinc & in ipso nimio mensium fluxu *a**) & delirio *a***) profuit aliquando Venus.

Hoc etiam nomine convenit in pertinaci mensium & lochiorum suppressione indeque orientibus morbis Capitis modo memoratis, & ipsa experientia summæ utilitatis esse coitum in illis affectionibus docet; sic in melancholia profuisse viderem observationes A. LUSITANI, BIERLINGII aliorumque *b*) probant. Neque in ipsa melancholia atrabilaria repudiandus est coitus, præterquam enim, quod illo erethismo solvantur & expellantur acres particulæ, & anima ab objecto, circa quod delirat, avertatur, sicque ejus-

I 3

dem

a) Vid. *Eph. N. C. dec. I. anni IX. & X. obs. 159. p. 351.* CONF. SCHURIGII *Sperm. p. 275.*

*a**) Vid. *Act. Hassn. v. 3. obs. 79. p. 141.*

*a***) Vid. PAULINI *obs. med. ph. cent. 3. obs. 88. p. 386.*

b) Vid. SCHURIGIUM in *Gynæc. p. 115. & Sperm. p. 281. seqq.*

dem pathemata mitigentur *c*), ipsa melancholiæ causa in utero latere potest, unde nullo remedio melius, quam coitu, evacuatur *d*): accedit etiam, quod melancholia humoralis sæpe, ex observatione cl. LORRY, terminetur evacuatione materie acris ex utero; quam evacuationem coitu promptiorem posse fieri, analogia suadere videtur: hinc & ob easdem causas, quum causæ maniae maxime in hypochondriis & utero lateant, ut observationes magni ejusdem Viri demonstrant *e*), vix dubitamus, quin & in hoc morbo sanando multum valeat coitus: ipse HIPPOCRATES virginibus tali morbo laborantibus coitum jam suavit *f*): & ipsa ratio hujus remedii usum probat in his, similisque farinæ, morbis, quum sæpius hi morbi menstruatione, pubertate, solvantur, aut si, quod rarum non est, illo tempore oriantur, coitu, graviditate vel puerperio sanentur *g*). Erotomiam ad hos morbos refero, ubi mulieres absque ullo in objectum certum delirio, lascivos edunt gestus, foedissima verba loquuntur, lacrymas fundunt, pruriunt iis genitalia,

c) Hoc jam HIPPOCRATES observasse videtur, vid. SCHURIGII *Spermat.* p. 278.

d) Vid. cl. LORRY *l. c.* p. 314.

e) Vid. *l. c.*

f) Vid. SCHURIGII *Gynec.* p. 118. *Spermat.* p. 282. ubi exempla furoris uterini, maniae, delirii multa invenies coitu sanata.

g) Conf. LORRY *l. c.* p. 169 & 290.

talia, quæ scalpita finem paroxysmo imponunt, quem pudor, mœror & sui odium sequuntur. Venerem in tali casu Veteres jam proposuerunt: & Recentiorum etiam experimentis, quæ apud SCHURIGIUM *h)* collecta exstant, ejus usus in his morbis probatus videtur. Ulterior hujus morbi gradus hysteromania, vix ullo, nisi coitu, remedio sanatur: exempla duo memorabilia narrat SCHENCKIUS fœminarum hoc morbo laborantium, quarum hæc licita, altera omnino illicita, venere morbo liberata fuit *i)*.

Venerem etiam Epilepsiæ, Hysteriæ, aliarumque ex utero orientium morborum convulsivorum medicina fuit, ut patet, si SCHURIGIUM *k)* solummodo evolvamus, sique exemplum illud epilepsiæ matrimonio sanatæ, quod exstat apud celebrem HOVIUM *l)*, consideremus. Hinc mirum non est, cephalalgias, odontalgias, aliosque minoris momenti morbos, coitu sanatos fuisse, ut passim *m)* legi potest. Sic ut paralyfin a venere ortum duxisse capite secundo probavimus, ipsam hanc venerem paralyfi remedio fuisse, rara est

h) Vid. *ibid.* l. c. *Spermat.*

i) Vid. SCHURIGIUM l. c. p. 142. & conf. BARTHOLINUS *cent.* II. *hist.* 69. PANAROLLUS *pent.* 3. *obs.* 9.

k) L. c.

l) *Diff. cit.* p. 28.

m) Vid. SCHURIGIUM l. c. HOFFMANNUM *op.* t. 3.

est observatio : talem communicavit mecum doct. VOEGEN VAN ENGELN, cujus argumentum hic breviter sisto. „Vir patricius, laute & læte vivens, quinquagenarius, sanissimus, ex apoplexia mense Febr. anni 1776. post lautas epulas & pocula subito invadente, & per debita remedia sanata, inferiorum artuum paralyfin retinuit, quam neque remedia interna, neque externa, neque ipsa electricitas sanarent: frictiones tamen continuatæ titillationem producebant, hinc quotidie jugiter instituebantur ab ancilla, cujus neque forma neque mores ulli, nisi huic paralytico, libidinem inspirabant: hanc tamen sibi finxit Venerem, & ardue appetebat amplexus, quos impetratos dein salutare, motumque & sensum cruribus reddentes, sæpius coluit, ita ut illicita quamvis Venus ei post sēestrium plenariam membrorum actionem restituerit. “

Hisce contemplationibus addi viderentur debere eæ, quæ ex medicamentorum ad caput applicandorum in genitalis functionis anomalia conspectu, exsurgerent: verum, præterquam quod illa copia vix exstent, & facillime ex therapiæ generali explicabilia sint, hæc remedia, proprie non agunt nisi revulsione & derivatione, sæpius memoratæ Sympathiæ legibus nitentibus; hinc vix operæ pretium duxi de iis agere, quæ in omnibus fere Practicorum Commentariis, variis in locis, sibi titulum vindicant.

Et

Et hæc mihi sufficere videntur, ut probem, venerem moderatam sæpe capitis morbos sanare.

Ex hac autem contemplatione videtur exsurgere quæstio: Num Medico quidem liceat coitum suadere? vix debitam huic quæstioni solutionem imponi posse mihi videtur, nisi inter coitum licitum & illicitum distinguamus; illum debita cum cautela & prudentia in morbis rebellibus, ubi indicatur, proponere, Medici jubet officium; illicitam autem venerem commendare nefas n).

SECTIO TERTIA.

IN CAUSSAS SYMPATHIÆ, QUÆ CAPUT INTER PARTESQUE GENERATIONI DICATAS INTERCEDIT, INQUIRENS.

INTRODUCTIO.

Vix; quum de Sympathiæ fontibus & origine tot tantæque Viris eruditissimis lites ortæ sint, omnino hac in re deficere fas est, licet vel a priori certum sit, nostram indagationem hisce

l 5

tene-

n) Conf. SCHURIGII *Spermat.* p. 551, & seqq.

tenebris lucem adferre multam non posse: hinc brevibus hanc Dissertationis partem absolvam.

Sympathiæ vocis definitio, varia a variis data Auctoribus, est mihi, *Illa affectio partis, quam ab affecta alia parte compatitur, absque ut causa primaria in parte patiente sit.* Hinc patet, partem primario affectam videri posse sanam, dum pars compatiens sola afficitur: v. g. congestio adsit in medulla spinali, quæ tamen vix ac ne vix quidem patitur, dum partes consentientes, artus nempe, patiuntur & paralytici fiunt; comprehendit itaque Sympathia non solum eas affectiones, quæ per sensum, sed & quæ per motum fiunt. Sic spasmus in parte excitatus in alia compatiens spasmum excitat; minus itaque commoda videtur Consensus denominatio, nisi Sympathiam distinguamus in illam quæ motu, vel quæ sensu, vel quæ utroque fit.

Prior species est illa Sympathia, qua pars viva, qualicunque stimulo irritata, aliam Sympathiæ legibus ipsi junctam exagitat & in motum rapit.

Altera species est proprie dictus *Consensus*, quo pars sentiens quodam stimulo adfecta perceptionem stimuli cum alia quadam parte communicat, & sic eandem grata vel ingrata sensatione adficit.

Tertia tandem species est, qua pars viva & sentiens,

tiens, stimulo irritata, hujus stimuli & motum
& sensum cum alia communicat.

CAPUT PRIMUM.

Fontes Sympathiæ exponens.

§. I.

Fontes Sympathiæ Motoriæ.

Fons hujus Sympathiæ vita est, & inprimis ejus
facultas, quæ *Irritabilitas* dicitur, estque,
juxta Præceptorem meum cl. VAN DOEVEREN,
illa *Solidorum vivorum facultas*, qua,
perceptione stimuli alicujus, non accedente alia
vi externa, producit in iis motus, qui con-
tractione, vibratione, tremore, oscillatione, pal-
pitatione, corrugatione, crispatione, - tensione,
aliove modo sensibus observantis se prodit.

Hæc facultas solidorum non semper conspicua
est, dum ea in quietis statu versantur, tunc enim
sola adest Sensilitas, qua, dum irritantur, perci-
piunt & contrahuntur solida: verum, licet per-
ceptioni satis sit proportionata contractio, inter
irritationem tamen & perceptionem non semper
eadem datur ratio, quum dispositio diversa sit
in diversis partibus pro functionum diversitate.

Hæc facultas cuique parti inesse videtur; ne-
que

que tamen omnibus eodem gradu, quum cordi, rubris musculis, partibus muscularibus, vasis sanguiferis majoribus majori gradu inest; minoribus etiam vasculis, imo minimis, minori licet gradu inest vis motrix; imo tendinibus, ossibus, membranis omnem actuositatem negare nefas, licet ad stimuli contactum vix agere nostris videantur sensibus.

Differentia hæc graduum irritabilitatis hæere videtur in varia solidorum dispositione, & vario stimulo: pars enim quæcunque suum stimulum habet blandum vel acrem, ratione solius istius partis, quam irritare ex legibus Naturæ debet: bilis sic intestina irritat, sanguis cor, lac mammas, cum lac ratione intestinorum blandissimum sit corpus: hoc & verum de stimulis præternaturalibus, sic fatuum corpus, quoad saporem, ipecacuanha ventriculum moleste afficit, rheum intestina, renes cantharides, & sic de cæteris.

Dispositio etiam solidorum varia est, pro varia ætate, sexu, temperamento, idiosyncrasia, & statu sano vel morbofo, consuetudine, dispositione hæreditaria, aliisque causis accidentalibus.

Irritabilitas autem in solida quadam fibra excitata facile ad aliam, siue viciniorem siue distitam, propagatur, quam in contractionem ciet, licet ipsa modo irritetur. Et hoc fundamento nititur sympathia motoria, inter quasdam partes N. C. maxime conspicua, qua nempe partis irritatæ motus ad distitam defertur.

Ex

Ex hoc statuto, legum Naturæ observatione nato, fundamento patent, quoad nostram sympathiam, sequentia:

I. Uterum irritabilissimum esse organon: probatur hoc maxime ex partu, puerperio, & præcipue ex sectione uteri in partu Cæsareo, ejusdemque sectionis sanatione o): hinc stimulus maxime agit in hoc organum, illudque in validos motus potest ciere.

II. Hanc uteri irritabilitatem in quibusdam eo majorem esse, quo magis ætas temperamentum, status morbosus, dispositio hæreditaria, aliæve causæ dispositionem actuosam augeant.

III. Motus ad excitata hujus organi actuositate eo esse majores, quo violentior, ratione illius partis stimulus, & quo diuturnius inhæserit.

IV. Humores ad uterum tempore pubertatis vel menstrua periodo derivatis, stimuli vice fungentes actuositatem uteri excitare, sicque simul nervos motui destinatos incitare, qui maximas irritabilitati præbent suppetias.

V. Stimulum itaque diuturnius inhærentem, ob quaecunque morbosum impedimentum,
vasa

o) Conf. quæ de hac uteri irritabilitate differui in diff. *de utilitate Synchondrotomia in partu difficili* pag. 53.

vafa & fibras magis irritare, unde convulſiva contractio, & nervorum affectio violentior.

VI. Ab illa affectione vis vitæ nervosæ affici eas partes, quæ ex lege Naturæ sympathia cum utero junctæ ſunt; inter quas caput inprimis pertinere probavimus, hinc ad illud oriuntur congeſtiones &c.

VII. Hæc facile ad virorum genitalia poſſe referri, quæ, ex teſtimonio cl. HALLERI aliorumque Phyſiologorum, vi irritabili magna gaudent: quæ & ex obſervationibus ſupra propoſitis facile probatur.

VIII. Hinc menſtruis ſuppreſſis congeſtiones ad Caput oriri, licet humorum copia in corpore non ſit admodum magna.

IX. Cur congeſtiones hæ morbos oculorum, aurium, loquelæ varios producant, ex his facile eluceſcere.

X. Cur, ſuppreſſo menſtruo ſanguine, ex variis capitis partibus cruor effluat, & expellatur?

XI. Cur in hyſteria tot & tanta œconomix animalis mala?

XII. Cur Epilepſia, Mania, aliaque convulſiva & mentis perturbatæ ſymptomata ab hoc fonte oriantur?

XIII.

XIII. Cur hæc perturbatæ animalitatis sympto-
mata a suppressis menstruis non semper ob-
serventur?

XIV. Cur venenum syphiliticum topice in ge-
nitalibus hærens Caput toties male afficiat?

XV. Cur irrationes ad Genitalia in morbis
Capitis ab hac causâ orientibus tanti sint
usus?

XVI. Hanc sympathiam proprium consensum
non dici posse, quoniam absque sensationis
facultate absolvitur.

Et hæc, quoad Sympathiam motoriam, dicta
sunt.

§. II.

Fontes Sympathiæ Sensitivæ.

Hæcce Sympathia, proprie dicta *Consensus*,
a nervis dependet, quatenus scilicet sensus sup-
ponitur, qui absque nervis nullus est.

Altera enim vis vitæ facultas *Sensatio* dicitur,
quæ, juxta laudatum *PHYSIOLOGUM* est,
*ea vivorum solidorum facultas, qua a perceptio-
ne stimuli alicujus applicati excitant in sensorio
communi gratam vel ingratam affectionem, quæ
specie sensus varia, pruritu, titillatione, tensio-
ne, frictione, pressione, anxietate, tenesmo,
dolore*

dolore multiplici, aliisque modis sese prodit & menti representat.

Ad illam sensationem in solidis producendam requiritur 1°. Sensibilitas solidorum, 2°. ut cum corpore sint coherencia per nervos integros, & libere cum sensorio communi communicent; 3°. ut stimulo afficiantur: hunc in finem possidet C. N. organa sensoria, & inest partibus quædam sensibilitas, quæ Naturam de necessariis satisfaciendis monet, non confundenda cum sensu communi, qui omnibus inest partibus.

Notandum vero, partibus aliis dispositionem majorem ad sensationem adesse, quam aliis.

Patet præterea ex hac data definitione, per nervos, fieri sensationem, sive talem partis sensibilis mutationem, quæ haud interrupto cursu ad sensorium commune deferatur, dispositione corporis sana: aliter enim prævæ sensationes in mente nascuntur, docentibus id symptomatibus morbo-
sis dolorosis.

Medium autem, quo corpus sensationem patitur, videtur consistere in subtilissimo, quod nervi vehunt, fluido, cujus probabilem existentiam multa evincunt argumenta p).

„Vero-

p) Vid. BOERHAAVII *Inst. Med.* §. 274. &c.
& HALLERI *Elem. phys.* tom. 4. p. 365.

„Verosimile præterea videtur, canales nervo-
fos vi quadam motrice animari, qua agente, sta-
mina ejus tendi, rigescere, turgere, suoque mo-
do leviter contrahi possunt, fluidumque illud ner-
veum propellere, sicque sensorii communis ope
menti imprimere perceptas affectiones extrane-
as. “ q)

Neque non differt sensatio pro varia parte,
varioque stimulo: aliis enim partibus, licet ma-
xime irritabilibus, tamen est parva sensationis fa-
cultas, pro varia nervorum copia ad illas distri-
buta, vel diversa nervorum dispositione, natura,
partium structura, & sensorii communis statu vario.

Neque hic omittendum, male nonnullis plane
negari partibus sensationis facultatem, quæ ad cl.
Virorum experimenta sensus effecta haud edide-
runt, quum ad omnes partes nervi videantur ac-
cedere, & aliorum tentamina contrarium docu-
erint.

Notamus denique, sensationem in parte qua-
dam solida viva sentiente excitatam sæpe ad re-
motas propagari: & hinc jure merito mirabilis
ille consensus, qui inter varias N. C. partes in sa-
no & morbofo statu viget, nervis præcipue ad-
scribitur, quod quidem ratione consensus inter
Caput & Genitalia eo magis patebit, si sequentia
consideraverimus: I. Ge-

q) Verba sunt celeb. Præceptoris VAN DOE-
VEREN in *Prælect. de Principio vitali*,

- I. Genitalium nervos esse multos, & nudiori velatos tegmine: hincque ita dispositos, ut stimulus magis directe in illos agat & sensationes excitet, pro vario stimulo diversas.
 - II. Genitalium hanc sensationem, æque ac irritabilitatem, pro variis causis augeri & minui posse.
 - III. Differre etiam hanc sensationem pro varia stimuli natura & indole.
 - IV. Materiam seminalem, in utriusque sexus organis generationi inservientibus præsentem, stimuli vice fungi, illudque organon incitare, ut sensatione illa venerei appetitus in cerebro nascantur.
 - V. Stimulum hunc acriorem, vel justo diutius retentum, fortius irritare fibrillas nervas, in spasmos trahere, sicque fluidum ad loca diffusa propelli, maxime ad illa, quibus Sympathiæ legibus sunt obstricta.
 - VI. Hinc a fluxu menstruo suppresso hemi-crania, clavi, & id genus alia symptomata.
 - VII. Hinc ab affectis genitalibus sensuum externorum anomalia, amaurosis, surditas, aphonia &c.
 - VIII. Hinc explicamus sensorii communis perturbationem in utroque sexu, quæ a functione sexuali labefactata vel anomala oritur.
- Et

Et hæc qualiacunque de Consensu dicta mihi sufficere videntur, non ut modus, quo fiat consensus, explicetur, verum ut fontes modo, unde fluat hæc Sympathia, elucescant.

§. III.

Sympathia Mixta.

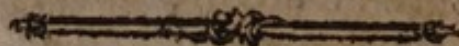
Ex utriusque Sympathiæ connubio magis composita exsurgit species, quæ frequentior observatur: arcum enim adeo est connubium inter systema motorium & sensitivum, ut vix, nisi virium vitalium divisionis gnarus, hæc inter se distingueret; hinc Sympathiæ effectus plerumque mixti observantur, motusque cum sensu in illis concurrat.

Sic in Hysteria ab utero spasmi illi sympathici hujus generis plerumque sunt: irritabile enim est organon uterus, simulque tamen vi sensationis magna præditum, hinc a congestionibus spasmisque sæpe dolor, qui hystericis ferre signum pathognomicum est; hinc clavi, hemicranie &c., quæ ad hoc genus revocanda, quatenus congestiones constituunt, quæ dolorosam in mente excitant sensationem.

Huc referimus oculi inflammationes a genitalibus sæpe per Sympathiam ortas; cum scilicet humores ad oculum delati congestiones

ibi efficiunt, unde spasmi, obstructio, tensio & ab his dolorosa in mente perceptio: in hunc censum veniunt convulsiones spasmodicæ, epilepticæ, hysteriæ, quæ ab utero ortæ per fibrarum continuationem irritabilem sese ad omnes corporis partes, maxime ad caput, propagant, ibique mentis perturbationem excitant: adeo quidem ut hæc Sympathiæ species videatur esse frequentissima, tum a vi motrice, tum a sentiente in partibus producta.

Sufficerent hæc ad nostrum scopum, nisi quædam contra propositam hypothesin refutanda, vel diluenda saltem essent argumenta.

CAPUT SECUNDUM.

Objectiones contra propositam Hypothesin dilutæ.

§. I.

CL. ROB. WHYTII objectiones contrinet.

Maxima, quæ contra propositam hypothesin fit objectio, est R. WHYT, viri celeberrimi, qui omnino de morbis nervorum multum meruit: hic in celebri suo Libro *r*) a nervis omnem fere motum sensumque repetens, consensum etiam omnem nervosum ponit, his nixus argumentis,

1. Quia omnis consensus sensum supponit.
2. Quia major dolor minorem supprimit.
3. Quia sympathicæ affectionum sensationes pereunt, si sensationes fortius mentem ferientes producantur.
4. Quia supposita destructione cerebri & systematis nervosi, circulatione durante, motus esset mechanicus neque ulla sympathia.
5. Experimenta producit maxime ad probandum argumentum secundum: Ranae scilicet, cui, mox cum Caput erat abscissum, pedes vulnerati vix ullum motum demonstrarunt, qui 10 vel 15 minuta post decapita-

K 3

pita-

r) Of the nervous disorders &c

pitationem convellebantur; hinc sequi cl. Viro videtur, dolorem ortum a Capitis descissione suppressere sensationem ab applicito pedi stimulo; quum autem sensatio decapitationis esset minuta, ut animal non impediret bene sentire stimulum pedibus applicitum, convellebantur pedes.

§. II.

Objectiones Cl. WHYTTHII diluuntur.

Quoad primum cl. WHYTTHII argumentum, falsa id nititur hypothesi: licet enim non negem, consensum omnem ita stricte dictum sensum supponere; minus tamen recte statuitur, sympathiam omnem a nervis dependere, quum & ab altera vitæ facultate, quæ irritabilitas vocatur, & quæ plane a sensatione distincta est; sympathia enascatur: & revera has vitæ facultates plane esse distinctas docere videtur

1. Irritabilitas magna partium, quæ parvam habent nervorum copiam.
2. Irritabilitas permanens in partibus, licet nervi descissi, destructi & abscissi sint.
3. Irritabilitas præsens in partibus ex corpore descissis.
4. Partes quædam irritabiles sunt absque nervis, ut tumores fungosi &c.

5. Zoophyta, plantæque irritabiles sunt absque nervis.

6. Irritabilitas nervorum minima est, & sensibus non conspicua.

Quæ argumenta mihi videntur tanta vi polle-
re, ut non possim irritabilitatem omnem e ner-
vis deducere, neque statuere, omnem sympathi-
am sensum supponere.

Secundi argumenti cl. WHYT T vim ad suum
systema probandum vix concipio; licet enim as-
sertio verissima sit, non constat inde, motum
omnem a nervis effici: idem hoc de irritabilita-
te locum habere videtur, quod nempe spasmus
violentior leviorē supprimit, probat hoc exem-
plum ab ipso cl. Authore productum, quo terror
sternutationem supprimit: quæ omnia etiam qua-
drant in argumentum cl. WHYT T II.

Tertium, quod verissimum est, tamen id,
quod probaret, vix ac ne vix quidem probare
videtur.

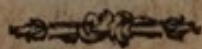
Quartum cl. WHYT T II argumentum illa ni-
titur hypothesi, quæ irritabilitatis & sensationis
plane eosdem statuit fontes, cujus improbabili-
tatem ostendere conatus fui.

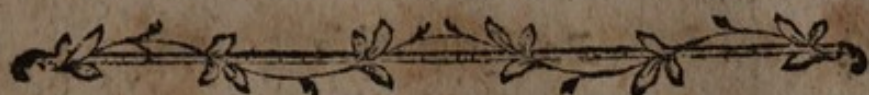
Quintum argumentum experimentum consti-
tuit, quod vix pro Viri cl. sententia militat:
præterquam enim, quod vix capiam, quomodo

capite detruncato animal sentiat, illud experimentum ad summum probat, stimulum non potuisse brevi sopitam pro parte actuositatem excitare, quæ tamen, cum pergeret stimulus, irritatione resuscitabatur. Argumentum sistit hoc WHYTTHII experimentum potius pro nostra opinione, irritabilitas enim perdurabat destructo cerebro, patet hinc, irritabilitatis facultatem non omnino a cerebro dependere: adeoque hujus facultatis effectum, sympathiam nempe motoriam, a communi sensorio non derivandam esse, vix est ut probem.

Quadrant melius celeberrimi Viri argumenta in illam sympathiæ speciem, quæ sensitiva nobis est, & proprie dictum consensum, qui per nervos fit, constituit. Modum autem, quo noster consensus non nisi mediante cerebro fieret, variis argumentis fulcire conatus est sæpe laudatus Auctor: contra quem tamen variæ objectiones moveri possent: quum vero nostri, qui fontes solum indicavimus sympathiæ, non sit, in abstrusas Naturæ latebras penetrare, quum tantis hæc doctrina sit involuta tenebris, ut, nisi cerebri & nervorum fabrica ulterius investigetur, & Physiologorum lucubrationibus & experimentis pateat, non nisi hypothetica proferre possimus, præstat gradum hic cohibere quam per tenebras illidere.

T A N T U M,

II.

PETRIAS,

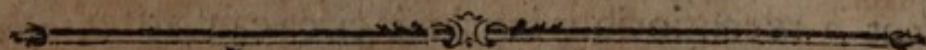
Amst elodamensis,

Differtatio medica inauguralis,

*De Mirabili, quæ pectus inter et ventriculum
intercedit, Sympathia.*

Lugduni Batavorum,

d. xxiii. Septembris, 1784.

SECTIO PRIMA.

EXHIBENS ILLOS EFFECTUS, QUI-
BUS TAM IN SANO, QUAM MORBOSO
CORPORIS STATU HAEC DOCTRI-
NA SESE MANIFESTAT.

INTRODUCTIO.

Si ad actiones, vitales puta, animales, natura-
les, & sexuales, quas homo cum jucundi-
tate, oblectamento, & quadam constantia exer-
cet, vel obiter tantum quis oculos & animum

K 5

adver-

advertat, sique varios ab earum ἐνεργεία producidos effectus, in sanitatem utcunque tendentes, diligenter perscrutetur, mirari satis non potest harmonicam, quæ hæcce intercedit, conspirationem, mutuumque commercium, quod quævis suæ non tantum salutis intentæ, sed & alienæ præstolatur, adeo quidem, ut ad sanitatem conservandam, eamque, si qua detur rima, restituendam, certius nullum efficaciusque remedium detur. Neque hujus rei veritas in sano tantum, sed etiam in morbofo corporis statu elucescit, si varios morbos, eorumque multiplices effectus, non nisi ex hoc fonte deducendos, attendamus. Hic ille consensus; hæc illa Sympathia, quæ, licet à recentioribus imprimis circa causarum doctrinam, accuratius sit indagata & exulta, veteres tamen non latuit Medicos, si HIPPOCRATIS scripta pervolvamus: *Consensus unus; Conspiratio una; Consentientia omnia a*).

Quemadmodum autem negari non potest, æque per universum corpus, ac per singulas partes hanc Sympathiam sese conspicuam reddere, quod docet imprimis consensus ille mirabilis, qui non solum inter ventriculum & caput, sed & inter hunc & pectus, abdomen, cutim, imo dixerim totum corpus intercedit, ne reliquas Sympathiæ species memorem, de quibus ex profes-

fo

a) Lib. de aliment. Sect. 4. p. 381. Edit. Foës.

quædam differere: dum autem campus amplissimus, & materiæ ubertas, cum termino Dissertationis conjuncta, in universalem, quem cum toto corpore alit ventriculus, Consensum inquirere vix sinunt, in animum induxi, illam sympathiam, quæ ventriculum inter & pectus intercedit, paulo diligentius exponere; ostensurus primo, quales suppetias ex hoc fonte sibi vindicet sanitas, ut sic eo facilius ad cognitionem morborum, eorumque sedem & causas, nonnullis practicis observationibus stabilitas, perveniamus.

CAPUT PRIMUM.

§. I.

Mutuum, quod Pectus inter & Ventriculum in statu sano intercedit, commercium exponens.

Si ea, qua Medicum decet, mentis attentione Humani Corporis fabricam diligenter inquireamus, ejusdemque structarum, totam quantam ex solidis æque ac fluidis constantem, mirabili sane modo ab AUCTORE NATURÆ dispersis, accurate contemblemur; si varias ipsius partes, diversis muniis dicatas, constanti tamen ordine suo quasque loco ut plurimum obvias,
vel

vel obiter tantum intuēamur; si inquam, quos à partium integritate in homine productos videmus effectus, actionum nomine ab Auctoribus ubivis celebratos, certos, & ab omni ævo sibi similes, eidemque ordini obstrictos, parumper observe-
mus; si denique multiplices morborum causas, ex ipsius corporis mechanismo non tantum, sed & à foris abunde satis provenientes, hisce sub-
jungamus: ordinem Naturæ miramur elegantem, pulchrum, & in minimis utcunque indivi-
duis stupendum; miramur inquam hoc, sed magis miramur, tam teneram, tam delica-
tam, & tot millenis morbificis causis ex-
positam compagem, in tanta rerum varie-
tate vel pro momento persistere. Ne-
que tamen negandum, sanitatem morbo longe
esse frequentiore, si, quid experientia doceat
quotidie, in auxilium vocemus. Quum itaque
mirum non est, homines passim videre, tanta
felicitate gaudentes, ut tota sæpe vita durante
vix ac ne vix quidem ægrotent, imo ipso in se-
nio morborum vires eludant, sicque nunquam in-
interrupta sanitate senescere observentur, colligere
prorum est, alias longe, easque haud minores
causas subesse, quibus ut præsentem sanitatem
conservare, ita labefactatam non minus restituere
conatur Natura Humana. Et sane, si naturæ
scopum contemplemur, ejusdemque vires & arma,
quibus plurimis morborum causis omni fere vitæ
momento resistit, perspecta probe habeamus, quid
est,

est, quod negemus, horum remediorum virtute, modo debite & legitime fiant, sanitatem absolvi, & hominem vegetum, sanumque diu persistere. Nec est, quod miremur, si ob multiplicem usum, quem generi humano præstat Consensus universalis, particularis, potentissima inter sanitatis præsidia ab Auctoribus recensetur tam manifesta, ut tum demum apposite ad leges sanitatis exerceri omnes actiones dicantur, cum partes, plurimæ sæpe, hisce peragendis à Natura destinatæ, in consensum trahantur. Ut autem dicti veritas eo melius patefcat, à via haud aberrantem me puto, si, quem ventriculus cum pectore servat consensum, clariori luci breviter exponam, indeque deducam, quales suppetias hoc ex fonte trahant Circulatio, quales Respiratio, quales Digestio; de quibus ordo nunc dicat, ut speciatim agamus.

§. II.

Circulationis momenta ex Digestione oriunda.

Quicumque anatomicam corporis humani dissectionem vel unquam exercuit, variamque partium fabricam, earumque situm & nexum, modo, quo decet, attendit, facile, ni fallor, concedet, vix ullam in homine partem adesse, quæ vel ob usum, quem œconomix humanæ præstat, vel ob aliarum partium contiguitatem & nexum,
situm

fitum relativum Anatomicis vocatum, vel ob ejus fabricam, qua sese imprimis commendat, aliasque qualitates, plus minusve conspicuas, tantam attentionem mereri videatur, quam viscus illud amplissimum, quod ventriculum vocamus. Atque hinc sponte elucescit celebratus adeo à veteribus æque ac recentioribus Medicis latissimus hujus organi in omnes actiones influxus. Neque minus latet imperium, quod in cor & in sanguinem ventriculus agit, si primarios tantum effectus, quos in hominibus quibusdam haud raro observamus, ad rem nostram applicemus. Documento inedia sit, vel cibi capiendi paulo diuturnior mora: adeo namque arcte hæc bina conspirant, ut ingrata affectio, quæ fames audit, in ventriculo non tantum excitetur, sed in corde oriantur molestæ sensationes, palpitationes, anxietates, leipothymix, syncope, aliaque id genus symptomata; ne talia memorem, quæ ex impedito sanguinis venosi influxu congestiones in capite, pectore, aliisve corporis cavis producendo, suo quævis nomine satis superque famosa leguntur; præterquam quod varia mala in sanguificatione, secretione, nutritione, aliisve functionibus exinde dependentibus, ex intercepta assumptorum in debitum chylum assimilatione præcipue nascantur, quæ tamen omnia, nisi malum jam nimis increverit, tunc disparebunt, vel ad summum longe mitiora redentur, quando sanitatis ad normam ventriculus officio debite fungatur. Atque hinc manifeste

nifesto apparet, quale inter cor & ventriculum commercium detur.

§. III.

Momenta Respirationis ex eodem fonte deducenda.

Neque minoris sunt momenti, quæ in suum usum ex hoc fonte respiratio convertit, si ad hunc mechanismum, ejusque ad agendum requisitas vires rite attendamus. Quemadmodum autem, ubi omnia secundum naturæ normam peraguntur, ventriculus ore masticatum, & saliva mixtum bolum per deglutitionis actionem in cavum suum recipiat, eundemque loci calore, humorum affluxu, & reciproca compressione, qua diaphragma præli ad instar in ventriculum agit, aliisque causis concurrentibus, elaborat ulterius, ut in chymum convertatur, aliorum succorum ope in intestinis demum in chylum mutandum, ita non minus ex eadem actione respirationem suppetias trahere, attendenti cuivis facile patet, qui pulmonum & ventriculi situm, eorumque ad agendum requisitum alternantem diaphragmatis motum probe cognoscat: adeo namque necessarius hic motus est in respiratione, ut quacunque de causa imminutus liberam pulmonum actionem haud parum infringat. Neque aliter effecta docent: quid quæso sollennius, quam in helluonibus, bibacibus, aliisque laute viventibus, asthmata, dyspnoeas, tusses,

tusses, aliave vitiatae respirationis mala notare, quæ non alia de causâ, quam ab infarcto ventriculo, liberum diaphragmatis motum prohibente, sicque, imminuto pectoris cavo, pulmones eorumque nervos mechanice premente, nec aliter, sæpissime nascuntur? Quæ cum ita sint, mirum profecto non est, respirationis tenorem hinc multum increfcere, ejusque actionem, hoc ex fonte suas opes haurire, adeoque pulcherrime patet, quantum vel hoc quoque nomine Digestio valeat.

§. IV.

Commoda à Cordis actione in Digestionem redundantia?

Quemadmodum vero antea vidimus, digestionis in opere cor implicari, & ad hujus organi integritatem, debitam ciborum coctionem necessario requiri, ita & ab altera parte vix ac ne vix quidem mutari, & alibilem in succum converti alimenta posse videntur, nisi naturalem cordis actionem in auxilium vocemus. Et sane, si cordis mirabilem structuram, ejusdemque vasa et nervos sibi tantum quis animo fingat, si in memoriam revocet, undenam ventriculi vasa nascantur, si præterea ad nervos attendat, quos pulchro adspectu, inprimisque ejus orificium superius æque ac cor ab intercostalibus abunde satis accipiunt, & his simul addat utriusque hujus organi situm, dubium certe non superest, alterum haud affici

L. posse,

posse, quin & alterum in consensum trahatur, eandemque omnino causam, quæ ut cor debite agat, necessario requiritur, ad ventriculi tenorem multum conferre. Neque ratio hic tantum valet, sed & dicti veritatem experientia confirmat, si cordis malorum in digestionis officinam imperium apud Præcticos passim legamus.

Imo dictis lux clarius affulget, quum debita cordis actione, vitalis liquidi circulo vigente, gastricum non tantum, sed & entericum, pancreaticum, aliosque ad digestionem facientes humores rite secerni videamus. Hæc cum ita sint, in promptu esse ratio videtur, haud obscuram esse illorum sententiam, qui digestionem à corde juvari, & hujus actione perfici demum contendunt.

§. V.

Digestionis effectus ex Respiratione repetendi.

Quum vero antea patuit, respirationis tenorem à libero diaphragmatis motu suppetias trahere, eundemque hunc musculum, ut alternantem suum motum conservet, sicque ad officium aptus reddatur, ventriculo haud parum debere; imo stomachi vitio respirationes difficiles, asthmata, dyspnoeas, incubos, aliasque id genus affectiones Præctis haud raro fuisse observatas, ita quoque debitam pulmonum actionem, & placide exercitam respirationem inter sanitatis præsidia, quæ

quæ ciborum coctionem absolvunt, haud minori jure esse referenda, neminem potest latere, qui ventriculi situm non tantum, sed quoque vires ejus & arma, quibus ad agendum utitur Natura, probe cognoscat. Neque hæc à vero abesse, reciprocus diaphragmatis motus vel unice doceat. Adeo namque hoc septum in ventriculum agit, ut motu suo deficiente, vel quacunque de causa imminuto, officio fungi ventriculus nullatenus possit, dum è contrario, si naturaliter se respiratio habeat, alternante diaphragmatis motu, ingestorum miscela perfectior fieri non tantum, sed & eorumdem ex ventriculo propulsio, ulterior in intestinis subactio, imo dixerim in vasa lactea ingressus insigniter juvari, sicque digestio absolvi, haud obscure videntur.

Et hæc præcipua sunt, ut ventriculi cum pectore consensus quoad memoratas actiones manifesto illustretur. Negandum tamen non est, multa adhuc superesse, quibus hæc doctrina confirmari, & clariori luci exponi ulterius posset.

Quum vero scopus non sit in rationem ac causas hujus sympathiæ in præsentiarum inquirere, sed præcipua tantum effecta notare, in sanitatem ex hoc fonte promanantia, ut, sicut curvi norma rectum, quid in morbis observetur, eo melius inde pateat, propositi ratio suadet, ut sequens nunc caput adoriar.

CAPUT SECUNDUM.

AFFECTIONES PECTORIS MORBOSAS,
VITIO VENTRICULI NATAS, EX-
PONENS.

§. I.

*Vitia pulmonum, & partium thoracem continentium
ex memorato fonte ortum ducentia.*

Si varias morborum causas, quibus machina humana quotidie exponitur, earumque in producendis morbis effectus, diligenter inquiramus, fatendum nihilominus est, ex iisdem fere causis, quibus vivimus & valemus, morbis & morte affligi.

Quum vero antea vidimus, ad vitam & sanitatem conservandam, συμπεράζειν partium haud parum valere, eademque de causa omnium actionum tenorem, nec aliter posse absolvi, nemini profecto mirum videbitur, ex eodem hoc fonte morbos originem trahere. Nostrum non est in universalem hanc sympathiam inquirere, utpote ad illam obstricti, quæ ventriculum & pectus intercedit. Ut autem dicta patefiant, & aliquis hic ordo fervetur, hoc capite morbos notabo, quos à ventriculo pectus patiatur, dum varia
mala,

mala, quibus pectus ventriculum, ejusque functionem lædit, animus est in capite mox insequente exponere. Quapropter, ut in hisce rite procedam, recensendi illi morbi videntur,

I. Quos vitio ventriculi pulmones, & partes thoracem continentes patiantur,

II. Mala memorabo ex fonte recensito in cor redundantia, dum

III. Morbosos affectus, mediante hoc consensu diaphragma infestantes, ostendere conabor, ut

IV. Tandem per varia vitia œsophagi cum ventriculo consensus manifesto illustretur.

Quum vero in pertractandis his morbis varia ventriculi labes confusionem difficulter haud pariat, monendum in antecessum videtur, ne numerus causarum increseat, hanc normam placere, ut

I. Ex vitiata ventriculi substantia, & inde perturbata hujus organi functione memoratos antea morbos derivemus, quorum

II. Causam & originem in hujus visceris cavo, multiplici labe infestato, ulterius quæremus. De singulis seorsim.

Hinc facile patet ad primam classem causarum merito referendam esse ventriculi Inflammationem,

quam cum vario pulmonum affectu T. BONE-
TUS c), L. RIVERIUS d), F. HOFFMAN-
NUS e), & MORGAGNIUS f) inprimis ob-
servarunt. Neque ventriculi phlogosin tantum,
sed & varias ejus sequelas, abscessus, scirrhum,
& cancos varia pectoris mala, dyspnœas, asthma-
ta, tusses, inflammationes, aliasque id genus
affectiones inducere, præter BONE TUM g) &
RIVERIUM h), DIEMERBROEKIUS i),
MANGETUS k), ETTMULLERUS l), &
MORGAGNIUS m) abunde testantur. Ut
autem ventriculi phlogosis memoratos morbos
producit, ita non minus varii morborum affectus,
à quacunque causa orti, digestionis opus tur-
bando, pulmones, & vicinas partes per con-
sensum infestant, si LINDENII n), BLAN-
CAR-

c) *Sepulchret. Tom. 2. Lib. 3. sect. 3. obs. 2.*

d) *Prax. Med. Lib. 9. Cap. 11.*

e) *Oper. Tom. 6. de Inflammatione Ventriculi §. 12. 29. & suppl. 2. part. 2. de Asthmate Convulsivo §. 23.*

f) *Epist. Anat. Medic. 30. art. 4.*

g) *L. c. Tom. 1. lib. 2. sect. 1. obs. 142 & 146. lib. 2. sect. 3. obs. 28.*

h) *L. c.*

i) *Observ. & Curat. Medic. obs. 67.*

k) *Bibl. Med. Pract. Tom. 1. p. 86.*

l) *Oper. cas. 5. pag. 1316.*

m) *Epist. Anat. Med. 30. art. 2.*

n) *Meltem. Medic. Hippocrat. pag. 351.*

CARDI o), BALLONII p), LOMMII q), FORESTII r), HOFFMANNI s), aliorumque t) Medicorum scripta pervolvamus.

Plurimæ præterea causæ supersunt, unde mutuum harum partium commercium deduci valeret. Quum vero hæ ventriculo non adeo, quam quidem ejus cavo inhaereant, indeque memoratas partes per consensum afficiant, ex altera classe causarum, quam nunc inchoamus, suo quæque loco exponendæ potius videntur.

Ad secundam classem causarum quod attinet, varios hinc quoque morbos oriri, veneranda jam antiquitas novit, ita ut mirum non sit, ex lumbricis, aliisque heterogeneis corporibus in stomacho, pleuriticos dolores, & pulmonum inflammationem HIPPOCRATEM u) & AETIUM v) jam observasse, præterquam quod HEL-

L 4

MON-

o) Vid. A. DE HAAN *Rat. Med. part. 6. cap. 1. pag. 15. Edit. Vien.*

p) *Consil. Medicin. Lib. 1. cons. 26.*

q) *Observat. Medic. Lib. 2. pag. 136.*

r) *Observ. & Curat. Medicin. Lib. 18. obs. 27.*

s) *Oper. Tom. 1. sect. 1. cap. 5. §. 28. Tom. 2. part. 2. sect. 2. cap. 2. obs. 10.*

t) Conferri circa hanc rem imprimis meretur J. G. ROEDERER & C. G. WAGLER *de Morbo Mucoso.*

u) *Oper. sect. 5. pag. 534. Edit. FOËS.*

v) *Tetrab. 2. serm. 4. cap. 54. & ult.*

MONTIUS *w*), DIEMERBROEKIUS *x*),
 MANGETUS *y*), BONETUS *z*), LANGI-
 US *a*), ANDRY *b*), RIVERIUS *c*), TRIL-
 LERUS *d*), BALLONIUS *e*), SAUVAGE-
 SIUS *f*), HOFFMANNUS *g*), A. DE HAAN *h*),
 M. STOLL *i*), & quem primum nominasse de-
 berem, strenuus in hisce observator J. J. VAN
 DEN BOSCH *k*), aliique inter recentiores hu-
 jus rei veritatem abunde perspexerunt *l*). Nec
 infrequens est, si DIEMERBROEKII *m*), &

A DE

w) Vid. BONETUS *Sepulch. Tom. 1. lib. 2. sect.*
4. obs. 38.

x) *Disput. Pract. hist. 3. pag. 48.*

y) *Bibl. Med. Pract. Tom. 4. pag. 346.*

z) *Sepulchr. Tom. 1. p. 637.*

a) *Oper. part. 3. pag. 389.*

b) *Apud Doct. REGA l. c. pag. 113.*

c) *Obs. Medic. cent. 3. obs. 63.*

d) *De Pleuritide pag. 145 & 207.*

e) *Epidem. Tom. 1. pag. 5.*

f) *Nosol. Meth. Tom. 1. pag. 471.*

g) *Oper. Tom. 1. sect. 1. cap. 7. §. 52.*

h) *Rat. Med. part. 14. pag. 144. & seqq.*

i) *Rat. Med. part. 2. agr. 8. 11. & variis lo-*
cis, ubi memorabiles historiae pleuritidum emest
utcumque solutarum habentur.

k) *Hist. Constit. Epidem. Vermin. cap. 3. sect. 4.*

l) Vid. inprimis Celeb. SANDIFORTII Præ-
 ceptoris venerandi *Thef. Dissert. Vol. 2. pag.*
89. agr. 6. passim, tum etiam P. G. SCHROE-
DER Opuscula Medica Vol. 1. p. 123. & seqq.

m) *Disput. Pract. hist. 6. pag. 55.*

A D E H A A N *n*) observationes evolvamur, ex rerum, quas non naturales vocant Medici, abusu pulmonum inflammationes natas videre, ut adeo mirum non sit, quales E T T M U L L E R U S *o*), W I L L I S I U S *p*), H I L D E S H E I M *q*), aliique memorant, incubos ex ventriculo, nimia ciborum copia repleto, repeti toties debere. Neque errabit, qui præter memoratos affectus respirationes difficiles, asthmata, tusses, aliaque ejus generis mala ex hoc quoque fonte derivanda esse censet, adeo ut merito dubites, utrum idiopathicum, an sympathicum, qui respirationis actionem impediunt, morborum major sit numerus, hinc etiam ex fungorum abusu H I P P O C R A T E S *r*) suffocationem; ab acri humore, stomachi nervos inprimis vellicante A E T I U S *s*); à lacte in ventriculo concreto F O R E S T U S *t*); à nimia ciborum ingurgitatione, & immani hujus organi distensione E T T M U L L E R U S *u*); à pituita tenaci ventriculi tunicis firmissime affixa D I E M E R B R O E K I U S *v*); & ab

L 5

ingen-

n) Rat. Med. part. 14. sect. 1. cap. 1. pag. 11.

o) Oper. cas. 19. pag. 1403.

p) Oper. cap. 6. pag. 126.

q) De Affect. Capit. specil. 4. pag. 434.

r) Sect. 7. pag. 1235.

s) Tetrab. 2. serm. 4. cap. 54.

t) Observat. & Curat. Medicin. lib. 18. obs. 13.

u) Oper. cas. 5. pag. 1316.

v) Observ. & Curat. Med. obs. 67.

ingenti ventriculi inflatione B O N E T U S *w*), tussis non tantum varias, easque sæpe pertinaces, sed & ipsam mortem natam viderunt; hinc etiam dixit B A G L I V I U S *x*): *Tussis infantum fere semper esse solet à stomacho cruditatibus scattente, quo in casu semper stomacho respiciendum. Quin imo respirationes difficiles, vitio ventriculi natas* W I L L I S I U S *y*), L A N G I U S *z*), R I V E R I U S *a*), B A L L O N I U S *b*), R E G A *c*), alii-que memorarunt, præterquam quod K A A U B O E R H A A V E *d*), H A R R I S *e*), A L L E N *f*), W A L T H E R U S *g*), H O F F M A N N U S *h*), M O R G A G N I *i*), A. D E H A A N *k*), W H Y T T I U S *l*), S A U V A G E S *m*), V A N D E N B O S C H *n*),

S A N

w) Sepulchr. Tom. 1. lib. 2. sect. 2. pag. 590.

x) Lib. 1. cap. 9. p. 114. conf. circa hanc causarum classem J. G. R O E D E R E R & C. G. W A G L E R de Morbo Mucoso variis in locis.

y) Nervorum Descript. cap. 24. pag. 89.

z) Oper. part. 3 pag. 200.

a) Obs. cent. 2. obs 90.

b) Epid. Lib. 1. pag. 14.

c) De Sympathia cap. 9.

d) Impetum faciens. pag 282.

e) De Morb. acut. Infantum pag. 26. & seqq.

f) Synopsis Medic. Pract. cap. 15. art. 30.

g) Diss. de tussi Stomach. Traj. ad Rhenum an. 1760.

h) Oper. Tom. 1. sect. 1. cap. 7. §. 52. Tom. 4. cent. 1. sect. 2. cas. 85, 86 & 87.

i) Epist. Anat. Med. 48. art. 28.

k) Rat. Med. part. 14. sect. 1. cap. 4. p. 159.

l) Over de Zenuwziekten pag. 16 & 333.

m) Nosol. Meth. Tom. 1. pag. 650.

n) Hist. Constit. Epidem. Vermin. c. 3. sect. 4. passim.

SANDIFORT *o*), MEYER *p*), STOLL *q*), & HUXHAMUS *r*), horum morborum fomitem & causam in ventriculo latere, unanimi doceant consensu. Dissimulandum tamen non est, hinc quoque hæmoptyses posse oriri, quod in praxi summopere notandum, dum facilis in errorem est lapsus, & incauti sæpissime falluntur, mali causam in pectore quærentes, quæ tamen à ventriculo repetenda videtur: sic BALLONIUS juvenem memorat, qui hæmoptysin metuens, ex improvise hypochondria blanda manu tangat, pulsusque ibidem percipiat, insequente mox hæmoptysi, qua tamen, expurgata copiosa ventriculi saburra, dein convaluit *s*): hujus rei veritatem ulterius abunde satis confirmant STOLLIUS *t*), SCHROEDERUS *u*), aliique. Neque minus deleterios effectus sortiri, si quovis etiam modo à naturali suo statu multum abluderit ventriculus, summorum in arte Virorum observationibus omnino debetur, ut adeo mirum non sit, si magnitudine exceßerit, vel conformationis,

o) *Thef. Diff. Vol. 2. pag. 20. & Biblioth. Tom. 10. pag. 391. & seqq.*

p) *Diff. de Asthmate Gott. 1779. inpr. pag. 49.*

q) *L. c. part. 2. pag. 133. & seqq.*

r) *Op. pag. 98. de Aëre Conf. Doct. KLOEKHOFF in Act. Harlem. Tom. 8. p. 394.*

s) *Epid. Lib. 1. pag. 41.*

t) *Rat. Med. part. 2. pag. 114. & seqq.*

u) *Opusc. Medic. Vol. 2. pag. 332.*

tionis, situs, nexusve vitio peccaverit *v*), ob partium vicinitatem sympathicorum morborum catalogum hinc multum increfcere.

Atque ita conftat, quid de Sympathia fit cenfendum, quam ventriculum inter & memoratas partes intercedere ftatuunt Auctores: hæc itaque dicta fufficiant.

§. II.

Vitia Cordis.

Quum tot & tam varia mala, quæ præcedente §. jam expoſuimus, pulmones aliæque partes adjacentes à ventriculo præprimis patiantur ita quoque morborum catalogum, quos cum corde communicat ventriculus, ob inſignem harum partium confenſum augeri, frequens docuit omnis ævi obſervatio. Sic GALENUS jam dixit, *mirandum non eſſe, ſi ejus dolores, tam animi deliquia, tum virium lapſus comitentur. Quum enim digiti offenſione videantur aliqui animi deliquio laborare, mirum profecto non eſt, affecto ſtomacho id accidere, quum & ob eximium ſenſum, & ob ſitus vicinitatem duo principia promtius in confenſum adſcicere poſſit w*). Nec infrequens

- *) Vid. omnino Celeb. SANDIFORTII *Theſ. Diſſert. Vol. 2. pag. 398. in not. ad litt. b.* Conf. L. RIVERIUS *obſ. Communicat. pag. 561.*
 w) *De Symprom. cauſ. Lib. I. cap. 7. Tom. 7. pag. 60. Edit. CHARTER.*

frequens est, si TRALLIANI *x*), ARETAEI *y*), BALLONII *z*), aliorumque Medicorum scripta consulamus, ab imbecillitate ventriculi leipothymias, syncopas, aliaque symptomata nasci, ita ut mirum non sit ab hujus organi inflammatione FORESTUM *a*) & SENNERTUM *b*) memorata mala non tantum, sed & graviora, imo ipsam mortem, præter multos alios summum HOFFMANNUM *c*) observasse.

Quamvis autem ventriculus latissime sumtus sua mala cum corde communicet, imo aliorum morborum, quos mox recensebimus, fontem & originem sistat, majus tamen adhuc imperium in peculiari ventriculi parte, quam καρδίαν vocant Anatomici, in producendis morbis inesse, summa sensilitas videtur docere, adeo quidem, ut male affecta hæc pars, ob insigne cum corde commercium, æque ac cordis dolores καρδιαλγίας denominatione indiscriminatim usurpata fuisset à Veteribus *d*) legantur. Hinc etiam GALENUS jam dixit τὸ σῶμα τῆς κοιλίας οἱ παλαιοὶ καρδίαν ὠνόμαζον, ἀφ' ὧν ἐπιφέρει συμπτώματα, ὡς φασίν,

x) Oper. Lib. 12. pag. 706.

y) De caus. & signis Morb. Acut. Lib. 2. Cap. 3.

z) Consil. Medicin. Lib. 1. cons. 104.

a) Observ. & Curat. Medic. lib. 18. obs. 1.

b) Oper. Tom. 3. pag. 375.

c) Oper. Tom. 2. sect. 2. cap. 3. obs. 2 & 4.

d) Vid. FOESSII Oec. Hipp. in voce καρδιαλγίας.

Φατίν, ὅτω προσαγορεύσαντες e). Imo hæc etiam sensilitas fecit, ut ab HELMONTIO pro sede animæ habita plerorumque, si non omnium morborum genitrix habeatur f): dum eadem de causa syncopen producere WILLISIUS g) RIVERIUS h), WEPFERUS i) & SWIETENIUS k) hanc partem ventriculi posse, uno ore agnoscunt.

Quae cum ita sint, deneganda Auctoribus fides non est, qui præter memoratos affectus, huius organi palpitationem ex sympathia ventriculi oriri contendunt. Sic ab affecto ventriculo arteriarum motus parvi debilesque non tantum, sed & vertigines, animi deliquia, torpor membrorum, resolutio, copiosus sudor, refrigeratio, sensus vocisque privatio, imo cordis concussio cum vehementi palpitatione, aliaque symptomata A RETAEO l) observata memorantur. Neque minus huc pertinere videtur, quam habet MANGETUS m), observatio de sene, qui palpitationibus cordis obnoxius, stomachi sphacelum post mortem exhibuit. Hinc etiam mirum non est, ob

e) De loc. affect. Lib. 5. cap. 6. Tom. 7. pag. 492.

f) Vid. REGA de Sympathia pag. 119.

g) De Febribus cap. 10.

h) Prax. Medic. Lib. 8. cap. 1.

i) Hist. Cicut. Aquat. cap. 8. pag. 121.

k) Comm. in aphor. H. BOERHAAVE T. 4. p. 712.

l) De Caus. & Sign. Morb. acut. Lib. 2. cap. 3.

m) Bibl. Med. Pract. Tom. 1. pag. 693.

ob ventriculi cum corde consensum hujus mali mentionem fecisse RIVERIUM *n*), SENNER-TUM *o*), BALLONIUM *p*), HOFFMAN-HUM *q*), WHYTTIUM *r*), aliosque. Atque hinc elucescit, quid de polypis censendum sit, quos vivo in homine in corde & vasis majoribus vitio ventriculi nasci, ratio non tantum probat, sed & experientia confirmat. Quid enim frequentius est, quam in cadaveribus hypochondriacorum polyposas concretiones videre in corde & arteriis natas, quas qui post mortem demum induci contendit, à vero tramite utcunque aberrat? Quid rationi magis consentaneum est, quam post prægressas leipothymias, sanguinis *νεάσις* turbata, diathesin ad polypos dari, tanto facilius nascendos, si fluiditas sanguinis, quam motus & calor conservant, quacunque de causa prævertatur? Quid denique conceptu facilius, ob utriusque situm & vicinam non tantum, sed & ob nervorum decursum, quos ex uno eodemque fonte ambo hauriunt, à ventriculo ingrate affecto cor in insolitos motus eiëri, palpitationes, & ob irregularem sanguinis motum stases producere? præterquam quod summorum in arte Virorum observationes, quos inter unicam MORGAGNI-
UM

n) *Prax. Med. Lib. 8. cap. 2.*

o) *Oper. Tom. 4. lib. 3. part. 5. sect. 1. cap. 4.*

p) *Consil. Medic. lib. 1. cons. 109.*

q) *Oper. Tom. 3. sect. 2. cap. 1. §. 16.*

r) *Over de Zenuwziektens pag. 341.*

UM s) nominasse sufficiet, hujus rei veritatem abunde commonstrent.

Quæ cum ita observentur, quid est, quod veremur, aneurysmata cordis ex hac causarum classe repetere: adeo namque cum prioribus cohærent, ut primos suos natales inde habuisse videantur. Nec mirum: cor enim molestiis ex morbo affectum, anxium vires, quas habet, intendit, ad obstaculum, sibi à ventriculo illatum, quovis meliore modo tollendum: quod autem cum aliquando difficile, imo plane ἀδύνατον est, irregulares motus oriri, palpitationes, polypos, imo aneurysmata varia, funesto sæpe eventu stipata, his demum nasci, in paralyses nonnunquam abeuntia, præter LOWERI t) observata, indefessus LANCISSII u) labor ita ad amissum exposuit, ut plura his addere necesse non duxerim.

Neque profecto minoris esse indaginis videntur, quæ ex altera classe causarum, ad dicta probandum, observationes apud Auctores habentur: sic A. TRALLIANUS syncopen ex biliosis humoribus, ventriculi os aggravantibus v) non tantum oriri contendit, sed & vermes affectus cardiacos, leipothymias, imo mortem inducere w) suo

s) *Epist. Anat. Med.* 25. art. 2. Conf. ROEDERER & WAGLER l. c.

r) *De Corde* pag. 136.

u) *De motu Cordis & Aneurysm.* passim.

v) *Lib.* 12. cap. 3.

w) *Lib.* 7. cap. 9.

suo jam tempore docuit. Nec infrequens est, si C. AURELIANI scripta volvamus, passionem cardiacam, vitio ventriculi natam x) memoratam videre, adeo quidem, ut dein ab emetico HILDANUS y), à lumbricis WILLISIUS z), à infamia ciborum ingurgitatione DIEMERBROEKIUS a), à pravis humoribus ventriculo contentis SENNERTUS b), à stomacho LOMMIUS c), à multiplici ventriculi labe SAUVAGES d), & à variis denique causis, ut alios taceam, syncopas leipothymias, variasque earum sequelas, gravissimis nonnunquam symptomatibus stipatas, præter Illustr. SWIETENIUM e), magni nominis practicus F. HOFFMANNUS f) memorato ex fonte oriri observando didicerint.

Atque hinc repetendum videtur, quod nimis generalius forsan in omni cordis palpitatione flatulentiam esse Medicinæ parens HIPPOCRATES g) dixerit, licet expandendo ventriculum, debi-

x) *De Morb. acut. lib. 2. cap. 30 & 35.*

y) *Observ. p. 914 & 915.*

z) *De Febris cap. 10.*

a) *Disput. Pract. hist. 9. pag. 61.*

b) *Oper. Tom. 4. lib. 3. part. 5. sect. 1. cap. 4.*

c) *Observ. Medic. Lib. 2. pag. 142.*

d) *Nosol. Meth. Tom. 1. pag. 813.*

e) *Comm. Tom. 4. pag. 713.*

f) *Oper. Tom. 3. cap. 9. obs. 10. pag. 277.*

g) *Ibidem sect. 2. cap. 1. §. 16.*

debitum diaphragmatis versus inferiora descensum impediendo, ad palpitationes ciëndas cibi flatulenti haud parum contribuant. Sic refert MALPIGHIIUS *h)*, se ab assumtis leguminibus palpitationes persæpe molestissimas in se ipso expertum fuisse: neque desunt Auctores, qui hanc sympathiam callentes, à pituita tenaci, à flatibus, bile atra, vermibus, aliisve ventriculi cavo contentis, irregularem cordis actionem viderunt, si observationes MANGETI *i)*, RIVERII *k)*, A. DE HAAN *l)*, WHYTII *m)*, HOFFMANNI *n)*, SWIETENII *o)*, aliorumque Medicorum *p)* consulamus.

Eundum tamen inficias non est, si quis antedicta perpendat, polyporum & aneurysmatum cordis originem ex hac caussarum classe difficillimam esse: docuit observatio juvenis, crebro stomachi dolori obnoxii, postquam ex diro
hoc

h) Vid. *Epist. ad BORETUM*.

i) *Bibl. Med. Pract. Tom. 1. pag. 711.*

k) *Prax. Medic. Lib. 8. cap. 2.*

l) *Rat. Med. part. 4. cap. 2. p. 33.*

m) *L. c. p. 191.*

n) *Oper. Tom. 1. part. 2. cap. 10. §. 5. Tom. 4. cent. 3. cas. 40.*

o) *Comment. Tom. 4. pag. 714.*

p) Vid. *Comment. de rebus in Hist. Nat. & Medicin. gestis Vol. 18. pag. 203. Conf. C. DE LILLE de Palpitatione Cordis.*

hoc morbo gravissima symptomata passus supremam diem obierat, dextram cordis auriculam adeo dilatatam fuisse, ut tertiam cordis partem æquaverit, præterquam quod ingentem sanguinis copiam, & cum ea polypum eodem in homine se invenisse MORGAGNIUS *q)* testetur. Notat HOFFMANNUS *r)* se juvenem dissecurasse, palpitatione cordis multos annos afflictum, ex cujus pulmonali arteria ingentis magnitudinis polypus extrahebatur: additque, palpitationis tam contumacis non aliam, quam potum cerevisiæ frigidum, post vehementem saltationem ingestum, causam fuisse. Hinc etiam dixit LANCISIUS *s)*, ingluviem frequentiore esse aneurysmatum causam, adeo quidem, ut ex centum aneurysmatibus, plus media parte in gulosis & bibacibus se observasse testetur.

Atque hæc sufficere credo, ut intelligatur, quam arcta ventriculi cum corde sympathia datur. Haud tamen diffitendum, siue ad effectus attendamus, quos in memoratis partibus non tantum, sed in toto etiam corpore producunt, siue ventriculi fabricam spectemus, ex eodem hoc fonte aliam morborum classem exsurgere, qui vel ob effectus, quos edunt, febri-les, vel ob eorundem frequentiam, aliasve

M 2

caus-

q) *Epist. Anat. Medic.* 25. *art.* 2.*r)* *Oper. Tom.* 1. *part.* 2. *cap.* 10. *§.* 5.*s)* *De motu Cordis & Aneurysmatibus propos.* 41. *pag.* 271.

causas, peculiarem Gastricarum Februm titulum merentur: de quibus nunc paucis agendum.

§. III.

Febres Gastricae.

Si varias Auctorum hypotheses, quas veterum Medicorum schola cum recentiorum nonnullis in Medicina induxerunt, ut continentem febrium causam explicare valerent, ad examen revocemus, suaviter ludentis ingenii phantasmatis, rem parum explicantibus indulgisse hos potius, & nil nisi nomina dedisse maxime obscura quilibet vel utro fatetur, qui ad auctam vitae flammulam, vel ad calidum innatum, in corde accensum, Archæum furibundum, sanguinis fermentationem, ejusdemque crasin vitiatam, vel ad validum Naturæ conamen, propriam salutem propugnantis, aliave id genus figmenta parumper attendi. Hujus rei veritate convicti posteriores longe alii progressus fecerunt, rem ad umbilicum deductam putantes, si fluidi nervosi, & sanguinis in fibras & cava cordis celeriores influxum, indeque sequentem velociorem hujus organi contractionem, pro causa febrium, proxima habeamus. Haud tamen diffitendum, ut ut etiam nonnullis hæc vera videantur, dubia adhuc multa superesse, nunquam enodanda, si febris essentiam in sola pul-

lus velocitate sitam esse cogitemus. Veritati hinc propius videntur accessisse, qui spasticam solidorum strictionem pro causa proxima febrium habendam esse voluerunt, tanto facilius nascentiam, si nimia sensilitate & excessu irritabilitatis inducto, solidorum systema peccaverit, eo cum effectu, ut inordinatus, irregularis, & inæquabilis solidorum æque ac fluidorum motus inducatur.

Atque hinc elucescit, quare febrium generationi ventriculus præprimis idoneus sit, si miram hujus organi sensilitatem non tantum, sed & multiplicem procatastolicarum causarum frequentiam, quibus præ reliquis corporis partibus vacat officina ventriculi, spectemus. Hinc etiam mirum non est, siue cordis functionem ejusque in omnes actiones influxum consideremus, siue hujus organi situm, fabricam & nexum cum ventriculo, ut par est, comparemus, ex ingrato ventriculi affectu à febrili materia inducto, nervorum propagines, quæ cordi inserviunt, ratione consensus illius mirabilis & conspirationis, quibus una pars alteri affectu inservit, à stimulo pati, adeo quidem ut ipsum hoc organum non tantum, sed eadem de causa totum solidorum systema in spasticas cieatur contractiones, quibus circulantium humorum turbæ, variarumque ab his dependentium actionum, secretionum excretionumque errores demum inducantur.

Quæ cum ita observentur, hujus etiam loci esse videtur, præcipuam harum febrium classem, quatenus fomitem in ventriculi cavo agnoscunt, indeque cor per consensum afficiunt, digito tantum monstrare: quod ut ex ordine fiat, dispendendæ hæc febres commode videntur

I. IN FEBRES BILIOSAS. Si veterum Medicorum annales attente pervolvamus, eorumque fideliter enarratas observationes, quas circa febrium genesin earumque variam omnino sedem posteritati amandarunt, cum neotericorum scriptis comparemus, frequentissimam febrium causam bilem esse eique analogum humorum, omnis ævi Auctores pleno orte testantur, adeo quidem, ut vel ipse Medicinæ parens HIPPOCRATES dixerit, febres magna ex parte à bile oriri *t*). Neque alii defunt Auctores, qui Hippocratici dogmatis veritatem in praxi abunde observarunt, si magni nominis Medicorum, ut alios taceam, HOFFMANNI *u*), SWIETENII *v*), STOLLII *w*), aliorumque Practicorum scripta in auxilium vocemus. Hæc etiam ratio fuisse videtur, cur ab harum febrium frequentiam earumque cum aliis morbis complicationem, in simplices, ardentes, putridas aliasque, pro efficientis causæ in-

t) Sect. 3. pag. 231.

u) Oper. Tom. 2. sect. 2. cap. 2.

v) Comm. Tom. 2. pag. 44. Tom. 3. pag. 86.

w) Rat. Med. passim.

indole & sede diversas, à Nosologis facta divisio demum insurrexerit. Cogitandum tamen non est, harum febrium sedem ventriculi cavum semper causari & adjacentia reliqua viscera in producendis his febribus nullum imperium habere: generalem variarum partium usum mutuumque, quod invicem alunt, commercium, imo ipsum biliosarum febrium nomen, hic, si qua alibi, differentiam facere, non est quod moneamus. Verosimile hinc potius est, vitio ventriculi has febres induci, si quacunque etiam de causa biliosa collectio, vel humor bilem æmulans, ad ventriculum delata, vel ab ingestis oleosis, pinguibus, rancidis aliisque in putredinem pronis, in eo contracta, suo stimulo & agendi ratione motus provocet febriles, spasmodicos, pro varia solidorum modificatione & efficientis causæ indole diversos, eo cum effectu, ut in parte primario affecta non tantum, sed in remotissimis etiam corporis penetralibus, ratione mirabilis illius consensus & conspirationis, affectiones nascantur ingratae; quibus fit, ut horripilatio vel frigus, pulsus velox & calor cum suis effectibus successive corpus occupent, una cum læsione variarum functionum x).

M 4

Atque

x) Vid. inpr. Celeb. C. VAN DOEVEREN Præceptoris æstumatissimi, Tentatoris &, si per præmatura nimis tata licuisset, Promotoris *Præl. Acad. de Febribus*,

Atque hæc cum ita observentur, haud anxie profecto videtur quærendum, undenam ab his febribus toties cor patiatur: multiplicem causarum frequentiam, nervorum decursum & ramificationes, cordis & ventriculi situm, mirabilem, quæ binas hasce partes intercedit, sympathiam in actum deducere, haud multis opus est ut demonstremus. Atque hinc elucescit, quid sibi velint Auctores, dum, præter varia respirationis incommoda, asthmata, dyspnœas, tussēs *y*), pleuritides *z*), peripneumonias *a*), hæmoptyses *b*), aliaque tam acuta quam chronica mala, quæ à bile toties se observasse incomparabilis STOLLIIUS testatur, leipothymias & syncopas non tantum, quales memorant FORESTUS *c*), WILLISIUS *d*), alique bene multi Auctores, sed alia cordis mala, imo ipsam quoque mortem à biliosis febribus inductam, unanimi consensu se vidisse fateantur.

II. In FEBRES PITUITOSAS: quæ vel ob frequentiam, vel ob aliorum morborum, quibus se sæpissime adjungunt, complicationem haud minorem attentionem merentur. Neque enim
raro

y) Rat. Med. part. 2. pag. 175. & seqq.

z) Ibidem. part. 1. pag. 30.

a) Ibidem. part. 2. pag. 109.

b) Ibidem. part. 2. pag. 190. & seqq.

c) Obs. Lib. 7. obs. 5.

d) De Febris cap. 11. p. 24.

raro observatur, sed abunde satis omnis ævi experientia docuit, pituitosam colluviem in corpore collectam, hepatis morbos non tantum, sed & pulmonum aliarumque vicinarum partium, si-
ve inflammationem, siue alia quæcunque tam ac-
ti quam chronica mala suum in consortium tra-
here, adeo quidem, ut in morborum diagnosi &
perversa hisce applicata medicatione incauti sæ-
penumero fallantur. Nec minor est affinitas,
quam cum nervosis febribus habent; si teste H U X-
H A M O ^{e)} pituitæ abundantiam in utraque hac
febre peccantem cogitemus, licet debilitatem
majorem & pituitosam colluviem, in febribus len-
tis non ita ab initio præsentem, adeoque potius
pro effectû, quam causâ habendam, præcipuas
distinctionis notas exhibere qui asserat, haud ita
multum à veritate alienus esse videatur. Quæ
cum ita sint, opus inprimis esse signis videtur,
quibus tanquam notis characteristicis ab alia qua-
cunque febre distingui pituitosa febris valeret.
Verosimile hinc potius est, hanc febrim adesse,
quotiescunque in hominibus pravo victu utenti-
bus pulsus debilis, celer, intermittens, æstus non
magnus, remissiones irregulares, lingua, fauces,
imo totum os lardo quasi obducta, urina limpi-
da, appetitus cibi & potus prostratus, interdum

M 5

nau-

e) *Obs. de Aère & morb. Epidem. p. 163. & lib. de
Febribus cap. 7. Conf. H. W. ARNOLDI de Feb-
re Stomachali in Coll. Disp. Pract. HALLERI T. 5,*

nausea & vomitus insipidus, tum etiam sanguis sub quiete crustaceus, sed à pleuritico corio diversus in ægro conspiciantur: quibus etiam post mortem confirmamur, si intestina, interdum & pulmones, glutine obducta inspectio anatomica prodat. Ex hisce luculenter apparet, ventriculū & intestina præcipuas hic partes agere, adeoque mirum non est, si digestionem & vitiatam ab hac causa chylopoiësin spectemus, si ventriculi cum corde situm comparemus, in cor & in sanguinem hæc mala redundare. Hinc etiam videmus in motu non tantum errores, sed & ejusdem *κρούσιν* plane vitiari, quibus fit, ut circuitus humorum languor & ad cordis motum adjuvandum impotentia in sanguine nascantur; ne mala memoremus, quæ ex circulationis lentore in homine nascantur. Neque cordis actionem à sanguine tantum quovis modo vitiato, sed ratione mirabilis illius consensus, qui inter cor & ventriculum datur, in febribus, quas pituita induxit, diversimode pati, suo jam tempore novisse GALENUS videtur, dum ait *f)*: *si interdum præ crassitie, copia vel lentore excrementi, vel meatuum stipatione, aut sua ipsius infirmitate Natura nequit excernere omnem humorem prævum, eum diutius cunctantem necesse est putrescere. Nullus enim alius humor talis manere potest, qualis initio erat, nedum is, qui adeo viti-*
osus

f) De Febr. Differ. cap. 5. Lib. 2. conf. BALLONIUS de virginum & Mulierum morbis cap. 8.

ofus est, ut amplius Naturæ cultum recipere non possit. Itaque pituita, sicut & alius humor, in ventriculi regione cunctando, vitium acquirit, & utroque modo Naturæ gravis est, viteque nostræ stamen videtur præcidere, præsertim si os ventriculi aut Natura, aut alio modo sit delicatius. Eoque plus negotii datur, quo magis iste humor movetur & putrescit, ut inde vires sæpe vacillent ac labascant. Quod sæpe in febribus quotidianis apparet, & quas pituita aut acida aut vitrea procreavit. Nam & parvus pulsus, & confusæ urinae, alias crudæ, ἐφιδρωσις, defectiones animi, viriumque languor apparet, quæ omnia terrifica sunt, & ab audendo Medicum solent avocare. Neque AVICENNAM latuit, in febre, quam syncopalem humoralem vocat, quamque adhæsus humoris tenacis, viscosi in parietibus ventriculi inducit, defectiones animi adesse g), præterquam quod stomachum, pituitosa colluvie scatentem, febrem & syncopen fecisse FORESTUS h), TULPIUS i), SENNERTUS k), BALLONIUS l), STOLLIUS m) aliique abunde testantur.

III.

g) Cap. 52. lib. 4. tract. 2.

h) Obs. Lib. 7. obs. 6.

i) Obs. Med. Lib. 4. obs. 47.

k) Oper. Tom. 6. Lib. 2. cap. 14. pag. 404.

l) Oper. Tom. 4. cap. 8.

m) Rat. Med. part. 2. p. 394.

III. IN FEBRES VERMINOSAS. Simile morborum causas, quibus in vita quotidie fere affligitur humanum genus, earumque in ciendis morbis efficaciam, ad examen revocemus, dubitari profecto liceret, utrum in tante causarum diversitate frequentior morborum classis detur, quam qui à vermibus in homine nascuntur; adeo quidem, ut cognitus vix morbus sit, quin ab animatis potentiis si non natales habuisse, cum iisdem saltem pari passu ambulasse legatur. Neque hujus rei ratio obscura esse potest, si varia corporis loca, interna æque ac externa, quibus animalium genus aliquando nidulatur, in procinctu habeamus. Etenim in primis viis, ventriculo & intestinis nempe, frequentissima vermium sede, non tantum inveniri, sed in hepate, liene, renibus, utero, cerebro, corde aliisque nostri corporis cavis obvios vermes fuisse, observationes abunde docuerunt *n*). Hinc etiam mirum non est, aliquando cœcitates, aphonias, vertigines, deliria, paralyses, apoplexias, catalepses, tetanos, convulsiones, epilepsias, lipothymias, syncopes, imò subitanæ mortem à vermibus inducta fuisse *o*). Ut ut etiam hæc vera esse observentur, negari tamen non potest, ex ventriculo & intestinis, primaria horum animalculorum sede, memoratorum

n) Consuli hic imprimis meretur Celeb. G. VAN DOEVEREN de *Vermibus Intestinalibus*. pag. 3.

o) Vid. J. J. VAN DEN BOSCH *Hist. Constit. Epid. Vermin.* cap. 4.

rum symptomatum fontem inprimis scaturire, si-
ve generalem usum, quem in œconomia huma-
na digestionis officina præstat, attendamus, si-
summam horum organorum sensilitatem & mira-
bile inprimis commercium, quod hæc inter &
totum corpus intercedit, in auxilium vocemus.
Etenim ventriculo & intestinis omnium reliqua-
rum actionum tenorem, tanquam à communi fon-
te absolvi quis non videt? Quis, nisi in Physi-
ologiæ principis hospes plane & peregrinus,
non intelligit, ventriculi & intestinorum functi-
onem in eo præprimis consistere, ut ex inge-
stis humor præparetur blandus, dulcis, albicans,
à Natura ad ea restauranda inprimis destinatus,
quæ per diversas vitæ actiones continuo dete-
rantur? Quis demum non novit, hinc quoque
necessario requiri, sanguinem, universalem illum
humorem, non tantum præparari laudabilem de-
bere, sed omnium secretionum, excretionum
aliarumque exinde dependentium actionum vi-
gorem à debita ciborum coctione inprimis de-
pendere? Atque hæc in statu sano cum ita fi-
eri videmus, mirum profecto non erit, si qua-
cunque etiam de causa vitium in his partibus
detur, primarum viarum functionem non tan-
tum perire, sed variam solidorum labem, flui-
dorum dyscrasiam & multiplex malorum genus
exinde potissimum originem habere. Imo hinc
quoque deducenda ratio videtur, quare in mor-
bis ex affectione primarum viarum oriundis,
earum-

earumdem depuratio à summis in arte Viris inter primarias indicationes curatorias jure habeatur. Quæ cum ita sint, haud obscura ratio malorum esse potest, quæ à vermibus in homine nascuntur, si in ventriculo imprimis nidulantur. Etenim à vermium mole, numero, motu, reptatu, suctu, irritatione gravitatem, infarctum, obstructions, nauseam, vomitum, singultum aliaque topica mala *p)* non tantum, sed ex multiplici hujus officinæ cum universo corpore consensu, irritatione, quæ nervorum ope fit, in solidis turbas oriri variumque spasmodicarum affectionum genus induci, adeoque diversas nasci febres posse, putridas continuas, intermittentes, verminoso-bibliosas, catarrhales, lentas, incertum typum servantes Medici Hagani VAN DEN BOSCH observationes imprimis docuerunt *q)*: præterquam quod, siue generales harum febrium effectus spectemus, siue vermium irritationis à ventriculo ad caput, pectus aliasque partes per nervos propagatæ, rationem habeamus, quilibet attentus facile videt, quænam præcipue mala à vermibus in homine nascantur. Atque sic quoque sponte elucescit, si partium fabricam, situm earumque generalem usum observemus, haud minus momentosa esse mala debere, quæ ex me-

mo-

p) Vid. inpr. H. D. GAUBIUS *Instit. pathol.* §. 588. tum etiam celeb. G. VAN DOEVEREN *l. c. pag. 58. seqq.*

q) *L. c. sect. 1. cap. 3. seqq.*

morato fonte cordi evenire ratio non tantum suadet, sed & experientia confirmat : adeo quidem, ut vitalis hujus organi facultas hinc quoque plenarie turbetur : ne cordis tremores, palpitaciones, animi deliquia, syncopas aliaque mala memoremus, quæ in verminosis se vidisse multi Auctores testantur. Sic à verme satis crasso præter alia multa symptomata inordinatos motus febriles mire aestuantes, una cum syncope SCHENCKIUS *r*) notavit; quæ tamen omnis mala, postquam ab animato hospite vomitu liberatus fuerat ægrotus, penitus cessarunt. Vidit WILLISIUS *s*) syncopen in febribus obortam plane desisse, verme per os prodeunte. Imo observationes in fœmina aliquando docuerunt, postquam per aliquot annos dolorem in scrobiculo cordis fuerat experta, præter hepatis abscessum insignem, ex quo lumbrici prodierunt vivi, mortui, ipsam ventriculi substantiam à vermibus non tantum fuisse perforatam, sed & universalem tremorem, sudorem frigidum, pallorem faciei, febriles insultus, syncopen aliaque funesta symptomata à vermibus ἀνο καὶ κάτω expulsis excitata fuisse *t*). Memorabilis inprimis observatio est, quam habet Doct. GRIETHUYSEN *u*) de homine, qui jam per aliquod tempus maximis cruciatibus afflictus

r) *Observ. Medic. Lib. 3. obs. II. pag. 333.*

s) *De Febribus cap. 10.*

t) *Vid. Comm. Lips. Vol. 22. pag. 238.*

u) *In Diss. de Vermibus pag. 18.*

fluctus eademque de causa circa umbilicum & stomachum atrocissimos sæpe dolores, cardialgias, febrim, lipothymias, convulsiones dirissimas aliaque mala fuerat expertus, omnibus aliis remediis incassum adhibitis, à morbo curabatur citissime, postquam ingentem vermium copiam, vomitu multoties ejectam, memoratorum symptomatum causam suspicatus antihelminthica demum in usum vocavit. Neque alii defunt, si veterum & recentiorum scripta evolvamus, qui hujus rei veritatem probe agnoverunt, quos inter venerandum Præceptorem cl. VAN DOEVEREN *v)* & VAN DEN BOSCH *w)* tanquam fontes adduxisse, satius hic esse judicamus.

Atque hæc primaria sunt, quibus gastricarum febrium, quatenus ex cognitis causis nascantur, influxus in cor demonstretur: haud tamen inficias eundem, siue aliarum febrium effectus, quarum causa à priori, ut ajuat, minus cognita videtur, siue earundem curationem, à summis in arte Viris fideliter notatam, spectemus, plerorumque motuum febrilium causas principalem in ventriculo sedem habere. Hinc etiam mirum non est in febribus malignis, pestilentialibus, contagiosis aliisque epidemice grassantibus, primarum viarum & præcipue stomachi functionem vel ab ipso morborum initio non tantum vitiatam agnovisse; sed & HELMONTIUM, BAGLIVIIUM,

ET T

v) L. c.

w) L. c. *passim in pr. cap. 4. sect. 2.*

ETTMULLERUM, BARTHOLINUM, BALLONIUM, DIEMERBROEKIUM, HOFFMANNUM aliosque Practicos x) putasse, præcipuam febrium causam in ventriculo sæpe latere.

§. IV.

Affectiones Diaphragmatis.

Ex eodem fonte, unde cor & pulmones laudabiles non minus quam vitiosas qualitates trahere observantur, diaphragma varia quoque mala posse pati, unicuique satis superque notum videtur. Etenim, siue hujus organi situm probe attendamus, siue diaphragmatis & ventriculi nexum, mediante membrana cum peritonæo utrique communi, in animum revocemus, siue insuper diaphragmatis filamenta & nerveas membranas, cum fibris ventriculi arctissime unitas, ob oculos ponamus, à ventriculo, quovis etiam modo affecto, diaphragma in consensum necessario rapi debere, ratio non tantum probat, sed & omnium Medicorum annales testantur.

Funestum à ventriculi phlegmone singultum FORESTUS y) notavit, HOFFMANNUS z) confirmavit; præterquam quod à vulnere ventriculi

x) Conferri circa hos Auctores meretur H. J. REGA l. c. cap. 12.

y) *Observat. & Curat. Med. Lib. 18 obs. 31.*

z) *Oper. Tom. 6, pag. 227. §. 20. & pag. 229. §. 26.*

triculi BONETUS *a*), ab ulcere RIVERIUS *b*), & ab ipsis anthracibus, tanquam rarissima singultus ac vomitus causa, DIEMERBROEKIUS *c*) eundem affectum se vidisse meminere.

Nec infrequens est, si observationes BARTHOLINI *d*), DOLAEI *e*), BALLONII *f*), WEPFERI *g*) aliorumque Medicorum ad rem nostram applicemus, variam saburram in primis viis & praecipue in ventriculo collectam indeque natam cacochyliam diaphragma ad motum inordinatum stipulari, eoque magis, cum à vermibus stomachum laceffentibus, ne alios *h*) memorem singultum oriri febre stipatum RAMAZZINUS *i*) observasse se testetur. Hinc etiam mirum non est, suo jam tempore GALENUM *k*) docuisse, quod ipsimet haud raro evenisse testatur, pipere tenuiter cribrato, si vinum praesertim aqua calida temperatum statim superbibatur, eundem morbum excitari; quem etiam ab aliis quibuscunque acrioribus corporibus, sive esculenti, sive potu-

lenti

a) Sepulchr. Lib. 3. sect. 5. obs. 7.

b) Obs. Communic. obs. 1. pag. 564.

c) De Peste lib. 1. cap. 13. §. 5. in annot.

d) Vid. Act. Medic. Hassn. Vol. 2. obs. 28.

e) De Morb. Infantum Lib. 6. cap. 4.

f) Consil. Medicin. lib. 1. pag. 239.

g) Histor. Cicutæ Aquat. pag. 106.

h) Vid. Comm. Lips. Vol. 19. pag. 301.

i) Constit. Epid. pag. 127. §. II.

k) Vid. SCHENCKII Obs. Med. rar. Lib. 3. p. 326.

lenti forma ingestis, ventriculum inprimisque ejus ostium superius, sicque per consensum diaphragma infestantibus, L. RIVERIUS *l*), HOFFMANNUS *m*), SWIETENIUS *n*) aliique *o*) annotarunt. Idem de venenis cogitandum. Notavit WEPFERUS *p*) cum diris & horrendis aliquando symptomatis singultum à cicuta sæpius oriri: neque alii defunt, qui eadem de causâ convulsivum diaphragmatis motum viderunt: sic J. ALLEN ab œnanthe *q*), à fungis *r*), à verratro *s*), à nuce vomica, opio aliisque *t*) idem malum memoravit; præterquam quod S. VAN DER WIEL *u*) observationibus aliunde desumptis, propriisque suis GULDENKLEE *v*), BARBETTE *w*) aliique hujus rei veritatem abunde perspexerunt. Tandem huc etiam referri & colophonis ad instar apponi variae singultus species merito videntur, nosologis inprimis notatæ,

N 2

qua-

l) Obs. infrequent. obs. I. pag. 583.

m) L. c. pag. 226. §. 14.

n) Comm. in Aphor. H. BOERHAAVE Tom. 3. pag. 210.

o) Vid. HOFFMANNUS Oper. Tom. 3. sect. 2. c. 4.

p) L. c. pag. 7, 103. & seqq.

q) Synopsis Medic. Pract. cap. 16. art. 12.

r) Ibidem art. 33.

s) Ibidem art. 18.

t) L. c. art. 25. & 30.

u) Observ. rarior. cent. I. pag. 171 & 187.

v) Lib. 7. cas. 4. & 7.

w) Prax. Med. lib. 4. cap. 2. pag. 136.

quatenus nempe ad forum nostrum spectant, quos inter, quippe qui pleraque hujus rei exempla adduxit, solum SAUVAGESIUM x) citasse satius duxi.

§. V.

Affectiones Oesophagi.

Quæ cum ita sint, multo minus etiam oesophagus impune mala patietur, quæ ex memorato sæpius fonte nascuntur. Neque enim infrequens est in ventriculi phlegmone, vel ubi acris quæcunque materies in ejusdem cavo continetur, oesophagum non tantum, sed & ipsas fauces moleste adeo constringi, ut infausito sæpe omine copiosa aqua in os effundatur. Quem fugit, in infantibus, quorum ventriculus acri saburra est infarctus, convulsionis certam speciem adesse molestam, imo haud raro ad interitum fatalem, dum spasmo gulæ affecti continuo deglutire certumque sonum cum singultu edere cogantur? quæ tamen omnia mala ab irritatione ventriculi, oesophagi, fauces & diaphragma in consensum rapiuntis, nec aliter nascuntur. „Memorabilis inprimis observatio est fœminæ, quæ, postquam oesophagi distensiones, quibus semel bisve duntaxat quavis hebdo-

x) *Nos. Meth. Tom. I. pag. 634. & seqq.* Conferri circa hanc rem inprimis meretur G. F. H. BRÜNING *Diff. de Singultu, Morbo, Symptomate, Signo* Traj. ad Rhen, 758.

hebdomade corripiebatur, per aliquod tempus jam perpeſſa, eo tandem ob magnitudinem morbi ſe deductam perſentiit, ut ſolidis veſci nullatenus, nec niſi liquida aſſumere ægra potuerit. Quin imo linctibus, gargarismatibus aliisque medicamentis fruſtra adhibitis, res tandem eo peruenit, ut miſera nihil plane, niſi calidam cereviſiam deglutire valuerit. Videbatur ipſi tuberculum quoddam fauces obſidere, quod per intervalla tantum, nec eodem ſemper loco percepit, dum mox in pharynge, mox in media, mox in ima œſophagi parte hæſere obſervabatur. Juncti ſimul erant ructus, qui ex ventriculo adſcendentes & ad hoc ita dictum tuberculum pertingentes ſtatim recidebant, nec eructari quovis modo potuerunt. Aegram aſſidua naſea vexabat. Medicus ſpasmus ſubſeſſe cogitans interne potionem laxantem & cremorem hordei cum oleo amygdalarum dulcium propinavit; externe cataplasma emolienſ, diſcutiens & linimentum ex ballamo Hoffmanni cum ſpiritu vini applicuit. Nec irritus horum fuit effectus: ſiquidem liquidis non ſolum liber ad ventriculum aditus daretur, verum etiam, poſtquam abſque ulla tuſſi inſignis viſcidæ pituitæ copia vomitu fuerat excreta, & tuberculi ſenſato & naſea & ructus plenarie deſierunt. Solidiores vero cibi adhuc ſuſſiſtebant; recurrebat malum & cum copioſa mucæ exſcreatione, oris perpetua amaritie, colli dorſique dolore, miſeram ſceminam diutiſſime afflixit, donec per aquas Sedlicenſes,

Egranas ac balsamum vitæ malum penitus cessavit“ y).

Neque minora hujus sympathiæ indicia præbent, quæ in convulsivo ventriculi motu utcunque observatur. Etenim in vomitu totum œsophagi tractum non tantum, sed & ob eandem tunicarum communicationem & nexum, varias oris partes simul posse pati, copiosa salivæ excretio, vomitum præcedere solita, unumquemque facillime docet. Multo minus etiam mirandum videtur, ob arctiorem ventriculi cum utero consensum, in malo hysterico actionem ventriculi læsam non tantum adesse, sed eodem hoc organo affecto œsophagum & fauces sapissime dolere: nec aliter globi hysterici, frequentis admodum & fere perpetui in hoc morbo symptomatis, spastica natura videtur docere. Atque hinc quoque deducenda ratio videtur, quare in œsophagi, faucium aliarumque vicinarum partium morbis, unius sæpe cathartici exhibitione egregii effectus, totidem manifesta hujus sympathiæ indicia, à Practicis notentur. Atque sic, ni fallor, elucescit, quid de præcipuis morbis, quos à ventriculo pectus patiat, in genere censendum sit. Hisce itaque morbis absolutis, instituti nunc ratio suadet, ut in pertractanda, quæ à pectore originem haud raro

y) Vid. J. C. ZWEIGEL *Diff. de spasmis gulæ inferioris*. Halæ Magdeb. 1733. pag. 18 & seqq. Cæterum de his Morbis conferri meretur HOFFMANNUS *Oper. Tom. 3. sect. 2. cap. 5.*

raro agnoscit, ventriculi anomalia ulterius pergamus.

CAPUT TERTIUM.

SYMPTOMATA DIGESTIONIS LÆSÆ
A PECTORIS MORBIS ORIUNDA.

§. I.

Symptomata intemperiei ventriculi læsæ ejusque depravatæ functionis, à vitio pulmonum aliarumque vicinarum partium orta, continens.

Quum tot & tam varia mala esse possint, quibus, ut in præcedente capite patuit, à ventriculo per sympathiam pectus patiatur, ita quoque varios pectoris morbos in ejusdem ventriculi functionem incurrere eandemque mille modis posse depravare, nunc superest ut demonstremus; ita quidem, ut

I. Symptomata intemperiei ventriculi læsæ ejusque depravatæ functionis, à vitio pulmonum aliarumque vicinarum partium orta, tractemus.

II. Ea ventriculi mala memoremus, quæ ex corde oriuntur; dum hisce

III. Diaphragmatis, quatenus digestionis officinam per consensum infestet, vitia adjungere iisque

IV. Demum varia œsophagi, mala, ventriculū ejusque functionem præcipue turbantia, addere animus est.

Quoad primum, si varia eaque diversa admodum mala, quibus primaria respirationis organa haud raro affliguntur, prouti veterum Medicorum annales non tantum, sed & omnium Practicorum etiam recentissimorum observationes hodiedum plenarie testentur, parumper observemus, fatendum nihilominus est, siue generalem horum organorum usum spectemus, siue omnium actionum tenorem functionumque exinde dependentium, ab eorundem ἐνεργεία, uti par est, deducamus, non salutiferos duntaxat, sed & noxios morborum effectus, in quibuscunque corporis partibus eadem de causa varias tragœdias ludere. Quin imo potissimum hinc liquet, præcipue si utriusque hujus organi functionem spectemus, idiopathica non tantum, sed eodem modo, quemadmodum ventriculus, ut antea patuit,

Vitalesque vias & respiramina clausit,

ex morbosa pulmonum diathesi varia ventriculi mala natales habere: nec aliter effecta docent. Quid enim familiarius est, quam in pleuritide, peripneumonia, hæmoptoë, phthisi, hydrope, aliisve pectoris morbis digestionis anomaliam notare, adeo quidem, ut à naturali, quam dicunt, functione, plus minusve à statu sano receden-

cedente, bonum suspectumve eorumdem morborum præsagium à Practicis merito notetur? unde etiam HIPPOCRATES dixit: *à pleuritide, aut à peripneumonia detento alvi superveniens profluvium male ominari y*). Quid in praxi frequentius, quam in iisdem præcipue morbis, ut FORESTUS z) annotavit, ventriculi cardiam non tantum in consensum posse rapi, sicque varios dolores cardialgicos, cardiogmos, anxietates aliaque ejus generis mala induci, sed & anorexias, apepsias, oppressiones aliaque vitiatae coctionis symptomata exinde potissimum originem habere? Hinc etiam GALENUS a) jam dixit: *quum alvus (de pleuritide loquens) profunditur per compassionem, ut sic dicam, hepar afficitur, ut non trahat alimentum, nec, si trahat, in sanguinem convertat, aut ventriculus, ut cibi corrumpantur*; præterquam quod inter recentiores SCHENCKIUS b), DIEMERBROEK c), BONE-TUS d), RIVERIUS e), M. STOLL f) aliique hujus rei veritatem abunde perspexerunt. Quid porro solennius, quam in asthmate, dys-

N 5

pnœa,

y) *Aphor. sect. 6. aph. 16.*z) *Observ. & Curat. Medic. Lib. 18. pag. 148.*a) *Ap. BALLONIUM definit. Medic. Tom. 1. pag. 215.*b) *Obs. Medic. Lib. 3. pag. 326.*c) *Disput. Pract. pag. 46 & 57.*d) *Sepulchr. Tom. 2. pag. 80.*e) *Prax Med. lib. 7. pag. 250.*f) *Rat. Med. part. 1. pag. 62.*

pnœa, tussi, præter memorata mala, nauseam & ipsam ventriculi subversionem, ut etiam WIL-
LISIUS g) notavit, frequentissima affectorum
pulmonum symptomata, non tantum observare,
sed & graviora longe mala ex hoc quoque fonte
oriri: quale morborum genus in ipsa etiam pleu-
ritide nonnulli observarunt? Dixit BALLO-
NIUS h) pleuritides plerasque mali ominis fuisse,
quæ & vomitiones perpetuas afferrent, & sum-
mam virium imbecillitatem parerent, quod in-
flammationis vis a partes nobiles, præsertim cor
& ventriculum, perveniret. Quem denique fu-
git, singultum, adeo funestum in acutis sympto-
ma, variis pectoris morbis haud raro subvenire,
quibus omnibus eodem modo, quemadmodum
ventriculus sua mala cum pulmonibus communi-
cet, pulmones vicissim ventriculum afficere,
abunde docemur?

§. II.

*Symptomata cordis ventriculum ejusque functionem
turbantia.*

Neque minus lucide apparet, si præcipuam
cordis functionem ejusque generalem in omnes
actiones influxum rite observemus, universalem
hujus organi cum toto corpore consensum non
tan-

g) *Nerv. descript. cap. 24. pag. 89.*

h) *Oper. Tom. 1. pag. 215. Conf. BONETUS
Thes. Med. Pract. Tom. 2. pag. 409.*

tantum intercedere, sed & vitiata cordis functionem ob partium nexum & viciniam, æque ac variorum, ad hæc organa tendentium, paris vagi & intercostalium nervorum decursum, specialem cum ventriculo consensum habere, adeo quidem, ut ob utriusque hujus organi situm, utrum nempe cor ipsum, an vero ventriculi cardia patiantur, in ipsa morborum denominatione ambiguitas apud veteres nascatur. Manifestum hujus rei exemplum apud HIPPOCRATEM habemus: *in febribus circa ventriculum* (inquit) *æstus vehemens & oris ventriculi dolor malum i)*; ubi GALENUS, (quod mirandum), τῆ καρδίας nomine cum multis crebrum, velocem & palpitatiōni similem cordis motum intelligendum esse voluit, præterquam quod ex veteribus alii cordis palpitatiōnes, aliis formidines dictas, aliis tremores aliasque affectiones, ipsi cordi proprias, cum cardialgia & cardiogmo confudisse videantur k). Atque hæc cum ita observentur, vel ultro, ni fallor, patescit, eadem de causâ, quemadmodum ventriculus, ut antea patuit, cordi sua mala impertiat, vitiata cordis functionem ventriculo nocere. Neque enim admonitione videtur indigere, in variis cordis affectibus, ut in crebra palpitatiōne, syncope aliisque hujus organi

i) Aphor. sect. 4. apb. 65.

k) Vid. BALLONIUS *Consil. Medicin. lib. I. cons.*
109.

gani morbis, anxietates cardialgicas non tantum subvepire, sed & alia cordis mala, ulcera, abscessus nauseas & vomitus producendo, quales, ut alios taceam, B O N E T U S l) & R I V E R I U S m) notarunt, digestionis officinam sæpissime turbare; ne mala memoremus, quæ ex circulationis anomalia, indeque depravata gastrici humoris aliorumque digestionis inservientium succorum indole ac crassi, ventriculo præprimis nascuntur. Haud tamen inficias eundem, præter nervorum consensum, eumque, qui inter circulatorium systema datur, aliam consensus speciem haud raro subesse, non minus memorabilem, quo vel pressione, vel distensione, vel tractione, vel pondere aliisve etiam modis consensus in actum ducatur. Hinc etiam mirum non est, cardialgiam à corde magno non tantum B O N E T U M n) observasse, sed et alios o) fuisse; præterquam quod cordis & vasorum palpitantes, dilatationes aliasque id genus affectiones varia digestionis officinæ mala induxisse, alii iterum Auctores p) manifesto viderunt.

§. III.

l) *Sepulchr. Tom. 2. pag. 80.*m) *Observ. cent. 1. obs. 87.*n) *L. c.*o) *Vid. SAUVAGES Nosol. Meth. Tom. 2. p. 93.*p) *Vid. Comm. Lips. Vol. 6. pag. 613. Conf. SCHENCKIUS Obs. Med. lib. 2. pag. 276.*

§. III.

*Affectiones ventriculi laesi, diaphragmatis vitio
inductæ.*

Atque sic conspiciere datur, quidnam de diaphragmatis & ventriculi consensu præcipue censendum sit. Etenim, si exquisitum utriusque huius organi sensum, nervorum decursum & communionem, partis utriusque contiguitatem & nexum, vasorum anastomosin aliave consensus adminicula ob oculos ponamur, cum BAUSNERO *q*) concludere licet, ventriculum etiam à diaphragmate habere quam maxime, quod sibi metuendum sit. Neque dispares etiam effectus sunt, quos ex affecto hoc viscere in ventriculum redundare antiquitas non tantum novit, sed hodierni etiam Medici plenarie testantur. Exemplo diaphragmatis inflammatio sit: adeo namque in hoc morbo ventriculus compatitur, ut nausea & vomitus, tanquam præcipua huius mali symptomata, à summo BOERHAAVIO *r*), SWIETENIO *s*) A. DE HAAN *t*) aliisque notentur; ne varios præcordiorum dolores, anxietates, cardialgias, ructus, flatus, borborygmos, stomachi repletiones aliaque vitiatæ ventriculi fun-

q) De Consensu partium pag. 141.

r) Aph. de Cogn. & Cur. Morb. § 969.

s) Comm. Tom. 3. pag. 74.

t) Rat. Med. part. 9. c. 2. §. 7.

functionis symptomata, ab HUXHAMO *u*) aliisque *v*) memorata, ex hoc quoque fonte derivemus. Quin imo potissimum hinc liquet, quare in diaphragmatis inflammatione singultus frequentissimum symptoma esse observetur. Neque enim iis assentimur, qui solius tantummodo septi convulsionem singultum esse, & in hoc tantum formalem huius mali rationem ponendam esse voluerunt. Multo minus etiam cum aliis *w*) putandum, ab irregulari ventriculi motu singultum utcumque dependere; licet tamen, ut vera fateamur, ob exquisitum huius organi sensum, haud parva singultus provocandi occasio in ventriculi cardia nascatur. Verosimile hinc potius est, praecipue si affectarum partium situm attendamus, alteram haud affici posse, quin & altera in consensum trahatur, adeoque necessario requiri, convulsivum diaphragmatis & ventriculi non tantum, sed ipsius etiam oesophagi motum simul in singultu adesse; nec aliter effecta docent. Venter in diaphragmatis phlogosi convelli, Auctor est BONETUS *x*), SENNERTUS *y*), HUXHAMUS

u) Oper. Tom. 2. pag. 215. seq.

v) Confuli hic imprimis meretur L. A. EBELING de Inflammatione Diaphragmatis ap. P. G. SCHROEDER Opusc. Med. Vol. 2. pag. 260.

w) Vid. SCHROEDER l. c. pag. 303.

x) Thes. Med. Pract. Tom. 2. pag. 401.

y) Oper. Tom. 2. lib. 2. part. 3. sect. 2. pag. 505.

HAMUS z) aliiq̃ue a). Hinc etiam mirum non est, eundem affectum ab ulcere alios b) vidisse, præterquam quod ab acri quacunque materia, quovis modo ad diaphragma delata, vel in eodem etiam congenita, ventriculum ad inordinatum motum incitari, HOFFMANNI c), TRALLERII d) aliorumque Medicorum scripta ad amussim testentur.

§. IV.

Symptomata functionis ventriculi læsæ, ab œsophagi morbis oriunda.

Verum enim vero, quemadmodum cor & pulmones, ut antea vidimus, cum ventriculo non tantum sua mala communicent, sed & diaphragmatis morborum imperium, ut præcedente §. patuit, in producendis ventriculi malis tam longe lateque extendatur, ita quoque non solum ob membranam, verum etiam ob situm & decursum aliasve causas utrique huic organo communes, in variis œsophagi morbis haud impune ventriculum abire, nec posse, res docet atque ratio probat. Neque enim infrequens est, si experientiam quotidianam consulamus, ab œsopha-

z) Oper. Tom. I. pag. 301. & seqq.

a) Vid. SAUVAGES Nos. Meth. Tom. I. p. 639.

b) Ibidem pag. 643.

c) Oper. Tom. 3. sect. 2. cap. 4. §. 14.

d) De usu Opii salubri & noxio sect. 3. p. 97. seqq.

ſophago, quovis modo irritato, ventriculum in conſenſum poſſe rapi, adeo quidem, ut à digito gutturi immiſſio nauſæ non tantum, ſed & ipſe vomitus haud raro excitetur: quale morborum genus, ut alios omittam, exinde potiſſimum B O N E T U S *e*) obſervavit. Dyſphagiam ſpasmoticam varios ventriculo dolores excitare, auctor eſt H O F F M A N N U S *f*); præterquam quod ab excoriatione œſophagi prope ventriculi orificium à vermibus inducta *g*), & à tumore fungoſo intra cavitatem œſophagi naſcente *h*), cardialgias variosque ſtomachi dolores alii Auctores annotarunt. Atque hinc quoque deducenda ratio videtur, quare in œſophagi inflammatione ventriculus præprimis patiatur. Neque deſunt Auctores, qui huius rei veritatem probe perſpexerunt. Singultum ab inflammato œſophago natum D E G O R T E R *i*) annotavit, ne varia appetitus depravati ſymptomata, quorum, ne reliquos *k*) memorem, ab huius organi phlogoſi non tantum, ſed & ab excoriatione, dolore aliisve œſophagi morbis S C H E N C K I U S *l*), B O N E T U S *m*) & inter

e) Sepulchr. Tom. 2. lib. 3. ſect. 8. obſ. 64.

f) Oper. ſupplem. 2. part. 2. pag. 269. & ſeqq.

g) Ap. B O N E T U M l. c. pag. 64.

h) Vid. H O F F M A N N U S l. c. pag. 272. Conf. R H O D I U S Obſerv. cent. 2. obſ. 72.

i) Comp. Med. tract. 27. §. 12. Conf. S A U V A G E S Noſ. Meth. Tom. 1. pag. 639.

k) Vid. B O N E T U S Theſ. Med. Pract. T. 2. p. 405.

l) Obſ. Med. Lib. 3. pag. 313.

m) Sepulchr. Tom. 2. pag. 64.

inter nostrates celeb. M. VAN GEUNS *n)* imprimis mentionem fecerunt, ulterius sistamus. Atque sic quoque sponte elucescit, undenam ab œsophagi obstructione, quovis etiam modo inducta, toties vomitus nascatur. Sic ab œsophagi tumore intus enato WILLISIUS *o)*, HOFFMANNUS *p)* aliique *q)* vomitum viderunt: præterquam quod ab œsophagi glandularum, membranarumque partium tumore, induratione, scirrho, dilatatione, paralyfi aliave causâ œsophagi canalem occupante, varia ventriculi mala posse nasci, ita exposuit A. DE HAAN *r)*, ut in hisce tuto subsistamus.

Atque hæc præcipua sunt, quibus ventriculi & pectoris consensus per effecta illustretur. Haud tamen inficias eundum, à priori, ut ajunt, rem non ita penitus patere, ut ab expertissimo quoque Medico in eorundem morborum diagnosi, prognosi & cura gravissimi haud raro errores in praxi committantur. Hinc opus imprimis esse signis videtur, quibus, tanquam notis characteristicis, sympathici pectoris & ventriculi morbi
ab

n) Vid. *Act. Harlem. Tom. II.*

o) *De Medicament. Operat. pag. 18.*

p) *Suppl. 2. part. 2. pag. 269 & seqq.*

q) Vid. SAUVAGES *Nos. Meth. Tom. 2. pag. 342.*

r) *De Deglutitione passim,*

ab aliis distinguuntur, cogniti curantur. Ad
hæc itaque in altera sectione progredior.

SECTIO SECUNDA.

DIAGNOSIN ET CURATIONEM PE-
CTORIS ET VENTRICULI MORBO-
RUM, EX MEMORATO FONTE NA-
SCENTIIUM, COMPLECTENS.

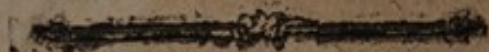
INTRODUCTIO.

In tanto morborum concursu morbos cognosce-
re, cognitos curare, hoc opus est, hic labor.
Verum enim vero quum non adeo felici semper
esse Medico contingat, variique etiamnum morbi
observentur adeo obscuri, ut, quidquid etiam
tentaverint, quidquid abhibuerint Practici, eo-
rundem naturam indagare abditasque causas
eruerè, inter pia Medicorum requisita hætenus
detur; quid est, quod miremur, hancce Medi-
cinæ partem dogmaticam, tam utilem, tamque
necessariam, hac sola de causa rationalium Me-
dicorum conamina in iisdem morbis prædicendis
curandisque sæpissime illudere. Dolendum inté-
rim est, hacce difficultate inprimis illos morbos
laborare, quos in nervoso systemate sagax Me-
dicorum

vicorum industria quotidie detexit: adeo namque in iisdem quandoque Medici cæcutiunt, ut non nisi probabilia sectari perque tenebras illidere exercitatissimi etiam Practici sæpissime cogantur. Et quis non videt, hisce tenebris adhuc dum morbos obvolvi, quos à ventriculo præprimis pectus patiatur, adeo quidem, ut in eorumdem morborum diagnosi deceptum, morbumque biliosum, ob insigne & satis diuturnum à sanguinis missione levamen, inflammatorium se declarasse in praxi versatissimus STOLLIVS s) cordate fateatur? ne biliosas pleuritides, peripneumonias, hæmoptyses, tusses aliasve id genus affectiones, quarum diagnosi obscura Practici iudicium haud raro suspendit, ulterius notemus. Nostrum tamen est in signa inquirere; quibus ab aliis distingui, suas ad classes referri debitisque remediis curari pectoris & ventriculi morbi valeant. Ad hæc itaque ex ordine nunc pergo, visurus in re tanti momenti

Quid valeant humeri, quid vires ferre recusent,

s) *Rar. Med. Tom. 1. pag. 52 & seq.*

CAPUT PRIMUM.

SIGNA IN PECTORE CONSPICUA, AD
DIAGNOSIN ANOMALIAE FUNCTIO-
NIS NATURALIS INPRIMIS
FACIENTIA.

§. I.

*Pectoris Morborum, ex memoratis causis nascentium,
Diagnos.*

Varios eosque diversos sæpe dolores, quibus pectus quotidie affligitur, non semper idiopathicos esse, verum, sicut antea vidimus, à ventriculo præprimis posse nasci ejusdemque hujus organi, quovis modo affecti, manifestum haud raro signum exhibere, omnium Medicorum annales abunde testantur. Neque enim infrequens est in gastritide, morbo illo dirissimo, uti L. RIVERIUS *t*) notavit, respirationem non tantum intercipi; verum, quod HOFFMANNUS *u*) & MORGAGNIUS *s*) inprimis observarunt, varios pectoris dolores, summas haud raro

t) *Prax. Med. Lib. 9. cap. II.*

u) *Oper. Tom. 6. de Inflammatione Ventriculi frequentissima §. 12.*

s) *Epist. Anat. Med. 30. art. 4.*

raro anxietates, inquietudines aliaque symptomata morbi diagnoseos Medicum certiore fecisse. Intolerabilem illam circa præcordia anxietatem; ad diaphragma, pulmones & cor ipsum sese extendentem, præcipuum inflammati ventriculi signum exhibere, HOFFMANNUS *w)* jure suo asseruit.

Et quoties non ipsimet videmus, singultum in hoc morbo symptoma constituere adeo constans, ut, vel hoc etiam præsentem, sinistrum morbi eventum augurari Medico liceat.

Cordis palpitaciones, leipothymias & synco-
pas non semper ab *ἰδιοπαθείᾳ* cordis oriri, sed
ventriculi phlogosin haud raro comitari, observa-
tiones FORESTI *x)* & SENNERTI *y)* ali-
quando docuerunt.

Oesophagi molesta constriction quoties non
memorati sæpius mali indicium? ut etiam in his
morbis nullam primarum viarum rationem ha-
buisse piaculum sit.

Et quis demum non novit, varia respiratio-
nis incommoda, asthmata, dyspnœas, tusse-
incubos aliaque pectoris mala anomalix func-
tio-

Q 3

nis

w) L. c.

x) *Observat. & Curat. Medic. Lib. 18. obs. 1.*

y) *Oper. Tom. 4. pag. 375.*

nis naturalis diagnofin fatis certam ſæpiuſcule præbere?

Atque fic quoque ſponte eluceſcit, quanti ad pectus attendiſſe, ut variorum ventriculi malorum diagnofi lux affundatur, in praxi Medica momenti fit. Hæc itaque, quæ per ſe ſola vix ac ne vix quidem ſufficiunt, proprius exponere cumque aliis ſignis ſimul conferre, Medici officium jubet.

§. II.

Quæ ſigna varia ventriculi labes in pectore exhibet.

Pleuritides & peripneumonias diatheſin mere phlogiſticam non ſemper cauſſari, aſt ſæpe ſæpius fundamentum ſuum primarium in prima coctio- nis officina habuiſſe, res docet atque ratio probat. An itaque mirum, ad cacochyliam variasque cor- ruptorum humorum ad primas vias colluvies va- rios Auctores toties reſpexiſſe; quoties à bile, pituita, vermibus aliave ventriculi ſaburra, ſuo jam tempore Medicinæ parens HIPPOCRA- TES z) non tantum, ſed & inter recentiores HOFFMANNUS a), VAN DEN BOSCH b), STOLLIUS c) aliique d) varia pectoris mala obſer-

z) Oper. ſect. 5. pag. 534.

a) Oper. Tom. 1. ſect. 1. cap. 7. §. 52.

b) Hiſt. Conſt. Epid. Vermin. cap. 3. ſect. 4.

c) Rat. Med. part. 2. pag. 107.

d) Vid. ſect. 1. cap. 2. §. 1.

Observarunt? An hinc quoque rei veritate percussus BALLONIUS dixit, potiorē pleuritidum partem non venæ sectione, sed iis, quæ gastricum systema purgant, imprimis curandam e)? Observationes certe variorum Auctorum antea citatæ hujus rei veritatem satis superque ostenderunt. Ardor in thorace, pectoris oppressio & spiritus difficultas quoties non dominantis in ventriculo bilis indicium? & quid solennius, quam, ubi verminosa colluvies in digestionis officina nidulatur, cordis palpitaciones, leipothymias & syncopas adesse: præterquam quod respiratio læsa, dyspnœa & sicca illa tussis, summas fauces moleste admodum irritans, ad determinatam morbi diagnosin haud parum contribuant.

Quis porro ignorat, spasmum illum gulæ in infantibus cum singultu conspicuum, certissimum affecti ventriculi signum Medico haud raro præbere? Nonne itaque in variis casibus, ubi memorata pectoris mala observantur, latitantis in ventriculo mali merito suspicio nascitur? Nonne itaque his signis aliquo modo fidendum? Diagnosin profecto perversam non nisi graves in eorundem morborum therapia errores induxisse, Auctorum monumenta testantur, adeo quidem, ut, quem evacuantia sanassent, stimulantibus perire haud raro observetur. Quantum itaque ad hæc attendisse Medici interfit, ex dictis facile liquet.

O 4

§. III.

e) Conf. STOLL *Rat. Med. part. I. pag. 76. seqq.*

§. III.

Signa in pectore conspicua, quæ tussis diagnosin formant.

Neque minorem etiam in distinctione causarum attentionem mereri videntur, quæ in tussi à Præcificis quotidie notantur. Etenim molestissimi hujus symptomatis causam non semper pulmonibus inesse; ast sæpius in stomacho, utero aliisque corporis partibus hæere, HIPPOCRATIS, AETII, ETTMULLERI, DIEMERBROEKII, BAGLIVII aliorumque Medicorum annales antea abunde probaverunt. An itaque pro varietate causarum varius tussis sonus? Rei certitudinem doceant illæ Medicorum observationes, quibus constitit, alium in catarrhali simplici, alium in clausa, alium in asthmatica, alium in phthisica, alium in hypochondriaca, alium in hysterica, alium denique in morbillosa tussis sonum fuisse. Singularis observatio, ab amicissimo J. P. MICHELL Medico Amstelodamensi mecum humanissime communicata, ante dicta egregie confirmat. En morbi historiam ab ipso viro doctissimo alibi f) descriptam.

„Matro-

f) Inferuit dein hanc observationem doct. Autor Dissertationi suæ *de morbis nervosis Ratavorum*, ab Ultrajectina Societate artium & scientiarum cultui dicata, aureo nummo condecoratæ, quæ in sequenti tomo actorum hujus Societatis publici juris fiet.

„Matrona quædam, quæ diu tussi stomachica laboraverat & à variis, à diversis Medicis celebrioribus, datis consiliis vix ullum mali solamen obtinuerat, ita ut naturæ benefico auxilio malum, debito sub regimine tolerabile committere cogeretur, sanitatis cæterum satis perfectæ voluptate fruebatur. Verum, quum per biennium malo huic ferendo jam jam consueta, post puerperium feбри ex mammarum morbo oborta, vires fractas condoleret, tussis vehementia ita increvit, ut spasticis constrictionibus thoracis infestissima Medicinæ opem re vera requireret. Tussis autem sonus plane mutatus suspicionem alius causæ subsidentis movebat, ita ut simplicem stomachicam hanc tussim salutare amplius non ausus, hystericæ complicationis signa ex ejusdem sono eruere mihi viderer, cujus opinionis probabilitatem periodica spasmodicæ constrictionis natura, globi intestina pervagantis sensus & anomalia menstrua non parum confirmabant. Dubium omne tollebat salutaris asæ foetidæ & laudani usus, quibus complicatum hoc symptoma brevi ad pristinum simplicitatis statum reducebatur. Subitum autem molestissimi hujus symptomatis levamen ægram impellebat, ut & quid de stomachica illa inveterata tussi sentirem, num quænam esset inquam mali sanationis spes, tentaret. Prognostica sane, quum tot egregii Medici frustra in cura desudassent, faustum medicaminum effectum certum non fore, dictabant. Neque

O 5

tamen

tamen omnis curationis spes plane abjicienda mihi videbatur. Juvenilis ætas, morigera ægræ indoles, corporis sanus habitus & humorum blanda crasis usum ipecacuanhæ, egregii in hoc morbo medicamenti, omni successu haud esse cariturum mihi suadebant. Neque diu practica hæc Medicina fuit, quum omni bihorio grani dimidiam partem capiendo malum levaretur, & postea, augendo sensim dosin, absque ullo alio remedio sanata fuerit nostra. Verum brevi post felicem hanc curam recrudescebat vehementior tussis, quam & à catarrhali & ab hysterica & denique à stomachica diversam plane docebat sonus: hæc enim morbillosæ tussis characterem mihi sensibus, sono hujus, epidemici tunc, morbi adsuætis imprimebat. Prognostica hoc fundamine prolato morbi probavit ulterior decursus & ægræ plenaria curatio “.

Neque minus huc facere videntur, quæ in ægro haud ita pridem ipse observavi.

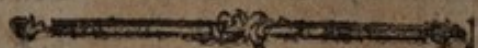
„Juvenis scilicet viginti duorum annorum, temperamenti sanguineo cholericæ, postquam per aliquod tempus tussi laboraverat satis vehementi, post partum sæpe recrudescente, variisque ad hunc morbum debellandum sic dictis pectoralibus remediis fuerat usus, irritum tamen cum successu, auxilium meum implorabat. Singularis tussis sonus, errores in diæta commissi, digestionis anomalia, quandoque nausea, imo haud raro momen-

tance

tanquam ab incipiente vomitu levamen' mali characterem, quo æger laborabat, satis certo mihi indicare videbantur. Neque falsam me morbi diagnosin fecisse salutare medicaminum effectus manifesto docuerunt. Postquam enim radicis ipecacuanhæ vires, tartaro emetico nuptas, in ægroto fueram expertus, malum plenarie cessasse lætus observavi. Aegro interim lautissime vivente, post duas septimanas, minori tamen impetu, morbus recruduit, donec ingruentes variolæ, frequentiore vomitu stipatæ, à molestissimo symptomate ægrotum ex toto liberarunt “.

Atque hæc cum ita observentur, quid est, quod miremur, Medicos in tussi ad hoc signum imprimis attendisse; eo magis, cum experientia alios docuerit Auctores g), simplicem tussim, in initio mere stomachicam, sed non cognitam, neglectam, phlebotomiis, emollientibus, tepidis, oleosis aliisque incongruis remediis tractatam, in ruinam pulmonum & totius demum corporis conversam fuisse.

g) Consuli circa hanc rem imprimis meretur M. STOLL *Rat. Med. part. 2, pag. 320, & seqq.*

CAPUT SECUNDUM.

SIGNA, QUÆ EX DIGESTIONIS ANOMALIA AD DIAGNOSIN VARIORUM PECTORIS MORBORUM PETUNTUR.

§. I.

Signa in ventriculo occurrentia, quæ pectoris morborum Diagnosin illustrant.

Nauseam & vomitum aliaque anomalæ digestionis symptomata pleuritidem & peripneumoniam quandoque comitari, observationes BALLONII *h)*, SCHENCKII *i)* aliorumque Medicorum, quos antea citavi, satis superque probaverunt. An itaque mirum, in iisdem præcipue morbis tantopere ad hæc signa attendisse, iisque præsentibus justam memoratorum morborum diagnosin Medicos fecisse? Alvi profluvium pleuritidi aut peripneumoniæ superveniens male ominari, antea ex HIPPOCRATE vidimus, quod etiam GALENUS *k)* confirmavit; præterquam quod plerasque pleuritides, quæ vomitiones perpetuas afferebant, mali ominis fuisse, alii *l)* abunde

h) Conf. Med. Lib. I. conf. 6.

i) Obs. Med. rar. Lib. 2. obs. 7 pag. 242.

k) Vid. ap. BALLONIUM oper. Tom. I. p. 215.

l) Vid. sect. I. cap. 3. §. I.

unde annotarunt. Neque in pleuritide tantum, verum etiam in tussi WILLISIUS *m*), HOFFMANNUS *n*) alique *o*) idem sæpius symptoma observarunt.

Spasmos in abdomine præsertim ad præcordia, flatus, borborygmos pulsusque in hypochondriis undosum, instantem quandoque hæmoptysin præcedere, auctor est HOFFMANNUS *p*), SCHROEDERUS *q*), BALLONIUS *r*): SWIETENIUS *s*) confirmat. An itaque tantus ventriculi cum pectore consensus, ut hac sola etiam de causa in memoratis morbis non tantum, sed etiam in phthisi, hydrope aliisve ad ventriculum præprimis Practici attendant? Omnis ævi observationes docuerunt, docentque hodie adhuc dum satis, pro majori minorive eorumdem morborum intensitate, naturalem, ut ajunt, functionem plus minusve à statu sano recedere, ut adeo ad hanc attendisse prudentis etiam Medici sit.

Imbecillitatem ventriculi, palpitationes, leipothymias, syncopas, polypos aliaque cordis symptomata

m) *Nerv. descript. cap. 24. pag. 89.*

n) *Oper. Tom. 3. sect. 2. cap. 6. pag. 146.*

o) *Vid. Beschryving van de Epidemische Zinking-koorts te Haarlem Anno 1782. pag. 94.*

p) *Oper. Tom. 2. part. 2. sect. 1. cap. 2. §. 6.*

q) *Opusc. Med. Vol. 2. pag. 306. seqq.*

r) *Epid. & Ephem. Lib. 1. pag. 41.*

s) *Comm ad Aphor. H. BOERHAAVE Tom. 4. pag. 25. & seq.*

ptomata minari, observationes TRALLIANI, ARETÆI aliorumque Medicorum antea allatæ ad amissim probarunt.

Et quis non novit, nauseam & vomitum præcipua inflammati diaphragmatis symptomata sistere, adeo constantia, ut summus BOERHAAVIUS *t*) & A. DE HAAN *u*) non dubitaverint eadem inter propria hujus morbi signa collocare. Singultum inflammationi diaphragmatis supervenientem, mortem fere certam, eandemque propinquam indicare, auctor est SCHROEDERUS *v*)! ab inflammato œsophago ventriculum convelli, alii *w*) notarunt.

Verum, ne dicta repetamus, quum ex prioribus satis elucescat, quanta malorum caterva ex hoc præcipue fonte nascatur, quumque in pectoris morborum diagnosi formanda, ventriculi rationem habuisse Medico haud raro sufficere observetur, hæcce Practici judicio ulterius relinquamus.

§. II.

Quæ signa pleuritidis biliosa in ventriculo exhibet.

Neque minoris etiam indaginis videntur, quæ in biliosa pleuritide ab Auctoribus signa recensentur.

t) Aphor. de cogn. & cur. morbis. §. 909. Conf. VAN SWIETEN ad hunc Aphor.

u) Rat. Med. part. 9. cap. 2. §. 7.

v) Opusc. Med. Vol. 2. pag. 304.

w) Vid. SAUVAGES Nos. Med. Tom. I. p. 639.

tur. Etenim omnem omnino pleuritici à pectore procedere, quis est, qui non neget? Si Medicorum annales evolvamus, manifesta hujus rei exempla habemus. Sola BALIONII observatio sufficit: ita enim ait: cum dolores vagabunde tenent nothas costas, & continuatione membrarum attingunt aliquando mammas & partes sterni anteriores, caute videre oportet, an propter ventris inferioris cacochyliam, à qua propter vapores elevatos dolores surgunt, sensio adsit doloris, an causa ipsa à partibus superioribus pendeat, an vero in thorace ipso sit: vulgo secatur vena, undelibet sit dolor, idque male. Quis enim nescit, si dolor iste agnoscat causam in ventre inferiore, non modo prodesse phlebotomiam, sed etiam sæpe nocere, quod attractio fiat à partibus inferis, & si nondum adsit pleuritis, ea per venæ sectionem acceleretur x)? subjungitque inferius: plerique queruntur de dolore pectoris, unaque ventriculi, & sese animam ducere non posse ajunt. Statim Medicorum quorundam vulgarium opinione ad phlebotomiam concurritur, at nil, aut parum profici, declarat rerum exitus. Etenim si vel cholera, vel diarrhœa succedat, vel purgante sollicitetur alvus, dolores cito levantur. Sic cacochylia, hypochondriorum obstructio dolores facit, qui maxime apparent, & proferuntur in pectore ob consensum diaphragmatis, & quia

x) Epid. & Ephem. Lib. 1. pag. 58.

in thorace communis est membrana & lateribus & diaphragmate parte convexa. Sic in iis, qui melancholia flatuosa tenentur, circum mammæ & sternon & latera dolores surgunt; an propterea venam secabis y)? Quæ cum ita observentur, vel ultro, ni fallor, patescit, quanta in eorundem morborum distinctione perspicacia ingenii inprimis requiratur: non enim ea semper horum morborum ratio est, ut non, quibus vix ac ne vix quidem à Medico distinguantur, multa inter se communia habere observentur. Ast vero graves errores in diagnosi commissos horum morborum therapiam incurrere, quis non videt? Omnes, quibus in peripneumonia biliosa sanguis fuerat detractus, mortuos; quibus autem ommissa venæ sectio, adhibitaque evacuantia fuerunt, servatos fuisse scripsit TISSOTUS z); neque alii a) desunt, qui hujus rei veritatem in scriptis notarunt. An itaque ad sola pleuritidum signa, ex pulsu, respiratione atque ex dolore petita, à Medente tantum respiciendum? Nonne felicius in praxi versabitur, qui hæc æque ac alia signa, quæ à bile ejusque orgasmo desumuntur, quæque oris amarore, sordida lingua, bile quandoque suffusa, nausea ipsoque bilioso vomitu, anorexia, victusque inprimis animalis aversione, præ-

y) Epid. & Ephem. Lib. I. pag. 64.

z) De febris biliosis pag. 130.

a) Vid. inpr. P. G. SCHROEDER Opusc. Med. Tom. I. pag. 45. seqq.

præcordiorum dolore, oris ventriculi morfu aliisque sese produnt, attente contempletur? Mirabiles pleuritidum historiarum, quas STOLLIVS *b)* adduxit, manifesto hujus rei documento sint. Haud tamen diffitendum, diagnostica, ut vocant, quæ ex capitis dolore, faciei rubore, alvo, urina flava biliosa, pulsu plerumque molli, febre continua remittente, aliisque desumuntur, lucem haud raro præbere, ut etiam aliis absentibus, vel non nisi post morbi ingressum demum apparentibus, hisce solis quandoque fidere Medici cogantur. Imo ea aliquando horum morborum conditio est, ut ne vel levissimum quidem, quo biliosæ pleuritidis suspicio nascatur, signum adesse observetur. Solebat clarissimus OOSTERDYK in prælectionibus practicis cum Auditoribus suis communicare, se ipsum, dum Harderovici adhuc munus profiteretur, inter ægros binos fraterculos tractasse pleuritide correptos, diathesis mere phlogisticæ notas præ se ferente, ita ut eosdem vera pleuritide laborantes jurares; ex sola tamen, quæ tunc temporis regnabat, epidemia, biliosæ constitutioni imprimis favente, sese morbi diagnosis fecisse, sicque morbum excitata emesi plenarie sanasse, venerandus Præceptor asseruit. Verum, licet ante dicta observentur, adeo complicata quandoque symptomata sunt, ut, quonam se vertat quodve consilium arripiat, dubius & anceps Medicus sit. Ast vero quid juvenis; quid in
Praxi

b) Rat. Med. passim;

Praxi Medica tyro decidet, deque re judicabit, ubi summis etiam in arte Viris toties hærere aqua observetur. Præstat itaque, quid in tali casu sit agendum, in praxi versatorum judicio plenarie submittere. Haud tamen inficias eundum, in distinctione causarum magnam ex ventriculo lucem quandoque posse peti; quapropter, ut ad huncce præprimis in praxi attendatur, indeque signa colligantur, quibus ad medendum via pate-scat debitisque remediis morbus cicuretur, omnium Practicorum officium dicat.

CAPUT TERTIUM.

MEDICAMENTA, AD SANATIONEM
MORBORUM EX MEMORATO FONTE
NASCENTIUM, IN VARIIS MORBIS A
VARIIS AUCTORIBUS LAUDATA,
CONTINENS.

§. I.

*Medicamenta, quæ ventriculo ingesta pectoris morbo-
rum therapie maxime conveniunt.*

Atque hinc quoque sponte elucescit, quæ-
nam remedia in variis pectoris morbis, qui
ex ventriculi consensu nascuntur, à Medico præ-
primis adhibenda sint. Etenim à pectoralibus
sic

fic dictis remediis mali solamen esse expectandum, quis est, qui audacter confirmet; dum ratio non tantum probat, sed & experientia abunde confirmat, ea remedia, quæ ventriculo directe ingeruntur, quæque hujus organi anomaliam corrigere causasque morborum abigendo esse observantur, hincque vel evacuantium, vel corrigentium, vel roborantium aliove titulo ab Auctoribus ubivis celebrantur, in hunc præcipue censum venire. Quapropter, ut hujus rei veritas eo melius pateat, à scopo meo haud alienum esse duxi, si præcipua tantum remedia eorumque primarios effectus, quatenus ad nostrum forum spectant & memoratis pectoris morbis medentur, adhucdum paucis percurramus. Ad horum itaque classem referenda videntur

I. E M E T I C A. Scilicet, quum morbi non recte curentur, nisi fons & origo mali tollatur; quum antea vidimus, variam faburram, in ventriculo & primis viis collectam, ob mirabile utriusque partis commercium, sympathicos pectoris morbos sæpissime causari; quumque simul ex prioribus pateat, Naturam, quid agendum, tutam facilemque viam Medico haud raro monstrare, quidni ars Naturæ imitatrix? Ea videlicet horum remediorum vis est & agendi modus, ut tenacem viscidamque colluviem incidere, ventriculi fibras

irritare, vomitumque non tantum, quod noxia quaecunque materia foras amandetur, producere observentur; verum etiam concussione, qua agunt, quamque solidis in toto corpore inducunt, vasorum stases resolvere, partium tonum restituere, Naturam ad agendum incitare sicque crisin quandoque moliri, perque varias vias, quidquid Naturæ inimicum, expellere, apta nata videantur.

Unde simul deducenda ratio videtur, quare in variis morbis, ubi v. c. frigus incaute susceptum cutis spiracula occlusit, imprimisque, si minutiori dosi exhibeantur, solidorum spasmos laxare, cutim referare, sicque perspirationem restituere eadem remedia leni suo stimulo posse, prudentiores Practici noverint. Quare in febribus intermittentibus, per novos, quos excitant, tumultus, illam diathesin, quæ paroxysmum renovat, mutare, imminuere vel aliquando plane delere observentur. Quare etiam in aliis morbis, præsertim hypochondriacis, exoptato successu haud destituta emetica fuisse, varii Auctores testentur. Verum, ne latius, quam par est, evagemur, in promptu simul esse ratio videtur, quare in variis pectoris morbis, qui ex ventriculi consensu nascuntur, ad hæc remedia,

dia, tanquam ad sacram anchoram, in praxi sit confugiendum.

Etenim noxiam materiam, à qua memorati affectus ceu symptomata immediate dependent, hoc modo brevi facilique via ex corpore expelli, quis non videt? Quis, nisi sympathiæ partium plane ignarus, non facile intelligit, ipsa medicamenti actione in ventriculo non tantum, sed etiam in pectore tumultus in solidis oriri; quibus densi humores in vasis impacti quandoque facillime resolvantur, subigantur, assimilentur; præterquam quod, vitiata humorum crasi, vel expectoratione, vel insensibili perspiratione aliove modo, quo Natura vergat, speratum effectum sortiendi occasio sæpissime nascatur? Et quis non novit, horum remediorum actionem in eo præprimis consistere, ut stimulo sublato, ratione mirabilis illius consensus, in pectore solidorum motus compescere, vasorum crispaturas tollere, dolores minuere, sedare, sanguinis anomaliam corrigere, aliosve ex causa stimulante productos effectus in corpore præsentis, quovis meliore modo extinguere vomitoria inprimis posse videantur. Neque horum remediorum usui rationem tantum favere, experientia quotidie confirmat. Vix enim opus est, ut demonstremus, quanti

vel hodie in pleuritide & peripneumonia, quæ biliosa audit, quæque ex ventriculi saburra nascitur, emeticorum usus æstimetur. Evolvite BALLONII, SCHROEDERI, STOLLII aliorumque Medicorum scripta & innumera hujus rei exempla videbitis. Neque irritum horum medicaminum successum in ipsa hæmoptysi fuisse, annotatum invenimus *c)*; præterquam quod etiam in asthmate & tussi, tanquam unicuique & palmarium remedium, HOFFMANNUS *d)*, HUXHAMUS *e)*, A. DE HAAN *f)* & inprimis M. STOLL *g)* vomitoria laudarunt; ne alios *h)* memorem.

Atque sic, ni fallor, elucescit, quantum in praxi medica solamen ab emeticis inprimis

c) Vid. STOLL *Rat. Med. part. 2. pag. 114. & seq.* Conf. P. G. SCHROEDER *Opusc. Med. Vol. 2. p. 332.*

d) *Oper. Tom. 3. sect. 2. cap. 3. §. 5.*

e) *De aëre & morb. Epidem. pag. 300.* Conf. *Natuur- en Geneeskundige Correspondentie, opgericht in 's Hage 1. deel. 4. stuk. pag. 676.*

f) *Rat. Med. part. 14. pag. 159.*

g) *Rat. Med. part. 1. pag. 136 & passim.*

h) Vid. A. HALLERI *Disputat. ad morb. Histor. & Curat. facientes. Tom. 2. pag. 22 & seqq. Comm. Lips. Vol. 14. pag. 520. Vol. 18. pag. 216.* Conf. A. E. SAVOYE *de tussi convulsiva. Viennæ 1780.* tum etiam J. HEINEKEN *de morbis nervorum, eorumque frequentissima ex abdomine origine, Gott. 1783.*

primis expectandum sit. Neque enim cum TRILLERO *i)* putandum, tam periculosum, tamque nocivum remediorum genus in universum constituere, ut potius in memoratis pectoris morbis aliisve, quorum causa in ventriculo latens hac via tutissime tollatur, tamquam præcipua & palmaria remedia, principem locum vomitoria jure sibi vindicare, tuto asserere nequaquam dubitemus.

II. PURGANTIA. Neque minus ex dictis patescit, quare in variis pectoris morbis, qui ex memorato sæpius fonte nascuntur, purgantia quoque tanti valoris esse observentur, ut vel his quoque prudenter adhibitis unica ægrotantium salus haud raro tribuatur. Ea scilicet pleuritidis quandoque est natura, ut, morbo jam in melius vergente, salutarem crisin sollicitet motusque moliatur ægro perutiles, quibus quidquid adhuc noxium in ventriculo & intestinis continetur, fortunato utique Naturæ conamine per alvum foras expellatur. Neque hanc esse ægro ad interitum fatalem, quam Medicinæ parens HIPPOCRATES *k)* in pleuritide & peripneumonia damnavit, quæque à pure in pulmonibus jam nato, vel ex inflammatione latius serpente,

P 4

aliisve

i) De Pleuritide cap. 3. §. 8.

k) Sect. 6. aph. 16.

aliisve similibus caussis in corpore toties nascatur, observationes Medicorum abunde testantur. Alvi fluxum, præsertim si quædam concoctionis signa præcesserint, salutarem in pleuritide fuisse, RIVERIUS l) notavit: quem etiam in morbi progressu & mitigatis jam sævioribus symptomatibus succedentem, salutarem & ægrum citius ad sanationem perducere, pronunciavit TRILLERUS m); præterquam quod etiam SWIETENIUS n), HUXHAMUS o), MORGAGNIUS p), STOLLIUS q) & bene multi alii Auctores diarrhœam in his morbis obortam insigne quantum profuisse, unanimi doceant consensu. Verum, ne recentiores tantum, ut dicta probemus, adduxisse videamur, neque de his etiam antiquitas silet. Quid? quod vel apud ipsum HIPPOCRATEM haud obscura hujus rei vestigia prostant, ex dictis facile liquet, dum de morbis pulmones aut latera obsidentibus agens hæc habet: *Quicumque dolores ex his*

l) *Prax. Med. Lib. 7. cap. 2. pag. 250.*

m) *De Pleuritide pag. 5.*

n) *Comm. in Aphor. H. BOERHAAVE Tom. 3. pag. 25. Conf. SCENCKIUS obs. med. rar. lib. 2. pag. 244.*

o) *De aëre & morb. Epidem. pag. 333.*

p) *Epist. Anat. Med. 20. art. 10.*

q) *Rat. Med. part. 1. pag. 62.*

his locis neque per sputorum expurgationes, neque per alvi dejectionem sedantur, eos suppuratos sciendum r); ne alia loca s), ubi biliosas alvi excretiones inter illas evacuationes, quarum absentia in peripneumonicis futurorum abscessuum signum exhibetur, divus Senex numeravit, ulterius notemus. Hinc etiam GALENUS jam dixit: Moderata pleuritidi aut peripneumoniae supervenientem diarrhœam aliquando vacationis ratione prodesse, multoque magis, postquam coctionis signa morbis inesse apparuerint, neque metum adesse, sed morbum periculo vacare t).

Verum enim vero, quum Natura sæpissime, ut ex ante dictis patescit, quid Medico agendum, viam commonstret; quumque faustissimo haud raro cum successu, sua sibi sponte dejectionibus abundantis & corruptæ saburræ levamentum præstare observeretur, quidni arte eam licet imitari? An itaque mirum, in iis præcipue casibus, ubi morbosa materies, in primis viis turgescens, in ventriculo non tantum, sed etiam in pectore varia mala produxerit; aut ubi tantus putridæ corruptionis gradus adfuerit, ut

P 5

metus

r) *Prænot. sect. 2. pag. 41. edit. FOES.*

s) *Ibidem. pag. 43.*

t) *Vid. SWIETENIUS Comm. Tom. 2. pag. 737.*

metus omnino sit, ne eadem morbosa materies, semel in massam humorum recepta, præter alia mala varii generis febres incendat, acutas, putridas, contagiosas, malignas aliasve, nec ipsa sæpe Natura, nec arte superandas; aut ubi coctionis signa præcesserint ipsaque Natura ex morbo prægresso aliave de causa oneri ferendo impar videretur; suo jam tempore HIPPOCRATEM *u)* non tantum, sed etiam inter recentiores FORESTUM *v)* RIVIERIUM *w)*, HOFFMANNUM *x)*, SWIETENIUM *y)* aliosque *z)* purgantia in usum vocasse; quum ratio non tantum, sed & experientia abunde probaverit, in eo præcipue horum remedium actionem consistere, ut in ventriculo & intestinis hærentem materiem solvere, resorptum prohibere, Naturam in salutaris suo opere juvare, eamque, si langueat, ad agendum incitare non tantum, verum etiam abnormes solidorum motus compescere, noxios quoscunque humores quaquaversum deducere,

u) De Rat. vict. in morb. acut. sect. 4. pag. 402.

v) Obs. & cur. medic. lib. 16 pag. 55.

w) Prax. Med. Lib. 7. cap. 2. pag. 251. Conf. obs. cent. 1. obs. 60.

x) Oper. Tom. 3. sect. 2. cap. 3. pag. 113.

y) Comm. Tom. 2. pag. 777.

z) Vid. Comm. Lips. Vol. 15. pag. 121. Conf. P. G. SCHROEDER Opusc. Med. Vol. 1. pag. 131.

deducere, à pectore inprimis revellere eosque tuta demum facilique via expellere, præ reliquis apta viderentur. Nonne hinc quoque sponte elucescit, quare in sicca æque ac humida illa tussi, quam stomachalem vocant Medici, purgantibus inprimis locus fit. Quare in aliis pectoris morbis, uti in pleuritide & peripneumonia, quarum fomes in gastrico systemate hæret, eadem sæpe remedia à Præcticis summo cum fructu usurpentur. Quare etiam in variis doloribus, quos pectus à ventriculo patitur, ab unico sæpe purgante eorundem dulce lenimen. Quantum itaque in his morbis purgantia valeant, ex dictis facile liquet.

III. DIAPHORETICA: quippe quæ in variis pectoris morbis, non tantum idiopathicis, verum etiam sympathicis, iisque, qui à ventriculo præprimis nascuntur, haud uno nomine ob egregios, quos præstant, effectus ab Auctoribus ubivis celebrantur. Nec mirum: salutaris quippe, quæ per cutis poros fit, insensilis evacuatio uti ad sanitatis prophylaxin, ita non minus ad morborum therapiam multum contribuit. Neque enim opus est, ut demonstremus, quot & quam variis modis in diversis etiam morbis hæcce evacuatio sistatur, ut adeo hac sola de causa remediorum, quæ diaphoresin promo-

promoveant, hodieum amplissimus in Medicina usus sit. Id vero præcipue notandum, siue variarum causarum frequentiam, siue generalem hujus organi in toto corpore influxum spectemus, interceptæ perspirationis primariam causam in ventriculo utcunque latere, adeo quidem, ut merito dubites, utrum in tanta causarum diversitate, quæ perspirationis anomaliam producant, vel ullibi frequentior occurrat, quam quæ à ventriculo nascatur. Nec aliter effecta docent. Quid enim solennius, quam ubi quis frigida potui nimis indulserit, universum quandoque corpus frigere, horrescere? Quid frequentius, quam post assumptum venenum cutis spiracula claudi, dum eadem potu calidioris nimis liberaliter ingesto facillime resarciantur? Quid denique conceptu facilius, quam quod, in ventriculo causa latente, ob eximium hujus organi sensum, in parte primario affecta non tantum, sed etiam in toto nervoso systemate varii tumultus nascantur, dolores producantur, solida crispentur; hinc circulus humorum turbetur, secretionum anomaliam omniumque excretionum errores demum inducantur? præterquam quod à cuticulari evacuatione hoc modo intercepta, ne alias memorem, præter memoratos affectus, fluidorum aberrationes, stagnationes, acritates diversæ, irrita-

irritatis solidis dolores, spasmi, convulsiones omniumque functionum perturbationes ocyus serius nascantur.

Atque hinc inprimis deducenda ratio videtur, quare, si Medicorum libros passim pervolvamus, in hisce similibusve morbis talia ab Auctoribus remedia laudentur, quæ vel stimulo, quo agunt, sanguinis circulationem, solenne illud Naturæ instrumentum, quo, quidquid in morbis in vitio est, sæpiissime corrigitur, digeritur, resolvitur, discutitur ipseque morbus haud raro tutissime sanatur, non tantum intendere, sicque simul efficere, ut eodem temporis spatio organis secretioni dicatis secernendi liquidi copia major applicetur; verum etiam, circulo humorum adaucto, stagnantem materiam, ubicunque locorum ea exstiterit, solvere mobilemque factam sensibili per cutim evacuatione expellere; vel sufficiens sanguini vehiculum subministrando, stimulum quovis modo obtundere, solida laxare eaque ita disponere possunt, ut ingesta non tantum, sed & noxia quæcunque materies leniusque sensibili transpiratione una cum hisce foras amandetur. Hinc etiam videmus, quare opio & opiatidis remediis dolores non tantum sedentur, anxietates tollantur,

tur, respiratio facilitetur, sed & ipsa diaphoresis egregie restituatur.

Hac quippe ratione intelligimus, quare ab ipsis antimoniatibus remediis, si paulo restrictiori dosi ingerantur, spasmi toties fallantur, obstructum in vasis referetur, sicque expectoratione vel insensibili perspiratione morbus plenarie solvatur. Quin imo hinc potissimum liquet, quare in variis pectoris morbis, tum ad dolores mitigandos, tum ad anxietates tollendas aliaque mala prævertenda, medicamenta, quæ cutim leniter laxant, tanti inprimis valoris esse observentur, ut totum quandoque sanationis punctum absolvant. Quid? quod vel ipsi rationi experientia non cedat, observationes variorum Auctorum abunde probaverunt, ut adeo mirum non sit, in tussi stomachali rheumatica, quale quid HOFFMANNUS *a)* observavit, diaphoretica remedia summe proficua fuisse; ne varios pectoris dolores, anxietates aliosque mali ominis effectus, quos ab hisce remediis tuto, cito & jucunde sublato variis Auctores memorarunt, ulterius sistamus. Pergamus ad

IV. ROBORANTIA. Ea nimirum ventriculi quandoque imbecillitas est, ut, nulla licet in pulmonibus labes inhæreat, ex sola tantum

a) Oper. Tom. 3. sect. 2. cap. 3.

tum virium imminutione, quæ alimentorum digestionem præsumunt, indeque vitiata chylopoiesi, ingestorumque spontanea degeneratione, aliisve de causis multiplex malorum genus in pectore nascatur; ut adeo mirum non sit, si variorum Auctorum observationes consulamus, respirationes difficiles, asthmata, tussis, incubos, quin imo palpitationes, polypos aliasque cordis & pulmonum affectiones hac sola de causa sæpius natales habuisse. Nec mirum. Etenim, si nervorum decursum & ramificationes, quos ab octavo pari & intercostalibus ventriculus æque ac pulmones accipiunt, si utriusque partis contiguitatem & nexum aliave consensus adminicula spectemus, in promptu esse ratio videtur, ventriculum vix affici posse, quin & pectus in consensum necessario trahatur, adeo quidem, ut eadem quoque remedia, quæ ventriculo toties prospiciunt, hac sola de causa pectori mederi observentur. An itaque mirum, in eo præcipue casu, ubi vel à ventriculi tono dejecto digestionis anomalia inducatur; vel ubi etiam ingesta in stomacho diutius hærentia suamque naturam ut plurimum sequentia, flatuum, borborygmore, murmurum aliarumque multarum ægritudinum causæ existant; vel ubi denique in ventriculo non tantum varios dolores, tum cardialgicos;

tum

tum colicos aliosque, verum etiam, ratione mirabilis hujus organi in omnes actiones influxus, in toto corpore & vel maxime in pectore vicino, eadem ventriculi ægritudo varia mala produxerit; talia à Medicis in usum vocata remedia fuisse, quæ in ventriculo non tantum ciborum coctionem adjuvare, varias causas antea recensitas quovis meliore modo corrigere, tollere, hincque vel roborantium, carminantium, adstringentium aliove titulo ab Auctoribus veniunt; verum etiam, quod rei est, quæ multiplices in pectore effectus, ceu à ventriculi atonia ejusque depravata functione productos, imprimis abigendo esse posse, ratio dictabat. Neque experientia dictis refragatur. Tussim quippe hypochondriacam adeo vehementem, ut per integras sæpe horas, præsertim nocturno & vespertino tempore, ingentem viscidæ ac tenacis cinericeæ mucæ copiam non sine molestissimo hypochondriorum & abdominis dolore exscreando æger defatigaretur, stomachicis remediis HOFFMANNUS *b)* sanavit; quem etiam affectum, reconvalescentibus diu non raro molestum, roborantibus, stomachicis, polygala & lichene Islandico tolli STOLLIUS *c)* dein-

b) Oper. Tom. 3. sect. 2. cap. 3. obs. 5. pag. 117.

c) Rat. Med. part I. pag. 230.

deinde confirmavit; ne bene multos alios Auctores, quos inter HUXAMUM d), HARRIS e) ROSENSTEIN f) & DE GORTER g) præprimis nominasse sufficiet, ad dicta confirmanda ulterius adducamus. Syncopen, ab imbellicitate ventriculi natam, ad sui sanationem roborantia requirere, auctor est BALLONIUS h). Quid? quod vel in ipsissimis pectoris morbis eadem remedia quandoque necessario requirantur, ut morbosa materies debite coquatur, cocta à Natura expellatur, sequens doceat observatio.

Communicavit scilicet mecum doctissimus mihiq; amicissimus J. B. MITCHELL, se non solum sæpius in agris suis illud observasse, verum & haud ita pridem in se ipso veritatem huius complicationis manifestissime expertum fuisse. Catarrhalis materies tum stomachum & primas vias, tum & pulmones occupabat. Tussis inde complicata. Materiei mucosæ molesta anacatharsis, sæpe cum nausea & vomitu. In longum

d) Oper. Phys. Med. Tom. 1. pag. 347.

e) De Morb. acut. infant. pag. 117.

f) Over de ziekten der Kinderen pag. 368.

g) Med. Dogmat. cap. 3. de Tussi pag. 195.

h) Cons. Med. Lib. 1. pag. 368. conf. pag. 396.

longum protrahebatur ista stomachi & pulmonum ægritudo, licet varia remedia, quæ tum pulmonum, tum stomachi integritatem restituendo erant, præmissis resolventibus, diapnoicis, tum &, quæ primas vias purgabant, remediis, jugiter assumerentur. Stomachi itaque ægritudinem obstaculum coctionis materiæ catarrhalis in pulmonibus concludebat, & hac indicatione fretus, corticem Peruvianum, menthæ, egregio stomachico, junctum assumsit: cujus remedii vel primis dosibus morbus in simplicem catarrhum convertebatur.“

Atque hæc cum ita observentur, quumque ratio æque ac experientia horum remedium usui faveat, quumque tot casus observentur, in quibus; quidquid etiam sic dictis remediis pectoralibus tentes, ne hilum quidem proficias, tuto concludere licet, in aliis pectoris morbis, uti v. g. in asthmate, dyspnœa, hæmoptoë aliisque, qui à naturalis functionis anomalia toties nascuntur, roborantia & id genus remedia maximam, si non omnem, curationis partem absolvere.

Et hæc præcipua remedia sunt, quæ in memoratis pectoris morbis, quatenus ex ventriculi varia labe nascantur, à Practicis summo cum fructu usur-

usurpantur. Haud tamen diffitendum, five multarum causarum diversitatem, quibus omni fere vitæ momento ventriculus exponitur, five earundem in producendis morbis efficaciam spectemus, & hisce latissimum huius organi cum pectore consensum addamus, multa adhucdum incensum venire, quæ vel ventriculo ingesta, vel & eidem externe applicita, vario sub titulo pro varietate causarum, à Medicis laudantur. Hæc vero remedia, ex fonte diætetico, pharmaceutico atque chirurgico petita, quum unicuique satis superque nota supponamus, sicco pede transire in præsentiarum animus est, haud incongrue facturum me putanti, si remedium tantum præcipua, quæ pectori foras admota, eidem non tantum, sed etiam ventriculo prospiciunt, hincque sympathicis huius organi malis mederi haud raro observantur, adhucdum paucis pertractem.

§. II.

Remedia quædam externa pectori applicita eorumque in ventriculum & pectus agendi modus.

Quemadmodum vero antea vidimus, in variis pectoris morbis ventriculi functionem non semper fartam tectamque servari, sed eandem pro horum morborum intensitate magis minusve posse lædi, ita quoque, ut eorundem sanatio felix & rationalis esse queat, vel a priori, ut ajunt, Medicis conspiciere datur, quænam præcipue re-

media summo cum fructu adhibenda sint. Neque enim opus est, ut demonstremus, quot & quam salutare sæpe medicaminum effectus, quorum primarius in sanandis pectoris morbis agendi modus esse observetur, quæque pectoralium titulo apud omnes Auctores celebrentur, in variis ventriculi malis à Practicis passim notentur. Hæc quippe, si strictiori sensu sumantur, nervis ut plurimum amica, stimulum haud raro obtundere, nerveique systematis in turbas & erethismum quandoque adacti tumultus sedare, spirituum ataxiam corrigere, anomalos solidorum æque ac irregulares fluidorum motus non tantum sopire, aliosque salutare effectus in toto etiam corpore præstare, verum etiam ex sympathiæ mirabili lege, quam cum ventriculo pectus sancivit, labefactatæ hujus organi functioni prospicere, eamque restituere haud raro observantur. Hujus rei veritatem doceant illæ Medicorum observationes, quibus sæpe sæpius constitit, varia ventriculi mala, ut nauseas, vomitus, anorexias, apepsias multa que alia vitiatæ digestionis symptomata, pectoris morbis subvenientia, methodo non sua plenarie debellata fuisse. Verum ne hæcce nos diutius morentur, utpote quæ in omnium Practicorum libris satis superque occurrentia, indeque facillime petenda, specialem sui pertractationem vix ac ne vix quidem mereri videantur; eoque magis, quum modus, quo hæcce medicamina agant, tot tantisque

tisque dubiis adhucdum obvolutus, suspensionem merito præbeat, utrum à pectore, an vero à ventriculo ipso speratos liceat medicaminum effectus repetere. Certum interim est, licet modum ignoremus, laudabiles horum remediorum effectus in ventriculum ejusque functionem sæpiissime redundare. Hæc itaque missa faciamus, potius visuri, quodnam ab externis quibuscunque remediis, pectori inprimis applicitis, in variis ventriculi morbis solamen expectandum. In hunc præcipue censum veniunt

I. VESICANTIA: egregium remedii genus in quibuscunque etiam morbis, ab omnibus Medicis, tum veteribus, tum maxime recentioribus, summo cum successu adhibitum. Etenim Natura humana, morbis quandoque nimium oppressa, vel & iisdem ita debilitata, ut oneri suo ferendo impar videatur, cujuscunque generis stimulos, quibus ad agendum incitetur, internos æque ac externos, ocyus serius in Medicinam induxit, ut vel hinc quoque, ob egregium usum, quem hodie in salutari arte constituunt, cantharides natales mutuentur. Ea videlicet, si corpori externe applicentur, horum animalculorum efficacia est, ut eorundem principium agens, quidquid sit, sive salinum,

five aliquid quodcunque, à perspirabili materia per cutis spiracula sese penetrante solutum, epidermidem subire, resorberi, vaporum crispaturas inducere, nerveas papillas ipsosque nervos irritare, sicque majorem humorum affluxum non tantum provocare; verum etiam, stimulo diutius perdurante, cutisque inflammatione inducta, epidermidem, Malpighii reticulo destructo, à cute separare, eamque in vesiculam, humore seroso, flavescente, quin & aliquando gelatinoso repletam, ocyus serius elevare observetur. Haud tamen inficias eundem, five horumce insectorum actionem propius intueamur, five stupendos sane, quos à vesicantibus è cantharidibus paratis in quibuscunque etiam morbis Practicorum industria detexit, effectus in auxilium vocemus, non adeo arctis limitibus, qualem sententiam GLANDORPIUS ⁱ⁾ aliique Medicorum foverunt, cantharidum actionem absolvi, ut non longe lateque extra cutim agendo, salutare æque ac noxios in corpore producant effectus. Neque enim opus est, ut in memoriam revocemus, quot & quam dira sæpe symptomata ab hisce remediis,

i) Consuli hic imprimis meretur R. FORSTEN, vir clarissimus, in *Diff. de Cantharidum Historia Naturali, Chemica & Medica* pag. 82.

diis, externe applicitis, in renibus & vesica urinaria nascantur, ut adeo mirum non sit, A. CAPPADOCEM, A. PAREUM, W. HOEFERUM, G. F. HILDANUM aliosque *k*), urinæ ardores, dysurias, strangurias variaque uropoietici systematis mala exinde satis superque annotasse. Transeo laudabiles vesicatoriorum tot in capitis morbis effectus, si dissitis etiam locis applicentur, ut vel in iisdem tum præcavendis, tum sanandis, certius nullum efficaciusque remedium quandoque Practici noverint. Neque minus ex eorumdem in variis pectoris morbis actione elucescit, sine loco dolenti apponantur, si ve ad pedes aliasque corporis partes applicentur, ultra cutim cantharides multiplices suos effectus sæpissime exserere. Nec mirum. Etenim acre illud cantharidum, quod cuti applicatum memoratos præstabat effectus, cum sanguine misceri, ibique non iners hære, sed peculiare suas virtutes, quibus in fluida agit, resolventes exserere, solidisque vivis applicatum, stimuli vice posse fungi, sicque vasa irritare, sanguinis circulationem intendere, imprimisque vi derivante gaudere, res docet atque ratio probat; præterquam quod universales etiam cantharidum effectus ex mirabili, qui cutim inter totum-

Q 4

que

k) Ibidem pag. 82 & seq.

que nervosum systema intercedit, consensu repetendos esse, unusquisque facillime agnoscat.

An itaque in iis ventriculi morbis, quos varia pectoris mala iuduxerunt, quosque vel pulmonum, aliarumve adjacentium partium, latissime serpens & ad ipsum ventriculum perducta, uti observationes Practicorum haud raro docuerunt *l)*, inflammatio produxit; vel ubi in asthma humoralis dicto digestionis officina turbetur; vel ubi septum transversum phlogosi correptum, vicinum ventriculum affecerit, vomitusque causa existat; vel ubi vis vitæ debilior, quam ut morbus subigatur, stimulum requirat, quo peccantem materiem solvere, attenuare, mobilem reddere, eamque mobilem factam à nobilioribus corporis partibus ad cutim queat amandare; vel ubi pulmonum & ventriculi vires adeo debilitatae ominosam illam diarrhoeam induxerint, nullis fere remediis compescendam; in genere, ubi vel stimulandum, vel resolvendum, vel evacuandum, vel & forte mitigandum, vesicatoriorum stimulus, pectori applicitus, adeo

l) Vid. *Beschreyving van de Epidemische Zinkingkoorts te Haarlem pag. 193. seqq. conf. secl. I. cap. 3. §. I.*

adeo alienus esse videtur, ut non memoratis in casibus cum fructu cantharides adhiberi posse videantur? Notavit BAGLIVIVS *m*), postquam duo vesicatoria tibiis, (quidni etiam, si pectori?) applicari curaverat, pleuritidem non tantum, sed & simul diarrhoeam, quæ periculosas illas pleuritides comitabatur, vel imminutam fuisse vel & penitus cessasse. Inio etiam TRILLERUS observavit, mulierem pleuriticam, contumaci alvi fluxu fere exhaustam, omnis sensus expertem, ronchos sonoros de pectore ducentem, facie livida & tumida, cum pulsu exili, tremulo, intermittente, urina & fœcibus clam elabebentibus, ex ipsis orei faucibus ereptam alvique fluxum cohibitum fuisse, postquam aliis remediis incassum adhibitis vesicatoria è cantharidibus parata in usum demum vocabantur *n*): præterquam quod etiam A. DE HAAN *o*) omnem dolorem brevi sedatum, febrim non modo non intensiorem, sed moderatiorem, multoque faciliora sputa prodiisse, à vesicantibus se vidisse testetur.

Q 5

Atque

m) *Prax. Med. lib. 1. cap. 9. pag. 37 & in Diff. de usu & abusu vesicantium cap. 3. pag. 656.*

n) *De Pleuritide pag. 71 & seqq.*

o) *Rat. Med. part. 8. cap. 3. pag. 169.*

Atque sic demum conspicienda datur, in variis ventriculi malis, quae pectus caussatur, vesicatoria ne sua quidem utilitate carere. Haec itaque ceu tuta & proficua remedia, ceu una saepe fidelia, qua memoratis in morbis duos dealbare parietes Medici valeant, quanto cum jure in praxi indicentur, quivis vel ultro percipiet. Hinc etiam mirum non est

II. EMPLASTRA, FOMENTA, CATAPLASMATA, LINIMENTA, BALNEA, VAPORES aliaque id genus remedia, pro diverso morbo diversa, ad eundem scopum obtinendum saepe cum felici successu Medicos tentasse; quorum sive applicandi modum spectemus, sive ad topicos aequae ac universales, quos in toto corpore praestant, effectus attendamus, par etiam ratio esse videtur, ut adeo nemini mirum videatur, in asthmate spasmodico, cum cardialgia conjuncto, & quod à spastica septi transversae stricture nascitur, linimenta ex axungiiis animalium recentibus parata, demulcentia & anodyna, neque minus id genus emplastra, summo HOFFMANNO (p) observante, plus saepe, quam spirituosae & calidiorae remedia, interne assumpta,

(p) Oper. Tom. 3. sect. 2. cap. 2. pag. 100.

sumta, 'emolumenti attulisse. Et quoties non ipsimet videmus, ex frigore liberalius atque diutius pectori admissio, non tantum dyspnoeas & tusses, verum etiam cardialgias sæpe atrocissimas induci, discutiente, resolvente, lenique diaphoretico emplastro pectori imposito, tuto, cito & jucunde sanandas. Quis porro ignorat, quantum vel à priori, ut ajunt, iis in casibus, ubi dolores mitigandi & spasmi fallendi, ab oleosis, emollientibus, anodynis, balsamicis, sive fomenti, sive linimenti aliave forma pectori applicitis, solamen expectandum; ut adeo hac sola de causa, externa quaecunque remedia sua sese utilitate in praxi summopere commendent (q)?

Verum, ut rem paucis expediam, quum horum actio aequè ac aliorum remediorum, quae in omnium Practicorum fere libris occurrunt, quæque pro usu externo ab Auctoribus laudata, mirabiles suos effectus vel stimulando, vel resolvendo, vel derivando, vel evacuando, vel mitigando, vel sedando aliove modo præstare observantur, ex prioribus satis elucescat, indeque facillime petatur, quumque numerus pagella-

(q) Vid. HUXHAMUS *Oper. Phys. Med.* Tom. 2. pag. 226.

gellarum increfcens Differtationi limites ponat, haud ita multum de iis differemus, latius nos oftendiffe putantes, externa etiam remedia fympathicos ventriculi morbos fanare.

SECTIO TERTIA.

SYMPATHIAE, QUAE VENTRICULUM
INTER ET PECTUS INTERCE-
DIT, FONTES INDAGANS.

INTRODVCTIO.

Si varias variorum Auctorum hypothefes, quas quisque pro ingenii modulo finxit, ut confenfionis cauffas & fontes, quibus partium fympathia in actum ducatur, poffet explicare, quosque vel nomine vaporum, ficuti GALENUS, quique GALENUM fequebantur, vel poft detectam inprimis ab immortalis HARVAEO fanguinis circulationem, poft accuratiorem à WILLISIO factam nervorum investigationem, alii ex partium vicinitate, fitu, tensione; alii ex humorum communicatione, vel et operis focietate; alii ex membranarum continu-
itate

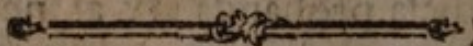
itate; alii ex nervoso systemate, eoque solo; alii (r) alio ex fonte explicabant; ad examen revocemus, dubitandum profecto videtur, utrum in re quidem aliqua, quam in hacce ad sympathiae causas explicandas, majori cum dissensu, tum à veteribus, tum à recentioribus maxime fuerit elaboratum. Verum, quemadmodum vulgo fit, ita hic etiam factum videmus, ab aliis nempe in excessu, ab aliis in defectu peccatum fuisse; ut adeo, quae pluribus ex causis nonnulli derivabant, inventi etiam fuerint Auctores, qui sympathiae phaenomena ex unico tantum fonte haurienda esse palam docuerunt.

Nostrum nunc est, licet vel à priori ingenue fatendum, in re adeo obscura, de qua tot inter tantosque viros etiam lites motae fuerunt, haud multam nostra conamina lucem posse præbere, dicat tamen officium, in hujus sympathiae fontes inquirere. Id vero, praecipue si ad effectus attendamus, quos mediante partium consensu in homine detegimus, vero admodum simillimum videtur, unam alteramve causarum, quas mox memoravi, ad dicta probanda vix ac ne vix quidem sufficere, ut potius cum summo Pathologo dicamus; *credibile, consensum non una modo, sed pluri-*

(r) Conferri circa hosce Auctores inprimis meretur H. J. REGA in praestantissimo tractatu de *Sympathia cap. 3.*

pluribus conditionibus niti, harumque principem in genere nervoso sitam esse; deinde in systemate circulationis; porro in continuitate membranarum; tum in vasorum communitate; forte & in fabricæ aut humorum, quos partes secernunt accipiuntve, similitudine. Quin et huc facere potest vicinia partium, & collocatio declivior, aut ex diametro opposita, actionumve aliqua cognatio. Prout igitur plura aut pauciora horum una concurrunt, ita varii sympathiae gradus nasci videntur. Nec prætereunda vis vitalis, quæ cum & latissime per universum corpus diffusa sit, nec equaliter tamen aut in singulis partibus, aut in quibusvis hominibus, vigeat, & amplissimo simul polleat consensu, quam plurimum sane hic valere debet. (s) Hanc itaque, quatenus ad nostrum scopum spectat, in explicatione causarum normam sequemur, de singulis seorsim acturi.

(s) *Instit. Pathol.* §. 864.

CAPUT PRIMUM.

VARIAS CONDITIONES PROBABILES,
QUIBUS PARTIUM SYMPATHIA
INNITITUR, EXPONENS.

§. I.

Sympathia Nervosa.

Quicumque ad nervos attendit, eorumque diversas admodum ramificationes, prouti per totum etiam corpus disperguntur, quantum oculo humano assequi liceat, diligenter rimatur, stupendam profecto horum organorum texturam, mirabilem nervearum fibrillarum decursum, subtilissimasque earundem divisiones necesse est miretur. Neque minus, si usum spectemus, quem nerveum systema toti œconomiae humanae suppetat, subesse miratio videtur, ut adeo, quamcunque etiam corporis actionem attendas, five vitalem, five animale, five naturalem, plerorumque, si non omnium, phaenomenorum in iisdem occurrentium, vix ac ne vix quidem Physiologi absque nervorum praesentia ratio reddatur. *Ea quippe solidorum vivorum facultas, qua à perceptione stimuli alicuius applicati excitantur in*
sen-

sensorio communi gratam vel ingratam affectionem, quæ specie sensus varia, pruritu, titillatione, tensione, frictione, pressione, anxietate, tenesmo, dolore multiplici aliisque modis sese prodit & menti representat, sensatio vocatur. t) Atque hanc facultatem sentiendi, qua solida gaudere observantur, nervis præcipue competere, sanior Physiologia docuit; licet tamen tum pro diversa solidorum sensilitate, tum pro vario stimulo, partes sentientes magis minusve irritante, varioque modo applicito, diversaque stimuli natura, sensatio quoque differre videatur. Id vero cum gravi Physiologo, venerando Præceptore VAN DOEVEREN, admodum probabile, nerveum systema, qua sensationibus præest, vi quadam motrice animari, quæ agente stamina ejus tendi, rigescere, turgere, suoque modo leviter contrahi possunt, fluidumque illud nerveum, (cujus existentiam alii negarunt, alii majori cum probabilitate admiserunt), propellere, sicque sensorii communis ope perceptas affectiones extraneas menti imprimere. Verum enim vero, quum hæc ita observentur; quumque nerveum systema, totum quantum per universum corpus distributum, cujuscunque generis stimulis pateat, non uno tamen modo ab iisdem afficiatur; quumque res doceat atque ratio probet, nervis eorumque dispositio-

z) Ita celeb. VAN DOEVEREN in prælectionibus suis Academicis de *Vi vitali*.

sitione partium sensationem præcipue absolvi; haud adeo arctis limitibus stimuli perceptionem Natura circumscripsit, ut in parte tantum primario affecta memoratos effectus fortiretur, ut potius ad alias, quin imo remotissimas corporis partes eadem haud raro propagetur. Atque hinc quoque sponte elucescit, undenam mirabilis ille consensus, quem tum in sanitate, tum etiam in morbis nervi diversimode caussantur, amplissimus in homine nascatur. An itaque mirandum in sensilissimo organo, plurimis nervis, quos vel ipsa autopsia miretur, pulchro certe spectaculo scatente, variisque caussis tum prægumenis, tum procatarcticis exposito, quale ventriculus constituit, sympathiam, quæ nervosa audit, toties in actum deduci, quoties laudabiles non minus, quam vitiosas qualitates in totum etiam corpus exinde redundare, quotidie videmus? An verosimilius, in iis præcipue partibus, quibuscum sympathiæ legibus ventriculus est junctus, pro majori minorive stimuli intensitate & natura, gratas ingratasve affectiones necessario induci debere? Res per se satis certa ulteriori, quo confirmetur, scrutinio vix ac ne vix quidem indigere videtur. Neque enim opus est, ut demonstremus, quot & quam varia sæpe symptomata ab affecto solo ventriculo capiti infesta esse observentur, ut adeo in multis capitis morbis ad hunc sympathiæ fontem attendisse res sit in praxi summi momenti. Ast quid de pe-

R

ctore

ctore dicemus? Observationes profecto variorum Auctorum antea allatæ, consensum, qui per nervos fit, hic, si qua alibi, satis superque adstruere videntur. Nec mirum. Etenim nervum intercostalem æque ac par vagum cum innumeris suis plexibus & ramis ventriculo æque ac pectori prospicere, res est unicuique notissima, ut adeo, qualia ex ventriculo memorant Auctores, asthmata, dyspnœas, tusses, præcipue illas convulsivas, quin & cordis palpitaciones, lipothymias aliosque pectoris morbos ex hoc sympathiæ fonte repetere omnino debeamus.

Atque hæc præcipua sunt, quibus nervorum in peragendo consensu efficacia paucis probetur. Haud tamen diffitendum, præcipue si modum, quo hæc ita observentur, indagemus, dubia adhucdum multa superesse nunquam enodanda, quamdiu cerebri nervorumque penitior notitia Medicorum aciem effugit. Verum, quum nostrum non sit in hæcce Naturæ penetralia propius inquirere, quumque animus tantummodo esset hujus sympathiæ causas & fontes detegere, hæc missa faciamus. Scopo itaque dicta sufficiant.

§. II.

Systema Sanguineum.

Neque minoris etiam indaginis videntur, qui ex altera classe caussarum, quam nunc inchoamus, a priori plane diversam, ab Auctoribus consensuales affectus recensentur. Etenim ex vasculoso systemate humorumque circulatione aliam consensus speciem insurgere, haud minus momentosam, nunc superest ut ex ordine probemus. Tali scilicet modo machinam humanam Naturae Auctor fabrefecit, ut, humoribus undique perviâ, ne minima quidem corporis particula detur, quin et suos habeat accipiatque à Natura destinatos, quibus ad hanc illamve actionem peragendam apta nata videatur. Datur et systema vasculosum, quod sicuti iisdem continendis, regendis, coercendis in corpore præest, ita non minus suum etiam habere modum videtur, qui sanitati maxime idoneus est. Atque hæc bina inter se adeo conspirant, ut levissima quæque affectio si solida tantum affecerit, ocyus serius in fluida malum redundare observetur; eodem modo, quemadmodum & hæcce citius momento, si morbose patiantur, in sui quasi auxilium solida vocare consueverunt. Neque minus annotari etiam meretur, præcipue si vasorum decursum, eorumque multivarias anastomoses spectemus, tam arctam vasorum, quotquot in corpore dan-

tur, inter se communionem intercedere, ut hac sola etiam de causa latissimus, quem in Medicina sanguineum systema constituit, consensus natales habuisse videatur. Hac quippe ratione facillime explicamus, quare in aliqua corporis parte, si stimulus diutius inhæreat, vasorum crispatura non tantum inducatur, sed & sanguis majori cum impetu aliorum sæpe determinetur. Hinc illi capitis dolores, quos in febribus acutis utcunque observamus; præterquam quod variæ motuum abnormitates, sic dictæ congestiones ad caput, pectus aliasque corporis partes, non nisi ex hac causa à peritis deriventur. Hinc etiam videmus, quare in morbis contagiosis vel ipsa morbosa materies, vasis inhalantibus exposita, absorpta & in sanguinem delata, per totum etiam corpus deleterios suos effectus fortiat. Hinc elucescit, cur ab externis quibuscunque remediis, vesicatoriis v. g., epispasticis, fonticulis, setaceis aliisque derivantibus & revellentibus pharmacis, summo cum jure solamen expectemus. Ex hoc etiam vasorum consensu explicamus, undenam morbosa materies, suis ex cancellis dimota & ad alia corporis loca sese penetrans, pessimas ibidem tragedias ludere haud raro observetur. Hinc morbosarum materialium metastases: hinc illi frequentissimi morborum metaschematismi. Quin imo potissimum hinc liquet, quare vel in ipsa pleuritide & peripneumonia, morbo jam ad suppurationem vergente, mobilis haud raro

raro facta materies, & ad ventriculum & intestina delata, salutari Naturæ conamine per alvum expellatur. Neque minus inde deducenda ratio malorum, quæ, mediante vasorum consensu, pectori ventriculus sæpissime causatur. Quid enim frequentius, quam quod, in ventriculo peregrino quodam stimulo hærente, sanguinis motus in hoc organo non tantum infringatur, sed etiam in pectore summæ quandoque auxietates, oppressiones aliaque circulatorii systematis mala inducantur? Quid magis solennius, quam in iisdem præcipue hominibus, qui hæmoptysi quandoque laborant, paroxysmum renovari, quotiescunque lauta diæta sanguinis fluxus superiora versus determinetur, ut adeo ad hoc attendisse maxima in hoc morbo prophylaxis sit?

Atque sic demum elucescit, undenam vasorum præcipue consensus nascatur. Hæc itaque tanquam primarium fontem, unde tot morbi, tot effectus & tam mirabilia sæpe phænomena unice scaturiunt, in praxi medica habenda esse, nullus est, quin palam agnoscat.

§. III.

Continuitas Membrarum.

Eodem modo, quemadmodum vasa & nervi inter sese communicant, variorumque malorum, quæ per consensum producuntur, ut antea vidi-

mus, causæ esse observantur, ita quoque haud minorem attentionem consensius illa species meretur, quæ à continuitate membranarum in homine nascitur. Corpus scilicet humanum, diversis ex partibus conflatum, membranarum intercessione variarum adjacentium partium nexum non tantum absolvere, sed & easdem, per totum sui ambitum longe lateque dispersas, tum vasis & nervis ordinandis, tum aliis etiam modis impendere, satis superque docet Anatome. Neque minus eadem sat lucide exponit, si microcosmi structuram attente perlustremus, in eo tantum harum membranarum utilitatem consistere, ut potius continuata etiam serie per totum, qua late patet, corpus productas, variisque modis reflexas, constitutivam, ut vocant, nonnullarum partium formam easdem exhibere, sagax Anatomicorum industria præprimis detexisse videatur *u)*. Quid? quod vel ipsi fuerint Auctores, qui corpus universum non nisi membranam, variis in locis replicatam, congruisque liquidis ubivis irroratam, audacter confiderarunt, eorundem monumenta abunde testantur. Id vero certum ratumque est habendum, per omnes & singulas partes membranas latissime diffundi, ut adeo absque membranarum præsentia nullam solidorum

u) Qui egregie de hac re differuit, inprimis est clarissimus BONN, Præceptor nunquam satis honorandus, in *Diff. de continuationibus membranarum*.

dorum ideam formemus. Atque hæc quum ita ex constanti Naturæ lege observentur; quum rationi admodum consentaneum videatur, consensionis energiam talium præcipue organorum ministerio, quæ continuata sua serie minimas etiam corporis particulas perreptant, potissimum sese manifestare; quumque ex ante dictis unicuique sponte patefcat, hac quoque facultate membranas pollere, nullam video rationem subesse, quare & arctissimum fœderis vinculum cum multis aliis Auctoribus membranis denegemus. Quid, quæso, conceptu facilius, quam quod ab objectis morbofis solidum quodcunque irritatum & oscillans ad vicina æque ac remotiora corporis loca, quibuscum unum quasi idemque constituit, oscillationes suas protrudere, quandoque augere, quin & easdem ita possit modificare, ut pro diversa affectarum partium sensibilitate, earundem ad motum concipiendum dispositione, variaque applicati stimuli natura, major minorve contractio sequatur? Manifestum hujus rei præbent argumentum, quæ in vesica urinaria haud raro observantur. Hanc quippe calculo vel materie quadam tophacea obsessam, pruritum in glande penis excitare, sine dubio per continuationes membranarum vesicæ & urethræ inductum, nec novum est, nec infrequens; præterquam quod à vermibus, in intestinorum cavo hærentibus, in naribus infantum pruritus hac sola de causa frequentissime nascatur. Quin imo membranarum productio, earumque continuata

contractio ac oscillatio unicam videntur rationem constituere, quare à faucium irritatione temporis momento successive vomitus sequatur. Quare, hoc imminente, labium inferius tremiscat. Cur denique varios œsophagi, ventriculi aliarumque vicinarum partium morbos, quibuscum membranæ communicant, toties sibi invicem succedere posse, experientia teste abunde confirmemur,

Et hæc pauca ex multis sufficere videntur, quibus membranacearum partium consensus clariori luci exponatur. Quantum itaque vel hoc quoque nomine sese membranæ in corpore commendent, quot & quantorum malorum, quæ per sympathiam inducuntur, eadem quoque causæ esse possint, eademque revera causæ sentur, ex dictis sponte patescit.

§. IV.

An & in fabrica aut humorum, quos partes fecerunt accipiuntve, similitudine?

Ita videtur. Tali nimirum ratione corpus humanum constructum esse novimus, ut, si omnes & singulas ejusdem partes contemplemur, eas inter quasdam conspiciere detur, quæ fabricæ similitudine nostram attentionem quam maxime merentur, ut adeo hac sola de causâ peculiaris quoque consensus species nascatur. Quis, quæso, nisi ad summam glandularum analogiam statim recurrat,

currat, alio ex fonte explicabit, harum unam alteramve, à causis præcipue internis obstruam, mox reliquas omnes in sui condolentiam trahere? plausibilem profecto, licet modus ignoretur, rationem eum attulisse, qui ad generis similitudinem attendit, vero admodum simillimum videtur. Quid? quod vel ipsis humoribus, quos partes fecernunt accipiuntve, consensionis efficacia probetur, nec infrequens, nec res est novi argumenti. Vix enim admonitione videtur indigere, quot & quam variis modis uterus & mammae consentiant, ut adeo, siue mirabilem illam mammarum, quæ sub pubertatis tempore observatur, mutationem spectemus, siue utriusque hujus organi secretos liquores paulo accuratius examinemus, nullam aliam phænomeni causam, quam affinitatem secreti humoris memoratas inter partes consensum fovere, à veritate haud ita multum alienum esse putemus. Et quoties non ipsimet videmus, quotiescunque à frigore corpori incautius admissio transpiratio sistatur, perspirabilem materiem à cute ad intestina deferri, ibidemque diarrhœam moliri, ab humorum similitudine, quos memorato in casu intestina accipiunt, nec aliter nascendam. Quin & hinc quoque rectius deducas, quare in affectionibus hypochondriacis hepatis & lienis officium, quodcunque sit, suos etiam defectus patiat, ut adeo in variis utriusque hujus organi morbis ad hoc attendisse, res sit, quæ sua sese utilitate in praxi summopere commendet. Nec anxie

profecto est quærendum, undenam, si utriusque partis functionem spectemus, pulmones inter & ventriculum tantus præcipue consensus observetur. Chylum quippe, in digestionis officina subactum, variisque humoribus commixtum, propulsum, sicque lactea ingressum, dilutum, antequam in sanguinis massam deferatur, peculiari vasorum pulmonalium actione alternante & reciproca, alias insuper mutationes subire, ulterius solvi, dividi, atteri, attenuari, sicque ad secretionem in corpore obeundas præparari, facilemque per reliqua corporis vasa transitum non modo adaptari; verum etiam hoc modo propius ad naturam animale accedere, formamque quasi acquirere corporis nutritioni imprimis destinatam, satis superque Physiologia demonstrat. An itaque mirandum, præ reliquis corporis partibus à chylo pulmones maxime pati, quotiescunque vel lentior in ventriculo secretus, vel & alienis qualitatibus imbutus, idem ad pulmones deferatur. Nonne huic causæ imputandum, respirationis difficultate & anxietate circa præcordia, quin & febricula post pastum præcipue illos laborare, quibus pulmo vel naturali debilior, vel & per morbos labefactatus utcunque observetur. Doceant phthysici, doceant asthmatici,

Atque hæc quoad hunc sympathiæ fontem dicta sufficiant.

§. V.

Vicina partium.

Verum quid de partium vicinia censendum? An et hinc quoque sympathiæ fons & origo? Rectius huic, nec alii profecto causæ consensuales illos morbos imputaveris, qui in omnium fere Practicorum libris ubivis recensentur, ut adeo specialis ille consensus, quem diversas corporis partes intercedere varii etiam statuunt Auctores, hoc fundamento præcipue nitatur. Contiguum sic intestini recti & vesicæ urinariæ situm haud raro in causâ esse posse, cur cum tenesmo stranguria complicetur, frequentes satis omnis ævi observationes abunde docuerunt: quem etiam affectum in foeminis ab utero haud raro proficisci, inanes profecto alvum & urinam deponendi conatus sæpissime probarunt. Nec rarum etiam est odontalgiam ab otalgia excitari, quemadmodum & hæc illi sæpiusculæ succedat, ut adeo, si hujus phænomeni causam inquiramus, rem totam absolvere partium affectarum vicinia utcunque videatur.

Quin & ex propinquo diaphragmatis & ventriculi situ sufficientem non minus rationem posse peti, cur, uno alterove primario affecto, & alterum statim in consensum rapiatur, multa sane phænomena evincunt. Singultus, ab affectione ventriculi inductus, manifesto hujus rei documen-

to fit. Quid? quod vel ipsa collocatio partium declivior, aut ex diametro opposita, actionumve aliqua cognatio peculiari quodam modo ad consensum contribuat, haud ita multum à veritate alienum esse videtur. Quem fugit, ubi renes v. g. inflammatione sunt correpti, malum non ita arcte coërceri, ut non in vesica urinaria etiam ominosi quandoque effectus observentur; præterquam quod varios ventriculi dolores, oppressiones, anomalias aliaque hujus organi mala, à pectore toties nascentia, non nisi ex hac specie consensus explicari posse nec debere, vero admodum simillimum fit.

Verum enim vero, ut rem paucis expediam, quum hæc ita ex constanti ordine Naturæ observentur; quum ratio non minus quam experientia probet, eodem fere modo, quemadmodum in toto etiam homine universalis obtineat consensus; ita quoque specialem quasdam inter corporis partes sympathiam intercedere, per effectus, quos edit, satis observabilem, à priori diversam; quumque præterea haud ita improbabile videatur, eandem pro maxima parte partium vicinia innixam, certisque tantum limitibus, quo usque sese extendat, circumscriptam, peculiare in agendo sibi leges observare, certas tamen ratasque, sensuum nostrorum acie haud ita detegendas; quid est, quod miremur, maximam in consentiendo efficaciam vel hinc quoque varios

Auctores

Auctores petiisse, ut potius in sanitate æque ac in morbis laudabiles non minus, quam vitiosas qualitates, à partium vicinitate, ceu fonte, jure quodam nostro derivandas esse putemus.

§. VI.

Vis Vitalis.

Nec prætereunda vis vitalis, quæ, cum & latissime per universum corpus diffusa sit, nec æqualiter tamen aut in singulis partibus, aut in quibusvis hominibus vigeat, & amplissimo simul polleat consensu, quam plurimum sane hic valere debet v). Ea scilicet soli machinæ humanæ præ reliquis corporibus competens proprietas, qua omnes & singulæ ejusdem partes peculiarem quasi vitam peragere, & ob quod vita gaudere dicuntur, Physiologorum recentioribus vocatur vis vitalis. Hæc binis sese modis in homine repræsentat, vel irritabilitate vel sensatione. Irritabilitas illa solidorum vivorum dicitur facultas, qua perceptione alicujus stimuli, non accedente alia vi externa, producit in iis motus, qui contractione, vibratione, tremore, oscillatione, palpitatione, corrugatione, crispatione, tensione aliove modo sensibus observantis se prodit. Sensatio sive facultas sentiendi solidis vivis dicitur inesse, quum à perceptione stimuli alicujus applicati
exci.

v) Vid. GAUBIUS *Instit. Pathol.* §. 864.

tant in sensorio communi gratam vel ingratam affectionem, quæ specie sensus varia, pruritu, titillatione, tensione, pressione, frictione, anxietate, tenesmo, dolore multiplici aliisque modis sese prodit, & menti repræsentat. (w Atque hæc bina, licet intime conspirent, sensilitatemque solidorum ut principium suum agnoscere videantur, totidem distinctas utriusque facultatis principii vitalis notiones exhibere, recentiores Physiologi inprimis detexerunt. Hoc vero præcipue tenendum, ut utrumque illum effectum vis vitalis fortiatur, pro causa excitante necessario stimulum requiri; qui, sicuti pro varia corporis parte diversus, varias quoque virtutis vitalis modificationes producere haud raro observatur. Haud tamen inficias eundem, præcipue si ad effectus attendamus, functionumve differentias spectemus, non æquali semper vigore, gradu eademque lege stimulum in solidis vivis operari, ut adeo, licet perceptioni quidem satis proportionata contractio videatur, irritationem inter atque perceptionem haud similem rationem interesse, tuto asserere nequaquam dubitemus. Neque minus annotasse etiam sufficiet, quemadmodum à vario stimulo diversaque ejus natura dispares principii vitalis effectus observantur, ita quoque, tum pro varia solidarum partium vi-

va-

*) Verba sunt clarissimi Præceptoris VAN DOEVEREN in prælectionibus de Principio Vitali.

varum dispositione, qua irritationem percipiunt, inque contractiones cientur magis minusve manifestas, tum pro varia ætate, sexu, temperamento, idiosyncrasia, vitæ genere aliisque id genus accidentibus, memoratos vitalis principii effectus multum omnino variare, ut adeo ad hæc attendisse, res sit in praxi haud exigui momenti. Hoc etiam insuper notandum, quemadmodum antea vidimus, facultatem sensationis, in parte quadam solida viva excitatam, ad vicinas alias non tantum, sed & remotiores corporis partes sese propagare, ita quoque experientiam docere, alterum virtutis vitalis effectum, quem irritabilitatem nuncupamus, modo haud absimili effectus suos in corpore exserere, ut adeo vivas inter partes irritabiles, cum una modo irritetur, consensus aliquis ac conspiratio, qua mutuam sibi auxilium ferunt, pari ratione in corpore humano adesse observetur.

Hisce primum positis, haud ita multis argumentis opus esse puto, ut vel hinc quoque latissimus partium consensus derivetur, præstat tamen, ut ex hoc fonte inter ventriculum & pectus sympathia illustretur, ad sequentia attendere.

I. Ventriculum organum constituere sensilissimum, irritabilissimum; hinc stimulos in hoc maxime agere, illudque irritare.

II. Hanc irritabilitatem ventriculi varios quoque suæ differentię gradus admittere, prout

ti

ti constat, vix ullam in corpore partem adefse, quæ tot & tam variis stimulis, quam solus ventriculus, pateſcat, licet tum ætas, tum temperamentum, tum idiosyncrasia aliæve cauſæ huc quoque & ſuum contribuant.

III. Quidquid ventriculo ingeſtum, vel & ipſi directe applicatum, vaſa, fibras ipſosque nervos, quatenus affectiones eorundem validæ irritabilitati pro irritamento eſſe poſſint, incitando eſſe obſervetur, hancce huius organi actuoſitatem quovis modo augere, adeoque

IV. Eſculenta, potulenta, medicamenta, venena aliæque, ſive interne aſſumpta, ſive externe admota, maximam in irritabilem virtutis vitalis effectum efficaciam habere.

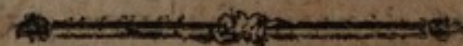
V. Huncce ſtimulum quemcunque, juſto diutius in ventriculo detentum, vim ventriculi contractilem non tantum ad agendum incitare, ſed etiam ex lege Naturæ mirabili, per effectus tantum cognoscenda, eas præcipue partes afficere, quas inter ſympathia intercedit. Hinc etiam facillime

VI. Rationem poſſe peti, quare vel hoc quoque nomine tantus inter ventriculum & pectus conſenſus obſervetur.

Atque

Atque sic quoque fontes absolvimus, quibus Universalis æque ac particularis partium consensus suo quisque modo explicetur. Haud tamen diffitendum, si consensionis efficaciam præcipue spectemus, non adeo arctis limitibus vel ipsos sympathiæ fontes Naturam adstrinxisse, ut non hos etiam inter aliquis vigeat consensus. Ea scilicet horum est natura, ut, si nonnullarum partium fabricam diligenter inquiramus, sive requisita earumdem ad functionis integritatem adminicula in auxilium vocemus, vix ac ne vix quidem fons unus scaturiat, quin & alter suos effectus ocyus ferius præstare observetur. Hinc illa frequentissima & ab omnibus Auctoribus laudata partium mixta sympathia: hinc, prouti plures paucioresve concurrunt, sympathiæ varii gradus: hinc multifaria privatarum id genus consensionum differentia.

T A N T U M.

III.

DIDERICI VEEGENS,

DIDER. FILII,

Harlemo - Batavi,

Dissertatio medica inauguralis,

De Sympathia inter ventriculum & caput, præcipue in statu præternaturali.

Lugduni Batavorum,

d. xxx. Octobris, 1784.

INTRODUCTIO.

Si veterum scripta evolamus, ventriculum summis ab iis Encomiis celebratum, quin imo totius corporis Regem salutatum fuisse, reperiemus, nec male recentiores stomachum præcipuum machinæ nostræ organon denominarunt, ob miram quam cum universo corpore alit fovetque Sympathiam: hinc jam Divus c o u s ventriculum dixit magnum fontem, qui maris adinstar non solum habet facultatem omnibus suppeditandi, sed
etiam

etiam ab omnibus accipiendi, sic ut ad ejus normam omnes actiones dirigantur, vegeto enim ventriculo, vigent omnia, dum, illo languido, cuncta languent. Latum hoc ventriculi Imperium ut magis magisque indagetur, satis mereri videtur cum itaque conscribenda sit dissertatio, meum in commodum saltem, haud plane utilitate carebit, hac de re quædam in medium protulisse.

Ut ordine quodam procedamus, Capite primo breviter quædam præmonebimus de ventriculo ejusque functione, dein Capite secundo ventriculi Sympathiam cum capite in statu præternaturali observationibus comprobabimus, dum tertio nonnulla magis generalia quoad diagnosis & curam earum affectionum, quæ ex hoc fonte promanant, sumus subjuncturi; & denique quarto pauca de causa hujus Sympathiæ addemus.

CAPUT PRIMUM.

De Ventriculo, ejusque functione.

§. I.

Corporis Humani talis est constitutio, ut propter actiones, quibus destinatum est, debilitetur, deteratur, & sic se ipsum destruat; at, ne nostra machina tali modo cito nimis destrueretur, a SAPIENTISSIMO CREATORE nobis impositum est, ut illam debitis alimentis nutriamus, reficiamus, & a momentoso interitu præcaveamus, varia hunc in finem nobis concessit alimenta, ad quae adsumenda sensationes famis & sitis incitant, & de eorum utilitate nos admonent; verum dum hæc alimenta non illico apta sunt nutriendo corpori, sed prius subigi & mutari debent, ejusmodi etiam Organis instructum est C. H., quibus hæc mutatio peragatur; præcipuum horum censendus est ventriculus, per quem digestio incipit.

Ventriculus hic dicitur saccus membranaceus Lypipium referens, sub diaphragmate positus in medio regionis epigastricæ partim & in regione hypochondriaca sinistra retro hepar & costas sinistras spurias;

rias; connectitur, orificiis suis superius cum œsophago, inferius cum intestino duodeno; ex sinistro ejus latere cum liene ope omenti & Valorum brevium, antè & postè cum omento majori & minori. Binis gaudet orificiis, sinistro seu superiori, cui Cardia nomen, quod in epigastrica regione versus hypochondrium sinistrum posteriori magis loco positum, œsophagi finem constituit;

Dextrum orificium, idque inferius, quod Pylorus dicitur, similiter in epigastrio positum est, sed versus hypochondrium dextrum & anteriora magis respiciens: Valvulam huic attribuerunt nonnulli, quæ vero nihil aliud est, nisi plica magna angulum crassum lævem carnosum referens, ex fibris muscularibus transversis, textu celluloso & tunica ventriculi nervea intimaque villosa composita.

Binas etiam curvaturas in ventriculo distinguunt Anatomici, majorem, quæ vacuo ventriculo deorsum ponitur, ab orificio uno ad alterum productum, huic arcui adhæret omentum majus: dum curvaturæ minori pariter inter ambo orificia, sed loco superiori observandæ inferitur omentum minus: Ventriculo autem repleto curvatura major inferior fit anterior, minor posterior.

§. II.

Membranacea est ventriculi structura, ita ut ex quatuor tunicis composita sit, ita tamen, ut inter singulas tunicas tela cellulosa inveniatur, quæ arctissime cohærent: Prima, eaque Extima tunica, reliquas coërcens, tenax, firma, a peritonæo enascitur, quod a diaphragmate descendens œsophagum comitatur & supra ventriculum extenditur, utrumque omentum producit, hinc est quod in curvatura majori & minori ventriculus hac tunica destituatur.

Altera muscularis dicitur, quoniam variis fibris muscularibus varie decurrentibus componitur. Differunt admodum haud infimi subsellii Physiologi in descriptione decursus fibrarum harum muscularium, quæ differentia videtur derivanda ab eo, quod Natura hic constans non sit, sicut ex centum ventriculis humanis vix binos invenias, in quibus idem plane est fibrarum decursus: id igitur ex *Clar. ALBINO* desumfisse nostro sufficit, nempe quod „*tunica muscularis duplici fibrarum strato constructa sit, exterioris fibræ hujus longæ ex stomacho ad pylorum se dejiciunt, aliæque diffuse conspiciuntur. Illæ interiores circulares, seu spirales, breviores, in se invicem continuatæ, cum externis chiasmum faciunt.*“ a)

Ter-

a) In Aureo Libello de N. Hominis §. 455, 456, 457.

Tertia est nervea HALLEO dicta, candicans, firma, crassa genuinam ventriculi fabricam constituit, ab œsophago continuata, superficie sua exteriori convexa, æquabilis, interiori concava quodammodo plicata, ut rugis tunicae villosae se accommodare queat.

Quarta denique villosa dicitur, Epidermidi continua villis prominentibus brevibus, amplisque plicis constans; qui villi nihil aliud sunt, quam ultimæ extremitates vasorum arteriosorum exhalantium, & initia vasorum absorbentium: per quas arteriosas in ventriculi cavum secernitur & continuo stillat humor tenuis, aquosus, leniter salsus, dum vicissim hujus humoris pars, & liquidissima ingestorum pars per venas absorbentes suscipitur; ut ex experimentis RUISCHII & KAAUWII BOERHAAVE constare videtur. Inter Quartam hanc & Tertiam ventriculi tunicam inveniuntur glandulae simplices, quæ ductibus suis villosam perforant, quarum mucosus parietes ventriculi illiniuntur.

§. III.

Habet ventriculus sua quoque vasa, arteriosa, venosa, & Lymphatica.

Ex thorace in abdomen descendens Arteria aërta dat arteriam coeliacam, quæ sub ventriculo in tres ramos dividitur, quorum varii iterum ra-

multi ad ventriculum vergunt; sic ut fere tota arteria coronaria stomachica ex coeliaca enata ventriculo impendatur, dum adhuc satis multos ramos ab hepatica & splenica accipit, ut & nonnullos a mesenterica superiori; quæ omnes arteriæ frequentes inter se faciunt anastomoses & multiplices offerunt divisiones in textu celluloso, ut transitus libertas conservetur.

Secundum Arterias Venæ ambulant, valvulis destitutæ, in venam portarum confluunt; dum vasa brevia venosa in ramum splenicum tendunt.

Multa etiam vasa Lymphatica per ventriculum distribuuntur, maxima autem quantitate reperiuntur in arcu minori ventriculi, quæ omnia in ductum thoracicum exonerari artificiosis experimentis demonstravit *Clariss. MONRO*.

Numerosis nervis gaudet ventriculus, octavum scilicet nervorum par antè & postè juxta œsophagum descendens, eique adhærens, duplicem plexum format, stomachicum dictum, quorum antè minor in faciem ventriculi anteriorem & curvaturam majorem, postè in curvaturam minorem abit; alios adhuc nervos ab intercostali accipit ventriculus inprimis a plexu cœliaco, & splenico; sicut ex horum nervorum enumeratione satis patet quam insignis sit eorum numerus, forte igitur non plane a veritate aliena erit *Clar. BOERHAAV* *b)* suspicio, quod etiam

b) *Inst. Medicæ §. 77.*

etiam quædam liquidi nervei quantitas ingestis adfunderetur, putabat scilicet omnes illos nervos non solum motui & sensui inservire; sed, quoniam nondum ipsis liquidi existentia comprobata sit non majori, quam hypotheseos titulo hæc opinio digna erit.

§. IV.

Ventriculi munus est alimenta deglutita accipere, accepta retinere, retenta mutare, mutata expellere; hoc omnibus Physiologis in confesso est; sed admodum dissentiunt, quænam sit causa & modus hujus functionis, quam digestionem vocant: varii varia attulerunt, & dolendum, quod illa experimenta, quæ quisque pro sua opinione attulit, vel minus accurata sint, vel quod ex phænomenis, quæ in animalibus observata sunt, conclusio ad ventriculum humanum facta sit. Itaque, quæ novissima experimenta summâ cum prudentiâ capta attulerunt, ut causam, & modum digestionis eruerent, hic in medium proferre non dubitamus. Scilicet JOANNES HUNTERUS observaverat in dissectione cadaverum, sæpissime eam ventriculi partem, quo ex positura cadaveris liquor gastricus collectus erat, maxime solutam, imo aliquando plane disruptam fuisse, absque tamen, ut hoc morbo prægresso tribuendum esset, ita ut hoc etiam sit expertus in cadave-

ribus hominum violentâ morte peremptorum, unde statuit hanc solutionem oriri ex continuata post mortem digestionem, sic ut succi gastrici etiam ventriculum vitalitate sua destitutum solvere valerent: Ex hoc experimento conclusit, succum gastricum pollere virtute solvendi varias substantias, dummodo vita privatæ essent.

Diligentissimus & accuratissimus *Italus Abbas SPALLANZANI* c) propriis jam quodammodo edoctus experimentis, quæ in animalibus ceperat, quam dubia ratione explicaretur causa & modus digestionis, HUNTERI experimentis incitatus hanc in rem ulterius inquisivit, tantâ cum diligentia & fidelitate, ut iis fidem negare piaculum videatur, & probavit, cibos animales & vegetabiles a dentibus comminutos, saliva commixtos, accedente calore, a succo gastrico plane solvi, absque ut ullum fermentationis vel putrefactionis indicium accedat.

Contra hanc opinionem fortiter militare videntur illa experimenta, quæ, *Illustr. PRINGLE & MACBRIDE* instituerunt, ut fermentationem tanquam proximam digestionis causam stabilirent: scilicet hi viri miscebant partes animales & vegetabiles cum aqua & saliva; reponebant in loco calido, observarunt hæc partes fermenta-

c) In Dissert. Itala, cujus compendium exstat in de Nieuwe Genees-Natuur-en Huishoudk. Jaarb. T. 2. P. 2. Num. 8, p. 57.

mentationem concipere, quæ sensim sensimque
increfcebat, donec hac cessante, superesset sub-
stantia dulcis & balsamica, unde concluderunt, id,
quod in suis vasis contingebat, etiam accidere
debere in ventriculo: verum enim verò, si con-
sideraverimus, quod alimenta non ita diu in ven-
triculo nostro morantur; præterea, quod hæ par-
tes in ventriculo commixtæ sunt cum succis ga-
stricis, qui longe diversa ratione agere videntur
quam saliva, quippe qui partibus animalibus ad-
diti etiam extra Corpus Humanum, illas solvunt,
& licet solutio haud perficiatur, tamen illas a
putrefactione tuentur, dum e contrario soli sali-
væ expositæ multo citius quam in aqua commu-
ni, corruptelam experiantur, patet, conclusio-
nem falsam fuisse, dum notabilis circumstantia
in hoc experimento fuerit neglecta; accedit
quod, si idem experimentum instituamus, sed
succum gastricum adhibeamus, nulla adsit fermen-
tatio, nullus motus intestinus, sed quidem plena-
ria solutio; apparebunt quidem nonnullæ bullu-
læ; sed hæ in omni solutione adsunt, & paucio-
res erunt, si vasa conquassantur, eadem tunc con-
ditio adest, ac si ventriculus in digestionis mune-
re versetur, nam præter motum totius corporis,
ventriculus digerens semper in motu versatur; —
denique varia animalia, etiam in quibus lente
procedit digestio, tempore digestionis necavit,
ut alimenti ventriculo contenti condiciones ex-
ploraret, eo cum eventu, ut nulla signa fermen-
tatio-

tationis, nullus motus intestinus, ne ipsæ quidem bullulæ, apparuerint. Hæc ad nostrum scopum de digestionem sufficient, si quis plura velit, adeat laudatam dissertationem, ubi hanc opinionem a dubiis plane, ni fallor, vindicatam reperiet.

§. V.

Sed & aliam adhuc facultatem ventriculo tribui debere nobis videtur, scilicet novam vitam, novum vigorem cum partibus etiam remotissimis communicandi, idque non per vasorum anfractus, sed subito, ope stimuli cujusdam, quem hoc vel illud ingestum intulit.

Hæc facultas tanta est, ut, quod de corde dixerit HIPPOCRATES, nempe quod teneat habenas, quibus totum corpus regit, idem de ventriculo dici posse videatur; dum ejus quasi muneris sit, omnes alias functiones dirigere.

Hanc facultatem maxime illustrant phænomena varia, tam in sanis quam ægrotantibus occurrentia; pro exemplo sit homo fame pene enectus, mæstus hic est, languent illi omnes functiones; mox vero, si apta illi offerantur alimenta, quæ vires restaurant, quasi reviviscit, donec, his digestis, denuo languor redeat cum debilitate, qui non tollitur, nisi novæ suppetiæ pristinum vigorem & vires corpori reddant: Unicus vini generosioris haustulus decrepitis & labefactatis pro-

propinatus subito tollit, vel deminuit pro tempore artuum tremores, viresque erigit. Abest tamen, ut quis horum effectum, in sanguinem ingressui tribueret, quippe qui non ita cito contingit, sed unice adscribendus est dictæ ventriculi facultati, quæ a propinatis illis cardiacis excitatur & in actum ducitur.

§. VI.

Hæc ventriculi facultas, hoc ejus imperium etiam extra arctos nostri corporis limites sese extendit: Quemadmodum verum sit, animi affectiones insigniter ventriculum adficere, sic & adhuc efficacius nonnullæ hujus organi conditiones mentem adficere solent: sic ut anxietas illa & oppressiones, quæ in statu morbofo frequenter sentiuntur, ut & mentis anxietas, revera sint habendæ pro sensationibus ventriculi, non, ut vulgo creditum est, cordis: Veteres hoc jam agnoverunt; sic ARETÆUS CAPPADOX d) inquit, „*Stomachus jucunditatis & tristitiæ hegemon seu princeps est, cordis potens vicinus, sive ad tonum & fortitudinem, sive ad pusillanimitatem, cum mente Sympathia junctus; & hæc præcipua ejus virtus est.*“ & HELMONTIUS, e) „*nemo non sentit horrores, timores, pavores, iras, excandescencias, tristitias, suspiria omnemque concupiscibilem pertur-*

d) De morb. diurnis, Lib. 2. Cap. 6.

e) De Jure Duumvir, p. 564.

perturbationem sibi circa os stomachi suboriri & agitari. “

Ventriculi in mentem imperium egregie & luculenter comprobant hypochondriaci, qui metu, morositate, tristitia, desperatione agitantur, vel e contrario animum habent elatum, cogitationes vagas, memoriæ hebetudinem, ridiculas imaginationes alunt fovantque, eo usque perdurantes, donec cardiacum quoddam stimulo suo aliam irritationem adducat; quæ tamen omnia mala redibunt, simul ac hujus irritamenti actio cessat.

Quid multa? Egregie hoc ventriculi imperium probant experimenta de venenis capta, quippe quæ absque, ut ullam mutationem in corpore humano subeant, toto systemate motorio & sensitivo in consensum rapti, horrenda mala, non, nisi expulso veneno, tollenda, excitant *f*).

Ex hac causa, ex hoc imperio multi oriuntur morbi, ita ut verissimum sit, quod habet *Doct. REGA g)* quod *varii, iique gravissimi in stomacho radican- tur morbi partibus vicinis, & ex infaus- ta radice germinantes, ceu ex equo tro- jano prorumpunt in universum corpus.*

Id etiam ratione adfectionum capitis verissimum esse, observationibus evincere jam tentemus.

CAPUT

f) WEPPERUS de Cicuta aquatica.

g) In egregia differt, de Sympathia p. 107.

CAPUT SECUNDUM.

De adfectionibus Capitis a Ventriculo oriundis.

§. V.

Dolores Capitis.

Quæcunque Capitis adfectiones dolorosæ, quas Cephalalgia, Cephalæa, Hemicrania, Clavi & id genus aliis nominibus prout vel totum caput, vel alterutram, vel exiguam ejus partem adficient, comprehendunt Pathologi Veteres & Recentiores, commode distinguuntur in Idiopathicas & Sympathicas; hæ illis frequentiores hujus loci sunt, & præprimis illæ Sympathicæ, quæ ex Ventriculo adfecto suam originem ducunt, sive causæ hæreant in ejus cavitate, sive occupent ipsam hujus organi substantiam.

Veteres hanc causam jam agnoverunt, sic GALENUS h) observavit, flavâ in Ventriculo bile contenta, Caput dolore affici, non, nisi ejecta bile, sedato. Gravissimos ab hac causa oriundos capitis dolores frequenter observavit HOFFMANNUS i); hemicraniam in cholerico post quemcunque iracundiæ paroxysmum ortam & post aliquot horas bilioso vomitu solutam

h) De loc. adf. T. X. p. 442. Ed. Chart.

i) Oper. omni, T. 2. p. 235.

lutam vidit BIANCHI *k*), similem casum observavit BORELLUS *l*); sic plures novi homines, inquit *Illustr.* SWIETENIUS *m*) quibus semel in mense oritur subito immanis Capitis dolor & febris; postquam aliquot horas hæc perpassi fuerunt, magnam bilis copiam vomunt, & illico se optime habent; purgans semel vel bis in mense datum, quo accumulari iam incipiens bilis evacuatur, antequam turgeat, tollit hæc mala. Atroces Cephalalgias Culenburgenses Epidemica febre laborantes vexasse, habet *Doct.* KLOEKHOFF *n*) non nisi purgationibus sursum deorsumve factis, sublatas.

Acutissimos capitis dolores solis purgantibus tollendos, febris biliosæ Lausanensi junctos fuisse memorat illustris TISSOT *o*); observavit *Doct.* STOLLIUS in febribus biliosis fere semper gravissimum capitis dolorem, qui modo occiput, subinde frontem, non raro totum caput atrociter affligebat, stasque exacerbationis periodos observabat; has raro nisi Emeticis tolli, affirmat *p*). Est in *Ephem. Naturæ Curiosorum q*)
casus

k) *Histor. Hepat. Part. 3. p. 511.*

l) *Histor. & Observ. rar. Phys. Med. Cent. 2. Obs. 1.*

m) *Comment. T. 2. p. 44. §. 586.*

n) *Opusc. Med. p. 4 & 82.*

o) *In Dissert. de Febr. bil. Lauf. in Op. Med. T. 1. p. 7, & 61.*

p) *Rat. Med. in Nosoc. Vindob. P. 1. p. 24 & 25.*

q) *Dec. 3. Anno 1. Obs. 83.*

Casus feminæ hemicraniæ obnoxia, cujus accessiones semper lymphidissimæ, sed fauces acrimoniâ erodentis Lymphæ vomitum habebant comitem, satis certo indicio consensualem hunc adfectum fuisse. Adfectiones capitis dolorosas periodicas huc etiam reducit *Doct. WHYTTER*), quippe quæ unico sæpe Emetico tolluntur.

Similium observationum numerosum certe catalogum in medium proferre possem, nisi illis scaterent *FORESTI, WILLISII, LOTICHII, RIVERII, BARTHOLINI*, aliorumque opera.

Hujus fori censendi sunt illi capitis dolores, qui oriuntur ex sensilitate, & irritabilitate, nec non debilitate ventriculi majori. Hoc jam agnovit *GALENUS* s), „dolores (inquit) capitis diuturni & soluti difficiles a levi causâ „vehementes accessiones habentes, ita ut non „nulli malleo se percuti arbitrentur, alii caput „contundi, distendique sentiant, neque strepitus, neque vocem vehementiorem, neque lucis splendorem, neque motum tolerare possunt, non paucis ob sensus in ventriculo excessu superantiam excitantur“. Huc pertinet casus juvenis, qui vix a cunabulis remotus sævis & continuis capitis doloribus vexatus erat, incre-

r) De morbis nerv. p. 203. & 204. Ed. *BIKKERI & BAGLIV.* de fibra motr. Lib. I. p. 105.
s) De loc. adfect. T. X. p. 448. Ed. Chart.

creverant usu venæsectionis, purgantium, aquarum mineralium & thermalium, balneorum, jussulorum, aliorumque sub varia forma tentatorum remedium farragine; quamdiu paroxysmus aderat, deficiebat appetitus; balneis autem frigidis & cortice peruviano sanitas perfecte restituta fuit *t*). Ab hac etiam causa periodicas Cephalalgias, quæ nunc manifestiori, nunc nulli plane feбри junctæ sunt, vario typo, ut plurimum vero quotidiano, æqualibus intervallis invadentes, derivat *Doctiss. RAHN u*); licet non sit diffitendum, hos periodicos dolores aliquando unice ab acri primas vias obsidente materia suam originem ducere, quâ evacuatâ, sponte cessant; sic observavit *LENTILIUS v*) periodicam cephalalgiam, cujus paroxysmos vomitus humoris falsissimi cum levamine præcedebant & comitabantur, qui mitigabantur per copiosos frigida aquæ haustus, quibus acre illud diluebatur.

Sympathicas Cephalalgias etiam producere possunt vitia ventriculi topica; sic habet *HILDANUS w*) de juvene, qui post crapulam vehementi cardialgia, vomitibus & acutissimo capitis dolore adficiebatur per octodecim mensium spatium; post mortem ulcus magnum ad cardiam,

z) De morb. ex manusupr. in op. T. I. p. 107.

u) De miro Comm. inter Cap. & visc. abdom. p. 13

v) Eph. Nat. Cur. dec. 2. Anno 3, obs. 40.

w) Observ. Cent. 3. obs. 20.

diam, ventriculus humoribus corruptis foetidis & atrabiliaris refertus inventus est. Simile ulcus in ventriculo observavit BONE TUS x) in cadavere pueri perpetuis capitis doloribus per sat longum tempus vexati, absque ut ulla cerebri læsio adesset.

§. II.

Oculi Affectiões.

Veteres Oculorum cum toto Corpore Sympathiam jam agnoverunt; HIPPOCRATES jam annotavit, „*Oculi prout validi fuerunt, ita etiam corpus*“. Ipse ille senex ex falsis oculorum splendoribus vomitum biliosum prædicere novit y).

FORESTUS narrat casum juvenis, qui per intervalia utriusque Oculi suffusione laborabat, eo maxime tempore, cum largius potasset, vel alimenta crudiora copiosius devorasset; coctione vero peractâ, ructibus emissis, aut leni subsecuto vomitu, distinctius videbat z). LOMMIUS a) meminit incipientis cataractæ, ex ventriculo oriundæ, quæ intermittebat & remittebat, si digestio bene procederet; cruditate vero obsesso ventriculo, invalescebat vel revertebatur. Amau-

T 2

rosin

x) Lib. I. Sect. I. obs. 123.

y) Progn. 3. Num. 3.

z) Obs. Med. Lib. XI. obs. 22.

a) Observ. Med. Lib. 2. p. 36.

rosin observavit *Doct. WHYT T* in matrona, quotiescunque ventriculus acidâ colluvie obfusus erat, quæ, simul ac Emetico vel absorbentibus pulveribus erat expulsa vel absorpta illa materia, sanata fuit *b*). *Illustr. HALLERUS* memorat casum Nobilis viri qui variis aegrimoniis ante conflictatus, sero lactis erat usus, unde tantam sibi contraxerat ventriculi debilitatem, ut amaurosis inde orta fuerit *c*) veram amaurosin in adolescente post iteratas Belladonnæ doses sequi vidit *GREDING d*); post comestas baccas solani furiosi altero die cæcitatem in puero secutam fuisse legimus *e*).

Ophthalmiam pertinacissimam ex crapula oriundam meminerunt Auctores *Hist. Morb. Uratist. f*) & alii.

Hemeralopiam eodem tempore plures milites invadentem Emeticis præcipue sanavit *Clar. FOURNIER g*).

Nyctalopiam febrem intermittentem comitantem unico vomitorio, quo biliosæ cruditates evacuabantur, sanavit *Clar. MEDICUS h*).

Nec

b) De morb. nerv. p. 16. Ed. BIKKÆRI.

c) Oper. min. T. 3. p. 379.

d) Vid. LUDWIG advers. Medicopract. vol. I. Part. 4. p. 699.

e) Commerc. Norimb. Anno 1732. p. 334.

f) Anno 1699. p. 38. Ed. HALL.

g) Recueil period. Tom. 5. p. 102, 426.

h) Samml. Med. Beobacht. Lib. 2. p. 364.

(Nec a Sympathicis adfectionibus immunia manent organa lacrymarum secretioni dicata, molesta hinc Epiphora sæpe vexantur, quibus debilis est digestio, sensilior justo ventriculus; frequentius illam observavit *Illustr. TISSOT* in ægris febre biliosa Lausanensi debilitatis, quæ stomachicis tollebatur *i*).

Sic etiam insigniter palpebrarum, & bulbi oculi muscoli sympathice adfici solent; ut patet in infantibus, quorum ventriculus acri saburra repletus est *k*). Strabismus periodicum cum oculorum dolore diarrhæa critica biliosa solutum legimus *l*) similem periodicum observavit *BORRELLUS m*)

§. III.

Narium adfectiones.

Nares etiam sympathice a Ventriculo adfecto pati, Ratio & Experientia probant: scilicet, quemadmodum visus, alique sensus externi mirum quantum adficiuntur, sic etiam odoratus, ejusque organa vario modo sæpe a ventriculi adfectionibus læditur.

Exempla falsi odoratus ex adfecto Ventriculo
T 3 habent

i) De febr. Bil. Lauf. in opusc. T. I. p. 82*

k) RAHN l. c. p. 29.

) Journ. de Medecine T. 23. p. 63.

m) Hist. & Observ. rar. Med. cent. 2, obs. 1.

habent HARDERUS *n*), MORGAGNUS *o*)
BAUHMER *p*) & alii.

Sternutationes etiam frequentissime observantur consensuales ex hoc fonte: sic est Historia *q*) de fene, qui in crebras sternutationes incidebat, quoties ventriculum plus justo impleverat, quæ vomitu solvebantur.

Clar. BOERHAAVIUS *r*) observavit infantes verminosos, aliquando & adultos, frequenter matutino tempore, a levi motu vermium versus ventriculum repentium, sternutare, donec vermis ac alia materia vomitu ejiciatur, vel vermium inquietudo, adsumto cibo, sedetur.

Periodicarum sternutationum varia exempla memorat *Clar.* MEDICUS *s*), easque Sympathicæ indolis esse, probare videtur egregius adversus has corticis Peruviani usus, quem sæpe expertus fuit *Clar.* BERGIUS *t*), qui narrat casum ancillæ, quæ per aliquot hebdomades immanibus sternutationibus per intervalla redeuntibus vexabatur; his semper ingrata circa ventriculum sensatio juncta erat, quæ soli huic cortici Peruviano cesserunt.

Ipsas

- n*) Observ. anat. pract. obs. 46.
- o*) De sed. & caus. morb. Ep. 14. §. 28.
- p*) Act. Acad. Elect. Mogunt. T. I. p. 305.
- q*) Act. Nat. Curios. Vol. 2. obs. 190.
- r*) De Morb. Nervorum p. 690.
- s*) De Morb. period. §. 22.
- t*) Act. Acad. Reg. Scient. Suec. Anno 1770.

Ipsas narium hæmorrhagias originem suam duxisse ex primis viis constat, quippe quæ sæpius observantur in verminosis, ut patet ex BAGLIVOU) VANDEN BOSCH v) & VAN PHELSUM w) sed & evidentissime has promanare ex ipso ventriculo probat observatio Doct. MAYERRI x) de juvene, qui frequentibus & uberibus narium hæmorrhagiis erat obnoxius, quæ tandem in hæmoptysin desinebant, cui frustra quæcunque laudata remedia exhibebantur; cum vero spontaneis vomitibus incredibilis pituitate & bilis copia rejiciebatur, ab eo die familiaribus ipsi sanguinis excretionibus liber erat, ex qua observatione jure merito concludi licet, hanc ad consensuales ex stomacho hæmorrhagias referendas esse.

Denique quod ad Gravedines & Coryzas, hæ etiam per consensum aliquando produci videntur; raro enim catarrhi occurrunt, quin simul fœdium primarum viarum indicia adsint, vel accedant, ita ut febres, quæ hos comitantur, non ita frequenter videantur inflammatoriæ, quam quidem biliosæ indolis esse, ut *Illustr.* SCHROEDER & MAY y) probarunt; ita ut, si multa-

T 4

rum

u) Oper. p. 341.

v) Hist. const. Epid. verm. p. 293.

w) Hist. Ascar. path. p. 198.

x) In Eph. NC. cent. 6. obs. 57.

y) SCHROEDER & MAY dissert. de amplit. generis febris biliosæ, Gottingæ 1766. §. 12.

rum febrium catarrhalium, quibus ob Symptomatum gravitatem malignitatis nomen impostum fuit, descriptiones perlegamus, statim pateat omnem sapissime malignitatem ex colluvie ista dependisse. Conferri hac de re meretur *Doct. RAHNNIUS* 2).

§. IV.

Aurium Adfectiones.

Aures etiam a ventriculo sæpenumero in consensum trahi, docet quotidiana experientia, Otalgia etenim sæpe producuntur ab acri biliosa materie ventriculum occupante, qui dolores multum levantur, & sæpe plane tolluntur, aperta alvo vel & per vomitum ista colluvie rejecta: hinc est quod ventriculo cruditatibus obfesso tinnitus & susurri aurium moleste homines adficiant: — memorabilis observatio hujus loci esse videtur de ægro, qui vexabatur doloribus vehementibus auris sinistrae, & ab hac sagittæ ad instar in sinistrum hypochondrium delabentibus, non aliunde oriundis, quam ab apostemate fundum ventriculi occupante a).

Surditatem ex ventriculo crudis repleto oriri non solum efficacia evacuationum materiae crudæ bili-

2) Dissert. Laud. p. 43.

a) Vid. SAND. dissert. de raro ventric. abscessu in Illustr. HALLERI coll. diff. pathol. vol. 3. p. 128.

biliosæ, spontanearum, vel arte evocatarum probat, præeunte Divo HIPPOCRATE *b)* sed plane evincit observatio *Clar. STRACKII c)*; in febre scilicet petechiali epidemica plurimi surditate laborabant, eâ semper ratione, ut quibus ventriculus magis saburra obsessus erat, gravior auditus esset, quam iis quibus puriores erant primæ viæ; & diutius remanserit surditas iis, quibus fordes diutius relinquebantur, dum vero omnes auditum recuperaverint, simul ac fordes erant expulsæ.

Hujus etiam loci habendæ sunt illæ surditates, quæ febrium intermittentium paroxysmos comitantur, cumque iis cessant; quales observarunt LANZONUS *d)* & MOLITOR *e)*.

Probatur quoque hic consensus aures inter & ventriculum historia, quam refert PECHLINUS *f)* de viro, qui ex sola meatus auditorii externi contrectatione vehementi vomitu corripiebatur: Spectat huc exemplum viri, qui simul ac sonum musicum audiebat, gravi vomitu afficiebatur *g)*.

T 5

Hæc

b) Aphor. sect. 4. aph. 28.

c) Observ. de morb. petech. p. 144.

d) A. NC. vol. I. obs. 32.

e) In Collect. diff. Path. Illustr. HALLERI vol. 5. p. 270.

f) Pechlin. observ. Phys. Med. Lib. 2. obs. 45.

g) Ephem. N. C. dec. 3. Anno 3. obs. 182.

Hæc de consensu aures inter & ventriculum dicta sunt.

§. V.

Faciei Adfectiones.

Necesse vix est, aliquid de hisce adfectionibus addere, cum res sit in vulgus notissima & Physiognomiæ præcepta minime edoctus ex externo faciei conspectu facile de valetudine & ventriculi conditione debiliori vel fortiori judicare noverit; veteres hinc æque ac recentiores maxime huc attenderunt; hinc BALLONIUS se observasse inquit, illis, quibus facies primum nitorem exuerat, imo aut virore, aut flavitie, aut pallore erat deturpata, primam regionem viridantibus, omnisque generis humoribus accumulata esse; quibus pristinus nitor reddebatur, fursum deorsumque evacuatione instituta *h*).

HIPPOCRATES *i*) faciei exanthemata ex perturbata alvo jam derivavit: nec dubitavit BAGLIVUS statuere, erysipelatem ex ventriculo dependere, idque probari ex egregio in hoc adfectu cathartorum usu *k*).

Hujus quoque loci est Risus Sardonicus, qui licet a nonnullis pro signo pathognomico inflammatio-

h) Oper. T. I. p. 83.

i) Lib. de diætâ 2.

k) Vid. SWIET, Comm. T. 2. p. 398 & 399.

mationis diaphragmatis fuerit habitus, tamen observationibus probatus est a ventriculo adfecto suam sæpe originem trahere, absque ut inflammatio diaphragmatis adsit: sic ex Ranunculi scelesti esu hunc spasmum vidit SHARFFIUS *l)* ex Belladonnæ usu risus sardonius contractus fuit *m)*.

A spina piscis deglutita ventriculum irritante & vellicante ortum fuisse habet LETUAL *n)* ex deglutita acicula observavit WIEDENFELD *o)*.

Clar. VAN DOEVEREN *p)* observavit Risum sardonium in febris intermittens paroxysmis, qui post datum Emeticum, quo insignis Lumbricus cum copiosa colluvie biliosa & mucosa expellebantur, evanescebat.

Huc quoque referendus videtur tremor ille labiorum inprimis inferioris, qui sæpe a colluvie acri & crudæ primarum viarum producitur; hinc est, quod Clar. BOERHAAVIUS ex hoc signo instantem intra semihorium in febribus acutis vomitum præsagiebat *q)*.

Ex eodem hoc tremore Magni Præceptoris illustris Commentator SWIETENIUS Epilepsiæ sedem in ventriculo esse, conclusit, eamque una cum

l) Eph. N. Cur. dec. 3. Anno 2. obs. 87.

m) Journal de Medic. T. 18. p. 144.

n) Ibidem. T. 25. p. 359.

o) Observ. Medic. triga Anno 1768. Gott. obs. 3.

p) Dissert. de verm. intest. p. 68.

q) Prælect. Acad. T. 6. p. 298.

cum illo tremore Emeticis, interpositis stomachicis, roborantibus, funditus sanavit r).

§. VI.

Linguae & Oris Adfectiones.

Linguae & oris cum ventriculo Sympathia luculenter satis patet; Quis enim est, quem fugit, alienum oris saporem, fordes linguae superficiem obtegentes primarum viarum cruditates indicare; ita ut ex solius linguae conspectu sordium copia & qualitas determinari queat; prout enim viscidus magis oris sapor sit, spumosa magis, tenuiorve saliva linguae marginibus adhæreat, vel mucus subalbus linguae papillas cingat aut obducat, majorem minoremve pituitæ copiam ventriculo contineri, patet. Ex sapore amaro punctis flavis per linguae dorsum dispersis, pelliculis luteis linguam obtegentibus biliosam colluviem magis minusve meram adesse concludere licet; quæ ubi putrida est, puniceus, fuscus, nigerve illius pelliculæ color, ructus putridi & nidorosi adsunt: mobilitatem hujus materie linguae mollities, immobilem vero eandem & crudam esse, tenax sordium linguae adhæsiō docet; summo hinc jure BAGLIVUS medicos monet, ne ab ægris, lingua non inspecta, discedant. s)

Hu-

r) Comment. T. 3. p. 439.

s) BAGLIV. Op. Med. T. 1. p. 96 & 97.

Hujus etiam loci sunt adfectiones musculorum linguam moventium, unde ejus tremores, balbuties, aphonix consensuales: tremores illi linguæ haud raro observantur in febribus ex acribiliosa colluvie ventriculū occupante.

Aphonix exempla ex ebrietate, comestis venenis, ut Semine Daturæ, Baccis Belladonnæ, Radicibus Hyoscyami, quæ solvebantur, expulsis vel solutis venenis, habent SAUVAGESIUS t) MORGAGNUS u) aliiq̃ue v).

HIPPOCRATES w) in febre continua voce destitutis vomitum salutarem jam pronunciavit. EGGERDES plures milites eodem tempore aphoniâ correptos vomitoriis sanavit x); idem contigit KOELICHEN y).

Aphonam puellam ex ulcerosa metastasi ad ventriculū redditam fuisse, est in observatis z) cui loquela, exhibito vomitorio, fuit reddita.

Vidit Illustr. SWIETENIUS a) in tyrone
artis

t) Nosol. meth. T. I. p. 777.

u) De Sedibus & Causs. morb. Ep. 14. §. 35. Ep. 63. §. 13.

v) A. Nat. Cur. Vol. 6. Obs. I. & HIPPOCR. aphor. S. 5. aph. 5

w) Coac. Præn. num. 80.

x) Eph. N. C. dec. 3. Anno 4. Obs. 8.

y) Vid. BARTHOLINI Act. Hafn. Anno 1671. Obs. 86 & 87.

z) Eph. N. C. dec. 2. Anno 6. Obs. 25.

a) Vid. Comm. T. 4. p. 714.

artis Chirurgicæ miti febre continua decumbente, subito accessisse aphoniam, cum involuntaria fæcum alvinarum excretionem; in toto hoc morbo nullum cerebri adfecti signum adfuerat; paullo post evomuit vermen teretem vivum, & illico omnia hæc mala evanuerunt.

Memorabilis quoque est aphonix exemplum, quod memorat HEISTERUS *b*): scilicet ancilla triginta tres annos nata, subitis, iisque validissimis abdominis doloribus præcipue circa ventriculum obnoxia, fortiter convellebatur, ita ut nullum verbum proferre posset, licet mente & sensibus valeret; sequebatur tetanus universalis cum palpitatione cordis; mens autem constabat, dolores ventriculi horrendi manebant, & tertio die periit: pessima hæc & anomala symptomata dati veneni suspicionem faciebant, aperiebatur hinc cadaver, & in intestino duodeno, atque in cardia numerosi inveniebantur vermes teretes magni, qui cardiam eroderant.

Pertinet huc quoque oris illa siccitas & fitis, quæ in febribus ex materie biliosa ventriculum obsidente locum habent, quippe quæ, teste Illustr. SWIETENIO *c*) unico vomitorio sæpe tolluntur.

Sympathice etiam dentes a ventriculo adfici solent, probant hoc odontalgia, quæ sæpius
ex

b) Wahrnehmungen numero 372. p. 614 & 615.

c) Comment. T. 2. p. 209.

ex sordibus ventriculi oriuntur, & quæ, omnibus licet dentibus evulsis, haud cessant, dum unico vomitorio plane tolluntur.

Expertus in se ipse RIVERIUS acerbissimam odontalgiam, quæ ejecta per vomitum multâ pituitâ statim evanescebat *d*). Narrat BIANCHI *e*) de muliere per plures hebdomadas odontalgia afflicta, quæ mox sopiebatur, cum per vomitum & alvum insignis copia amarissimi humoris rejecta esset.

Ipse, dum feriis æstivis huic dissertationi conscribendæ operam dedi, molestâ satis odontalgia periodicâ una cum febre intermittente ex P. V. sordibus nata, afflictus sui, quæ tamen, una cum febre, evacuata saburrâ, cessavit.

Neque etiam, si carie adfectos dentes inveniamus, statim concludendum est, hanc doloris causam esse, quoniam, licet cariosi sint dentes, homines ab hoc ingrato dolore tamen sunt immunes, dum hi dolores, nulla medicinâ adversus cariem exhibita, sed sordibus evacuatis, tolluntur: pulcrum hoc probat exemplum, quod observavit PAULINI *f*) in virgine gravi odontalgia vexata, huic paraverat pilulas carioso denti immittendas, quas cum conspexisset, horruit, nauseavit, vomuit & finito vomitu, omnis dolor evanuit, ita ut illis pilulis minime indigeret.

Neque

d) Observ. Cent. 4. Obs. 31.

e) Hist. hepat. P. 3. p. 513.

f) Eph. N. Cur. dec. 2, Anno 5, append. p. 22.

Neque semper odontalgia illa consensuales oriuntur ex fordibus P. V. sed quoque ex nimia ventriculi sensilitate & debilitate; hæ hystericas sæpe vexant.

Denique Glandulae etiam salivales sympathice ex hoc fonte adfici videntur: talis salivationis exemplum in nobismet ipsis sæpius observare possumus; quotiescumque enim acre quid in ventriculo hæret, & nauseam excitat, saliva majori copia os implere solet. Instantis vomitus certissimum signum præbet aquosi humoris ex ore effluxus g).

Salivatio in variolis major minorve; prout ventriculus acri biliosave materia obsessus sit, consensus hujus etiam evidens nobis præbet exemplum, ut & quod in adultis salivatio vices dejectionum impleat.

In femina pylori scirrho laborante præter alia symptomata salivæ abundantiam & perpetuum stillicidum observavit LANGGUTH h): hæc nunc dicta sufficiant de adfectionibus capitis externis ex ventriculo sympathice oriundis: trans-eundum nunc ad morbos capitis internos ex hoc fonte provenientes.

§. VII.

g) Conf. Doct. RAHN l. c. p. 57.

h) Progr. de tabe sicca lethali ex callosa pylori angustia Vitemb. 1750.

§. VII.

V e r t i g o.

Inter opii effecta, quæ in hominibus & animalibus exferit, TRALLESIUS etiã hunc adfectum recenset, i) SAUVAGESIUS memorat gravem vertiginem, quam mulier ex adsumto jusculo, in quo folium hyoscyami albi erat incoctum, passa fuit k); sanissimi etiã homines, si ventriculum nimia cibi copia replerunt, intolerabilem vertiginem patiuntur, donec omnibus evomitibus plenarie cessat.

Immortalis BOERHAAVIUS l) observavit, infantes, dum lac coagulatum acidum in ventriculo hæret, oculis apertis, lucem refugere & vertiginosos, imo epilepticos evadere, in quorum cadaveribus ventriculus colostro compacto & acido plenus inventus fuit.

Habet PLATERUS m) historiam viri cujusdam subito interdum vertigine correpti, ita ut in terram concidere cogeretur, quam epileptici adinstar, sui tamen conscius, & se retinere tentans, unguibus radebat & pedibus pulsabat, & quovis paroxysmo soluto lentam pituitam evomebat,

i) De opio sect. I. p. 88.

k) Nos. meth. 62. p. 174.

l) De morb. nerv. p. 497.

m) Obs. med. L. I. p. 100.

mebat, quem vomitoriis & purgantibus sanavit. Similem vertiginem horrendis cardialgiâ, vomitibus & diarrhæâ stipatam stomachicis sanavit BOETTICHEN *n*).

Periodicam vertiginem ex sordibus P. V. productam ultra viginti annos virum quendam vexantem per pilulas cholagogas, quæ bilem per Epicrasin educebant, curavit HELWIGH *o*).

Ab inflammato ventriculo summam vertiginem observavit SWIETENIUS *p*). Binos inflammati ventriculi casus memorat LIEUTEAUD *q*). Utrique vertigo juncta erat.

§. VIII.

Affectus Soporosi.

Hoc Morbi genus frequentius abdominalibus visceribus & præprimis ventriculo deberi, quam olim crediderunt Medici, hodie satis superque compertum est.

In varias species distingui hi adfectus solent; horum princeps Apoplexia pro exemplo nobis sufficiet, quam per consensum ex ventriculo ortum suum sæpissime ducere patet; si consideremus:

I. Sæpe

n) A Nat. Cur. Vol. 8. Obs. 51.

o) Obs. phys. med. Obs. 40.

p) Comm. T. 3. p. 147.

q) Hist. Anat. med. T. 1. p. 72 & 73. cujus compendium exstat in *Præceptoris & Promotoris æstumatissimi* E. SANDIFORT Bibl. T. 8. p. 171

1. Sæpe numero causam manifestam apoplexiæ prægressæ lethalis minime observari in cadaveris Encephalo, ut jam agnoverunt BALLONIUS *r*) WILLISIUS *s*) MORGAGNUS *t*) & GAS. MEDICUS *u*).

2. Sæpe occurrere in cadaveribus causas apoplexiæ, absque ut apoplexia præcesserit, vel in mortis causâ fuerit. Conf. MORGAGNUS *v*) & PLATNERUS *w*).

3. Frequentem hunc morbum oriri ex venenis adsumptis, ex luxuria, gulositate, ingluvie, crapula.

4. Hujus morbi per Emerica vel Purgantia curationem sæpe succedere.

Sic SLOANE *x*) quatuor, qui semen hypocyami comederant & inde in deliria & sopores inciderant, sanavit purgante, quod vomitum & alvum movebat. *Doctiss.* KAAUW BOERHAAVE *y*) habet historiam juvenculæ, cui effœtus scortator Daturæ semen in cyathum immisum propinaverat, unde convulsionibus & pro-

U 2

fundo

r) Conf. med. L. 2. hist. 1.

s) De anima brut. Cap. 8.

t) Ep. anat. med. 4. §. 5, 6, 8, 9. & seqq.

u) De morb. period. Vol. 2. p. 299.

v) Ep. anat. med. 2. §. 17. Ep. 4. §. 29, 34 & 35.

w) Inst. Chir. §. 513, 531, 534.

x) Phil. transact. Anno 1733. p. 99.

y) Impetum faciens dictam HIPPE, p. 282. seqq.

fundo sopore corripiebatur, quibus, data ipē-
cacuanha, mente constans liberabatur.

Ab ipso copiosius ingurgitato vino nonnulli
apoplectici ceciderunt, qui per vomitum reddito
vino mox sanabantur, teste BOERHAAVIO *z*).
Magni hujus Medicinæ hodiernæ Fundatoris il-
lustris Commentator SWIETENIUS *a*) memo-
rabilem huc spectantem casum narrat, quem iis-
dem verbis hic inferere lubet: „Novi, inquit,
„Celeberrimum virum, qui in consortio amico-
„rum subito incepit oculos hinc inde convertere,
„mox obmutuit, & apoplecticus cecidit; dum
„conclamatum crederent summi in arte viri, qui
„aderant, post quadrantem horæ, nullo tentato
„remedio, præter sanguinis missionem, vomuit,
„præter contentos in ventriculo cibos, ingen-
„tem copiam pituitæ, & quidem tantam, quan-
„tam humanus ventriculus capere posse, vix cre-
„di poterat; statim redierunt sensus & motus, &
„blando somno refectus sequenti die omnino sa-
„nus fuit, risitque futuros hæredes, qui, nuncio
„misso, advolaverant quantocius “.

Similes casus passim apud auctores occurrunt,
ex ebrietate apoplecticos vomitu sanarunt FO-
RESTUS *b*) & alii.

RIVE-

z) De Morbis nervorum, p. 563.

a) Comment. T. 3. p. 289.

b) Observ. Lib. 10. obs. 34.

RIVERIUS *c)* puellam comate & convulsionibus detentam, frustaneis clysteribus, frictionibus, cucurbitis, vesicatoriis, sternutatoriis, vitriolo albo, quod copiosos vomitus excitabat, sanavit, ut & RIEDELINUS *d)*.

Huc & referendi videntur sopores illi, quibus febrium intermittentium accessiones sæpe stipantur, qui omnibus incassum adhibitis, tribus ante paroxysmum horis propinato emetico, teste Cl. F. HOFFMANNO *e)* præcavebantur, tam felici cum eventu, ut insignis materiei viscidæ & biliosæ copia evacuata, proximus paroxysmus mitior longe fuerit & sopore caruerit.

Sympathicas esse has adfectiones soporosas, quæ febribus intermittentibus junguntur, nemo facile dubitabit; probant etenim hoc symptomata, quæ junguntur, qualia sunt nausea, oris amaror, dolor hypochondriorum, vomitus, diarrhœæ biliosæ, levantes; urina turbida, viride sanguinis emissi serum; totidem signa adfectarum primarum viarum: Confirmant hoc causæ, ex quibus plerumque oriuntur, ut sunt neglecta primarum viarum debita purgatio, vel abusus vehementiorum vomitoriorum, spirituosorum. Docet hoc curandi methodus, quæ minime alicui causæ cerebrum idiopathice ad-

U 3

fligenti

c) Observat. p. 329.

d) Observ. Centur. I. Obs. 40.

e) Operum omnium T. 3. p. 215.

fligenti respondet, sed unice P. V. evacuandi & roborandi scopo institui solet. Denique evincunt hoc cadaverum dissectiones, quæ viscera abdominalia inflammata, stomachum & intestina biliosa materia repleta, vesiculam felleam bilem crassi sua varie mutatam continentem, cerebrum vero plerumque sanum ostenderunt. Conf. *Doct. RAHNNIUS f)*.

Oppositus huic morbus Agrypnia haud raro sympathicæ indolis censendus est: febribus biliosis frequens symptoma unico emetico sæpe tollitur, dum narcotica non solum incassum propinantur, sed & morbum augment, deliria, aliaque peioris indolis symptomata producendo *g)*.

Ex ventriculi debilitate pertinaces sæpe Agrypniæ oriuntur, ex hac causa illi, qui ex febribus sic dictis biliosis reconvalescent, sæpe numero hoc adfectu vexantur; uti annotavit *Illustr. TISSOTUS h)*.

Ex eodem fonte Agrypniam, quæ hypochondriacos & hystericas vexabat, & non nisi emissio ruibus cessabat, derivavit *WILLISIUS i)*.

§ IX.

f) Dissert. laud. p. 81 & 82.

g) Tissot. de febre bil. Lauf. Opusc. Tom. I. p. 131.

h) Ibid. L. C. p. 85.

i) De anima brut. P. 2, Cap. 2.

§. IX.

P a r a l y s e s.

Vix est, ut quidquam de hisce adfectionibus addamus, causæ enim, quas vidimus Apoplexias Sympathicas produxisse, iis omnino sunt similes, ex quibus paralysees oriuntur.

Venena illa, quæ in aliis apoplecticam mortem excitarunt, in aliis paralysees, easque modo universales modo particulares reliquerunt.

Pereuntem ex febre & paralyfi virum vidit FERNELIUS, cum familiaris ipsi biliosus vomitus sisteretur *k*).

Paralyfin ex febre tertiana feminam adfligentem, educta per superiora & inferiora magna humorum biliosorum copia, inter tres hebdomadas sanata legimus *l*), ita ut cum antea neque calorem, neque frigus sentiret, nec minimus motus superesset, nunc absque ullo impedimento ambulare posset.

Est in Historia Medica exemplum paralyseos consensualis artuum inferiorum cum quotidiano vomitu humoris amari biliosi interdum nigricantis, quæ jam per tres annos ægrum vexaverat, quæ tamen resolventibus & stomachicis intra sex hebdomadarum spatium sanata fuit *m*).

U 4

§. X.

k) Patholog. Lib. 4.

l) Eph. N. Cur. dec. 3. Anno I. Obs. I.

m) Med. und Chirurg. Anmerkungen p. 3, seqq.

§. X.

De l i r' i a.

Admodum frequentia esse deliria ex hoc fonte provenientia nemo facile negabit; ita ut verissimum sit *Ill. TISSOTI* effatum *n)*, intra viginti deliria tam acuta quam chronica octodecim ex hypochondriis esse; sæpissime enim mentem alienari observamus absque ut ullum idiopathicum in cerebro vitium adsit, sed unice in ventriculo quaerenda sit: probant hoc deliria ex venenis subortae; in caustidico illo, qui duas feminis hyoscyami drachmas devoraverat, confestim insaniam & dementiam oriri, intra semihorium tamen, dato vomitorio, tolli hæc mala vidit *HELMONTIUS o)*.

Qui ejusdem plantæ decocto delirabant. omnes liberabantur, quotquot, ipecacuanha adsumpta, vomebant, teste *STEDMANNO p)*.

Habet *LORRY q)* de femina hysterica, quæ cum duo pilularum de cynoglossio adsumserat grana, in vehemens delirium incidebat, quod statim cessabat, ejecta per vomitum pilula argenti lamina adhuc involuta.

Omni ævi medici hanc sympathicam deliriorum

n) De febr. bil. Lauf. opusc. T. I. p. 77.

o) De jure duumvir. §. 22.

p) In Ep. ad *PRINGL.* in Philos. transact. An. 1752

q) Recueil period. T. 4. p. 75.

rum originem jam agnoverunt; sic GALENUS r) jure suo illa deliria, quæ in febrium vigore accedunt, non propria cerebri adfectione, sed per consensum fieri, dixit.

Patriæ nostræ HIPPOCRATES egregie hoc animadvertit: sæpe, inquit, sordes ventriculi deliria in morbis acutis producant; quæcunque remedia applicentur, non levabitur morbus, nisi agatur in has sordes s) quam doctrinam sæpius confirmatam se vidisse & ex salutari magni Præceptoris monito, sibi hac ratione procedenti feliciter curam cessisse *Illustr.* SWIETENIUS gratus recordatur.

Ne ipsam phrenitidem hinc excipiendam esse sequenti capite patebit.

Sed quoque deliria chronica non raro ex ventriculo suam originem ducunt: etenim depravatæ digestionis signa, sensus ponderis, tensionis, tumoris circa præcordia, appetitus prostratus, depravatus vel immodice auctus, vomitus sordium levantes sæpe numero Symptomata Melancholiæ vel Maniæ sunt, totidem indicia, ventriculum hic suas partes ludere: mirum hinc non est, quod HIGHMORUS passionem Hypochondriacam & Hystericam ex ventriculo quasi fonte derivaverit t). Confirmare

U S

multum

r) De Locis adfect. T. 7. p. 428. Ed. Chart.

s) BOERHAAVE. de Morb. Nerv. p. 360. & seq.

t) Exercit. de pass. hyst. & hypochondr.

multum hanc sententiam videtur cura Maniæ per Emetica, ut feliciter fecerunt GRUNDELIUS *u)* & HUNEWOLFF *v)* furentem quamdam virginem Emetico sumpto, non aliter, quam propinato opiato, quiescere vidit APINUS *w)*.

In Actis Parisinis exstat casus pueri, qui post largiorem cœnam febre corripiebatur, in qua simul memoria penitus delebatur, quæ tamen, simul ac cruditates expulsæ erant, restituebatur. Amentissimum jam ab aliquot annos virum, qui voracissimus erat, vomitoriis repetitis vicibus propinatis, sapientem reddidit GAHRLIEP *x)*.

Probant hanc deliriorum originem illi casus, ubi ex depositione materiei morbosæ ad ventriculum melancholia nata fuit, sic ex materia atrabilaria fixata in ventriculo melancholiam hypochondriacam natam vidit KEMFU *y)*.

Ex vitiis ventriculi topicis melancholia nata fuit; huc pertinet illa melancholia, quam ex inductione & scirrhotate tunicarum ventriculi productam fuisse, vidit *Clar. WHYTTE* *z)*.

Denique dantur aliæ chronicorum deliriorum causæ,

u) Eph. N. C. dec. 2. Anno 4. Obs. 166.

v) Ibidem dec. 2. Anno 6. Obs. 92.

w) Ibidem dec. 3. Anno 5 & 6. Obs. 116.

x) Ibidem dec. 2. Anno 6. Obs. 18.

y) Vid. Differt. ejus in 3. vol. syllog. opusc. Med. Ed. BALDINGERO.

z) De Morb. nerv. p. 148 & 139.

causæ, ventriculi scilicet debilitas, ejusque nimia sensilitas; frequentissimam hanc causam declarat *Doct. WHYT*; quam in se ipso expertus est a).

Vidit *KAAUW BOERHAAVE* b) hystericeam feminam, quæ, quando cardialgia ipsi solennis accedebat, in vehemens delirium & furorem incidebat; quam primum vero dolor cessabat, mens constabat, turbata illico ad adfectum iterum ventriculum.

Hujus loci etiam videntur esse deliria illa periodica, quæ certis temporibus recurrebant, & incassum adhibitis aliis remediis, brevi tempore Cortice Peruviano tollebantur c).

Nec incongrue huc referemus illas mania & melancholia species, quæ post febres intermittentes venæsectionibus, evacuantibus sursum deorsumve tractatas sæpe remanent, primus hanc speciem memoravit Angliæ illud decus *SYDENHAM* d) illamque non nisi roborantibus & sensilitatem ventriculi sopientibus remediis tolli monuit, qua de re egregie disserit *Illustr. SWIETENIUS* e).

§. XI.

a) LL. p. 93 & 94.

b) Impet. fac. dictum Hipp. p. 288.

c) Vid. Medicus Samml. von Beobacht. L. 2. p. 372.

d) Oper. Omn. T. I. p. 260.

e) Comment. T. 3. p. 530.

§. XI.

Convulsionēs.

Nullæ dantur frequentiores Sympathicarum Convulsionum causæ, quam illæ, quæ in ventriculo variis stimulis irritato suam sedem habent; & certe si consideremus mala, quæ ex venenis adsumtis originem suam habent, reperiemus, convulsiones horrendas exinde natas minime tribui debere veneno per circulationis anfractus ad cerebrum delato, sed unice produci ex eo, quod ventriculo inclusa ejus nervos, & per hos totum systema nervosum adficient; evincunt enim experimenta in animalibus instituta, & dissectiones cadaverum eorum, qui iisdem venenis trucidati erant, nihil mali in cerebro fuisse inventum, sed ipsas veneni particulas integras nec comminutas in ventriculi plane constricti & corrugati fuisse repertas *f*).

Probatum hoc assertum utilitate emeticorum justo tempore exhibitorum; sic vidit *Clar. BOERHAAVIUS g*) octo pueros cicutam devorasse, unde angebantur, delirabant, vomituriabant, convellebantur; omnes vero qui ex propinato vitriolo vomuerunt, servati sunt.

Horrendæ convulsiones ortæ sunt a venenis mechanicis deglutitis; ab acicula deglutita non solum

f) Vid. WEPFERUS de Cicutâ aq. p. 5. & seqq.

g) Prælect. Acad. T. 6. p. 388.

lum furiosum delirium, sed & vehementes colli, brachiorum, crurum convulsiones enatas, videntur HILDANUS *h)* & WIEDENFELD *i)*. Epilepticis insultibus brevia per intervalla recurrentibus vexabatur misere puer ille, qui denarium deglutierat, teste LAZERME, *k)*.

Nec mitiores censendi sunt effectus ab irritamenti in ipso ventriculo natis: horrendos Epilepsiæ insultus a pituita infantum ventriculum & intestina obsidente observavit PECHLINUS *l)*.

Reducenda huc est convulsio maxillæ inferioris, quam Trismus vocant, quæ frequenter infantes affligit ob retentum meconium: huc pertinet quoque Trismus hic a venenis ortus, qualem ab cœnanthe observavit VACHER *m)*.

Denique & huc referri potest horrendus ille Trismus, qui febrium intermittentium paroxysmis sese adjungit; qualem ex acris bilis in ventriculo contentæ & irritantis copia observavit, descripsit & curare docuit Clar. C. MEDICUS *n)*.

Sæpe convulsionum universalium æque ac partiu.

h) Observ. Chir. Cent. 1. Obs. 34. app. p. 30.

i) Observ. Med. triga. Obs. 3.

k) De Morb. Capitis. p. 253.

l) Observ. phys. Med. Lib. 2. Obs. 29.

m) Journal de Medic. T. 18. p. 236.

n) Ep. ad ZIMMERMANNUM p. 5. seqq.

ticularium non raro sanissimis etiam infantibus lethaliū causā constituit lac maternum ex diætā, aut animi pathematibus venenatum: Ex matris diætā, quæ carnem suillam & brassicam avide ingurgitaverat, filiolum lactantem aliquot a prandio horis vehementibus convulsionibus correptam vidit WOLFF. o). Convulsiones Epilepticas infantibus iratæ matris ubera ducentibus lethales viderunt SOMMER p) & SWIETENIUS q).

Ex vehementi gaudio, quo lactans mater ob improvisum mariti adventum adficiebatur, infanti intra viginti quatuor horas lethales convulsionēs ortas vidit ARMSTRONG r).

Nec raro dirum hoc morbi genus infantes infestat, ob acidum colostrum ventriculum replens; talibus observationibus scatent Medicorum scripta: & *Illustr.* SWIETENIUS s) cadavera infantum qui convulsionibus mortui erant secans, reperit, nullum in toto corpore adesse vitium, præterquam quod ventriculus colostro acidum redolente repletus erat, quod in quibusdam instar cunei pyloro intrusum omnem ex ventriculo exitum impediēbat; & hoc fundamento felici cum eventu innumeros convulsos

o) In A. N. Cur. Vol. 7. Obs. 7.

p) Eph. N. Curios. dec. 2. Anno 2. Obs. 172.

q) Comment. T. 3. p. 403.

r) Versuch. von der Kinderkrankh. p. 41.

s) Comment. T. 4. p. 686.

fos infantes morte liberavit HARRIS t) convicius de veritate effati BAGLIVI u) omnes fere infantum convulsiones ex stomacho oriri.

Neque etiam semper non est attendendum ad ventriculi conditionem in convulsionibus, quæ in primo variolarum stadio occurrunt, quippe quæ, licet frequentius ex sola irritatione veneni variolosi oriri videantur, neque peculiarem medelam requirant, tamen ex alia quadam causa in ventriculo latitante sæpe exacerbantur: sic FÜRSTENAU v) graviores convulsiones in puero quodam variolarum eruptionem præcedentes, propinato sulphure aurato antimonii, quo insignis pituitæ copia vomitu reddebatur, mox sustulit.

Non infrequentem convulsionum etiam in adultis causam constituunt sordes ventriculo contentæ; hoc jam agnovit GALENUS w), in febribus, inquit, quosdam derepente convulsionibus prehendi vidimus, qui vero, bilioso superveniente vomitu, statim ab illis liberabantur. Confirmat hoc *Illustris* SWIETENIUS x), vomitorium, inquit, sæpe uno momento febriles convulsiones tollit, dum fluctuantem circa præcordia acrem & copiosam bilem actiones cerebri

t) De Morbis infantum p. 36.

u) Oper. p. 114, 336.

v) A. Nat. Cur. Vol. 8. Obs. 73.

w) De locis adfect. L. 3. C. 3.

x) Comm. T. 2. p. 359.

bri turbantem evacuat; Convulsiones illæ, quæ feбри biliosæ Lausanensi junctæ aliquando erant, nullam medelam, præter expulsionem materiæ biliosæ, requirebant *y)*; idem in febribus putridis observarunt *Clar. D A R L U C z)* & *B O U C H E R. a)*.

Sic febres intermittentes universali stipatas tetano non aliunde orto observavit *Clar. M E D I C U S b)*, in cadaveribus hac febre extinctorum nullum cerebri vitium repertum fuit; sed ventriculus & intestina bile viridi, nigra erant repleta.

Nec solummodo illæ convulsiones, quæ febribus junctæ sunt, ex hoc fonte derivandæ, sed & illæ, quæ sine febre adultos sæpe vexant, & per longum tempus perdurant, quæque juxta *C E L S I c)* de morbo comitiali effatum, vomitoriis tollantur, necesse est.

Ex salutari crudiatum vomitu suppresso statim epilepsiam sequi vidit *S E L I G E R d)*. Virum quemdam, cui contra cardialgiam, nauseam, lassitudinem, sudorifera dedit rudis balneator, paulo post gravissimâ epilepsia afflictum, feliciter

y) De febr. bil. Lauf. L. C. p. 113.

z) Recueil. period. T. 6. p. 64. & seqq.

a) Ibidem. T. 10.

b) Samml. von beob. Lib. 1. p. 106. & seqq.

c) De Medic. Lib. 2. C. 8.

d) Eph. N. Cur. dec. 2. Anno 1. Obs. 137.

ter tamen emeticis curatum fuisse, narrat LE-
DELIUS *e*). Emeto-cathartico tollebat *Clar.*
SAUVAGESIUS *f*) universalem tremorem subi-
to sine febre, sed cum linguæ sorditie virum
quendam corripientem.

Choream Sancti Viti Emeticis & Catharticis
sanavit RUAMPS *g*). Ab acido P. V. horren-
das totius corporis convulsiones cum vomitu pi-
tuitæ acidæ fauces erodentis & canina fame, so-
lis absorbentibus sanavit MARTEAU *h*); simili-
bus ex eadem causâ convulsionibus vexatam fe-
minam sola Magnesia liberavit WATSON *i*).

Denique Sympathicarum Convulsionum fre-
quentem causam constituit ventriculi debilitas
ejusque nimia irritabilitas: pulcre jam notavit G A-
LLENUŠ *k*), in quibusdam hominibus majorem sto-
machi imbecillitatem ac sensibilitatem adesse, illos-
que imprimis ideo capitis morbis affici; ita enim
„Epilepsia ob stomachi imbecillitatem quibusdam
„oritur.“ Spectat huc ejus observatio in juvene
Grammatico, qui simul ac inediam diutius susti-
neret,

e) Ibid. dec. 3. Anno 2. Obs. 46.

f) Nos. Meth. Vol. 1. p. 559.

g) Recueil. period. T. 8. p. 241.

h) Ibid. T. 13. p. 142.

i) Medical Observ. and inquir. Vol. 3. p. 335.

k) De Sympt. causis, Lib. 1. C. 7, T. 7. p. 60. Ed.
Chart,

neret, insultu Epileptico corripiebatur, &, dum postea ab ipso Galeno jam curatus integra valetudine frueretur, tamen brevissima convulsione affligebatur, quotiescunque ob negotia diutius a cibo abstinere cogeretur *l*).

CAPUT TERTIUM.

Continens nonnulla de diagnosi & cura affectionum harum Sympathicarum.

§. I.

Qui feliciter in Arte medica & in curandis tollendisque morbis versari velit, eorum causas cognoscat, necesse est, in promptu ergo debet habere illa signa, quibus causæ a se invicem distinguuntur; postulat igitur rerum ordo, ut ea signa adferamus, ex quibus discere possumus, capitis morbos Sympathice a ventriculo originem suam ducere; verum enim vero licet industriâ & diligentia observatorum, eorumque, qui Pathologiam & Aetiologiam fundarunt, & e tenebris, quibus circumvolatæ erant, quasi excitant, majores, quoad diagnosin morborum, fecisse videtur progressus medicina, nullum tamen

l) GALENUS de loc. affect. L. 5. C. 6. T. 7. P. 492. & seq.

men adhucdum datur genus morborum, quod difficilius & rarius sanatur, quam morbi capitis, non aliunde, quam quod eorum causæ adeo multiplices sint, & peritissimos etiam in Arte Apollineâ viros sæpe fugiant: probant hoc Apoplexiæ sæpe numero lethales, ut taceam Manias, Epilepsias, Cephalalgias & plures ejusmodi adfectiones, quæ per totam sæpe vitam miseros mortales torquent & sanari nesciæ, merito Artis salutaris dedecus constituunt.

Hiscæ ita sese habentibus, spes nobis plane excidit, fore ut nostra indagatio quid lucis in his tenebris sit adlatura; quare modo generalia quædam, antequam ad indicationes curatorias transeamus, de signis hiscæ subjungemus.

§. II.

Quid de diagnoseos horum morborum certitudine sit statuendum, exemplo de dolorosis capitis adfectionibus desumpto, illustrare lubet.

Quæ Sympathicas Cephalalgias ab Idiopathicis distinguunt, varia proferuntur signa; ea que distingui possunt in illa, quæ in ipso capite adsunt & ea, quæ in ventriculo reperiuntur.

Ex ipso capite novimus, hoc Sympathica ex ventriculo adfectione dolorosa adfici; si nulla evidens causâ, ut æstus, frigus, ictus, odor gravis, aut aliquid eorum, quæ capitis dolorem

excitare consueverunt, prius occurrerit; præterea, Cephalalgia Idiopathica id habet, quod solitaria plerumque & perpetua perstet, fixatâ simul sede, non intermittat, nec, si increseat alterius partis adfectus, augeatur, nec quovis alio sublato, tollatur: Sympathica vero sæpe recedit, receditque, alterius adfectus incremento increcit, quo remittente, vel sublato, mitescit, vel tollitur: pro satis certo signo diagnostico habet FORESTUS, quod ex qualicunque Stomachi vitio ortus dolor capitis vergere solet in capitis partem anteriorem, & potissimum quidem versus tempora. Verum hæc signa, quæ ex doloris fixa sede, vehementia & diuturnitate mali depromuntur, ut inde de idiopathica Cephalalgiarum origine concludatur, admodum incerta sunt, cum constet, Sympathicas summâ cum vehementia per plures annos perstare posse: docet hoc casus quem refert BAGLIVUS *m)* de femina, quæ gravissimo per plures annos capitis dolore vexata erat, quæ vero ex præscripto vomitorio potentissime vomuit, unde statim sanabatur.

Et quod ad illa signa attinet, quæ in ventriculo occurrunt, ut appetitus morbosus, nausea, vomitum, cardialgia & alia, hæc quidem demonstrant ventriculum adfectum esse, sed, quoniam eadem symptomata oriri possunt ab affectione capitis

m) Operum p. 360.

pitis morbosa, patet quid de eorum certitudine judicandum sit, hinc est, quod præcipue ad causas prægressas attendendum sit, nec non ad doctrinam de juvantibus & nocentibus.

§. III.

Verum & aliam Sympathicarum capitis affectionum causam ventriculo tribuendam esse patuit; scilicet, hujus organi præternaturalem sensilitatem & irritabilitatem, qua lenissimum stimulum tam acriter sentit, ut mox in spasmos cieatur, & enormes in toto corpore turbas excitet. Capitis dolores ex hac causa oriri, cognoscimus ex eo, quod frequenter ipsi ægri sentiant spasmos in abdominis regione incipientes sensim per pectus & collum ad caput propagari, ubi nunc sensum tantum vibrationis & oscillationis integumentorum musculorum capitis & faciei producant, nunc intolerabiles dolores excitant, qui modo synciput, modo frontem, in his dimidiatum, in aliis universum caput occupant, aliquando in exiguo loco, qui transverso pollice tegi potest, cum frigoris sensu jugiter defixi, enormibus bilis æruginosæ vomitibus haud raro juncti. Egregie de hac causa, ejusque signis SYDENHAM, BRENDLIUS, & WHYT.

Cæterum noscitur hæc causa plerumque ex teneritudine & sensilitate totius corporis, ex vi-

tæ genere, quod hanc causam inducit, & ex
abientibus signis aliarum causarum.

§. IV.

Ex indagatione adfectionum sympathicarum
capitis ex ventriculo oriundarum satis jam patuit,
non unam eandemque semper esse earum caus-
sam, sed commode referri posse ad sordes ven-
triculo contentas, & ad ventriculi sensilitatem ni-
miam & debilitatem; sequitur hinc, binas etiam
indicationes curatorias generales formari posse,
quarum una consistit in evacuandis sordibus, al-
tera in tollendâ sensilitate nimia & debilitate ven-
triculi

Optime igitur procedemus, si ad harum indi-
cationum normam probaverimus primo, quate-
nus procedat primæ indicationis utilitas in capi-
tis adfectionibus sympathicis, dein quomodo al-
tera indicatio conducere queat ad sanitatem re-
stituendam.

§. V.

Primæ indicationi satisfaciunt Remedia Evacu-
antia, quo referimus Emetica & Purgantia: in-
primis huc in censum vocari debent Emetica,
quorum actio præcipua in ventriculum est.

Insignem horum efficaciam in dolorosis capi-
tis adfectionibus satis probant observationes, qua-
les nonnullas jam in præcedenti capite attulimus;
pertinet huc historia, quam narrat P O T E R I U S n)
de

n) Observ. Cent. 2. Obs. 74.

de viro cephalæa vexato adeo atroci, ut in paroxysmis amentiam, cæcitatem, tandemque sopores produceret, a qua tamen liberabatur, postquam noxii humores e præcordiis evacuati erant, & digestionis organa vigorem recuperaverant: & CAROLUS PISO o) exemplum adfert nobilis virginis subitâ hemicrania cum capitis in postica convulsione, tortura oris, maxillarum adstrictione, succedentibus manuum & brachiorum torpore correptæ, quæ ex haustu hydrelæi magna copia humoris biliosi vomitu rejecta, brevi sanabatur.

Merito hinc BALLONIUS p) medicos monet, ne in diuturnis capitis doloribus nimis secure venas frontis aut occipitis aperiant, nec audacter arterias temporum referent, cum, quod sæpe caput doleat, potius per effumationem quandam, quam sanguinis copiam fiat, quæ potius purgationem, quam venæ sectionem postulat.

Quanta ex perversa illa methodo quibuscunque capitis doloribus venæ sectionibus, nullo plane respectu ad causam habito, medendi, tunc imprimis, ubi ex sordibus ventriculi proveniunt, oriantur mala, tristibus exemplis comprobatum vidit *Illustr.* TISSOTUS q): & certe, si consideramus venæ sectiones intendere mobilitatem & sensilitatem nervorum, acris colluviei in sanguinis

X 4

massam

o) De morb. ex coll. ferof. oriund. Obs. 13.

p) Oper. T. I. p. 87.

q) LL. T. I. p. 108 & 109.

massam resorptionem promovere, laxitatem solidis inducere, ideoque noxiæ materiei excretionem retardare, ejusque vim acuere, satis patet, quantum nocere debeant, ubi neque plethora, neque diathesis inflammatoria adsit.

Nec minus nocent opiata, quæ sæpe imprudentius in Cephalalgis exhibentur; licet enim hæc prius doloris vehementiam sedent, breviter post intensius redit, incurabilior semper evadens, unde TRALLESII moniti semper memores esse oportet *r*), ne in obstinatis Cephalalgis nimis liberales simus in propinandis opiatibus, cum experientia doceat, quæcunque etiam causa Cephalalgiam foveat, semper hanc mitius adfligere, si ventriculo bene sit, intendi, si is male habeat; opium enim nisi summa cum prudentia adhibeatur, motum peristalticum ventriculi & intestinorum minuit, excretionem alvinam retardat, sanguinem commover, & ad caput determinat: triste imprudentis opii exhibitionis exemplum est in historia medica *s*): ægro febre laboranti, & gravi Cephalalgia vexato medicaster opium propinaverat, statim cessabant dolores, redibat somnus, quem excipiebat ferox delirium & mors horrenda.

Recte igitur hic concludit *Doct.* RAHNIUS, unicam hic spem esse a remediis, quæ sordes acres solvunt, diluunt, mitigant, evacuant, digestionem corrigunt, novas cruditates præcavent.

§. VI.

r) De Opio S. 3. p. 233.

s) Vid. Eph. N. Cur. dec. 3. Anno 5, & 6. Obs. 54.

§. VI.

Quanta sit oculorum cum ventriculo sympathia, quoties ex sordibus ventriculi oculorum morbi producantur, jam supra patuit; sequitur hinc quam egregie in quocumque ex hoc fonte oculorum adfectu conducant hæc Remedia Evacuantia, quod jam testatus fuit HIPPOCRATES *t*) dum lippientibus alvi profluvium prodesse, annotavit.

Referenda est huc observatio *Doct. M. STOLLII* *u*) ophthalmiæ, in qua oculi constanter rubebant, dolebant vero statâ periodo intensius circa vesperam; in hac ne hilum profuerunt hirudines pone aures, cataplasmata discutientia, sed unice auscultabat emeticis, ita, ut revertens dolorifica sensatio & lacrymatio neque collyriis, neque alvi ductionibus profligari potuerit, sed repetita per emeticum biliosæ materie educatione, integre sanata fuerit.

In Amaurosi quantum sæpe prosint emetica & purgantia, satis docet experientia, ut jam §. 2. cap. præced. probavimus: confirmat horum usum historia juvenis, qui postridie, ex quo de sublimi arbore in humum ceciderat, cæcus reddebatur, qui tamen, repetitis emetici dosibus, visum sensim recuperavit *v*).

X 5

§. VII.

t) Sect. 4. aph. 17.*u*) Rat. Med. Part. 2. p. 68.*v*) Act. Acad. Suec. T. I. p. 81.

§. VII.

Consensuales sæpe esse narium adfectiones, supra probavimus, & ex iis patuit, quanto cum successu Evacuantia sursum deorsumve in his sæpe exhibeantur. Comprobat hoc historia juvenis, qui frequentibus & copiosis narium hæmorrhagiis vexatus, biliosæ & pituitosæ materie vomitu ab illis liberabatur *w*).

Egregius horum Evacuantium usus in catarrhis & coryzis quotidianâ experientiâ probatur, quippe quæ citius ad coctionem perducantur, si fordes ex ventriculo evacuantur, quare ipsa natura sæpissime ægros vomitus & vel diarrhææ biliosæ ope liberat *x*); constat etenim, raro adesse catarrhos, quin simul signa fordium ventriculo contentarum adsint, vel ad finem accedant, sive quod similis stasis muci in glandulis ventriculi adsit, sive quod per frequentem tussim major bilis copia exprimatur, sive quod ob suppressam perspirationem, quæ frequentissima catarrhorum causa est, major humorum copia ad primas vias confluat. — Ex his facile elucescit, quantum noxæ absque discrimine in catarrhis exhibita sudorifera, afferre debeant, quæ, licet incipientem catarrhum absque febre & inflammatione sanare queant; tamen, cum fere semper febricula adsit, sæpissime
major

w) Eph. N. Cur. Cent. 6. Obs. 17.

x) Vid. BAKER de Catarrho & Dysent. London. 1764. p. 11.

major vel minor inflammatio in pulmonibus, faucibus, membranâ narium juncta sit, & sæpissime etiam ventriculus fordibus repletus sit, maxime nocere possunt, febrim incitando, inflammationes producendo & augendo, fordes generando, intercludendo, corrumpendo, ad sanguinem pel-
lendo, æstus, inquietudinem aliaque symptoma-
ta excitando vel augendo, ita ut sequatur pleu-
ritis vel peripneumonia facile lethalis: abest ta-
men, ut concluderemus, diaphoretica nunquam
cum successu in febribus catarrhalibus adhiberi,
vel ut crederemus, omnes omnino febres catar-
rhales biliosæ semper indolis esse, evacuantibus
tractandas; observationibus enim satis probatum
est, eas aliquando mere inflammatorias esse, eas-
que antiphlogisticis, repetitisque interdum venæ-
sectionibus, esse tractandas & in iis pessime ce-
dere evacuantium usum *y*).

Nec infrequentes sunt casus, in quibus com-
plicatus status adest, ubi tunc prudenter cura an-
tiphlogistica & evacuans jungenda est; *z*) ut ta-
ceam de iis, quas HUXHAMUS, *a*) ELLER-
RUS *b*) alique observarunt, in quibus putrida
sanguinis diathesis aderat, quæque eadem, ac re-
liquæ febres putridæ, auxilia postulabant.

Denique non ignoramus, frequenter illas fe-
bres

y) Vid. TISSOT avis au peuple &c. §. 128.

z) BAKER LL. p. 10. & seqq.

a) Oper. T. I. p. 315. & seqq.

b) De cogn. & cur. morbis p. 112.

bres catarrhales speciem febris lentæ nervosæ induere, in quibus non solum mites primarum viarum per emesin & catharsin evacuationes, sed & nervina, cardiaca, diaphoretica, ut & cortex peruvianus egregii usus sunt, ut debilitati succurratur, & sudor ægrum plerumque sublevans promoveatur *c*).

Hæc de cura catarrhorum dicta sufficiant, de quibus latius & simul egregie memorati auctores egerunt.

§. VIII.

Ordo jam requireret, ut ageremus de implenda hac indicatione in aliis adhuc externis capitis affectionibus, verum cum capite præcedenti factis ex allatis observationibus patuit, quantum in his sæpe sit utilitatis, ne dicta repetamus, pauca adhuc addemus, de utilitate hujus indicationis in nonnullis capitis morbis internis ex ejus ventriculo sympathiâ oriundis.

§. IX.

Missis etiam ob hanc rationem, quæ de horum remediorum usu in vertigine dici possent, nonnulla, quæ ad adfectus soporosos spectant, annotabimus.

HIPPOCRATES *d*) jam suasit in morbo attonito,

d) De Morb. L. 3. c. 3.

tonito, enemata, quæ bilem vehementer ducunt, purgantia & vomitoria: *SYDENHAM* *e)* solebat post adhibitam venæsectionem Emetica & Purgantia propinare; & *BAGLIVUS* *f)* multos ab apoplexiæ recidivis præmunivit singulis mensibus propinando vomitorium: neque ullus datur Medicus, qui improbat Emeticorum vel Catharticorum in nonnullis Apoplexiæ speciebus usum, sed tamen pauciores sunt, qui eorum indicationem ex fordibus ventriculi & intestinorum derivant, sed omnes fere respiciunt ad cerebri idiopathicam a serosa vel pituitosa colluvie adfectionem. Hujus loci minime est de usu vomitoriorum & purgantium in Apoplexiis idiopathicis differere, deque certitudine, vel incertitudine indicantium & contraindicantium agere: sed unice notare velim, quod, ubi signa certa contentæ in primis viis saburræ adsunt, æque ac si venena ventriculo contineantur, semper tunc & egregie convenient Emetica; neque hoc tantummodo locum habet, si absunt congestionis sanguineæ ad caput signa, sed &, ubi facies rubet, turget, extrema calent, totusque corporis habitus viget, dum ipsum illum turgorem, & calorem ex ista colluvie produci & foveri constet; quum tamen in hisce semper attendendum est, has congestiones, plethoram illam efficacissime tollendas, minuendas

e) Oper. T. I. p. 191.

f) Oper. T. I. p. 507.

nuendas esse, & citissime quidem ante & juxta primarum viarum evacuationem, ne vel sponte, vel per auctam vasorum agitationem & congestiones, ex sympathico idiopathicus reddatur morbus; patet egregie hic præmitti & præmittendas esse venæsectiones, aliaque revelentia.

Est aliud quid, quod usum emeticorum in his adfectibus dubium sæpe reddit; veluti enim caput a ventriculo adfecto in consensum rapitur, sic & a capite vicissim ventriculus sympathice patitur, ita ut nausea illa, vomitus, cæteraque symptomata adfecti ventriculi non certo emeticorum usum in his morbis indicent, cum eadem symptomata apoplexiæ idiopathicæ comites esse possunt, uti satis luculenter demonstravit *Illustris TISSOTUS g)*: refugendum igitur ad alia signa, ut morbi natura idiopathica vel sympathica innotescat; spectat huc doctrina de juvantibus & nocentibus, quippe maxime attendendum venit, num mali levamen vel ejus exasperationem experiantur ægri ex illis vomitibus vel propinatis evacuantibus.

Nec omittenda indagatio causarum occasionalium, quæ Apoplexiam producere possunt, pru-

g) In Ep. ad Ill. HALLERUM de var. apopl. &c. in Ep. Med. pract. p. 159. 160. quæ Epistola, etiam exstat in vol. 2. Thes. Diff. æstumatissimi Præceptoris E. SANDI-ORT

prudenter autem etiam hic procedendum, ne in diagnosi fallamur; quippe quæ utrique speciei producendæ pares sunt; sic enim in plethoricis ex levissimis causis plethoram commotam vasorum cerebri rupturam, apoplexias produxisse constat, ita ut fortior nixus, conatus in exoneranda alvo major, sternutatio fortior, nixus parturientium, aliaque non raro sanissimos homines lethali apoplexia exstinxerint; attamen in iisdem hominibus diathesis ad bilis exsuperantiam adest, facillime in his ex animi perturbatione, impedita perspiratione, diætæ erroribus colliguntur in primis viis sordes, stases in visceribus abdominalibus excitantur, quæ sensim sensimque apoplexias stomachicas producere possunt: patet hoc in memorabili historia, quam refert NICOLAUS de sene quodam, alias vegeto, cholero, qui in publicis constitutus negotiis plenaria corripiebatur sideratione; misso sanguine, data fuit largior tartari Emetici dosis, unde insignem pituitate crassæ, & porraceæ bilis copiam evomuit, atque hinc sensim sensimque sui compos factus, post unum alterumve diem suam recuperavit sanitatem; redeuntibus verò post aliquot menses similis mali prodromis, una cum exundantis in primis viis saburræ indiciis, inprimis Emetico restitutus est.

§. X.

In Paralyfi sæpissime hanc medendi rationem
con-

convenire, patet satis ex allatis exemplis, & ex spontaneis evacuationibus, quæ salutari eventu illas plane sustulerunt.

Quod ad utilitatem hujus indicationis in deliriis attinet, breviter de summo eorum gradu, phrenitide scilicet, sequentia annotamus.

Licet atrocis hujus morbi causa sic dicta proxima plurimis Medicis consistere in inflammatione cerebri credita fuerit, fallor tamen, ni ex sequentibus pateat, hanc non semper phrenitidos causam esse, sed sæpius ex ventriculo sympathice suam originem ducere, & hinc egregie hoc in casu illa Evacuante conducere posse; etenim, si consideremus causas occasionales, quæ phrenitidem sæpe provocant, patet, eas non ita in cerebrum, quam quidem in præcordia agere, quales sunt animi adfectus, protractæ vigiliæ, excretiones suppressæ, febres biliosæ perverse curatæ: — si animum advertimus ad symptomata, quæ hunc morbum præcedere vel concomitari solent, patet illa ex variis hypochondriorum vitiis oriri; animi illa abjectio, incuria, artuum tremores, & linguæ; pavores, dolores varii, subitæ illæ caloris in frigus, sudoris in siccitatem, ruboris in pallorem, mutationes, aliaque phrenitidem præcedentia totidem sunt Symptomata, quæ Hypochondriacis & hystericeis accidunt, non ob cerebri vitium; sed ex spasmodicis abdominalibus: dolores illi, tumores, æstus,

æstus, pulsationes, introversiones præcordiorum, vomitus illi biliosi, æruginosi, nigri, cardialgiæ, singultus, urina alba aquosa, alvi excrementa liquida, viridia, spumosa, ramentosa, rubicunda, fætida, cum tenesmo impetuque elisa nihil aliud indicant, quam quod viscera abdominalia vel acri materie contenta vel graviore obstructione vel inflammatione spastice sint adfecta.

Comprobat hoc curandi methodus; equidem felicissime sæpe mature exhibitis emeticis, clysmatibus, fomentis, cucurbitis, vesicatoriis præcordiis applicatis tolluntur, & per ipsam naturam diarrhæa biliosa spontanea sanantur; totidem auxiliis, quæ sua utilitate pro maxima parte carerent, si cerebrum idiopathice, & quidem per inflammationem laboraret.

Evincit hoc dissectio cadaverum hominum, qui phrenitide extincti erant, in quibus nullum vitium in cerebro repertum fuit, sed manifestæ causæ in ventriculo, ut ex BONETO *h)* MORGAGNO *i)* WEPFERO *k)* MALOUIN. *l)* & aliis probari potest.

Præterea, si rite examinemus historias ægrorum, in quibus cerebrum post mortem inflammatum

h) Sepulcr. Anat. Lib. 1. sect. 7. Obs. 13, 14, 16.

i) De sed. & Causs. Morb. Ep. 7. §. 2, 3, 4, 6, 8.

k) Exercit. de Apopl. p. 545.

l) Memoire del'Acad. Roy. des sciences A. 1753.

matum repertum est, sæpe ne minimam delirii, saltem phrenitici mentionem factam reperiemus, ut patet ex descriptione illius morbi, quem „*Sphalecismum Cerebri*“ denominavit HIPPOCRATES *m*) quæ videtur fuisse vera Cerebri inflammatio, in qua inter ejus morbi symptomata nihil de delirio annotatum videmus. — Per totum fere tempus, quo *Clar. HOME* cerebri inflammatione laborabat, mentis compos erat, ita ut ad omnia symptomata, quæ accurate adeo descripsit, ipse attendere potuerit, ex quibus satis patet, inflammationem Cerebri & Phrenitidem non semper sibi esse socias: licet minime inficias eamus, quod interdum Cerebri inflammatio Phrenitidem producere queat, ut post metastases inflammationum, puris, insolationem, injurias violentiores capiti illatas, quod cadaverum sectiones satis comprobant: attamen ex prægressis illis capitis vulneribus & contusionibus non semper videtur concludendum, idiopathicas esse phrenitides, quæ sequuntur, cum constat, quam facile abdominalia viscera perturbentur, si caput violentia adficiatur; ex hac causa iis, quibus caput vulneratur, oriuntur vomitus biliosi, cardialgiæ, nec non icteri, hepatis abscessus, aliaque mala.

Videntur hoc confirmare observationes, quas *Clar. ANDOUILLÉ n)* refert, de ægris, qui
post

m) De Morbis Lib. 2 & 3.

n) Memoire del'Acad, Royale de Chir, T. 3, p. 510.

post contusiones & fracturas cranii, stupore, deliriis, convulsionibus non liberabantur, licet incisiones, elevationes depressi cranii, cæteraque, quæ externa adfectio requirebat, minime negligerentur, usque dum Emetico vel purgante copiosæ biliosæ sordes evacuatae erant. Et hinc non semper nec unice videtur utilitas horum medicaminum derivanda ex eo, quod quiescentem in cerebro sanguinem solvant & mobilem reddant, quod certe aliquando locum habere, nemo facile negabit, sed observationibus constat in ægrorum, qui sub iisdem plane conditionibus stupidi, lethargici, deliri, convulsi mortui sunt, remediis illis destituti, capite dissecto nullum staseos vel extravasati sanguinis apparuisse indicium.

Denique idem quod de Phrenitide ex capitis illis vulneribus, contusionibus diximus, valet etiam de illis, quæ insolationem sequuntur: Nemo negabit, satis enim cadaverum sectione comprobatum est, ex hac facillime cerebri inflammationem oriri, unde phrenitis, sopores, tamen semper dubium remanet, num forte sympathicæ originis sit illa phrenitis, illi sopores: ipse HIPPOCRATES o) jam annotavit „insolationem bilem movere, & choleram excitare“. Experientia quotidiana docet, diuturnam in sole vel loco calido moram vomitus ciere, fortasse non aliunde, quam quod ex

Y 2

rare-

o) Epidem. Lib. 7. §. 40.

rarefactione sanguinis prius caput affici incipiat, unde per consensum nervorum vomitus excitatur.

Hæc de diri hujus morbi causa & huic superstruenda curandi methodo ad nostrum scopum sufficiant: plura egregie de hac re disserit *Doct. RAHNIUS*.

§. XI.

Denique quod ad convulsiones: notamus, horum remediorum usum jam laudasse veteres; sic HIPPOCRATES p) notavit repentinas convulsiones interdum alvi fluxu tolli; & CELSUS scripsit, comitali morbo oppressis vomitum necessarium esse; & certe, licet nonnulli nimis præcociter fere omnes Epilepsias & convulsiones Sympathicæ originis esse statuunt easque Emeticis & Purgantibus adgrediantur ex eo, quod signa læsæ digestionis adsunt, non ita attendentes, quod per ipsam morbi idiopathici diuturnitatem, convulsionum frequentiam, secretiones & excretiones in toto corpore, & præsertim in organis digestionis labefaciuntur & turbentur, tamen ex allatis supra exemplis satis patet, quam frequens sit earum ex sordibus primarum viarum variis origo, & quam egregie hisce ex causis, convulsivæ illæ adfectiones tollantur, ita ut facile hisce acquiescere possimus.

§. XII.

p) Coac. Numero 358.

§. XII.

Transeamus jam ad probandam utilitatem alterius indicationis in capitis illis morbis, qui sympathice a ventriculo adfecto oriuntur, quæ jubet sensilitatem nimiam & debilitatem ventriculi tollere: sufficiet, si ad unum alterumve adfectum breviter nonnulla annotaverimus.

Dolores capitis ab hac causa etiam sæpius oriri, exemplis probavimus & experientiâ SYDENHAMI, BRENDELII, WHYTII satis constat; Quantum in his nocerent laudata Evacuantia, patet, si consideremus, hæc medicamina sensilitatem augere, tonum ventriculi destruere, & sic mali fomitem intendere.

E contrario summæ hic utilitatis erunt, quæcunque sensilitatem sopiendo, spasmos sedando, debilitatemque tollendo pollent. Hujus igitur loci erunt, quæ Antispasmodica & Anodyna dicuntur, eaque tam interne, quam externe adhibita: sæpissime sic per aliquot Laudani guttas, vel pauca Castorei grana atrocissimi capitis dolores tolluntur.

Ab unico cerato ventriculo imposito contumacem cephalalgiam hystericam fugatam vidit CARDANUS q).

Sed & imprimis hic conveniunt illa remedia, quæ roborantium nomine insigniri solent; quanta

Y 3

fit

q) Vid. SCHENKII Observ. Med. p. 53.

fit horum virtus, patet ex casu illo, quem ex
TISSOTO *Cap. 2. §. 1.* attulimus.

Inter hæc Remedia in primis recensendus est
Cortex Peruvianus, qui in cephalalgiiis illis peri-
odicis cum vel sine febre vario typo recurrentibus
tollendis, mirum quantum pollet; egregie de
hisce egit *Clar. Cas. MEDICUS r)*; quæ licet
aliquando unice a primarum viarum fordibus ori-
antur, hisque excussis tollantur, tamen frequen-
tius, absque ullis fordium indiciis deprehendun-
tur, & si evacuantibus tractentur, exacerbantur,
non nisi debito corticis hujus usui cedentes,
facile autem redeunt ex quacunque causa, quæ
digestionis organorum tonum minuunt. Con-
ferri hac de re merentur MORTONUS s) &
Clar. DE HAEN t).

§. XIII.

Adversus oculorum vitia summo etiam cum
successu hanc nostram indicationem implebimus,
hinc tanta cum laude adversus ophthalmias chro-
nicas celebratus est cortex peruvianus, ab ea sci-
licet virtute, qua ventriculi & intestinorum to-
num auget, viscidas & glutinosas cruditates præ-
vertit, obstructions resolvit, secretiones & ex-
cretiones promovet u). Eun-

r) De Morb. period. T. 1. p. 16 & 17.

s) Oper. Med. T. 2. p. 147.

t) De febrium divis. p. 134.

u) FOTHERGILL in Medicinal Observ. and in-
quir. vol. 1. p. 303.

Eundem hunc corticem in iis ophthalmiis, quæ Hypochondriacos & Hystericas aliquando vexant, laudavit *Celeb. HOFFMANNUS v*).

In Periodicis ophthalmiis tollendis, omnibus Medicamentis palmam præripit: talem ophthalmiam periodicam simulque vehementer dolorificam & Epilepticos insultus proxime minitantem cortice peruviano sublata vidit *TORTI w*).

Egregie hæc indicatio etiam conducere potest in amaurosi, quæ ex debilitate ventriculi oritur, sic enim Amaurosis illa, quam §. 2. Cap. 2. ex *Ill. HALLERO* retulimus, roborantibus, stomachicis, præcipue cortice Peruviano Limaturæ martis juncto, sanata fuit *x*).

Molestas illas epiphoras, quæ feбри biliosæ Lausanenſi superveniebant, ut pote ex debilitate & sensilitate ventriculi nimia oriundas, solis stomachicis sanavit *Illustr. TISSOTUS y*).

Spectat denique & huc historia, quam *Clar. GODART* descripsit, scilicet feminæ hystericæ, circa tempus paroxysmorum epilepticorum, quibus obnoxia erat, & qui manifeste consensualem originem habebant, omnia objecta monstrosæ magnitudinis apparebant, quæ sanabatur Martialibus & Castoreo.

Y 4

§. XIV.

v) Oper. T. 2. p. 166.

w) Therap. spec. p. 426.

x) Oper. Min. T. 3. p. 379.

y) L. L. p. 82.

§. XIV.

Hanc indicationem in narium adfectionibus summâ cum utilitate sæpe impleri posse, docent casus illi odoratus depravati in Hypochondriacis & Epilepticis, quippe qui satis spasmodicam ejus naturam declarant, ut egregie monet *Illustr. MORGAGNUS z)*.

Referendæ huc etiam sternutationes illæ periodicæ, quæ optime his Remediis debellantur, ut luculenter patet ex historia ancillæ illius, quam supra ex BERGIO attulimus: eodem modo tolluntur illæ sternutationes, quæ febrium intermittentium paroxysmos comitantur, de quibus egit *Clar. MEDICUS a)*.

Prudentiores autem esse oportet in propinandis hisce remediis, præcipue opiatís, in narium hæmorrhagiis, in his fere semper inutilia esse opiata, probavit *Doct. TRALLESIUS b)*, nocent enim semper augendo sanguinis orgasmum & retardando alvi excretiones; licet conducant, quando ex sola hysterica sensilitate spasmi oriuntur, vel hi ob materiam irritantem in tenerioribus vehementiores fiunt.

Hanc etiam indicationem optime implebimus in catarrhis illis spuriiis, qui in hypochondriacis frequenter occurrunt, qui videntur oriri a spasmo

z) De sedib. & causis Morb. Ep. 14. §. 28.

a) L. L. §. 66.

b) De Opio S. 2. p. 15. seqq.

mo quodam, glandulas narium mucosas adfici-
ente, contra quos frustra adhibentur Ptarmica,
quum non nisi Antispasmodicis tolli possunt; ve-
luti omnia mala spasmodica, hi etiam decursum
periodicum aliquando observant, in quibus tol-
lendis cortex peruvianus omnibus antecellit: ta-
les catarrhos quotidie matutino tempore acce-
dentes & usque ad meridiem perdurantes in viro
quodam observavit, & cortice purgantibus ad-
mixto, sustulit *Clar. VAN DER MONDE c*).

§. XV.

Summæ etiam utilitatis censenda est hæc indi-
catio, in aliis externis capitis adfectionibus; sic
egregie aliquando hanc implevisse satisfaciet in
nonnullis odontalgiis, quæ, uti supra jam patuit,
licet frequentius ex ventriculi sordibus oriantur,
tamen etiam aliquando ex hujus organi sensilita-
te nimia & debilitate producuntur; in hac specie
si evacuantia propinarentur, dolores admodum
exacerbarentur, sed unice hic conveniunt anti-
spasmodica & roborantia.

Memorabilis ab *Illustr. TISSOT d*) allata
historia egregie hanc rem illustrat; erat scilicet
Matrona, quæ singulis noctibus, & sæpe etiam
diebus per sedecim mensium spatium acerbissimâ
odontalgia adficiebatur; exacerbabatur maxime

Y 5

hic

c) Recueil period, T. 6. p. 197.

d) LL. p. 87.

hic dolor ex usu venæsectionum, purgantium, balneorum, aquarum mineralium, vesicatoriorum, & omnis generis refrigerantium: propinavit T I S S O T U S ter de die infusa aromatica & tonica stomachica, eo cum successu, ut mox remiserint dolores, &, elapso nondum mense, plane cessaverint: in aliis solius vini ufui cessisse vidit.

Sed & his odontalgiiis non raro solemne est, ut periodos observent, quod & idem Auctor e) sæpius observavit, & contra quas egregie corticem peruvianum conduxisse, vidit.

Illustris T O R T I f) odontalgiam statâ quotidie horâ recurrentem, contra repetitas venæsectiones, purgationes & revulsiones rebellem, solo cortice sanavit.

§. XVI.

Nonnulla adhuc subjungere debemus de implenda hac indicatione in capitis adfectionibus internis; cum autem satis constat, quoties hi morbi oriantur ex ventriculo justo sensiliori & debiliori, necesse non est, ut in singulis horum remediorum utilitatem exemplis probemus: sequentia igitur annotasse sufficiat.

Cum veritati consentaneum videtur H I P P O C R A T I S g) effatum, sopores interdum ali-

quid

e) Avis au peuple &c. §. 142.

f) LL. p. 438.

g) Coac. num. 186.

quid convulsivi habere, & tunc tolli antispasmodicis, etiam iis, quæ alias somnum producant; quippe eos a sensilitate nimia, & debilitate ventriculi, ut & aliorum viscerum abdominalium oriri posse, satis probant Apoplexiæ illæ, quæ Hypochondriacis & Hystericis non infrequentes sunt, quæ aliquando videntur derivandæ a constrictionibus spasmodicis vasorum cerebri, quibus augeretur sanguinis ad caput determinatio, & extravasatio excitaretur; sed cum cadaverum dissectiones ostendunt, sæpe in iis nullum cerebri vitium adfuisse, videntur hæc etiam consensualis originis esse posse, nec tollendæ, nisi antihystericis & roborantibus *h*).

Hic & ad opiata refugere licet *i*): sic RIVERIUS *k*) in virgine, quæ quotidie fere paroxysmis hystericis vexabatur, sopore semper stipatis, soporem una cum cæteris symptomatibus, laudano ante paroxysmum propinato, sustulit. Et *Illustr. TISSOTUS l*) se summo cum successu opium adhibuisse refert, quotiescunque in debilibus spasmodicus somnus variorum eruptionem præcedebat, eamque impediebat.

§. XVII.

h) TISSOT in Ep. de apopl. &c. p. 169 & 170.

i) Conf. WINTERSON dissert. de Opii vi refrigerante Groningæ Anno 1775. edita.

k) Observ. cent. 2. obs. 26.

l) Ep. laud. p. 115.

§. XVII.

Quid utilitatis etiam hæc habeat indicatio in tollendis deliriis, quippe quæ sæpius ex debilitato & sensili nimis ventriculo originem suam trahant, satis probant observationes supra allatæ; confirmant hoc illæ deliriorum species, quæ exhaustos febribus intermittentibus, per Evacuantia nimis propinata tractatis, adfligere solent.

Denique & idem tenendum est de convulsionibus ex hoc fonte oriundis, quales sæpe in Hystericis observare licet; quo & referendæ sunt periodicæ illæ convulsiones, quæ febres intermittentes præcedunt, vel concomitantur, & soli cortici Peruviano cedunt.

CAPUT QUARTUM.

De Caussis Sympathiæ Ventriculæ inter & Caput.

§. I.

Si sæpius in Arte Medica confitendum sit, effecta nobis quidem cognita esse, sed circa causas earumque cum effectis nexum in tenebris nos versari, id certe ratione Sympathiæ inficias ire minime possumus; mirum hinc non est, quod in varias opiniones abierint Auctores, ut causam & modum

modum Sympathiæ explicarent; mirum hinc quoque minime, quod mihi imbecillitatis satis conscio, sæpe animus defecerit, quid hac de re in medium proferrem; sufficiet, spero, si breviter aliorum opinionibus refutatis, quid de causis Sympathiæ opiner, annotavero.

§. II.

Celebres in Re Medica Auctores Sympathiam diversarum partium inter se, derivarunt ex communicatione telæ cellulosæ per totum corpus: & certe, si consideremus universitatem hujus membranæ, quæ per totum corpus dispersa est, exceptis forsan nonnullis partibus, videtur aliquid huic opinioni probabile inesse. Quippe quæ omnibus solidis culcitam sternit, omnes investit & inter se conjungit; ipsas fibras & fasciculos musculorum, tendinum, ligamentorum, nec minus vasa ac nervos majores æque ac minutissimos eorum ramulos tegit & nectit. Omnes variarum partium membranas tegit, & inter has decurrit; ipsas adipis moleculas jungit, & cutis substantiæ sese conjungit.

Ast vero ipsa hæc tela cellulosa, in statu naturali, parva aut nulla sensilitate gaudet; ideoque omnibus Sympatheticis adfectionibus obnoxia esse omnino nequit.

Quod ad illud argumentum spectat, quod ejus cellulæ ubivis libere inter se communicant, atque

que idcirco aër, aqua, materies purulenta, alii-
ve humores, earum ope, frequenter ab una cor-
poris parte ad aliam deferuntur; cum *Doct.*
WHYTT respondemus, hoc nihil aliud esse,
quam quod in spongiis, frustulis sacchari, aliis-
que corporibus porosis locum habet, & igitur
ad Sympathiam referri nequit.

§. III.

Alii iterum putant, quod Sympathia deri-
vanda sit ex structura vasculorum sanguifero-
rum: scilicet ad hanc sententiam vindicandam
adferunt, quod simplicissimæ telæ Cellulosæ par-
tes eodem modo, ac cæteræ nostri corporis par-
tes sint vasculosæ, ne compactissimâ ossis sub-
stantiâ excepta; addunt vasculosum etiam esse
callum, qui diffractum os conglutinat: — con-
cretiones morbosas pulmonum cum partibus ad-
jacentibus in omni ambitu vasculosas esse; quin
imo & cicatricem in cute & quidem in intima
ejus substantia ex vasculis conflari.

Verum enim vero, licet non negemus, per-
fectam inter sanguinem & partes solidas vivas
obtinere harmoniam, ubi in statu sano sunt;
omnesque morbos, qui in solida agunt, æque
agere in fluida & vice versâ; levissimas inju-
rias hanc harmoniam brevi destruere; atque id
circo, si sanguis non mutaretur, una cum par-
tibus solidis, illum materiæ heterogenæ adin-
star, hisce pro stimulo fore; hinc quidem se-
quitur,

quitur, sanguinem esse materiam vivam, non vero quod sensationem communicet. Ergo non plura Sympathiæ documenta exhibet systema vasorum sanguiferorum, quam tela cellulosa, eo tantum excepto, quod nervis, qui illa perreptant, debetur, qui æque minutissima vascula ac majora vasa concomitari videntur.

§. IV.

Alii Sympathiam explicare conati fuerunt ex simili partium structura & æquali munere, cui destinatae sunt.

Ex hac opinione sequeretur, quod si cerebrum, aut nervus quidam læderetur, omnes omnino nervi in consensum traherentur.

Si ex duobus musculis uno eodemque munere fungendo destinatis, unus lacefferetur, vel alio modo afficeretur, alter quoque simili modo pari deberet.

Quum vero hæc omni experientia contrariantur, nos non amplius morari debent.

§. V.

Denique huc in censum venire debet *Clariss. WHYTTH* Opinio, quippe qui omnem omnino consensum a nervis dependere statuit; quam opinionem egregie refellit *Doct. J. P. MICHELL M*), hinc non est ut de hac aliquid addamus.

Quas

m) In egregia differt. de sympathy, quæ caput inter & partes generationi dicatas intercedit L. B. 1782.

Quas igitur partes, hac in re, quæ satis adhucdum obscura est, sequamur, paucis subjungemus.

Quemadmodum vario modo de causis Sympathia cogitarunt Auctores, sic quoque varia a variis datur ejus definitio: nos Sympathiam vocamus „talem partis adfectionem, quam ab adfecta alia parte compatitur, sic, ut ejus adfectionis causa primaria non sit in parte patiente, & pars primario adfecta sæpe videatur sana, dum sola pars compatiens adficitur“ sic medulla spinalis a congestione vix quidquam patitur, dum tamen artus, partes consentientes paralytici sunt: — ab excitato in quadam parte spasmus in alia longe distita excitatur spasmus; minus itaque recte dicitur consensus, quia non solum per sensum, sed & per motum exferitur.

Rectius igitur de sympathia fontibus judicare poterimus, si adsumamus divisionem in sympathiam motoriam, sensitivam, & mixtam.

Motoria sympathia erit, „qua pars viva irritata aliam partem „sibi sympathia legibus junctam „exagitat & in motum rapit“.

Dum Sensitiva dicitur, „cum pars sentiens stimulo adfecta illius stimuli perceptionem cum alia parte communicat, & sic eandem grata vel ingrata sensatione adficit.

Cum

„Cum vero pars viva & sensibilis stimulo irritata hujus stimuli & motum & sensum cum alia communicat, Mixta dicitur “.

§. VI.

Prima species, quam Motoriam diximus, dependere videtur ab illa vitæ facultate, quam irritabilitatem vocant; „ab illa nempe solidorum „vivorum facultate, qua, perceptione stimuli ali- „cujus, non accedente alia vi externâ, produci- „tur in iis motus, qui contractione, vibratione, „tremore, oscillatione, palpitatione, corrugatio- „ne, crispatione, tensione, aliove modo sensu- „bus observantis se prodit “.

Hæc facultas omnibus solidis vivis inest, licet, dum in quietis statu versentur, non sit conspicua, nec semper eodem gradu in omnibus omni tempore observari queat, quippe quæ aliis solidis majori, aliis minori, etiam vix observabili gradu inest.

Differt etiam hæc facultas pro varia dispositio-
ne, ætate, sexu, temperamento, idiosyncrasia,
& aliis causis prædisponentibus.

Differt pro vario applicato stimulo, qui cui-
que parti proprius est, sic bilis intestina, lac mam-
mas, sanguis cor irritat; quam facultatem hi sti-
muli aliis solidis applicati non exfererent; sic sa-
pore iners ipecacuanha ventriculum molestissime
Z adficit:

adficit; denique hæc irritabilitas in solida quadam fibrâ excitata facile ad aliam propagatur, quam in contractionem cieat, licet ipsa modo irritetur; ab hac irritabilitatis proprietate derivanda videtur sympathia motoria, qua motus partis irritatæ ad aliam etiam dissitam propagatur.

Jam, si consideremus, ventriculum esse organon maxime irritabile, hanc irritabilitatem esse majorem in nonnullis, pro ætate, sexu, temperamento, statu morbofo, hæreditaria dispositione varia, & aliis causis accidentalibus; hujus irritabilitatis effecta esse majora prout stimulus major sit, & diuturnior sit ejus actio; denique ventriculo, ut omni fibræ solidæ eam esse proprietatem, ut ipse irritatus aliam partem, etiam longe dissitam, in contractionem cieat, facile mihi videtur posse intelligi, cur ex ventriculo irritato caput adficiatur; & fallor, ni simul pateat, hanc speciem proprie consensum dici non posse, quia absque sensationis facultate peragitur.

§. VII.

Altera species, quæ Sensitiva vocatur, majori jure consensus dicitur, & dependet a Nervis, sine quibus nulla sensatio est.

Sensatio est altera vitæ facultas, quæ mihi dicitur, „illa solidorum conditio, quæ facit, ut stimulus addito, perceptio ad sensorium commune deferatur“.

Ad

Ad sensationem illam in solidis producendam requiritur sensilitas, quæ est „ea solidorum vivorum facultas, qua ad percipiendum contactum stimuli intus vel foris applicati, apta sunt“.

Ut sensatio hæc, quæ unice competere videtur partibus nervis instructis, bene procedat, requiritur, ut per nervos integros & libere cum sensorio communi communicantes cohæreant solida; abscissis enim nervis ad unam alteramve partem tendentibus, sensatio in illa parte perit; si modice comprimantur, minuitur, si fortiter vero comprimantur, sensatio tota perditur; donec, pressura remota, iterum redeat sensatio.

Differt hæc sensatio pro varia parte, ex quaunque causa sensiliori vel minus sensili, differt etiam pro vario applicato stimulo.

Habet & hoc, ut in parte quadam solida excitata sensatio ad remotas sæpe propagetur; ex hac proprietate explicari potest consensus inter varias nostri corporis partes, qui in statu sano & morbofo obtinet.

Ex hac systematis nervosi proprietate etiam varia phænomena consensus inter ventriculum & caput explicari possunt; ventriculus enim gaudet multis nervis, quos ab octavo pari, & nervo intercostali magno accipit, qui nudiori velati sunt tegmine, adeoque dispositi, ut stimulus magis directe in illos agat, & sensationes excitet pro vario stimulo diversas.

Ventriculi hæc sensibilitas æque ac irritabilitas ex variis causis minui vel augeri potest, pro dispositione, temperamento, ætate varia, quibus sensatio major aut minor excitatur; quæ quoque differt pro adplicati stimuli actione majori, & diuturniori.

§. VIII.

Tertia denique species Mixta dicitur, ubi pars viva & sentiens stimulo irritata hujus stimuli motum & sensum cum alia communicat.

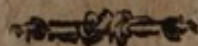
Frequentissima hæc est, quæ ex utriusque memoratæ speciei connubio oritur; adeo enim arctis vinculis inter se juncta sunt systema sensitivum & motorium, ut uno adfecto, alterum facillime quoque adficiatur.

Sic explicari possunt capitis adfectiones dolorosæ, spasmodicæ, ut convulsiones Epilepticæ & alia mala, quæ a ventriculo oriundæ caput adficiunt; ventriculus enim est organon maxime irritabile, simul tamen vi sensationis magna donatus.

Hæc breviter de sympathia dicta sufficiant, solummodo, ut causam annotaremus, non ut modum, quo exseritur, explicaremus, in medium prolata.

Fateor L. B. hæc ulteriori disquisitione digna sunt, sed, præterquam quod acutioris ingenii auctorem requirerent, ob temporis angustiam vela contrahere, & hic subsistere cogor.

T A N T U M,

IV.
IACOBI ANEMAET,

Septimontio - Batavi,

Dissertatio medica inauguralis,

De Mirabili, quæ mammas inter & uterum intercedit, Sympathia.

Lugduni Batavorum,

d. XII. Novembris. 1784.

INTRODUCTIO.

Quoniam quam plurima ex consensu partium explicantur phœnomena, non tantum ratione sanitatis, verum etiam & morborum; non abs re duxi tentamen quoddam medicum scribere de *Mirabili, quæ mammas inter & uterum intercedit Sympathia*, quod, ut rite pertractetur, sequentem mihi normam proposui; divisurus nempe hanc materiem in duas Sectiones; quarum prima continebit tria Capita.

Primum Caput Mammarum fabricam, earumque functionem explicabit.

Secundum Caput de fabrica Uteri ejusque functione aget.

In Tertio Capite Mirabilem inter Mammas & Uterum Sympathiam, & ex ea redundantes functiones explanabo.

Sectionem secundam iterum dispescam in tria Capita, quorum

Primum Mammarum morbos consensuales exponet.

Secundum Caput morbos Uteri consensuales pertractabit.

In Tertio denique Capite Regulas quasdam Prophylacticas, ut morbi hi avertantur, tradere conabor.

SECTIO PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

De Mammarum fabrica, earumque functione.

§. I.

Accingo me ad illam C. H. partem; qua sexus amabilis, præter multa alia, a potiori sexu immaniter discrepat, ad mammas puta; quæ foeminis, ut formæ elegantia, ac molliori corporis

ris habitu, viris palmam longe præripientibus, non tantum ad ornatum, sed maximos etiam ad usus a SUMMO NUMINE datæ sunt, ut nempe suæ Proli, olim nascituræ, ubera præbeant, ac lacte suo eum in finem secreto nutrant; quod Divinum Institutum apud Magnates ac Principes nimis sane & sæpius hodie negligitur; quæ ex prava consuetudine indecorum ducunt, Infantes suos, quos per novem menses utero inclusos fovebant, jam in lucem editos amplius suo lacte alere; sed potius ad nutricem quandam, sæpe ipsis incognitam, lascivam non raro, ac pravo vitæ generi addictam, confugiunt, & illis quasi matribus suam Prolem commendant, vel pultibus adimpleri iubent. Sed missis ambagibus, ut scopum meum attingam, de ipsa Mammarum definitione agam.

§. II.

Mammæ sunt duo corpora hæmisphærica, sexui sequiori propria, in anteriori, media, eaque elatiori thoracis parte, proxime supra musculum pectoralem majorem, sita; in virginibus cum quadam firmitate turgentia, in gravidis ac lactantibus mobilia. Adest harum in quovis latere thoracis una; superiori peripheria plerumque ab inferiori margine costæ veræ secundæ incipiens, ad quintam vel sextam circiter costam extenditur; ambitus lateralis internus ad marginem cor-

poris sterni lateralem; ambitus externus ad exteriora latera thoracis terminatur.

§. III.

Substantia mammarum duplex est; Glandulosa scilicet, & Adiposa. Pars illa glandulosa ex multis vasis sanguineis, nervis, & vasis lymphaticis formatur, emittitque ductus suos excretorios; *Lactiferos*, vel *Galactophoros*, dictos. Fabrica hæc glandulosa continetur & quasi involvitur substantia mammarum adiposa; quæ ab Anatomicis in duo dividitur strata; stratum nempe anterius, & posterius. Stratum illud anterius fabricæ glandulosæ incumbens, cuti subjacet, & mammam ubique continet, in fabricæ glandulosæ interstitia se insinuat, ac ductus excretorios concomitatur. Pubertatis tempore insignem in modum plerumque increfcit, quo mammæ fororiari incipiunt; & aptæ reddi ad peragendam functionem, foemina viro maturis propriam; in vetulis vero, consumpta hac materie adiposa, mammæ mole minuuntur, concidunt, & ingrato sane spectaculo pendulæ flaccescunt; magna præterea hujus pinguedinis est utilitas, ut glandulosâ mammarum substantia, quæ quotidie compressioni, ictibus, ac contusioni est exposita, ab iis incommodis, quantum fieri possit, præcaveatur, & conserveatur; quod etiam assentit Immortalis MORGAGNI, a) ubi dicit: „*Equidem plures pinguedinis*

a) In Adversariis suis Anatomicis, Advers. 5. animadvers. 5. pag. 147.

nis mammarum utilitates esse, censeo, & ex iis non postremam, ut glandulosa mammarum substantia, quam ex levissimis interdum ictibus, & compressionibus vitari, constat, ac indurescere, mollius, tutiusque in ea jaceat, atque ubi opus est, & crescere, & lacte distendi facilius queat. Has etiam ob causas a posteriori parte talis conspicitur substantia adiposa, musculo pectorali majori incumbens, non tamen ita densa, quam pinguedo anterior; videtur enim tantummodo esse tela cellulosa tenax satis & mobilis, pauca pinguedinis copia gaudens, nisi in pusillis & valde obesis foeminis, quæ quovis fere in loco telam cellulosam adipe satis abundantem habent.

§. IV.

Tegitur hæc duplex substantia universa corporis cute, una cum tela ejus cellulosa, pulvinaris adinstar his integumentis ubique subjacens; quæ parvis folliculis, sive glandulis sebaceis est instructa. Hæc autem cutis non solum ad mammæ tegendas ac conservandas, sed etiam ad formandam areolam, ac papillam symbolum suum adfert.

§. V.

Areola, five Area, est circulus ille in junioribus rubicundus; in adultis vero fuscus, subflavescent; in anteriori, & media parte mammarum situs. Formatur hæc areola a productione cutis, hoc in loco vasis sanguineis abundantis; unde

Z 5

formosus

formosus forte & rubicundus ille color in delicatulis, & tenellis virginibus derivandus; qui crescente simul cum viribus & robore, ætate, mutetur in fuscum vel subflavescentem; ubi simul cutis etiam condensatur, ac rugas contrahit. Hac autem sub cute, sive in tela cellulosa, magna illarum glandularum simplicium, de quibus §. præcedenti per transennam dixi, granulosa-rum datur copia; ibique cryptæ exiguæ delites-cunt, ostiolis suis extrorsum patulæ, quæ una cum glandulis humorem sebaceum, lentum, ac pin-guem excernunt, qui diuturna ac fortiori infan-tum suctione, papillam & areolam irritante, do-lores inde ortos sæpissime enormes mitigat; eas-que partes ab excoriatione, ob frequentem hu-mectationem, quando lac inter sugendum de-fluit, oriundâ, defendit.

§. VI.

In medio hujus circuli, sive mammarum areo-la conspicitur papilla, quæ dividitur ab Anatomi-cis in basin & apicem. Basin appellant illam par-tem, quæ mammam respicit, & areola circum-scribitur. Apex vero antè, & superius sese offert, quæ ductus galactophoros continet. For-matur hæc papilla a cute, quæ ab areola prove-niens, si magis magisque corrugans ac crispans, in hoc corpus cylindraceum abit. Intus nihil aliud, nisi tela cellulosa adest, per quam ductus excretorii exteriora versus decurrunt. Continet hæc

hæc papilla multa etiam vasa sanguinea, a vasis mammariis ortum ducentia, & ingentem numerum nervorum, unde sensibilitas earum exquisitissima deducenda est. Gaudet præterea glandulis ejusdem generis, quibus areolam gaudere dixi, ac eidem operi destinatis. Volumen ejus pro varia ætate, temperamento, diverso statu, ac vitæ genere differre videmus; in gravidis enim & nutricibus altitudo, sive longitudo notabilior est quam latitudo; ut teneri infantes labiis suis & ore valde arcto eam eo melius in lactatione circumprehendere possunt. De fabrica autem hujus corpusculi non omnes idem sentire videntur; dantur enim nonnulli, qui statuunt substantiam hanc esse cavernosam, & earum erectionem eodem modo peragi, ac in pene virili locum habet; sed nullo alio, nisi condensata & plicata cute, tum & tela cellulosa formatur; & hanc papillarum erectionem, quam quotidie observamus, quum mammæ mulierum, sive virginum manu contrectemus, vel infantes sugendi gratia ipsis admoveantur, nullam aliam ob causam oriri puto, quam ob mechanicam nervorum irritationem, qua forte major humorum in ipsarum vasa oritur impetus, quo intumescant papillæ ac prolongentur.

§. VII.

Habet mamma suas arterias ab illis, quæ in genere vocantur mammariæ, & dividuntur in
internas

internas & externas. Interna ex arteria subclavia in thorace oritur, quæ, postquam multos ramos vicinis partibus dedit, recta fere via inter pleuram & costarum cartilagine descendit; in primo costarum intervallo emittit ramum, qui musculum pectoralem perforat, & ad mammam tendit, ubi se per totam substantiam distribuit; similis in secundo, similis in tertio, & cæteris costarum intervallis emittitur arteria, quæ omnes eodem modo decurrunt, & se distribuunt. Externæ originem suam arteriæ Axillari debent, cujus rami cum arteriæ subclaviæ ramis inosculati ad mammas migrant *b*). Per has arterias, sanguis ad mammas fertur, hoc nutriuntur mammae, & lac exinde in gravidis, & lactantibus magna sæpe copia glandularum ope secernitur. His jam arteriis respondent etiam venæ sanguineæ, quæ ex fabrica glandulosa reduces, sub areola circulum quasi formant, & rete venosum subcutaneum efficiunt, unde illum rubicundum & amœne roseum in virginibus sub area colorem §. V. deduxi. In hoc rete collectus sanguis a nutritione redux traditur venis mammariis internis, & externis; quarum mammaria dextra interna in truncum venæ cavæ, sinistra contra in subclaviam se evacuat *c*). Externa vero in venam axillarem decurrit. *d*). §. VIII.

b) Vid. HALLERI Icones Anatom. Fascic. 6.

c) Vid. Doct. KOLPIN de Structura Mammarum pag. 16. §. 30.

d) Vid. WINSLOW Expos. Anatom. Structur. Corpor.

§. VIII.

Nervi mammarum rami sunt nervorum dorsali-
um, five costalium. Nervi hi costales juxta
marginem inferiorem cujusvis costæ decurrunt,
in medio circiter harum costarum corpore singuli
ramum ad anteriorem thoracis partem mittunt,
qui musculos intercostales perforat. Truncus
vero juxta longitudinem costarum excurrit, & in
anteriori & laterali parte ossis sterni anteriora ver-
sus tendunt. His duobus in locis egressi muscu-
lis thoracis, mammis, & cuti prospiciunt, & ho-
rum quidem ramorum quatuor imprimis rami,
qui in anteriori, & laterali parte sterni extus ori-
ebantur, cum sex ramis posterioribus, five ad
medium costarum corpus musculos intercostales
perforantibus, omnem mammarum superficiem,
earumque fabricam & substantiam perreptant.
Ab his jam maxima illa mammarum, earumque
papillæ sensibilitas dependet. Num vero nervi ad
lactis naturam vel indolem aliquid contribuant,
in medio relinquam, quoniam de Liquidi Nervei
existentia inter Physiologos hodie nondum con-
venit,

§. IX.

Scatet præterea mammarum fabrica vasis suis
Lymphaticis; de quorum exortu, & insertione
multum adhuc disputatur. Verosimile tamen
videntur

Corpor. Human. e Gallico Latine versa Tom.
3. Tractat. de Venis §. 120.

videntur mihi hæc vasa Lymphatica æque ex ipsis ductibus mammarum excretoriis, quam exintima glandularum cellulosa oriri; deinde colligi in posteriori mammarum superficie in plurimos furculos majores; qui glandulas conglobatas adeunt, ex his exeuntia procedere ad plexus Lymphaticos axillares, cum quibus junguntur ad interstitium musculorum pectoralis minoris, serrati antici majoris, subscapularis & latissimi dorsi; sic conjuncti hi ductuli Lymphatici cum plexibus axillaribus disperguntur in glandulas conglobatas, & ex illis iterum furculi Lymphatici exeunt, usque tandem omnes hi rami conjuncti axillares in duos majores trunculos, MECKELIANOS dictos, colliguntur. Unus interdum tantummodo in quovis latere horum trunculorum adest; si in sinistro latere duo adsunt, inseruntur in venam subclaviam sinistram, oblique ab inferioribus superiora versus tendentes; in latere vero dextro inseruntur in angulum venæ subclaviæ, & jugularis magnæ, interdum tamen inseruntur in subclaviam, circa primam costam, vel & quandoque lateraliter junguntur, inter plexum hunc axillarem, & truncum lymphaticum jugularem e).

Vasa

- e) Qui plura cupit, adeat Celeb. ALEXANDRUM MONRO Alexandri Filium, in Dissert. de venis Lymphaticis valvulosis, & de earum imprimis origine. Berol. 1757. edita. anno 1760. una vero cum MECKELIANA Dissert. Lipsiæ recusa. Tum & Illustrum MECKELI-

UM

Vasa hæc non minimos habere usus, satis superque constat; inserviunt enim ut lac vel superfluum, vel nimis limpidum, vel, ut in ablactatione locum habet, residuum absorbeant, & sic mammas ab obstructione lactea muniant.

§. X.

Ex fabrica porro mammarum glandulosa ductus illi oriuntur membranacei, excretorii, *Galactofori* dicti, in origine angusti, in medio latiores, qui papillam petendo denuo angustantur. Inserviunt hi ductus ut lac in mammis secretum, data occasione, in os infantis effundant. Sunt, qui de numero horum ductuum excretoriorum disputent; Ill. HALLERUS *f*) *Nunquam pauciores quindenis vidisse testatur; & alio in loco g*) *Viginti tubulos adesse affirmat; deinde iterum suam repetit sententiam h*): „*Per eam, inquit, papillam ducuntur viginti & ultra excretorii ductus lactiferi mammae*“. Dantur alii, qui numerum quindenarium certum & constantem ponunt

UM in Dissert. Epistol. quam 1757. ad Illustrum Hallerum dedit de venis Lymphaticis glandulisque conglobatis. Confer. KOLPIN l. c. pag. 24. §. 51.

f) Comment. ad Prælect. BOERHAV. part. 2. Tom. 5. pag. 424.

g) L. c. pag. 422. ubi recensio videri potest Auctorum, qui diversum numerum statuunt.

h) Prim. Lin. Physiol. §. 850.

nunt i). Sed minoris momenti hæc quæstio mihi videtur, quapropter eam potius mittam, quia, meo saltem iudicio, certus numerus vix determinari potest.

§. XI.

Supereſt nunc ut de mammæ functione breviter dicam. Nullam partem utilitate carentem in C. H. exiſtere, nullus eſt, qui dubitare poſſit. Mammæ lactis ſecretioni deſtinatæ ſunt; quæ functio in gravidis poſt conceptionem tantummodo incipit, ſecernunt itaque mammæ lac, qui liquor *Chylo* 1) fere ſimilis, mammæ fabrica elaboratur, parum modo mutatur, ac ſecernitur. Chylus cum ſanguine circulans ad omnem corporis peripheriam, & ſic etiam ad mammæ defertur. Quamdiu vafa mammæ diametro ſunt arctiora, quam ut chylum admittere poſſint, non niſi humor ſeroſus in mammis deponitur, & per vafa Lymphatica abſorbetur. Chylus autem in ſanguine abundans, hoc in loco per arterias ſtatim deducitur ad venas cum ipsis communicantes. In graviditate vero, ſed & maxime puerperio, per magnum ſanguinis, vafis uteri ſeſe contrahentibus, impulſum, vafa mammæ extenduntur, & apta fiunt ad recipiendum illum humorem chyloſum, nondum tamen meracum, ſed tenuem; hinc primum puerperarum lac tenue eſt, ſecundo vel tertio poſt partum die paululum

i) Vid. KÖLPIN l. c. pag. 28. §. 57.

1) Vid. MACQUER. Elem. de Chym. Pratiq. Tom. 2. pag. 429.

lulum inspissatur, & vulgari nomine apud Veteres *Colostrum* appellabatur. Magis dilatatis vasibus mammariis chylus majori quantitate ad ductus ducitur galactophoros, quam ut per venas ac vasa Lymphatica, quæ antea modo tenuiorem humorem absorbere solebant, revehi possit. Augetur ergo lactis in mammis copia, ductus lactiferos implet, eos distendit adeo sæpe ut sponte sua per eorum oscula profiliat. Ex differentia vero inter lac & chylum, mutationem quandam chylo per mammarum fabricam accedere abunde liquet. Sed quæritur, quænam sit causa, cur exhausto lacte, continuo novum accedat? suctione nempe evacuantur tubuli excretorii, resistantia inde in fines arteriarum minuitur, sanguis chylo mixtus cedit, ubi minor datur resistantia, ergo ipsa etiam suctione secretio lactis in sana muliere augetur.

§. XII.

In præcedenti §. de suctione locutus; non incongruum puto, si de hac pauca quædam his adjiciam. Ut infans papillam labiis suis circumprehendere, & satis facile sugere possit, requiritur, ut ea sit erecta, & paululum prolongata; quam erectionem vel sola lactis distensio, vel levis titillatio producit. Infans papillam labiis continens instinctu Naturæ inspirat, linguam retrahit, & spatium vacuum in ore
A a format;

format; unde resistentia in papillam & ductus lactiferos distensos minuitur, hinc ad singulas infantis suctiones, partim vi elastica ductuum excretoriorum, partim vero & quidem magis vi aëris externi, sublato æquilibrio, fortius in reliquam mammarum superficiem agentis, ac lac in os infantis minus resistens prementis. Consideratur autem hac in suctione *Infantum os ut antlia, & lingua tanquam embolus m)*. In succulentis, præterea & lacte abundantibus, levi tantum opera lac infans excipit, quum parva fane pressione, vel & sponte in talibus nutricibus ad magnam sæpe distantiam profiliat.

CAPUT SECUNDUM.

De uteri fabrica, ejusque functione.

§. I.

Uterus apud latinos *Matrix* dictus, quia quamdiu foetum continet, matris vices in alendo, & conservando gerit, vel quia inter præcipua pertinet, quibus foemina a viro differt. Vocatur etiam *ὑστέρα* a græco verbo *ὑστέρος*, quod posterior, vel inferior denotat; quia uterus in corpore muliebri humano inferiora, in brutis vero poste-

m) Vid. MARHERR in Prælect. Tom. 3. §. 688. pag. 683.

posteriora spectat. Appellatur quoque a nonnullis Vulva, Loci Muliebres, Genitura, Postrema, Ovum &c.

§. II.

Uterus in fœmina tantum unicus, licet aliquando præter communem Naturæ ordinem duplex vel bipartitus fuerit inventus *n*), est organica, & generationi dicata mulierum pars mollis, pulposa, & fibris muscularibus instructa, in Hypogastrio, sive infima parte abdominis, quæ & Pelvis vocatur, inter vesicam urinariam & intestinum rectum, tanquam inter duo pulvinaria, sita, semen ac ovum in fœcundo coitu accipiendo, fovendo, nutriendo, & post novem menses excludendo destinata. Figura ejus pro vario fœminarum statu differt; in virginibus enim figuram habet triangularem, pyri compressi similem, in gravidis autem rotundiorum quodammodo & ovalem.

§. III.

Duabus gaudet membranis, externa scilicet & interna; externa validissima est, a peritonæo oritur, humore aqueo semper madida invenitur, ne cum vicinis partibus concreascet; fit in gravidis interdum crassior, ac robustior, ut uteriforte substantia eo magis firmaretur, ac immodicæ dilatationi resistere posset, ne alicubi inordinate ex-

A a 2

tube-

n) Vid. Comm. Litter. Norib. 1733. Hebdom. 25. & VALIENNERI Oper. Tom. I. pag. 357.

tuberaret, vel disrumperetur. Interna membrana epidermidi continua, fibrosa, cum utero firmiter cohæret; multis poris instructa, in majori uteri cavitate glabra, circa collum vero rugosa, ac multis foraminulis pervia existit; rugæ hæ ad latera sursumque divaricatæ, ac recurvatæ extenuantur, ac Palmæ arboris similitudinem referunt, quapropter hæ simul sumptæ *Arbor Vitæ* audiunt o). Duæ plerumque tales dantur columnæ rugosæ, altera in anteriori, altera in posteriori cervicis plano, in utero virgineo distinctæ & nitidæ, in gravido non ita conspicuæ.

§. IV.

Crassam ac fungosam habet substantiam, ex fibris muscularibus constantem, per quam ingens vasorum numerus decurrit, quæ dilatari, æque ac contrahi possunt. In gravidis volumen ejus non tantum ingentem in modum extenditur, verum etiam substantia valde incalescere solet, ob magnam forsan cellularum ac vasorum uterinorum in gravidis extensionem. Contrarium tamen se vidisse testatur Doct. & Expert. NOORTWYK p): *Sic uterus, inquit, interne constitutus erat; dissecti ejusdam margines illam fere monstrabant crassitiem, quam non imprægnatus habere solet, ita ut, si non*
crassior,

o) Vid. Cl. ALBINUM in Annot. Acad. Lib. 5. Tab. I. Litt. f.

p) Historia Uteri Humani Gravidi p. 12. §. 10.

crassior, minime saltem tenuior evasisset. Idque non jam modo adparuit, verum etiam dum ovo adhuc plenus & æquabiliter extensus erat; nunc exempto ovo, collapsa, non contracta fuerant uteri latera.

§. V.

Magnitudo uteri non æque constans est, variat enim pro diverso objecto, vitæ genere, foeminarum statu, ac aliis quamplurimis circumstantiis; in genere tamen extra graviditatem parvus tantummodo deprehenditur; in virginibus justæ staturæ ab ostio usque ad fundum trium digitorum transversorum magnitudinem habere computatur; latitudinem vero in fundo majorem, quam in collo habet; crassities unum digitum transversum adæquat.

§. VI.

Dividitur porro in portionem latissimam, sive fundum, & angustissimam, sive collum. Situs ejus obliquus est; fundus enim posterius & superius, collum antèrius & inferius dirigitur.

§. VII.

Cavitas uteri plana est, oblongo triangulo similis, cujus parva linea seu costa fundo uteri directe respondet; duæ magnæ lineæ, seu costæ dextrum & sinistrum latus occupant, cunctæque

tres introrsum versus spatium, quod formant, incurvantur *q*).

§. VIII.

In angulis ad fundum hujus cavitatis oriuntur sic dictæ Tubæ Falloppianæ, in quovis latere una. Tertius angulus collum uteri juxta longitudinem perforat; quod orificium, multis admodum glandulis granulosis ac foraminulis scatens, ex quibus lymphæ blanda mucosa exsudat, papillæ ad instar virginibus intra vaginam eminet; faciem & figuram glandis penis virilis quodammodo refert, aperturam habet transversam, virgunculis valde exiguas & angustas, imprimis illis, quæ mensium purgationes nondum passæ sunt; in gravidis autem sensim sensimque hiare incipit, donec tandem instante partu, foetui jamjam nascituro exitum præbeat; iterum dein se contrahit, & in coitu semen masculinum transmittit.

§. IX.

Tubæ Falloppianæ ab Inventore FALLOPPPIO sic nominatæ, vel & Vasa Deferentia dictæ, sunt duo canales, molliusculi, conici & vermiformes, in quolibet uteri latere, ab ejus fundo ad usque partes laterales pelvis plus minus transversim siti, oriuntur ab uteri fundo minima capacitæ, in progressu majores fiunt, & ampliantur insigniter, in fine vero contrahuntur & arctiores evadunt, ac in multas finduntur particulas, quæ non-

q) Vid. WINSLOW. Tom. 4. Tract. de Abdom. pag. 169. §. 593. seq.

nonnullis *Fimbriæ*, aliis *Ornamentum Foliaceum*, *Vexillum* audiunt. *Fimbriæ* hæc naturaliter, dumque extra coitum est, vel non concepit mulier, tubam falloppianam in fine claudunt; in coitu autem *fimbria* talis arripit ovarium, adducit ovum ad tubam, ut eam tuto ingrediatur, & impediatur, quo minus in abdomen cadat *r*). Substantia harum tubarum membranacea duplici membrana constat, interna scilicet & externa. Prior ab interiori uteri membrana molliori ac non ita corrugata, quam in tuba, originem suam trahit. Posterior eadem est, quæ externam uteri superficiem investit; plana hæc & lævis est, ad originem crassior, ad extremitates vero magis attenuata existit. Intus humore lubrico madidæ sunt, mediam fere ovariorum partem e longinquo circumducunt, quibus alarum vespertilionum interventu alligantur. Capacitas horum canalium æque ac longitudo pro vario fœminarum statu, ætate, & corporis habitu differt. Tubæ hæc, æque ac ovaria a spermaticis vasa sua accipiunt. Usus earum in eo consistere videtur, ut semen masculinum ad ovarium ducant, ex ovario vero accepto ovo viam ad uterum concedant; quod SANCTORINI *s*), RUYSCHII *t*),

Aa 4

alio-

r) Vid. R. DE GRAAF Opera omnia Cap. 16. pag. 311.

s) In Observat. Anatom. Cap. 11. pag. 226.

t) In Adversar. Anatom. Dec. I. Cap. 1. pag. 3. & in Thesaur. Anatom. Tom. I. pag. 55.

aliorumque u) observationes demonstrare videntur.

§. X.

Ovaria, five Testes muliebres dicti, quia cum teste virili quandam similitudinem habent, sed ratione fabricæ multum ab illo diversi, sunt duo corpora albicantia, ovalia, complanata, & longiuscula, in infima abdominis cavitate sita; duos circiter digitos transversos ab uteri fundo Vespertilionum alarum ope cum tubis falloppianis conjunguntur, peritonæo præterea membranarum ope, quæ vasa spermatica involvunt, circa regionem ossis ilei tam firmiter annectuntur, ut ab utraque parte fixa sint, ac extra graviditatis terminum eandem fere cum utero altitudinem obtineant. Magnitudo eorum pro ætate ac temperamento multum etiam diversa est; in sanis, libidinosis, & ætatis flore gaudentibus sesqui drachmam plerumque ponderant; in proVectiori vero ætate, ac decrepitis aniculis pondere valde minuuntur, ac sensim sensimque marcescunt, non tamen plane abolentur, nam *Minimos Vetularum testiculos scrupulum adhuc ponderasse* notat DE GRAAF v). Constant ex multis parvis corpusculis, five vesiculis sphaericis, ovorum similitudinem quandam referentibus, humore quodam pellucido, ad ignem,
ut

u) Vid. R. DE GRAAF l. c. Cap. 16. pag. 314.

v) l. c. Cap. 12. pag. 225.

ut albumen ovi, coagulabili impletis; extus membrana quadam a peritonæo orta firmiter continentur; arteriis, venis, & nervis quamplurimis scatent. Ovaria hæc eum in finem videntur destinata, ut ova in se retineant, nutrant, ac foveant, ad stimulum venereum irritent, & coitum fœcundum reddant; bruta enim castrata a venere plerumque abhorrent, abstinent, & si unquam marem admittant, nunquam tamen gravida fiunt: talis quoque exstat historia x) cujusdam Castratoris Germani, qui, cum filiam suam valde libidinosam haberet, in tantam conversus est iracundiam, ut, aperto latere, castraret puellam, eo quidem effectu, ut nunquam postea igniculos venereos fuerit experta.

§. XI.

Ligamenta uteri duplicia sunt, lata scilicet & rotunda. Ligamentum latum a peritonæo oritur, cum utero & vagina non tantum, sed etiam cum tubis falloppianis, ovariis &c., ut mesenterium cum tubo intestinali conneditur, est ligamentum membranofum, latum, molle, contractile, dilatabile, duplici constans membrana, cui multum cellulosæ interjectum est. Portio ejus, quæ inter tubam & ovarium interest, & hanc illi conjungit, in medio ad alæ similitudinem latefcit, unde nonnullis sub *Alæ Vesperti-*

Aa 5

perti-

x) Vid. Ill. HALLERUM in Comment. ad Aphorism, BOERHAV. Tom. 5, Part. 2. p. 126.

pertilionum nomine venit. His ligamentis uterus firmiter retinetur, ne descendere, vel parvo foeminarum nixu prolabi possit.

§. XII.

Ligamenta uteri rotunda, funiculo similia, teretia, duplici peritonæi lamella inclusa, initio latrescentia, progressu vero tenuia, a fundi lateribus uteri ante tubarum originem oriuntur; extra abdomen progrediuntur, per hiatus musculi Obliqui Externi abdominis, sive per anulum abdominalem, ut funiculus spermaticus in viris, ex pelvi descendunt; oblique supra ossa pubis versus pinguedinem & inguina excurrunt, ubi in multas partes fibrosas & vascula dissepiscuntur. Eorum fabrica interna vasculosa; externa vero membranosa, non autem musculosa esse videtur *y*). Retinent hæc uterum, ne in hunc, illumve locum inclinare possit, ultimo præsertim gestationis termino; & hinc falsam esse foeminarum ideam, quæ passione hysterica affectæ de adscensu uteri ad hypochondria, immo in fauces queruntur, fati liquet.

§. XIII.

Gaudet præterea hoc organum, generationi dicatum, & a me, quantum per ingenii imbecillitatem licuit, descriptum, systemate suo sanguineo, nerveo, & lymphatico. Vasculosum
ejus

y) Vid. MORGAGNI Advers. Anat. 4. Animadvers. 27. & EUSTACHII Explic. Tab. Tab. 13.

ejus systema insigne est; habet enim arterias suas non tantum spermaticas, in anteriori parte arteriæ Aortæ, infra Emulgentem sinistram oriundas, quæ binæ descendendo ramos suos ad uterum, tubas falloppianas, & ovaria distribuunt; sed acquirit etiam arterias Hypogastricas, ab Iliacis originem trahentes, quæ ad inferiora uteri insignes ramos mittunt, ac sursum decurrendo cum vasis spermaticis per anastomosin anfractuose, & in plexus quasi reticulares conjunguntur. Venas ejusdem nominis ac arterias habet, scilicet Spermaticas & etiam Hypogastricas; spermatica sinistra inferiori parti venæ Emulgentis sinistræ, dextra vero ipsi venæ Cavæ trunco inseruntur. Venæ hæ cum arteriis spermaticis conjunctæ, & productione peritonæi involutæ, sic dictum funiculum spermaticum constituunt, ac per ligamenta lata, ovaria, & uterum decurrunt. Venæ porro Hypogastricæ rami sunt venarum Iliacarum; hæ variis in locis, sed & imprimis ad uteri latera per multas anastomoses sibi invicem conjunguntur²). Usus horum vasorum multiplex est; nutriunt enim generationis organum, irrorant superficiem uteri internam, ne ejus parietes inter se concrecant; in foeminis pubertatis stadium obtinentibus menstrua purgatio ab illis peragitur; in gravidis porro foetui nutrimentum præbent, & lochia post partum caussantur.

§. XIV.

²) Vid. DE GRAAF l. c. Cap. 8. pag. 110.
& DOCT. NOORTWYK l. c. §. 10. N. 3. p. 11

§. XIV.

Nervis etiam quamplurimis uterus donatus est, accipit enim ramos, a nervis Lumbaribus, Sacris, a trunco Intercoastalis Magni, sive *Sympathici Magni* WINSLOW *a*) dicti, & a plexu Renali, & Mesocolico; ex his maxima uteri sensibilitas dependet, nullibi magis conspicua, quam ad orificium uterinum, quo leviter titillato, mox uterus se contrahit *b*).

§. XV.

Vasa lymphatica externam uteri membranam perreptant, conjunguntur sensim, & rivulorum adinstar eorum numerus increfcit, donec tandem in ductum chyliferum desinant. MORGAGNI *c*) cum Amicis suis doctissimis ea quam distinctissime vidisse in puerpera quadam mortua testatur.

§. XVI.

Omniſus in descriptione uteri ad scopum meum satis, ut videtur, explanatis, tandem ad ipsius functiones necessarias transeundum mihi est. Miras corporis mutationes pubertatis tempore sexui sequiori supervenire omniſus in confesso est; hoc enim vitæ stadio corporis statura subito sæpe increfcit, mammae fororiantur, pubes in pudendis

a) In Tract. de Abdom. pag. 177.

b) Vid. MARHERR Praelect. Tom. 3. pag. 633.

c) Advers. Anatom. 4. Animadvers. 43. p. 135.

dis excreſcere incipit, genitalia madent, humor tenuis, ſerofus, ſubalbidus, ſenſim rubellus, ac denique ſincerus cruor ex pudendis ſtillat, igniculis venereis incitantur virgines, appetunt ſexum potio- rem, & omnia aptantur ad dandum & accipiendum *d*); fluxus ille iterum minuitur, ceſſat in ſanis, donec exacto circiter menſis ſpatio revertatur; hinc evacuatio hæc Menſtrua, Fluxus Menſtruus, vel, κατ' ἐξοχὴν, Menſes vocatur; humor qui excernitur vulgari nomine, humor Menſtruus, vel humor Menſium appellatur. Incipit hæc menſium evacuatio decimo ter- tio, vel decimo quarto plerumque ætatis anno, ac deſinit ſemper fere, ſaltem his in regionibus, ad annum quadrageſimum nonum vel quinquageſimum: licet dentur exempla puellarum octavo, vel nono ætatis anno menſtruantium *e*), quod in calidis regionibus haud infrequens videre eſt; in his autem citius quoque deſinunt; & quamvis dentur etiam mulieres, quæ ad maxi- mam ſenectutem, ut ad octogefimum, nonageſi- mum, centefimum, immo ad annum centefimum ſextum *f*) hanc experiantur evacuationem men- ſtruam; generalis tamen horum menſium termi- nus intra decimum quartum, ac quinquageſimum annum computatur, quo vigente tempore fœ- minæ

d) Vid. ALBINUS de Natura Hominis p. 231. ſeq.

e) Vid. Ill. SWIETENIUS Commentar. ad Apho- riſ. BOERHAVII Tom. 4. pag. 395.

f) Vid. SWIETENIUS l. c. pag. 396.

minæ foecundæ salutantur; cessante vero effœtæ fiunt; interim tamen sunt, quod certe inter rariora numerandum, quæ menstruis plane destitutæ, conceperint, ac post novem menses foetum in lucem ederint *g*). Quantitas hujus fluxus pro varia hominum conditione differt; abundantius fluunt laxis, otiosis, laute viventibus, lascivis, climati calido inhabitantibus foeminis; parcius vero robustis, exercitatis, laboriosis, viraginibus, sub cœlo frigidiore degentibus, victum minus lauto contentis; durant plerumque quatuor, septem, octo, vel & plures vel pauciores dies, gradatim deinde desinunt, donec post mensem circiter subactum, nonnullis quidem accuratissime, redeant; quamvis dentur exempla foeminarum, quibus quatuor hebdomadarum spatio bis fluunt; gravidæ porro, ac lactantes, non autem constanter, his destituuntur. Copia vero hujus fluxus exacte definiri nequit, licet in hac determinanda quantitate multum admodum sudaverint Viri Clarissimi, quos inter Cel. DE HAEN *h*) non infimum meretur locum, qui ut eam exacte determinare posset, imbuuit linteamina sanguine recens e vena missio, calente adhuc, cujus pondus sibi cognitum erat; exsiccavit ea, & magnitudinem macularum inde oriundarum exactissime notavit. Hoc experimento sæpius instituto, se didicisse

g) Vid. SWIETENIUS l. c. Tom. 4. pag. 410.

h) In Ratione Medendi Part. 4. Cap. 6. pag. 204. Edit. Vindob.

dicisse ait: sanguinis quantitatem lintheaminibus excepti accurate & quovis deposito pretio determinare, atque inde se etiam potuisse definire copiam sanguinis menstrui, sub una periodo prodeuntis. Observavit ita „*Nonnullas fœminas menstruo tempore tres uncias sanguinis dimittere, alias quatuor & quinque; pauciores esse, quæ semilibram; raras admodum, quæ uncias decem evacuant, nisi uteri quopiam defectu laborarent*“. Quanquam etiam ingeniose a Cel. DE HAEN hic calculus fuerit excogitatus, pro certo tamen, ac fallere nescio, meo saltem iudicio, haberi nequit; quoniam maculæ hæ nunquam, vel saltem rarissime, eandem obtinent figuram, earumque magnitudo ex solo conspectu determinari debet, in qua determinanda facile error committi potest. De ortu & indole fluxus menstrui multum disputatum est; sunt, qui putent eum esse peculiarem, & in ovariis secretum; sunt, qui ortum ejus ex vaginæ tantum vasis repetant; alii huic indolem venenatam tribuunt; horum vero nemini assentire possum, dum hic fluxus mihi videtur esse sincerus ac minime venenatus sanguis, ex ipsis vasis uterinis propter plethoram uteri topicam cum quibusdam motibus ad uterum determinatis, (ut cum Cl. VAN DOEVEREN, quem Præceptorem habuisse gloriatur, sed morte nimis eheu præmatura nobis ereptum doleo, loquar) provocatus & probabiliter

biliter quidem per vasorum anastomosis
evacuatus i).

§. XVII.

De conceptione, quantum inter functiones
utero proprias pertinet, pauca tantummodo &
mihi probabiliora proferam. In ipso scilicet co-
itu foecundo per stimulum illum venereum, ac
gratam partium genitalium irritationem, vasa ute-
rina sanguine plena turgent, tubæ falloppianæ
multo humore intus lubricæ rigent, ampliantur,
ac per fimbrias suas ovarium amplectuntur, &
ostium suum ovulo applicant l), quod membra-
nis suis inclusum a tuba falloppiana suscipitur, ac
per ejus aperturam ad uterum deducitur; ovum
femine masculino imprægnatum in utero conti-
netur, fovetur, ac nutritur, uterus una cum ovo vo-
lumine valde increfcit, & quidem ad tantam non-
nunquam altitudinem, ut ultimo graviditatis men-
se ad intestinum colon, & ventriculum adscen-
dat, ac partes vicinas mole sua, maximo gravi-
darum incommodo, enormiter premat, donec
post peractos novem menses, felici partu, foetum
una cum secundinis excludat; dein sensim sen-
simque contrahitur, vasa ejus, quæ lochia fun-
dunt,

i) De variis causarum fluxus menstrui senten-
tiis conferri meretur MARHERR l. c. Tom.
3. a pag. 529. usque ad 545.

l) Vid. DE GRAAF l. c. pag. 269.

dunt, coarctantur, quibus coarctatis fluxus ille minuitur, & jam non nisi rubellum ac tenuem, carnis loturæ adinstar humorem refert, donec vasis uteri in pristinum statum restitutus, plane definat, & uterus functionibus suis de novo peragendis adaptetur.

CAPUT TERTIUM.

Mirabilem mammæ inter & uterum sympathiam, & ex ea redundantes functiones exhibens.

§. I.

Sympathiam inter C. H. partes veteribus notam fuisse ex scriptis HIPPOCRATIS ^{m)} abunde liquet, dum scribit „*Consensus unus, conspiratio una, consentientia omnia*“. Neque eam hodie negligi Recentiorum monumenta docent. De causis vero sive fontibus sympathiæ variæ variorum dantur sententiæ, quibus omnibus accuratissime recensitis calculum suum adjecit Ill. REGANⁿ⁾; quas causas ex communicatione nervorum, vasorum sanguineorum, & continuatione membranarum, ope scilicet nervorum,

^{m)} Lib. de aliment. Sect. 4. pag. 381. Ed. FOËS.

ⁿ⁾ In Dissertatione Medica de Sympathia, seu de consensu partium corporis humani p. 24 seq.

rum, repetere mihi debere videor; & forte his addere possem similitudinem humoris, qui in utero æque ac in mammis sæpissime fecernitur. Distinguendum porro mihi videtur inter consensum naturalem, sive consensum Actionum, & inter præternaturalem, sive consensum Passionum: Priorem vocandum esse censeo: *Conspirationem* quandam plurimarum partium, ad hanc vel illam actionem perficiendam concurrentium; posteriorem cum Ill. REGA O) VOCO: *Compassionem*, aut *condolentiam* partium, qua fiat, ut, una male affecta, alia pars diversa simili, vel diverso, tristi tamen sensu condoleat. Quomodo jam, & per quænam media consensus ille inter mammas & uterum peragatur & quænam ex eo in statu nempe sano oriantur functiones, hoc capite mihi exponere incumbit, consensum vero præternaturalem sequenti sectione pertractare conabor.

§. II.

Ad hunc peragendum consensum, nervorum communicationem primum obtinere locum, omnibus in confesso est, *contactus enim papillarum libidinosus insuetis puellis igniculos movet veneros, & sunt, quibus ab iis jocis clitoris in consensum trahitur p)*. Quomodo autem communicatio

o) L. c. pag. I. seq.

p) Vid. HALLERI Elem. Physiol. Tom. 7. Part. 2. pag. 24.

nicatio illa peragatur, rem explicatu difficillimam testatur Magnus Anatomicus V E R H E Y E N q) : Fateor, inquit, communicationem inter nervos uterinos & mammarios non ita demonstrari posse per Anatomiam, tum quia illius beneficio nondum ostendi potest certum ac determinatum nervorum principium, tum quia nervi plurimis in locis ita sibi invicem sunt impliciti, ut deinde vel nullo modo, vel saltem difficulter observetur, quænam præcise filamenta ad hunc, quænam ad illum nervum pertineant, unde dictarum partium nervi inobservabili nexu conjungi possunt. Sed quamvis demonstratu difficillimum sit, quænam præcise filamenta ad hunc illumve nervum pertineant, facile tamen, ut videtur, hanc communicationem inter dictas partes invenire possumus. Mammæ scilicet, ut vidimus, a dorsalibus sive costalibus, qui a medulla spinali oriuntur, nervos suos accipiunt; uterus nervis suis a lumbaribus & sacris oriundis, qui medullæ spinali originem quoque debent, instructus est; ergo ex eadem origine, qua unica consensus peragi possit, nervis hæc binæ organa gaudent. Sed præterea uterus nervos etiam ab intercostali magno acquirit, qui cum omnibus fere C. H. partibus communicat, unde nonnullis *Sympatheticus major* vocatur. Nervus hic in cavo cranii a ramo sexti paris oritur, cum ramo quinti paris in unum truncum conjunctus per canalem ca-

B b 2

roti-

q) Supplém. Anatom. Traët, I. Cap. II. pag. 46:

roticum egreditur, juxta latera corporum vertebraliū colli, thoracis, lumborum, & ossis sacri descendit; in hoc itinere variis fibris nerveis cum costalibus conjungitur, immo ab omnibus triginta paribus nervorum spinalium, inter quos costales pertinent, duos acquirit *ramulos accessorios*, variosque ramos, plexusque nervosos, inter quos renalis, & mesocolicus, a quibus uterus suos quoque ramos accipit, sunt nominandi: quibus omnibus rite indagatis, hunc sympathiæ fontem levi opera investigari posse, patet.

§. III.

Systema sanguineum ad hoc commercium adjuvandum multum conferre mea fert opinio, per anastomosin nempe vasorum mammariorum cum vasis uterinis, quam sequenti modo probaturus sum. Arterias mammarias duplices esse antea dixi, externas scilicet, & internas, hæ ex subclaviis ortæ recta fere via inter pleuram & costarum cartilagineas descendunt, & postquam ramos suos ad vicinas partes imprimis ad mammas emiserunt, inter extremum sternum, & marginem costarum cartilagineum exeunt, deorsum deinde inter peritonæum, & rectum abdominis musculum excurrunt, supra umbilicum introrsum & lineam albam deflectunt, ubi in multos ramos abeunt. Mammaria externa ex arteria axillari ortæ uno præcipuo ramo, postquam multos ad musculos vicinos emiserunt, extra thoracem ante musculum pecto-

pectoralem ad mammas descendunt, per earum adipem & cutim se distribuunt, ac denique quamplurimis furculis intermediis cum mammariis internis communicant. Uterus vero arterias suas a spermaticis ac iliatis accipit, quæ binæ ab arteria aorta oriuntur: verum præterea, iliaca externa super muscolum iliacum oblique descendens, infra ligamentum Poupartii ex abdomine egreditur, paucas tantummodo arteriolas hoc suo decursu ad partes vicinas emittens, & infra ligamentum illud tendinosum excurrentes, statim ante ipsius ex abdomine exitum, duos notabiles ramulos, unum internum, alterum externum emittit: internus iste ramusculus, arteria epigastrica vocatus, mox transversim per aponeurosin musculi transversi versus partem posteriorem Recti abdominis oblique iterum ad duos circiter vel tres digitos transversos supra os pubis adscendit, juxta longitudinem postea hujus musculi superiora versus tendens, supra aponeuroses musculorum vicinorum in plures parvos ramos se dividit, ac tandem per quamplurimos ramusculos cum mammariis internis veram anastomosin efficit, qualem inter venas mammarias ac epigastricas locum habere, plus semel observatum est. Hac anastomosi, hac vasorum communicatione sympathiam pro parte absolvi statuo; non quidem sic, ut nonnulli statuunt, ac si per hanc anastomosin sanguis, vel humor quicunque ab utero directe ad mammas & vice versa deferatur, ac inde hæc sym-

pathia dependeat; sed quatenus vasa hæc suis gaudeant nervis, qui per istam vasorum communicationem etiam invicem conjungantur.

§. IV.

Mirabilem certe inter fibras ac membranas totius corporis intercedere consensum, nullus est, qui negare possit, dum constat plerasque partes membranosas sensibiles a dura matre ac fibris medullaribus cerebri produci; quam sententiam variis in locis comprobavit, & experimentis ac observationibus confirmavit Ill. BAGLIUS *r*). Omnes enim membranæ & in omni puncto maxime sensiles observantur; quod fieri nequit nisi quodlibet membranæ punctum, quantumvis etiam exiguum, nervulo suo gaudeat *s*); nam si membranam quandam, in quavis etiam parte, leviter tantummodo pungamus, mox totus sæpe convellitur homo. Et quidni per membranas sympathia floreret, dum hæc per totum corpus, immo per omnes corporis partes latissime expansæ sunt, ac fibras suas ad quæcunque organa dispergunt, ita quidem, ut nonnulli putent, totum corpus esse membranaceum, liquore quodam diverso, variis organis ac partibus destinato, repletum. Hæc dum ita sint, dubium superesse nequit, quin eadem sympathia per membranas mammas inter & uterum quoque vigeat; ad explican-

r) De Fibra Motrice.

s) Vid. REGA I. c. p. 41.

plicandam vero rationem cur membrana quadam uteri affecta, afficiantur mammæ; non autem aliæ partes, quamvis utero viciniore, ac cum eo quoque communicationem alentes, res est mihi, Artem salutiferam a limite tantum salutanti, explicatu perquam difficilis, quam difficultatem ipse BAGLIVUS t) animadvertens, Oritur, inquit, a similitudine, & continuitate illa generali, ac profecto mirabili inter omnes partes membranosas nostri corporis, cujus ope incredibilia fere; & captum nostrum fugientia in operationibus corporis animati succedunt, adeo, ut sæpiissime cedere debeamus naturæ renuenti revocari. Conatus deinde est magnus ille Vir hanc difficultatem sequentem in modum enucleare v), dicens: Hujusmechanices causâ, inæqualis nempe impetûs, & resistentiæ inter fibras, sæpe succedit, ut existente alicubi dolore, non ibidem, sed in parte longè remota excitentur tumores, inflammationes, abscessus &c. id est, vel in parte, in qua terminus est fibræ dolore crispatæ, & oscillantis, vel in alia, quæ ob peculiarem tonum, resistentiam habet superiorem, atque validiorem impetu fibræ oscillantis. Hinc cum Ill. REGA x) statuo, motus oscillatorios in centro nonnunquam esse minores quam in circumferentia, ac certis terminis determinari; cum fibræ aliquando adeo

Bb 4

resi-

t) Prax. Med. Lib. 2. fol. 216.

v) L. c. fol. 337.

x) L. c. pag. 51. &c.

resistant, ut ibidem supprimantur: fibra vero si magis expandatur ac sit elastica, eo magis consentiet; si vero in visceribus vel glandulis quibusdam desinat, peculiaris tunc cum illis aderit consensus. Et sic ob peculiare fibrarum progressionem, unionesque, consensus oriuntur peculiare, pro ut fabrica, tonus, elater membranarum sibi continuatarum, per quas oscillationes propagantur, differunt, etiam oscillationes variantur, ac majores vel minores fient; fieri enim potest, ut oscillationes quædam directiones quasdam peculiare versus certas partes habeant, & ibi affectiones suas communicent: & ex his clare demonstrari posse videtur, cur utero affecto, mammae, non vero aliæ partes, quantumvis etiam viciniore, afficiantur. Nam potest in utero affecto talis adesse fibrarum corrugatio, ut versus mammas propagetur, versus alias autem partes, quasi per vinculum quoddam nervo injectum præpediatur.

§. V.

Alium adhuc nonnulli hujus sympathiæ fontem ex similitudine humoris, qui a mammis discernitur, & qualis in utero sæpiissime invenitur, repetunt; quam a Cl. Viris, inter quos HALLERUS *y*) eminet, productam sententiam in totum abrogare vix audeo; exstant enim quamplurima observata, similem in utero inventum fuisse

y) Elem. Physiol. Tom. 7. Part. 2. pag. 23.

fuisse liquorem, qualis a mammis secernitur: Nam, inquit HALLERUS z) *præter lac mammarum utriusque sexus, simillimus, albissimusque humor in utero reperitur, tenerisque in virgunculis, etiam nondum natis, caveam tenerrimi visceris replet.* Cel. CRANZIUS in *vasis uteri sub tempore puerperii vidisse se liquorem lacteum testatus est a).* Doct. NOORTWYK b) *narrat se inter separandum uno loco exiguum quid liquoris crassiusculi albicantis supra Chorion effusum invenisse, qui cremorem lactis non inepte referebat.* Testatur & WINSLOW c) *profecta graviditate in utero ductus lacteos adesse.* Idem confirmat Cel. ASTRUC d), & juxta experimenta ejus, *uterus foeminae ultimo graviditatis mense, vel in ipso partu mortuae, si invertatur, & tota superficies interna, cui placenta non adhæret, prius deterfa leviter prematur, numerosissimæ tunc liquoris lactei guttulæ per poros minimos transsudabunt, qui pori sunt extrema vasorum, quæ lacteum hunc liquorem a sanguine separant, si vero talis uterus in aceto aliquamdiu maceretur, & dein tunica interna caute separetur, numerosissima apparebunt vasa exigua, vermicularia, alba, setam porcinam crassitie superantia.*

Bb 5

tres,

z) Elem. Physiol. Tom. 2. pag. 367.

a) Vid. MARHERR Prælect. Tom. 3. pag. 548.

b) L. c. pag. 10.

c) Expos. Anat. Traité du Bas Ventre No. 623. pag. 578.

d) Traité des Malad. des Femm. Tom. 1. p. 12.

tres, quatuor, quinque lineas longa, liquore lacteo plena, qui ex vasis his laxis exit. Dantur denique virgines fluore albo laborantes non maligno, vel venereo, neque etiam mucoso, sed benigno, & vere chyloso, ex lauto nimis victu oriundo, quarum etiam tunc temporis mammae lacte simul gaudent, ac abundant, sic quidem ut nutricum vices agere possint.

§. VI.

Hoc jam mirabili consensu rara observantur phaenomena: circa pubertatem enim mammae incipiunt increfcere, simulac pubes efflorescat, instante fluxu menstruo turgent, subsident vero soluta uteri plethora, sic eadem causa mammarum incrementum urgere, ac uterum expandere videtur. Graviditatis porro tempore, mensibus evanescentibus, propter insigne illud commercium mammarum intumescencia augetur, majori sanguinis chylo pleni copiae recipiendae, lactique secernendo redduntur aptae, & lac, puerperii imprimis tempore, dum fluxus lochiorum minuitur, in illis secernitur e), ut infans eo nutriatur.

La-

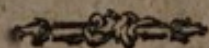
e) In amplissimum fane campum hic exspatiari possem, si causas hujus secretionis omnes explicare vellem, quas explicare Dissertationis Meae Materies forsitan juberet; sed L. B. de his relegare debeo ad excellentissimum, de *Lacte Muliebri*, Tractatum ad Societatis Scientiarum HOLLANDIAE Quaestionem a Doct. & Expert. LAMBERTO BICKER Belgico Idiomate editum. Imprimis Cap. 6. pag. 70. &c.

Lactantes porro mulieres mensibus plerumque destituuntur, si autem fluunt, quod raro admodum contingit, parcam hanc adesse evacuationem videmus; a suppressis subito mensibus mammæ valde intumescunt, ac non raro sanguinem fundunt, e contra si fluxus mensium nimis est, statim gracilescent, quo in casu cucurbitam ad mammas applicandam esse, monet HIPPOCRATES *f*). Propter eundem consensum in gravidis, si mammæ subito extenuentur, abortus periculum significant *g*); si lac copiose profundant, foetus imbecillitatem indicare idem affirmat HIPPOCRATES *h*). Quibus omnibus rite perpenſis magnam hanc sympathiam in Praxin clinicam habere utilitatem abunde patet, quotidie enim inter has partes morbi observantur consensuales, quales ab Auctoribus, tam Veteribus, quam Recentioribus productos, aliorumque doctissimorum Virorum observationibus stabilitos sequenti sectione proferam, ordinem, quantum per vires liceat, servaturus, ast si forsan quædam insunt, quæ haud bene posita videntur, ignoscas quæso B. L. ac ingenii mei imbecillitati tribuas.

f) Aphorism. Sect. 5. Aphor. 50.

g) Vid. HIPPOCRATES L. c. Aphor. 37 & 53.

h) L. c. Aphor. 52.

SECTIO

SECTIO SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

De mammarum morbis consensualibus.

§. I.

Morborum omnium, qui muliebres vocantur, uterum in causa esse monet HIPPOCRATES *i*). Et certe uterum ex mirabili illo cum toto corpore consensu, plurimorum malorum causam esse, neminem latere potest; imprimis vero cum mammis intime consentiens, earum innumeras affectiones procreat, quarum causæ præcipuæ sunt: suppressio mensium, graviditas, uteri hæmorrhagia, lochiorum suppressio uteri inflammatio, fluor albus, lues venerea, & tandem coitus neglectus. Ex quibus morbi mammarum oriuntur varii, quos omnes & singulos referre temporis angustia vix permittit, præcipuos tamen enarrare, ac observationibus aliorum adornare sequentibus mihi lubet.

§. II.

Suppressio mensium inter causas pertinet primarias, quibus sexus foemineus quamplurima patiatur mala, inter quæ mammarum affectiones
merito.

i) De locis in Homine pag. 423.

merito sunt numerandæ: suppressa enim evacuatio menstrua non raro per mammæ se evacuat, quod HIPPOCRATI *l)* jam innotuit, dicenti *conclusi uteri menses ad mammæ remittunt, & ad pectus adscendere cogunt.* Huc spectat historia, quam narrat nobis Ill. PARRÆUS *m)* de foemina quadam, cui singulis mensibus per mammæ sanguis menstruus exhibat, sic ut tria vel quatuor requirerentur mantilia, ad hunc sanguinem excipiendum. Similem fere casum memoriæ mandatum legimus apud STALPARTUM VANDERWIEL *n)* de quadam muliere quadragenaria, quæ subitanea ira excandescens fluentibus menstruis, mox e papillis tantam sanguinis copiam evacuavit, ut reliquum corpus prolueret.

A suppressis porro mensibus mammarum inflammationes haud infrequentes esse satis superaque notum est *o)*. Sed & varii inde sæpissime oriuntur tumores, *quippe*, inquit MERCATUS *p)*,
glan-

l) De Morb. Mulier. Lib. 2. Cap. 20. Char. ter. Tom. 7. pag. 807.

m) Oeuvres D'AMBR. PARRÆ Liv. 24. Chap. 62. pag. 631.

n) Observat. Rarior. Part. 1. pag. 342. Observ. 179. Confer. Ephem. Nat. Curios. Dec. 2. Ann. 5. Append. pag. 41. Observ. 70.

o) Vid. MERCURIALIS in SPACHII Gynæc. pag. 252. Et R. A. CASTRO de Morb. Mulier. Sec. 2. Cap. 16. pag. 70. Confer. Ephem. Nat. Curios. Cent. 1. Obs. 67. pag. 136 &c.

p) In SPACHII Gynæc. pag. 870.

glandulas fieri turgentes contingit vel menſtruis deficientibus, recurrentibusque ad mammas. Rariſſimum talem caſum apud HOFFMANNUM q) legimus de fœmina quadam honeſta, ad animi commotiones, terrorem æque ac excandefcentiam facillima, menſium defectui obnoxia, qui quidem regulari tempore erumpebant, vix autem per horulæ ſpatium fluentes, parcum admodum cruorem fundebant, cujus purgationis menſtruæ defectu variis ſolicitabatur ſymptomatibus, ac in mamma ſiniſtra obſervabatur tuberculum ſenſibiliſſimum, abſque rubore, & magnitudine nummum octo groſſos valentem referens; ſimulque ex illa liquor lacti ſimilis ſæpius exprimebatur. In conſilium vocatus HOFFMANNUS ad quæſtionem: an, ſcilicet, allegata ſymptomata, & maxime liquor lacteus ex mamma ſiniſtra propullulans, menſium imminutioni debeantur? reſpondit: Tumorem mammae ſiniſtræ, & lacteum humorem ex illa ſtillantem ex eodem omnino menſium defectu proficiſci arbitror: quoniam cruor, per uterum excernendus, ad glanduloſam, & ſpongioſam mammarum compagem rapitur. In omnibus enim hiſce humorum congeſtionibus, maxime poſt partum, inſignis uteri cum mammis deprehenditur conſenſus: quid? quod attenta doceat experientia, hæcce mammarum tubercula ex menſium ſuppreſſione ſuborta, hiſ instantibus plerumque exacerbari magis ac doloribus pungitivis

tivis affici. Huc etiam referri debet observatio quædam Ill. MORGAGNI *r*) in quadam virgine, cui dum menses aliquot dies tardius prodibant, tumor ovo columbino major, non inæqualis, nec cutis colorem mutans, sed durissimus, & in proximi brachii motibus dolorem creans, non raro nasci solebat in altera mamma, eaque sinistra; mox prodeuntibus menstruis nullo præsidio adhibito, nulloque sui relicto vestigio, nedum celeriter detumescebat, verum penitus abibat.

Hunc denique fluxum mensium suppressum scirrhi sæpissime, immo & canceri sequuntur. Quippe, inquit, MERCATUS *s*), cum purgatio illa crasso, melancholicoque sanguini expurgando idonea sit, si quando supprimitur, aut vitari contingat, vitiatos in corpore superesse humores nulli fore dubium arbitror, quos sane in grave aliquod malum prorumpere certum est, præsertim circa eam partem, cum qua majorem habet uterus communionem, & colligantiam, quo fit, ut fœminarum mammae subinde facile in hæc vitia prolabantur, præterquam quod receptioni excrementorum ob laxitatem mammarum substantia prona sit. BOERHAVIUS *t*) inter causas scirrhi cessantem quoque consuetum menstruum

vel

r) Epistol. Anat. 50. Art. 39.

s) In SPACHII Gynæc. pag. 872. confer. R. A. CASTRO Lib. 1. Cap. 20. pag. 80.

t) In Aphorismis de cognosc. & curand. morb. Aph. 485.

vel hæmorrhoidalem fluxum, refert. DIONISIUS v) ex viginti muliebribus, quæ cancro laborant, quindecim hoc malo affici intra quadragessimum quintum, & quinquagesimum ætatis annum, quo tempore menses plerumque cessare incipiunt, testatur: additque porro, se in itinere per GALLIÆ Provincias in singulis fere urbibus plures hoc morbo affectas vidisse in cœnobiis, semper autem circa modo dictam ætatem: si vero in junioribus occurreret hoc malum, menstrua evacuatio in illis deficiebat. Rarum talis canceri exemplum narrat RIVERIUS x) nobilis cujusdam Matronæ annum quinquagesimum primum agentis, temperamento bilioso melancholico præditæ, quæ ante decennium ex repentina infantis sui morte, a nutrice incauta interfecti subito terrore afficiebatur. Hinc mensium fluxus plane supprimebatur, nec unquam amplius ab eo tempore apparuit. Post duos annos in parte superiori mammæ sinistræ oriebatur tumor subdurus & oblongus, digiti crassitiem æquans. Paulo post in ejusdem mammæ parte inferiori tumor alius exiguus & rotundus apparebat, qui intra paucos dies foveam efficiebat in eadem parte exiguam & sine dolore, quæ fovea sensim incrementum sumebat, ut intra biennium dimidiam fere totius mam-

v) Cours d'Operations de Chirurgie Demonstr.
9. pag. 314.

x) Opera omnia Cent. 4. Obs. 57. pag. 544.
Confer. Acta Hafnienf. Vol. 2. pag. 195.

mammæ partem ad interiora retraxisset, & in fundo illius cutis costis adhærere videretur. In ambitu vero illius fundi quædam percipiebatur durities, quæ compressa digitis, doloris sensum inducebat. Aegra aliquando in tota illa parte dolorem pungitivum percipiebat, sed exiguum, & raro evenientem: habito consilio sancitum fuit hunc affectum ad canceri occulti naturam accedere. Sed quamvis morbus hic periculosissimus non semper a suppresso fluxu menstruo oriatur, sæpe tamen, si adsit, instantibus vel suppressis mensibus, deterior redditur. Sic mulieri cuidam febre lenta laboranti, ac valde debili, ingens & dolorosissima, juxta papillam inflammata, amputata fuit mamma, eo quidem eventu, ut vulnus consolidaretur, ac mulier vires suas amissas acquireret, quamvis tussis continua, & pulmo morbosus tabis metum incuterent; mirum sane erat, quod tempore fluxus menstrui dolor non tantum incresceret, sed quod tota mamma sudore mephitico, canerosam materiem olente, obtegeretur y).

§. III.

Graviditas, licet ad sanitatis stadium pertineat, rara tamen nonnunquam mammarum, præter

y) Vid. Cl. SANDIFORT, Præceptor meus ad Rogum colendus in Bibliotheca Physico Medica Tom. 8. pag. 69.

ter lactis secretionem, phœnomena provocat, inter quæ earum intumescentiæ ac tumores sæpissime occurrunt. Intumescentiam talem singularissimam Ill. SWIETENIUS *z)* bis in eadem muliere observavit, cui dum gravida esset, dextra mamma absque dolore, tumere incepit, quotidie mole adeo inerevit tumor, ut octavo graviditatis mense femur attingeret, & suspensorio sustineri deberet, aliter incedere non potuisset misera. In vasta hac mamma distinctissime sex tubera sibi invicem non cohærentia, pugnum mole æquantia, satis mobilia, tangere poterat; dum pessima quæque metuebat, mirabatur valde, post felicem partum, totam hanc molem minui, tubera solvi, ita ut intra bimestre spatium mamma rediret fere ad solitam magnitudinem, nec vel minima durities tactu percipi posset, magis tamen flaccida & pendula erat, quam sinistra, nullum autem remedium adhibuit: post biennium denuo gravidæ omnia eadem ac eodem pariter post partum eventu contingebant. Ex graviditate porro non raro mammarum oriuntur inflammationes &c. Hic spectat casus, quem narrat RIVERIUS *a)* Mulieris cujusdam, quæ circa nonum graviditatis mensem tumore mammæ sinistrae afficiebatur, cum tensione, rubore & pulsatione: Chirurgus cataplasma ex mica panis

z) In Comm. ad Aphor. BOERHAVII Tom. 4. pag. 641.

a) L. c. Cent. 4. obs. 74.

nis apponebat, tumor vero increvit. Admo-
verunt deinde cataplasma ex farina fabarum in
oxycrato cocta, intra duodecim horas inflam-
matio ablata est, & tumor valde imminutus in-
tra paucos dies plane evanuit. Sic & graviditatis
tempore, vel & post eam uteri hæmorrhagia
haud infrequens est, quæ suos etiam in
mammæ effectus notabiles sæpissime edit. Ta-
lem legimus *b)* singularem uteri hæmorrhagi-
am Matronæ nobilis, temperamenti cholero-
ferosi, vigesimum tertium ætatis annum agen-
tis, quæ, dum post primum puerperium per
tres septimanas alvi constipatione laborasset, ex
consilio vetulæ medicastræ umbilico admovit
salviam cum butyro frixam, eo effectu ut post
aliquot horarum spatium alvus solveretur, ve-
rum tanta simul per uterum excitaretur hæ-
morrhagia, ut in supremo vitæ discrimine ver-
saretur ægra; notabilis quoque mammæ an-
tea lacte turgidarum subitanea obveniebat flac-
ciditas, & momentanea lactis evanescencia, nec
alimentis, nec medicamentis lactificis postmo-
dum restaurabilis.

§. IV.

Lochiis post partum suppressis, variis ac pes-
simis fœminæ exponuntur malis, & mammæ fre-
C c 2 quen-

b) Vid. Ephem. Nat. Curios. Dec. I. An. 4.
Obs. 154. pag. 291.

quenter admodum inde afficiuntur c) Hyeme An. 1746. observabatur in puerperis morbus quidam epidemicus. Aquæ, dum parturiebant, effluebant, nec lochia solito modo fluebant, sed uterus ficcus, durus, dolens tumebat. Morbus a ventris fluxu incipiebat, sequebatur dolor ventris, imprimis circa locum, quem occupant ligamenta uteri lata, tensum erat abdomen, caput dolebat, & quandoque aderat tussis. Tercio vel quarto post partum die, mammæ, quæ tunc turgere solent, flaccescebant, & quinto vel septimo die puerperæ moriebantur, quæ mala omnia lochiis suppressis a Medicis tribuebantur d). Similem fere J. F. HENKELS Medicinæ & Chirurgiæ Doctoris legimus observationem sequentem e): *By eene jonge, gezonde, kraamvrouw wierden de kraamzuiveringen niet na behooren ontlast, en het zogging uit de borsten, wordende verplaatst naar de heupen en onderste leden, vooral van de linker zyde, welke tot aan de teenen zeer sterk zwollen. Na eenige dagen wierd de Schryver geroepen. De Schryver liet op de borsten weekmakende middelen leggen, en aan dezelve naarstig zuigen, als ook wryvingen doen. Om de kraamzuiveringen te voorschyn te doen komen,*

c) Vid. HIPPOCRATES de Morb. Mulier. Lib. I. Cap. 37, 38. CHARTERI Tom. I. p. 751.

d) Vid. l'Acad. des Sciences l'An, 1746. p. 160.

e) Vid. Cl. SANDIFORT l. c. Tom. 10. p. 147.

men, wierden op de teeldeelen, stoovingen, pappen gelegd, en inwendig wierden de *Rhab. croc. myrrh.* en *nitrum benevens* verdunnende middelen gegeven. Deeze poogingen waren vrugtelooſ, en hy zag zich genoodzaakt, andere ontlaſtende middelen te gebruiken. Hy verkoos de *Aloë, squilla, myrrha, ſal. amm. depur., tinct. antim. acris, ſapo alcal. ſtarck., Thea medicata ex amar. aromat. & acrib.* eindelyk ook de *ſucc. rec. expr. rad. Ireos noſtr.* Alle deeze middelen waren van eene voortreffelyke werking, wanneer dezelve gepaard wierden met het uitwendig gebruik van aromatieke poeders, kampher, ſpaanſche zeep, een goed verband, en behoorelyke plaatsing der onderſte leden, &c. Raros etiam tales obſervaffe ſe binos caſus mecum communicavit Vir doctiſſimus, Artem ſalutarem inter Roterodameneſes ſumma cum Dexteritate, ac Felicitate exercens Amicus integerrimus F. A. VAN LIER: ſcilicet Matrona quædam die 25 Julii 1782 in Pago ASSEN in Regione DRENTHIA proſpere peperit, & optime ſeſe habebat, donec die 10. Auguſti ex incendiis ſummopere perterrefactæ, lochia, quæ adhuc fluebant, ſubito ſupprimerentur, altero die ſiniſtra mamma adeo intumuit, ut inflammatio inſtare videretur; lac colore, ſapore, odore, & ſpiffitudine maxime erat degeneratum, adeo ut recens nata ſugere amplius nollet, nec poſſet. Fomenta ex vino albo calida applicabantur, &

propinabantur remedia aperientia eo cum successu, ut post quinque dies lochia parva quantitate sese manifestarent, & simul cum iis lac melioris indolis evaderet, ac mamma in statum naturalem subito abiret. Mense Martio 1784. Uxor quædam Architectæ, nomine A. M. S O R G, in eodem pago, A S S E N dicto, Filiam peperit, post partum optime cum infante se habenti, septimo puerperii die ex iracundia lochia subito suppressibantur, altero die mammæ erant flaccidæ, & lac, quod antea copiose secernebatur, protinus evanuit, ac Puerpera summis cruciabatur alvi doloribus. Vocatus Doct. V A N L I E R præscripsit Mixturem ex Aquæ Meliss. Rutæ ana ʒvj Rhob. Junip. ʒj. Sal. Borac. ʒij Syrup. e 5 Rad. Aper. ʒjβ, ut caperet Aegra omni hora cochlear. Post usum hujus remedii, lochia postridie fluere incipiebant, eodemque die lac in mammis regenerabatur, ac mulier in pristinum sanitatis statum restituta fuit.

Inflammationem uteri, quæ causa sæpe, vel & effectus suppressionis lochiorum existit, similes tales, vel & alios in mammas efficere posse effectus dubium superesse nequit: testatur illud Ill. S W I E T E N I I f) observatio cujusdam feeminæ hydrope anasarca laborantis, cui dolor in dextro ileo satis vehemens oriebatur, post partum per vulvam prodibat olidissimum pus, quod copia minori sensim, & postea album, inodorum, quotidie

f) Comment. Tom. 4. pag. 622.

tidie ad septimum usque a partu mensem fluxit, aderat simul cruris & femoris dextri imbecillitas, dein ex mamma dextra pus exivit, & lente convaleuit.

§. V.

Leucorrhœa fœminis adeo nociva, sed ipsarum culpa sæpius provocata, si subito supprimatur, varios producere potest morbos, quos inter mammarum morbi præcipue sunt numerandi. Sic legimus apud SCHENKIIUM *g*): quod uni ex Ancillis Cœnobii sæpe & jam per aliquot annos pus e mammillis flueret, quæ olim leucorrhœa laboraverat. Memorat quoque Ill. TRNKA DE KRZOWITZ *h*) de quadam muliere, triginta circiter annos nata, temperamento sanguineo, & graciliori corporis textura prædita, quæ viginti annos matrimonio degit, ac aliquot liberos peperit: hæc, mensium fluxu immodico præcedente, semper aliquot diebus fluore albo a multis retro annis, sine ullis tamen molestiis, laborabat; & quod valde mirum, ex utraque mamma liquidum aliquod spissius, coloris longe nigerri-
mi, quotiescunque volebat, exprimere potuit, quod linteamine exceptum intra spatium 24 horarum æruginis adinstar viride evadebat, & simul, ut videbatur, naturam corrosivam induebat; quotiescunque vero lactavit, sanissimum lac prolibus

Cc 4

fugen-

g) Observ. Med. Lib. 2. fol. 309.

h) Histor. Leucorrh. Part. 1. pag. 109.

fugentibus exhibuit, neque hujus phænomeni ullum vestigium, sicut alias, intermedio tempore apparuit.

§. VI.

Quomodo a lue venerea tota C. H. patiatur œconomia, non est, quod dicam; quomodo vero mammæ ab ea affici possint, discimus ex sequenti historia i); Aderat, scilicet, fœmina quædam, quæ lue venerea laborabat; hæc dum infantem suum lactare vellet, mammæ ipsius sanguinem una cum lacte fundebant; suadebatur ipsi, ut ablaçtaret filium, ne noxam caperet ab insolito hocce & improporcionado nutrimento; cui morem gerebat cum salute filioli.

§. VII.

Quænam subinde ex matrimonio vel coitu neglecto oriantur mala satis superque notum est; & exinde non raro cancrifos mammarum tumores oriri ex dictis RAMAZZINI l) patere videtur: *In mulierum, inquit, mammis ob uteri exorbitantias, generari persæpe cancrifos tumores, quales in Monialibus magis, quam in cæteris mulieribus observantur, non ob menstruum defectum, sed potius, ut reor, ob cælibem vitum: pergit porro: Mihi enim sæpius observare contigit, Vestales Virgines bene coloratas,*

i) Vid. Ephem. Nat. Curios. Dec. 2. An. 7. Obs. 45. pag. 89.

l) De Morbis Artis. pag. 324.

tas, menstruis purgationibus rite fluentibus, sed salaci natura prædita ex horrendis mammarum cancris misere obiisse, & quoniam in Italia quælibet civitas complures habet Religiosos Virginum Cætus, perraro fit, ut Monasterium aliquod exstet, quod tam diram pestem intus non alat. Hæc dum ad effectus ex uterinis in mammas redundantes affectionibus explicandos sufficere videntur, ad cætera transeo.

CAPUT SECUNDUM.

De morbis uteri consensualibus.

§. I.

Morbis mammarum quamplurimis ex utero oriundis enarratis, eadem ratione morbi uteri consensuales mihi considerandi veniunt, & ad horum causas præcipuas referre debeo contrectationem mammarum insolitam & inordinatam, impeditam lactis secretionem, neglectam suctionem, mammarum scirrhum, earumque cancrum; quas ordine sequentibus pertractare, earumque effectus in uterum sane mirificos enarrare conabor.

§. II.

Contrectatione mammarum insolita, & inor-

Cc 5

dinata

dinata virginibus rara sane nonnunquam obveniunt phænomena: *Admirandum*, inquit BERNARDUS RAMAZZINUS *m)* huac inter mammas & uterum consensum, binos libidinis fontes, abunde testatur earundem mammellarum confricatio, quæ in fæminis, ut Ipsæmet fatentur, non leve est veneris languentis irritamentum. Pergit porro: Observat CARPUS, mammarum contrectationem, ac præsertim papillarum, quæ ad modum virgæ arriguntur, sopitam venerem excitare. Illo scilicet stimulo sanguis majori copia ad mammas ruit, menstrua purgatio propter commercium sæpe desinit, ac lac in mammis harum, cæterum castarum virginum, non raro secernitur *n)*. Sic ancillæ cui-dam, quæ infanti, cum quo singulis noctibus uno eodemque lectulo dormiebat, maxima libidine incitata ubera præbebat, menses fuere suppressi, & lac in mammis secernebatur *o)*. Talis etiam datur historia cujusdam virginis, quæ patrem suum in carceribus detentum lacte suo per longum tempus aluit *p)*.

§. III.

Secretionem & excretionem lactis propter organica

m) De Morb. Artif. pag. 324.

n) Vid. SWIETENIUS Comm. Tom. 4. pag. 609. confer. HALLERUS Elem. Physiol. T. 7. Part. 2. pag. 17. &c.

o) Vid. Doct. BLOKER Verhandl. over het Zog der Vrouwen pag. 71.

p) Vid. FRANK DE FRANCKENAU Satyra 15.

organica non tantum mammarum vitia, sed & alias causas quamplurimas non raro impediri, sæpiissime observare licet; indeque multa in uterum agentia oriri mala satis constat; inter ea imprimis numeranda est metastasis illa lactea ad uterum; qualis per terrorem nata mensis spatium durans cum lactis evanescencia in mammis observata fuit *q*).

§. IV.

Lactationem a nonnullis laudari, ab aliis vero culpari omnibus in confesso est. Qui contra lactationem militant; putant mulieres lactantes fieri steriles. Ast hæc opinio certis & quotidianis observatis repugnare videtur, nam ingens est certe numerus mulierum, quæ quotannis fere infantem pariunt, ipsumque lacte suo nutriunt; Ill. SWIETENIUS *r*) Matronam novit, quæ octodecim infantes peperit, omnes lactavit, & ab ultimo partu resurgens, nihil de venusta forma amiserat, ita ut filiarum soror potius, quam mater videretur: e contra a suctione neglecta quamplurima non raro oriri mala, uno ore testantur Practici. Nam præter mala mammarum topica, quæ ex lactis stagnatione oriri possunt, lac in sanguinem regurgitans, ideoque per totum corpus cum sanguine circulans, tandem frequenter ad partem quandam nobilem per metastasin depo-

q) Vid. Doct. BICKER l. c. pag. 75.

r) Comment. Tom. 4. pag. 669.

deponitur, inflammationes ibi cum suis effectibus, vehementissimis symptomatibus stipatas producit, quas insequuntur dolores intolerabiles, anxietates, convulsiones, deliria perpetua, ac sæpissime miserrimæ hæ subito moriuntur. Sed præterea uterus ipse hinc nonnunquam afficitur, lochia enim rubra mutantur in alba, lactea, ac fluor albus frequenter insequitur s). Inter mala porro, inquit TISSOT t), quæ a neglecta lactatione oriuntur, unum dolendum profecto pertinet, quoniam propagationem hominum minuit, cujus nemo hæcenus mentionem fecit, species puta quædam uteri paralyseos. cum fluore albo chyloso, unde matrimonii officio & voluptati inutilis, ac procreationi ineptæ redduntur. Sed quamvis suckio omnibus mulierculis, sætem iis, quæ munere hoc apte fungi possunt, est suadenda, inficias tamen ire nequeo, fieri nonnunquam, quod nutrices, infantem ex impuris parentibus natum lactantes, vel & puerperæ, quæ ad colostrum aut lac restagnans exsugendum, foeminam labe quadam sæpe infectam adhibent, mala inde quamplurima contraxerint: spectat huc historia, quam legimus in Actis Naturæ Curiosorum v); cum scilicet aliquando MEDIOBURGI in ZELANDIA, per unicam mulierem, quæ puerperis

s) Vid. Doct. BICKER Raadgevingen voor de gezondheid der groote en ryke Lieden pag. 282.

t) Vid. Doct. BICKER l. c. pag. 158.

v) Vol. 3. pag. 17.

ris colostrum, aut lac moleste restagnans exsugere consueverat, harum brevi tempore plures ita fuerunt inquinatæ, ut primo in papillis & uberibus maligna erumperent ulcera, deinde per totum corpus longe lateque malum spargeretur; & ex Actis Anglicanis talem quoque casum memorat Ill. SWIETENIUS x) Mulier quædam, solita sugendo evacuare puerperarum mammas, ulcus venereum habebat in ore; quod celabat, ne quotidiani lucri jacturam faceret; unde plures & quidem melioris sortis matronas infecit pessime. Egregius Medicus BARRY, qui opportunitatem habuit videndi plurimas ex infectis his, mirabatur celerem malignæ luis progressum; quem sic describit: Papillæ primo leviter inflammabantur, dein sequebatur excoriatio, plorans liquidum tenue, in circuitu loci excoriati sparsim emergebant pustulæ rubræ, quæ & gradatim per pectus dispergebantur, & nisi medela adhiberetur, ulcera producebant. Paulo post inficiebantur pudenda, cum pruritu vehementi, sequebantur cancri in his partibus, qui parum liquidi plorabant, & post paucum temporis spatium pustulæ spargebantur per totum corpus. In plerisque lues sic suscepta trium mensium spatium decursum suum absoluebat; mariti ab uxoribus inficiebantur, & caneros habebant, a quibus virus venereum cito dispergebatur, ita ut sequerentur ulcera oris interni, & pustulæ rubræ per corporis habitum.

§. V,

x) Comment. Tom. 5. pag. 30.

§. V.

Scirrhus denique & imprimis mammarum cancer suos etiam sapissime effectus in uterum edunt, ita quidem ut uteri cancer inde observatus fuerit. Qualem casum in nobili quadam Matrona observasse se narrat Cl. BOERHAVIUS *y*), quæ, dum ipsi cancer erat in mamma, LUGDUNUM BATAVORUM venerat, ad extirpationem subeundam; re vero examinata, altera quoque mamma cancro affecta deprehendebatur, hinc illi extirpationem dissuadebant, attamen eam fieri voluit. Feliciter quidem facta, sanata fuit. Ast anno elapso rediit, extirpationem alterius mammæ expetens, dissuasum fuit, voluit tamen, facta est. Sed paulo post cancerum in subaxillaribus glandulis & utero, priori atrocior, fuit perpeffa. Similem fere legimus historiam apud Cl. SANDIFORT *z*) de Matrona quadam nobili, quæ multos annos scirrhusoso tumore in mamma sinistra sine dolore laboraverat, tempore vernali exanthematibus cum febre corripiebatur, sanata fuit; balneo utens, exanthemata iterum apparuerunt, quæ a perito quodam Medico ilico sanabantur; autumnali tempore febris quartana ipsam aggressa fuit, corpore prius præparato, condito ex cortice Peruviano utebatur: dimidia hujus conditi parte adhibita, febris

y) Comment. sic dict. spur. Part. 2. pag. 257.

z) L. c. Tom. 10. pag. 789.

febris plane desit. Sed Medico suo obedire, & medicamento præscripto dum amplius uti noller, post quatuordecim dies febris redire cœpit, alteram conditi partem sumpsit, & febris evanuit: omnibus neglectis consiliis & adhortationibus febre de novo afficiebatur, quæ non tam cito tunc usu corticis Peruviani sanabatur, nam tumor mamme scirrhusus hætenus neglectus dolere ac tumere incipiebat, ac quatuordecim dierum tempore adeo increvit, ut ovi anserini magnitudinem superaret: decem hebdomadum spatio, ad febrim sufflaminandam, & humores corrigendos requisito, mamma tres fere libras valens amputata ac feliciter sanata fuit, ægræ victus suadebatur tenuis, sed cibis aromaticis assueta, consilium illud obliviscebatur: exponebat se præterea sæpissime aëris mutationibus, unde humores ipsius corrumpebantur, anno postea elapso uteri cancro afficitur, consumebatur plane, ac miserrime animam efflavit.

En B. L. morbos omnes, quos per breve temporis spatium colligere licuit, plures his addi possent, sed ad mirabilem illam uterum inter & mammas sympathiam explicandam mihi sufficere videntur, quapropter ad ultimum caput transeo, quo breviter regulas quasdam prophylacticas, quibus foeminæ ab iis incommodis immunes maneant, tradere constitui.

CAPUT TERTIUM.

Regulas, quibus hi morbi avertantur, exhibens.

§. I.

Morbi hi consensuales quamplurimi ipsa sæpe
fœminarum culpa oriuntur & imprimis Ma-
gnates & Nobiliores nostræ propter victum, nec
non vitæ regimen inordinatum haud raro ab iis
afficiuntur; quæ ut, quantum fieri possit, ab iis
liberæ maneant, officium ac ratio a me exigere
videntur, ut amabili sexui regulas quasdam pro-
phylacticas tradam, quibus munitæ morbos hos
pro maxima saltem parte evitare possint. Et
dum antea vidimus affectiones fœminarum pluri-
mas a suppressione mensium oriri; prius de hac
præcavenda agere incipiam.

§. II.

In omni vitæ fœminarum stadio, quo mensi-
um eruptio instat, quo fluunt menses, ac desi-
nunt, maxima inter urbanas & ruri degentes da-
tur differentia. His enim quamvis eruptio tar-
dius procedat, fluxus certe fere semper regularis
est, & quarta quavis hebdomade, eodem modo,
tempore, & quantitate sufficienti solita redit, nisi
causæ graviores adsint, quibus turbari possit. Ast
e contra Urbanis nostris Nobilioribus menses sæ-
penu-

penumero irregulariter valde fluunt, quia in sex rebus non naturalibus frequenter vitium committunt. Spectat huc aër gelidus, imprimis vespertinus, cui frequenter adeo se exponunt: mos enim multarum est, quod æstivo tempore solem admodum ferventem fugiant, ne cutis earum mollis, eboris adinstar nitens mutetur in flavum, minus amabilem colorem; sed tempore vespertino, aurâ in nostris saltem regionibus non raro valde refrigeratâ, domus suas relinquunt, ut ambulatuncula quadam gaudeant. Sed quam perniciosus ille mos sit audiamus: ad vesperam aër gelidus & nimis procellosus sæpius observatur, quo fibræ solidæ accurtantur, densantur, roborantur, actio earum in humores augetur, humores coguntur, densantur, canalium cava arctantur, contentis spatium minuitur, resistentiæ crescunt; & tanto major erit constrictio, quia sensus frigoris etiam stimulo agit in vim vitalem, hinc mensium fluxus retardatur, vel si adsit, supprimitur. Ex opposito aër nimis calidus & æstuans *Humorum partem tenuiorem, volatilem, spirituosam, aquosam, de poris superficiei corporis externæ, internæ, aëri expositæ dissipat. Hinc oritur defectus subtiliorum, crassamenti inspissatio, immeabilitas, diathesis atrabilaria, inflammatoria, solidi exsiccatio, vasculorum obstructio a);* & menses iterum

a) Vid. Cl. GAUBII Instit. Patholog. §. 424. N. 6, §. 427. N. 1. & 2.

iterum vel retardantur, vel supprimuntur. Sed mira forte cuidam hæc mea videbitur assertio, quum antea dixerim, quod ruri degentes & opus rusticanum quotidie exercentes, huic mensium suppressioni minus sint obnoxia, dum tamen hæc subitaneis ac quotidianis aëris mutationibus exponantur. Sed mirari desinat, dummodo sciat consuetudinem alteram esse naturam; nam revera, si sexus sequior corpus suum quotidie magis magisque moveret, quavis anni tempestate omnibus aëris mutationibus pedetentim se exponeret, vitam sedentariam, quantum res domesticæ permitterent, evitaret, & rebus peragendis, quas antea, ut sibi rudiores, ac nimis graves abhorrebat, se assuesceret, ad minimam Atmosphæræ mutationem non adeo sensibilis esset, ut fluxus inde menstruus tam facile supprimeretur.

Cibus & potus etiam considerandi veniunt, ne copia vel qualitate noceant: vix autem necessarium esset noxas a nimia ciborum copia enumerare, quoniam rarissime vitium in ea committunt urbanæ, quia arctis vestibis valde compressæ, imprimis virgines, concoctionem turbant, atque adeo appetitum depravant. Ast dum excessus in ea committi possit, monitas esse velim, ne nimia quantitate alimenta ingurgitare velint; ab expansione etenim ventriculi vasa ejus comprimuntur, digestio prohibetur, oriuntur cruditates, spontaneæ ingestorum corruptiones, multiplex hinc chyli

chyli vitium, & mala tum in primis viis, tum in toto corpore innumera, ut convulsiones, contractiones spasmodicæ & plura alia *b)*; atqui hinc facile menses supprimi posse non est, quod memorem. *Delinqui gravius in victu nimis tenui, quam in paulo pleniore* recte monet Cl. GAUBIUS *c)*. Nam minori ingestorum copia, ob defectum necessariæ refectionis, functiones languere incipiunt, humorum quantitas minuitur, emaciatur & extenuatur corpus, ventriculus ac intestina contrahuntur, ciborum oritur intolerantia, liquores menstrui acres fiunt, blandi chyli datur inopia, solida deteruntur, humorum pars tenuior dissipatur, vasa inaniantur, calor nativus imminuitur, oritur squalens macies & totius corporis siccitas, salium, oleorumque in humoribus summa acrimonia, ex qua motus spasmodici, convulsiones &c. *d)*. Qualitas vero alimentorum quam maxime attendenda est, dum vehementer a nostratibus in ea peccatur, quæ aromaticis & imprimis acidis valde delectantur: acida enim difficillime digeruntur, ac acidum in primis viis creant; unde spasmi, convulsiones, cardialgia, cephalalgia, flatus, anxietates, animi deliquia; quod si cum sanguine commisceatur, humores corrumpuntur, solida debilitantur, nervi irritantur, oriuntur passiones hystericæ, hypochondri-

Dd 2 acæ

b) Vid. Cl. GAUBIUS l. c. §. 448. &c.

c) L. c. §. 455.

d) Vid. Cl. GAUBIUS l. c. §. 452. &c.

acæ &c. Et imprimis virgines nobiliores acidis illis maxime indulgent, forsitan ad formosum colorem pallidum acquirendum; immo vidi nonnullas, quæ sæpius de die acetum vini, saporis gratia ut ajebant, hauriebant. Sed mos ille maxime displicet, & plane dissuadendus videtur: formositas enim virginum adeo cæterum laudanda deperditur, color amœne roseus in pallidum *e*), subflavescentem, minus amabilem mutatur, redduntur hæ misera cacochymicæ, debiles, ac valde irritabiles, nervorum exponuntur morbis, & procreationi redduntur inutiles. Nocent præterea nimis acria, rancida, oleosa, viscida, & vi adstringente prædita, medicamenta fortiora, ac calidiora incongruo tempore adhibita, quorundam etiam venena sunt ducenda; absurda præterea varia, ut creta, calx, carbones, cineres, cespites, argillæ, fistulæ tabacariæ, cruda oryza, alica, ex fabis caffè post infusionem relictæ fœces, & nescio quæ incondita, quæ fœminæ nonnullæ devorare gaudent. Desistant ab iis, & diætam mutant in simpliciorem, evitent alimenta illa adeo calida ac valde aromatica; minime tamen velim, ut hæc ita stricte observentur, ac si alimenta fortiora plane omittere deberent, e contra, calida aquosa, emollientia, jura carniū leniora, lactinia, potum Caffé & Theé illis dissaudeo, utantur potius alimentis siccis, fortioribus ex carni-
bus & oleribus, si modo digestu facilibus; pin-
guia,

e) Vid. Ill. SWIETENIUS Comm. Tom. I. p. 87.

guia, acida, dulcia, & dulcificata minus sunt laudanda; optimus potus sit ex aqua frigida, vino generoso rubro modice adhibito, vel & cerevisia bene cocta; diversitas porro ciborum ac potuum evitetur, & studeant magis corpus suum restaurare, quam sapor indulgere.

Motus corporisque quies moderanda sunt: si enim motus nimius sit, fluida & solida nimium attrita dissolvuntur, mobilia diffillantur, & humores residui diathesin inflammatoriam induunt, unde varia mala, inter quæ mensium suppressio primum meretur locum. Ab altera parte vitâ sedentariâ, & otio tranquillo vis musculosa minuitur, suffocatur, circuitus sanguinis languet, unde humores lenti, spissi, viscosi, atque inertes evadunt, secretiones & excretiones impediuntur, maxime si prono corpore sedeant, alimentum imperfecte coquitur, lente propellitur, mora longiore corrumpitur, utile non satis emulgetur, nec depuratur, accumulatur fœces: Unde omne genus vitiorum chyli, ructus, flatus, spasmus, anxietas, alvus tarda & tumens, anorexia, universæ officinæ infirmitas, menstruorum inertia, degeneratio varia, mesenterii vasculorum obstructio, aliaque innumera mala nascuntur f). Et hinc non immerito cantat OVIDIUS g)

*Cernis, ut ignavum corrumpant otia corpus,
Ut vitium capiant, ni moveantur aquæ.*

D d 3

Quæ

f) Vid. Cl. GAUBII Inst. Pathol. §. 515.

g) Eleg. sexta,

Quæ dum ita sint, ad præveniendâ illa mala ne diutius sedeant, quam res domesticæ requirant, vehantur quotidie rheda, vel ambulatione quadam campestri gaudeant, ut die sanæ vivant.

Quam nocivum foeminis sit, animi pathematibus indulgere, & quam facile menses exinde suppressi possint ex sequentibus patebit. Gaudium si moderatum sit, circulationem, secretionem & excretionem auget; immoderatum vero & improvisum insomnia, insaniam, virium resolutionem, quin mortem provocat apoplecticam. Amor protractus & ægritudo de perdenda re amata, inquietem, languorem, anorexiam, chlorosin, tabem, nostalgiam, melancholiam, erotomaniam &c. inducit. Ira non sine ratione furor brevis dicitur, summâ enim irâ excandescens homo nihil differt a furibundo phrenitico: ingens enim accenditur æstus, pulsus fit plenus, celer & validus, truces & scintillantes prominent oculi, sanguine sæpe suffusi, facies torva est, & vultuosa, periculosa quævis spernit, & sibi, aliisque sæpissime nocet.

*Nunc face supposita fervescit sanguis, & ira
Scintillant oculi: dicisque, facisque, quod ipse
Non sani hominis, non sanus furet Orestes h).*

Ira etenim nervi irritantur, convelluntur, musculi contrahuntur, sanguis & bilis exagitantur: hinc oriuntur furores, inflammationes, febres ardentes,

b) Vid. A. PERSII Satyr. 3. in fine.

tes, P. V. turbæ enormes, errores fluidorum omnifarii, constrictiones spasmodicæ, infarctus vasorum, stagnationes, obstructions, & menses supprimuntur *i*). Odium, ac livor perseverans, pervigilium, febrim lentam, appetitum prostratum, inedia, pallorem, torporem, maciem, cachexiam &c. infert. Moeror vim nerveam languentem reddit, tonum partium destruit, motus vitales imminuit: unde pulsus tardus, contractus, circulatio lenta, inviscatio humorum, sanguinis coagulum, concoctionis ac nutritionis defectus, diarrhœæ, obstructions, scirrhi, melancholia, icterus, hydrops, somni diuturni, lethargus, catalepsis &c.; menstruam evacuationem inde suppressam narrant FORESTUS *l*), FEL. PLATERUS *m*), & Ill. SWIETENIUS *n*).. Metu dum sanissimus etiam homo subito percellitur, illico pallidæ mortis imaginem refert, spasmō subitaneo contrahuntur vasa cutanea, & sanguinem in majores truncos propellunt: unde oriuntur pallor, siccitas, perspirationis suppressio, attractio major, anxietas, viscerum vitalium oppilatio, per angustata vasa libera impeditur circulatio, ac naturæ ad munera sua nascitur impotentia. Terror cæterorum perniciosissimus systema nerveum violentissime quassat, spasmos,

D d 4

i) Vid. HOFFMANNI Conf. Med. Sect. I. Cap. 38.

l) Observ. Med. Lib. 28. Obs. 9.

m) Observat. Lib. 1. pag. 245.

n) Comment. Tom. I. pag. 855. & Tom. 2. p. 585.

mos, convulsiones, epilepsiam, stuporem, imaginationem depravatam inducit, constricta subito vascula minora humores versus majora cogunt, cor inde palpitat, pulmones in angorem conjiciuntur, pallor, frigus, congestiones, & abortus fiunt, evacuationes supprimuntur, ac subito sæpe moriuntur ægræ: sic legimus apud HOFFMANNUM ^o), de quadam vidua ultra quadraginta annos nata, sanguineo cholericæ, habitus corporis spongiosi, sed animi valde sensibilis, quæ sub recta vivendi ratione Juventutis annos in prospera transegerat valetudine; neque etiam matrimonii tempore, in quo quinque librorum felix erat mater, gravioribus infestata fuerat ægritudinibus: at crebram mœrorum atque sollicitudinum habebat occasionem; quadraginta annos nata ex vehementi terrore subitanæ mensium passa est suppressionem, quam cum nihil curaret, horrendi capitis dolores, vertigine, apoplecticis insultibus, cæterisque gravioribus symptomatibus stipati exceperunt.

Ex his dum satis patet, minimo etiam animi pathemate supprimi posse menses, unicum tantummodo superest, ut moneam, quo quidem modo optime hæc pathemata ab amabili sexu compesci queant, quod tribus imprimis modis peragi potest: ratiocinio scilicet, excitamento contrarii affectus, & divertendo *p*).

Ra-

^o) Consult. Med. Sect. 3. Cas. 24. confer. Ill.

SWIETENII Comment. Tom. 4. pag. 418.

²) Vid. BOERHAVIUS de Cognosc. & Curand. Morb. Aphoris. 104.

Ratiocinio nimirum mentis humanæ attento, quod primo videbatur gratum, meliore indagine fieri potest ingratum, nam placens illud vel displicens plerumque ab imaginatione nostra, ab intellectu non satis puro, ab ideis dudum præconceptionis pendet, aut ab aliis ejusmodi conditionibus, hinc displicet sæpe alteri, quod alteri placet; his itaque conditionibus mutatis, mutatur etiam illud placens vel displicens, illa boni malive æstimatio, si ergo mutetur hæc causa, effectus mutetur necesse est: si itaque id efficere possent foeminæ ratione, ut idea alias summopere displicens sibi fieret adiaphora, aut saltem minus displicens, jam affectum animi aut penitus suppressere, aut certe refrenare possent. Fateor equidem difficile esse hos impetus refrenare; id omnes experimur, tam parum enim rationis in his pathematibus adhibemus, atque iis tam raro oblutamur, ut sæpissime etiam manifesta mentis voluntas juncta sit: sed sufficit mihi hos animi affectus refrenari posse.

Excitamento contrarii affectus: sic supplicii metus furem iram hominem compescere potest, ubi pulcherrima Ethices præcepta frustra adhibentur. Hinc requiritur, ut cognoscamus oppositos animi affectus: iram suppressit summus metus; meticulosissimus homo ira fit audax; & hinc apparet, oppositos effectus in corpore facere animi affectus contrarios, & unum animi af-

fectum alterius esse posse medelam. Idem etiam demonstrare possem, si cætera sibi mutuo opposita animi pathemata percurrere vellem, sed ne nimis exspatiar, hæc allata pro exemplo sufficiant.

Divertendo: mirabilem mens nostra possidet proprietatem, quod possit ideas cogitatas alligare quibusdam signis mere arbitrariis, inter quæ & ideas cogitatas nulla plane datur similitudo, postea tamen visis his signis, eadem idea menti præsens redditur, paucis litteris varie adunatis excitantur in mente ideæ, quas ante annos habuimus, quarum idearum omnis peri slet memoria, nisi hæc signa arbitraria conservassent; & idem in animi affectibus verum est. Dum ergo ideas, per hæc signa renovatas, comitatur illud gratum, vel ingratum, animi pathemata renascuntur acriora, & sic tandem reddi possunt perpetua: tunc illud infinite extensum in cogitatione, quo mens humana gaudebat, perit & relabitur in hunc unum affectum; voluntas antea infinita non vult, nisi hoc unicum, & vocatur tunc delirium; si summa violentia adsit, dicitur furor; si febres nascantur & humores exagitentur, phrenitis; si hæc absint, mania; si simul omnes res negligant, stultitia nominatur. Hinc omnes illæ notæ corporeæ, quæ has ideas renovant, sive per sensus, sive per memoriam tollendæ sunt, quæcunque alia ipsis offerantur, ut aliæ oriantur ideæ, quæ sensum minuant, vel deleant nimis validam illam impres-

impressionem: ad divertendum itaque sufficit, ut quocunque modo mutetur cogitatio, ne eadem idea diutissime hærens tandem totam occupet mentem, & fiat postea plane indelebilis; ubi vero tam validi sunt animi affectus, ut totum inde turbetur systema nerveum, quod hystericae sæpius experiuntur, confugiant tunc ad illa omnia; quæ nervorum turbas sopiunt, quale imprimis auxilium habebunt in succo papaveris parca copia sumto, vel vini usus in non adfuetis modicus similia efficit, magnam nempe hilaritatem procreat, validos animi affectus lenit, & tandem optatam omnium malorum requiem, somnum inducit.

Caveant porro mulieres, ne somni vel vigiliarum excessum committant, quo multis quoque exponerentur morbis: vigiliis etenim protractis motus humorum augetur, tenuiora blanda dissipantur, crassa coguntur, & acria fiunt, sic partes solidæ debilitatæ, continuo motu attritæ, acri humore destruuntur. Nimium vero dormientibus universæ functionum animalium officinæ torpor, ac lentor circulationis nascitur, increfcit obesitas, & eadem fere effecta, quæ nimia quies producere potest, exinde oriuntur; id enim quod exhalari deberet, accumulatur, spissitudine frigida humores afficiuntur, secretiones & excretiones supprimuntur, ac menstrua evacuatio vel retardatur vel plane supprimitur.

Excreta & retenta ne naturæ limites egrediantur,

tur, Nam ut suus corpori vigor constet, egestorum non minus, quam ingestorum, certa quedam ratio & modus esse debet, nec excerni retinenda, nec retineri excernenda. Utrumvis enim acciderit, id nocumento est q). Spectant huc imprimis suppressio alvi diuturna, lotii retentio, perspiratio modum excedens, & nimia sudatio; quas omnes multorum malorum causas facillime evitare possunt mulieres. Sed & alia adhuc hic memorari debet causa, nimia nempe sanguinis jactura per quascumque vias facta, qua virium oritur defectus, circulatio languet, nascitur pallor, & omnes infirmantur actiones, & sæpissime hæc mala fœminæ ipsa sua culpa sibi adsciscunt: sunt enim quamplurimæ, quæ ad minimam etiam a statu sano aberrationem, statim sibi venam secari velint, imo quæ semel, bis, ter, vel & quater quotannis licet sanissimæ V. S. institui jubent, qua mensium suppressio præter plura alia frequentissime provocatur. Sed ut natura omnibus tempore adsuescat, ita vel præter necessitatem institutæ sanguinis missiones etiam in consuetudinem abeunt, nec tunc omitti impune possunt; nam si semel modo omittatur, plethora, circuitus suffocatio, motus irregulares, spasmi, congestiones, inflammationes cum suis oriuntur sequelis r). Sic etiam haud minus periculosum est, sanguinis effluvium naturale, vel cui natura adsueta

q) Vid. GAUBII Inst. Pathol. §. 555.

r) Vid. Cl. GAUBIUS l. c. §. 565.

adsueta est, supprimere, nam in plerisque sanis ad colligendum humorum superpondium pronitas inest, qua necessariæ & tolerabiles redduntur evacuationes: suppressa præterea mensium evacuatio per alias sæpe vias se evacuat, ut per oculos, aures, nares, gingivas, pulmones, œsophagum, vasa mesenterica, hæmorrhoidalia, per vesicam, mammæ, & varia corporis loca; quas evacuationes præternaturales quidem, sed salutari Naturæ molimine provocatas, si supprimerent fœminæ, malum malo adderent: hinc recte monet HIPPOCRATES s): *Mulier, menstruis deficientibus, sanguinem ex naribus fluere, bonum.*

Inter applicata, a quibus abstinere debent mulieres ne menstrua supprimantur, pertinet imprimis aër frigidus, nebulosus aut crassus calenti corpori admotus, quo vasa omnia, inter quæ etiam uterina, subito sæpe spastice constringuntur, ac mensium evacuatio cessat: sic a saltu in aquam eo tempore, quo fluebant, suppressa menstrua fuisse apud FORESTUM t) legimus. Et narrat HOFFMANNUS u) de quadam fœmina generosa, duos & viginti annos nata, quæ in conjugio, quo jam per quinquennium fungebatur, sterili vivebat, inito matrimonio cruorem menstruum, qui antea nunquam

s) Aphor. 33. Sect. 5.

t) Lib. 28. Obs. 2.

u) Conf. Med. Sect. 3. Cas. 33.

quam fluxerat, partim ipsius matrimonii, partim multorum remediorum ope, reddere demum coepit. Accidit autem aliquando, ut dum menses fluerent, sub itinere gelidissimo hyeme facto, ex rheda in nivem præcipitata, vi frigoris pariter ac terroris protinus lunare tributum persolvere desierit, quod cum primo ex puerili verecundia, vel ignorantia reticuisset, abhinc diris sollicitabatur symptomatibus. Frigus præterea pedum valde nocivum est & subito sæpe menses supprimit: hinc consuetudo illa multarum est dissuadenda, quæ ut domicilia sua nitida & sordibus repurgata conservent, quotidie pavimentis frigidis præcipue marmoreis sine calcementis incedant; solent enim ab hac causa, contractis spasmodice intestinis, dolores oriri colici molestissimi, vasa uterina contringi, & fluor menstruus supprimi *v*). Nocet porro balneorum, pedilaviorum, epithematum, fomentorum usus incautus frigidus, quæ, si adhiberi debent, adhibeantur tepida, ut frigus impediatur, & calor fervetur naturalis. In his maxime laboravit HIPPOCRATES, ut calore blando humectante foveret hæc loca: sic *x*) aquam calidam ad uteros, & ambientia loca affundere, eosque ac crura excalefacere iussit. Totum corpus *y*), ac præsertim uteros leniter foveri,

v) Vid. SWIETENIUS Comment. Tom. 4. p. 438.

x) De Morb. Mulierum Lib. 2. cap. 27. CHARACTERI pag. 816.

y) L. c. cap. 28.

foveri, & bis de die calida lavari præcepit. Dum autem reliquum corpus non indigeret medela, *sed uteri per se morbum haberent* solos uteros fovebat balneo vaporis, sic directo per arundinem, ut calentis aquæ, non tamen nimium fervidæ, adscendens vapor in uteri cavum venire posset, simulque ibi methodum & cautelas necessarias describit *z*). Alio in loco *a*) suadet, ut ventri applicentur pelles agninæ calidæ, lana sua adhuc tectæ, & similia plura hinc inde passim laudat. Nocent porro capitis intempestiva refrigeratio, & denudatio, eo imprimis tempore, quo menstruantur, vestes & ligaturæ nimis strictæ, atque arctæ, quibus mulieres, præcipue tamen virgines adeo gaudent, quibus circulatio libera impeditur, vasa comprimuntur, obstruuntur, & tandem inflammantur. Possem hic in campum sane amplissimum exspatiari, si noxas ex loricis illis balænaceis explicare vellem, dum vero postea de his agere institui, nunc, priusquam huic §. finem imponam, sexui amabili suadeo, ne unquam post puerperium remedia adstringentia, utero vel vaginæ admoveant, quæ a multis applicantur, ut utero constricto, ac vagina coarctata, coitus eo voluptuosior postea celebretur; sed licet hæc vera sint, usus tamen horum remediorum valde nocivus est, & causâ sæpius suppressio-

nis

z) L. c. cap. 20. pag. 808.

a) De superfoetat, cap. 17, ibid. pag. 869.

nis mensium existit. Virgines denique pudicitiae, honestatis, ac nitoris gratia, menstruationis tempore, vaginæ suæ linteamina supprimentia, spongas, & multa alia admovent, ne indusia sua, & cætera vestimenta sanguine menstruo tingantur; sed perversa sane pudicitia noxasque plurimas provocant: vasa etenim inde comprimuntur, menses supprimuntur, obstructions, inflammationes & plura oriuntur mala, quæ omnia præcaveri possent, si inutilia illa & inaudita amoverentur.

§. III.

Quamvis graviditas pro morbo habenda non sit, atque adeo pauca ex ea provocentur mala, gravidas tamen, ut minus uteri hæmorrhagiæ, abortui & malis inde oriundis exponantur, monere debeo, a quibus imprimis caveant, inter quæ animi pathemata primum obtinent locum: his enim, imprimis ira & terrore, ingentes generis nervosi oriuntur turbæ, passione hysterica afficiuntur, non raro abortiuntur, vel & moriuntur. Sic fœmina quædam triginta annorum robusta & proceræ staturæ, quotidie fere in foro versabatur, quo rixis quotidianis indulgere solebat; quum jam graviditatis termino proxima esset, subita excandescit ira, dum vicina mulier puerum ejus quinque annos natum percuteret; mox aliquid insoliti sentiens in corpore, prædixit se inde morituram; post aliquot dies subito pro-

profusa uteri sequitur hæmorrhagia, unde convulsa periit, antequam quid tentari posset, ut servaretur: in cadavere inveniebantur bini fœtus generis masculini, sanguine nigro, coagulato undique tecti, quo & uterus plenus erat, propter placenta, ejusque vasorum rupturam *b*). Hinc discant gravida, quantum ab animi affectibus cavere debeant, ut & adstantes, ne imprudentia prægnantes irritent, vel inopinato nuncio, bono vel malo, illas percellant: qualem casum vidit *SWIETENIUS* *c*) in quadam gravida, quæ placidissime dormiverat, dum in vicinia periculofum erat incendium; mater ejus sollicita, mane accurrit, & gratulabatur filia, quod blandus somnus omnem timorem arcuisset: mox incepit tremere misera toto corpore, & angî, totus simul lectus inundabatur sanguine, sequente animi deliquio, & convulsionibus; ast tamen a periculosa hac uteri hæmorrhagia convaluit, sed fœtum quadrimestrem abortiens perdidit. Motus præterea corporis nimii valde nocent, & sæpiissime uteri hæmorrhagiam & abortum provocant; hinc patet, quanto se periculo exponant gravida, quæ choreis ducendis indulgent, vel itinera suscipiunt, præsertim si celeriter in viis asperis vehantur, vel nixum edunt validum, pon-

b) Vid. *PEU Pratique des Accouchemens* Liv. I. chap. 8. pag. 70.

c) *Comment.* Tom. 4. pag. 497. seq.

pondera elevant graviora, vel labuntur, &c.: quod doluit MAURICEAU *d*) contigisse propriæ sorori, quæ, ultimo graviditatis mense in genua prolapsa, tumente abdomine humo im-
pegerat, & dum non multum incommodi per unum alterumve diem perciperet, neglexit quietem corporis adeo necessariam; at tertio die subito sensit validos abdominis dolores, mox sequente valida uteri hæmorrhagia, qua periit. Cantatrici, quæ conceperat, jussit HIPPOCRATES *e*), *ut in terram desiliret: quum jam septies exsiliisset, genitura in terram defluxit, & fiebat sonitus.* (Ex quo consilio abunde patet, HIPPOCRATEM hujus libri minime esse Auctorem, quum Jurijurando aperte contrariatur). Caveant porro a castu, vociferatione nimia, coitu immoderato, petulantiore *f*). Vestes sint liberæ, absint thoraces illi balæna-
cei, quibus tot oriuntur mala. Effugiant quoque remedia illa, *Emmenagoga* dicta, quæ tam frequenter a nonnullis adhibentur: exstant enim plures tales mulieres, quæ Medicos decipere tentant, dum foetum perdere velint, ut ignominiam tegant, imprimis graviditatis initio, dum nondum aucta abdominis moles certam gravi-
ditatem

d) Traité des malad. des femm. gross. Liv. I.
Chap. 21. pag. 162.

e) De Natura Pueri Cap. 2. CHARTERI Tom.
5. pag. 312.

f) Vid. Cl. GAUBII Inst. Pathol. §. 89.

ditatem monstrat, conqueruntur tunc de menses suppressione, simulque valida remedia petunt, asserentes firmum adeo corporis robur esse, ut a lenioribus nihil sperare liceat; immo sunt, quæ hortis suis sabinæ frutices alant, ut ejus usu, absque graviditatis metu coitum celebrare possint; sed revera præstaret, ut tales licitum inirent matrimonium, & nefanda talia omitterent. Purgantia denique acriora vitentur a gravidis, quum non tantum molesta abdominis tormina, sed & tenesmus circa intestinum rectum faciant; qui, teste HIPPOCRATE g), si mulieri utero gerenti oboriatur, abortum efficit: quia tali contentione, & molesta sollicitatione cum totum corpus, tum præ cæteris uterus, recto intestino coalescens, laborat h).

§. IV.

Ut morbi mammarum consensuales ex lochiorum suppressione & inde nata sæpius uteri inflammatione, cæterique morbi ex puerperio oriundi, evitentur, multum conferre possunt puerperæ, dummodo animi pathematibus non indulgeant: sic a terrore valido lochia suppressa vidit SWIETENIUS i); a terrore, & iracundia eosdem observavit effectus Doct. VAN LIER l).

Ee 2

Vix

g) Sect. 7. Aphor. 27.

h) L. c. Tom. 9. pag. 305.

i) Comment. Tom. 4. pag. 622.

l) Vid. supra Sect. 2. cap. 1. §. 4.

Vix enim credi potest, quam mobiles sint puerperæ in toto genere nervoso, præcipue si teneræ, molliter educatæ, ac malo hysterico sint obnoxia: tristissimos iræ & terroris effectus narrat *PEU m*). Nocent hinc etiam importunæ amicarum gratulandi gratia visitationes; & præcipue abrogandus ille mos, qui apud Nobiliores adeo invaluit, quod scilicet vix obtinere possit, ut in aliud conclave remotius a puerpera illæ conveniant, quæ ex amicitia vel more quotidie accurrunt, puerperam salutaturæ. Omnes ergo motus animi sedulo vitandi sunt, ob omni cura domestica arceantur puerperæ, lætus vel tristis amoveatur nuncius, ne pacata mentis tranquillitas turbetur: hunc in finem prudenti lege *HARLEMI* (quæ *HOLLANDIAE* urbs est) cautum, ne toto puerperii tempore quid fiat, quod necessariam puerperæ quietem turbare possit, signum affigitur Januæ domus, in qua decumbit puerpera, quo viso, non licet licitori, apparitori, vel alii cuicunque iustitiæ ministro hanc domum ingredi. Tantam Respublica curam habendam voluit mulieris, quæ civem Patriæ dedit! Optimi cives venerari foecundas matres a teneris assueti omnem a vicinia strepitum sollicitè arcent. Pulchrum sane, & imitatione dignum exemplum! Nocivi præterea sunt fragrantès illi odores, quibus multæ tam frequenter abuti solent,

m) La Pratiq. des Accouch, Liv. I. Chap. 8. pag. 75.

lent, ut mutatis vestibibus tota cutis illis imbuta maneat, unde enormes capitis dolores, deliria, lochiorum suppressiones sæpius oriuntur *n*); spectant huc quoque noduli ex foetidis uterinis compositi, qui puerperarum lectis adnecti solent, & sua quandoque graveolentia haud raro molesti sunt. Quies præterea corporis quam maxime necessaria est, eamque absolutam ad plures dies protractam voluit SYDENHAMUS *o*), nam credebat ex illis, quæ in puerperio moriuntur, vix decimam quamque perire ob defectum virium, aut toleratos labores, sed ideo tantum, quod debito citius e lecto surrexerint, *quamobrem*, inquit, *istis, quæ me audiunt ubique auctor sum, ut ad diem saltem decimum in lecto se contineant, si modo naturæ paullo debilioris sint, præcipue si vaporibus, qui vulgo dicuntur, jam pridem fuerint tentatæ.* LEVRET *p*) in illis, quæ flaccidam corpus habent, & vitam egerunt sedentariam, caveri iussit, ne ante duodecimum diem vel pedem lecto efferant. Abdomen porro molliter fulciatur, nam fasciæ valide contractæ maximopere nocent: mirabatur PEU *q*) accedens secundo post partum die juvenem puerperam, quam feliciter liberaverat, anxiam jacere, oculis scintillantibus ob immanem capitis

E e 3

dolo-

n) Vid. PEU l. c. pag. 230.

o) Dissert. Epist. pag. 532.

p) l'Art des Accouch. pag. 139.

q) L. c. pag. 139.

dolorem, insomnem penitus, aderant nausea, tussis, animi leve deliquium, foetidi ructus, dolor lateris sinistri, lochiorum suppressio: subito binæ instituebantur venæ sectiones in brachio, tertia in pede, & tamen augebantur omnia symptomata; dum ulterius inquirebatur in causam tot malorum, inveniebatur abdomen fascia valide adeo strictum, ut mirum videretur, illam potuisse respirare; solvebatur fascia, mox redierunt lochia, & omnia cætera mala symptomata plane evanuerunt. Urina in recens enixis puerperis retineri non debet, nam utero vacuo, vesica facillime extra modum absque ullo mingendi nixu, extenditur: hinc semper monendum, ut, postquam aliquot horas quieverint, tentent excernere urinam, quamvis nullum ad mingendum sentiant stimulum; sic & alvus si stricta post partum sit, tuto ducatur injecto clysmate, sed leni tantum, ex decocto emollienti cum una alterave olei Amygdalarum Uncia, & eadem syrupi Altheæ quantitate; nam scopus tantummodo est, lubricare vias, & fœces emollire, ut facilius exire possint. Multi porro nimis religiose quietem in puerperio servandam jubent, ut piaculum credant, si indusia mutantur citius quam circa decimum a partu diem *r*). Sed quamvis libenter concedam, aërem frigidum puerperis imprudenter admissum plurimum nocere, imprimis si partibus

r) Vid. LEVRET l. c. pag. 139.

tibus inferioribus applicetur, negari tamen nequit, lochiis conspurcata linteamina calore corporis cito corrumpi, unde foetor pessimus puerperis adeo nocivus oriatur s): hinc conducit ut lintea citius, sed maxima cum cautela mutantur, ne humida vel frigida adhibeantur; hunc in scopum utantur indusio breviori ad umbilicum tantum pertingente, reliquum corpus tegatur linteo, quod procinctorii adinstar circumapplicetur, & cito & facile absque mutatione corporis, mutari possit; sed siccissima hæc omnia, tepida, vel & fumo Olibani, vel Mastiches imbuta adhibeantur: quæ omnia ut facilius peragantur, Ditiore binos construere solent lectulos, sibi invicem exacte contiguos, qui facillime, & sine strepitu removeri possunt; pedes horum lectulorum rotulis, in omnem directionem volubilibus, instructi sunt; & dum contigui sunt hi lectuli, facile puerpera ex uno in alterum devolvitur, & sic omnia depurari possunt, unde magnum sane levamen percipiunt. Victus debet esse mollis, levis, facilis digestionis, sed alendo corpori aptus ex avena, hordeo, oryza & similibus, jusculis carniū non nimis meracis, sæpius de die, sed parca copia exhibitis; abstineant a carnibus, donec febris lactea cessaverit, concedantur dein sensim carnes albæ, minori prius, deinde prudenter

E e 4

aucta

s) Vid. SWIETENIUS Comm. Tom. 4. p. 626.
confer. PEU 1. c. Liv. 2. Chap. 1. §. 3. p. 268.

aucta dosi, prout appetitus, & digestio vegeta crescant. Potus pariter blandus, tenuis & copiosus sit, ut diluantur humores ac meabiles maneant; a vino primis saltem diebus abstineant, nisi languor aliquam ejus copiam requirat; adfueris aqua prodest, sic & blandæ emulsiones, infusiones ex herbis emollientibus, cerevisia recens bene defœcata, mollis &c. sed bene attendendum, ut potus, qualiscunque sit, concedatur subtepidus, nunquam frigidus, ne tormina, horrores, ac lochiorum suppressio oriantur. Ut feliciter denique absolvatur puerperium, garrulæ nimis custodes amoveantur, muta sint ministeria, in loco suboscuro, ac dubia in luce decumbant, vitentur omnia, quæ sensus valide afficere possunt.

§. V.

Morbi mammarum per sympathiam ex leucorrhœa nascituri optime præveniuntur, si ejus evitentur causæ, quibus licet quotidie expositæ sint mulieres, multum tamen conferre possunt, ut ab ea immunes maneant. Et hic iterum animi pathemata quam maxime arcenda sunt, amor etenim insanus valde nocet: a terrore ac mœrore ortam leucorrhœam narrat Cl. TRNKA DE KRZOWITZ (*). Caveant sibi ab aëre frigido & humido, qualis in locis depressis, aquis, mensibus imprimis autumnalibus, hybernis,
ac

*) Histor. Leucorrh. Part. I. Cap. 4. §. II.

ac primo vere regnante (u); a pavimentis lapideis præcipue marmoreis; a frequenti pavimenti aquâ frigida deterfione, unde sexus sequioris, maxime puerperarum & infantum fata: hinc pauperes, quæ in quibusdam ANGLIÆ Urbibus ob caritatem aliarum habitationum in cellis subterraneis vitam degunt, plurimis morbis & præcipue huic fluxui expositæ cernuntur. Evitentur cibi crudi, viscosi, glutinosi, difficilis digestionis, acida, dulcia majori copia assumpta, potus nimius aquosus tepidus Caffè & Theë (v). Abstineant se ab immoderato & perverso usu croci, quo humores mirifice dissolvuntur, ab emmenagogis fortioribus, vel incaute adhibitis, a purgantibus drasticeis, fortibus, repetitis, & sudoriferis intempestive usitatis. Quies nimia, vita sedentaria, ac somnus nimius evitentur, ut & vigiliæ protractæ, quatenus cacochymiam inducere valent; sed e contra utantur illis, quæ motu vasa & fibras roborant, effugiantur omnia, quibus menstrua retardari, supprimi, vel nec solito ordine succedere possunt. Nocent porro linteaminum in lixivio saponaceo lotiones, balnea,

Ee 5

pri-

*) Vid. TRNKA DE KRZOWITZ l. c. §. 13.

v) Vid. SWIETENII Comment. Tom. 3. pag. 333. Ut vero noxæ ex abusu aquæ calidæ evidentius pateant, totus hic elegantissimus sane immortalis GAUBII ex Pathologicis Aphorismus 474. conferri meretur.

fomenta, cataplasmata laxantia, emollientia, imprimis calida partibus applicata, testæ prunis ardentibus instructæ pedibus suppositæ, lectuli excalesfacti &c. x); venus præmatura, immodica valde nociva invenitur: orgasmo etenim venereo humores uberius ad muliebria provocantur, vasa laxantur, ac fluor albus oritur, ut quotidie in meretriculis, quæ frequenter admodum hoc fluxu laborant, observari potest, sic & in recens nuptis rei veritas vel maxime etiam sæpissime elucescit, quæ admissio per principia crebrius marito, haud ita multo post voluptatis immoderate poenas sæpius luunt y): crebrior genitalium, ac præsertim vaginæ titillatio & irritatio eosdem effectus procreare possunt, qualiscunque etenim stimulus mechanicus vaginæ applicatus leucorrhæam interdum provocare valet, qualem nobis casum narrat TRNKA DE KRZOWITZ z): *Puella, inquit, cum insigne spongiæ marinæ frustum vaginæ (nescio cur) inditum aliquot intra horas adeo intumuisset, ut sese non amplius eximi pateretur, post complures dies obortus fluxus, albo similis, teterrimi fætoris, accedente lotii ardore, symptomatibusque gonorrhææ virulentæ solennibus: donec detectâ spongiâ, multoque cum fælore*

x) Vid. Doct. BICKER Raadgeëving. voor de gezondheid der groote en rijke Lieden p. 174.

y) Vid. TRNKA DE KRZOWITZ §. 14. pag. 43. seq.

z) L. c. pag. 45 & 46.

fœtore eductâ, fluxus ille conquievit. Spectat & huc horrendum quoddam, cui nonnullæ in detrimentum sui ipsius, ac totius generis humani sæpe indulgent, intelligo nempe Tribadismum, quo se ipsas, alias, ac prolem, si unquam postea nascituram perdunt, ac Συνδουμὴν malorum sibi adsciscunt, quæ mala optime expressit TISSOTUS a).

§. VI.

Ut lues venerea, qua imprimis afficiuntur meretrices & morbi mammarum inde oriundi evitentur, optimum consistit prophylacticum in eo, ut mulieres coitum celebrare desinant: sapienti vero Naturæ instinctu, ne genus humanum brevi perderetur, pubertatis tempore igniculis venereis incitantur omnes, & sexus alter alterum appetit: *trahuntur, ruuntque eo absque discrimine omnes b).* Quapropter ut malum hoc pestiferum non tantum, verum & cætera mala ex coelibatu oriunda, tum & ea, quibus puellæ ex infano amore recondito, vel & lascivis genitalium contrectationibus, sæpissime afficiuntur, effugiantur, optimum erit, ut licitum ineant matrimonium, quo moderata venere gaudeant, ac generis humani procreationi incumbant. Et quam
utile

a) De Onanismo pag. 51.

b) Vid. Cl. ALBINUS de Nat. Hom. p. 232.
§. 1406.

utile & necessarium HIPPOCRATES c), vir-
ginibus matrimonium putet, patet ex ejus dictis,
dum molesta recenset symptomata, quibus viro
maturæ virgines afficiuntur; cum, inquit, san-
guis in uteros confluit, velut effluxurus, & ta-
men effluvium non habet; deinde dicit: Ego ve-
ro impero virgines his pathematis affectas, quam
citissime viro jungi. Et alio in loco d), post-
quam varia ad mensium suppressionem tollendam
suasit, addit: morbo autem liberabitur, ubi con-
ceperit. Et majorem adhuc effectum speravit,
si mulier peperit; de mulierum morbis, inquit e),
sic enuncio, mulierem quæ non peperit, gravius
& celerius a mensibus, quam partum expertam,
agrotare; quum enim peperit, ei venulæ ad men-
strua sunt meabiliores; meabiles autem ipsas fa-
ciunt lochia, quæ purgatio quædam est &c. His
ita constitutis, quum mulier puerperii purgamen-
ta experta fuerit, minus laboriose menstruis pur-
gatur; quod si mulieri, quæ jam peperit, affe-
ctio aliqua oboriatur, ita ut procedentes menses
rite repurgari nequeant, ea facilius, quam si
haud peperisset, laborem feret. Assueti nam-
que sunt uteri & corpus, ut impleatur, idoneum,
nimirum utero gerenti, simulque magna est in cor-
pore amplitudo. Et mirabilem certe casum,
ma-

c) De Virginum Affect. l. c. Tom. 7. p. 679. seq.

d) De Natur. Mulieb. cap. 8. Ibid. pag. 685.

e) De Morb. Mulier. Lib. I. cap. I. Ibid. pag.
728. seq.

matrimonii utilitatem demonstrantem ex Actis Parisinis nobis narrat Ill. SWIETENIUS f) *cujusdam scilicet, fœminæ, quæ decimo sexto ætatis anno nupserat, vagina erat adeo angusta, ut vix calamum admitteret, dolorem tensivum in utero sentiebat menstruorum tempore, quæ libere non fluebant, unde credebatur vaginam adhuc angustioresse prope uterum, quam circa exterius orificium. Frustra tentaverat juvenis & validus maritus viam parare; nihil tentari posse, crediderat Chirurgus. Post undecim annos gravida invenitur, licet vagina æque arcta foret, ac ante. Omnes de partu futuro desperabant; verum circa quintum graviditatis mensem sponte vagina incepit dilatari, atque circa finem, instante partu, debitam amplitudinem acquisivit, & mulier felicissime peperit. Et narrat TRNKA DE KRZOWITZ g) de quadam fœmina, cui, dum virgo esset: menstruæ evacuationi plerumque succedebat fluor albus, frustulis crassioribus, albuminis ovi cocti adinstar stipatus, neque ante desit hoc vitium, quam cum viro consuesceret; tunc enim suppresso illo fluxu, menstrua sola ordine profluxerunt. Ex his dum clare elucescit, matrimonium, ac moderatum veneris usum sexui sequiori optimum prophylacticum, & multorum malorum existere remedium, illud ideo satis laudari*

f) Comment. Tom. 4. pag. 436.

g) Histor. Leucorrh. Part. 2. Cap. 12, p. 283.

dari nequit. Sed hic iterum perversus mulierum mos regnat, quod nempe ipsis illiceat amores suos occultos cum viris, quos clandestine amant, communicare, priusquam sexus potior de amore ad illas verba quædam fecerit, lex sane amabili sexui dura nimis ac severa, quæ si locum non haberet, morbi virginum præcaverentur plurimi, rixæ maritos inter & uxores essent pauciores, nec & matrimoniorum divortia tam frequentia essent, ac hodie videmus.

§. VII.

Absolutis jam mammarum morbis; ex utero oriundis, videamus breviter, quid fœminis agendum, ut morbi uteri per consensum ex mammarum affectionibus redundantes, avertantur. Quarum affectiones dum plerumque easdem agnoscunt causas, his simul sumtis evitandis regulas quasdam tradere tentabo. Et hic iterum animi pathemata primo loco sunt nominanda, imprimis fortiora illa, quæ omnino sunt compescenda, nam præterquam quod ab illis lactis secretio, & excretio sæpissime impediuntur, scirrhii quoque, & canceri exinde provenire possunt: vidit enim Ill. SWIETENIUS *h*) mulierem sanam, subito terrore affectam, mox tumore in mamma correptam, qui, licet optimis tractatus remediis, in scirrhum irresolubilem induruit. Sed præter hos animi affectus compescendos,

suctio

h) Tom. I. pag. 190.

suctio necessaria quam maxime est, hac etenim neglecta, secretio lactis impeditur, & varia inde in toto corpore, præter morbos mammarum topicos, oriuntur mala *i)*, quæ omnia eflugere possent, dummodo infantem suum lactare vellent: sed peccant potius contra sapiens ac divinum Naturæ institutum, quas pudet infantes proprios lacte suo alere: immo nosco nonnullas mulieres, matrum nomine plane indignas, quæ statim, ac partum enixæ fuerint, mammis suis remedia quædam repellentia & exsiccantia applicant, ut lactis secretio impediatur, ne mammæ ventustam suam amittant formam, quæque infantem suum alterius statim curæ committant, & ne ejulatu ipsius aggraventur, puerperii tempore in alterius habitaculum transportari jubent, ut ibi pultibus adimpleatur, & a lacte humano abstinenceatur. Sed absit pudor! dum historia sacra & profana testatur, Reginas & Principes uxores ubera dedisse propriis infantibus, immo ipsis fuisse piaculum, si naturali huic legi non obedirent *l)*, & sumant exemplum ex historia, quam narrat BROUZZET *m)* de Regina quadam GALLIÆ, quæ filio ubera præbebat, nec cessare voluit, licet ægrotaret; dumque paroxysmi febris intermittentis

i) Vid. Doct. BICKER over het Zog der Vrouwen pag. 43. seq.

l) Vid. VAN DER MONDE sur la manière de perfectionner l'Espèce Humaine T. 2. Chap. 5.

m) Sur l'Education Medic, pag. 166.

tis tempore alia Matrona mammas porrexisset sitienti & ejulanti puello, ægre hoc adeo tulit, ut digito in os infantis immisso vomitum excitaverit, nolens, ut alia materno suo munere fungeretur. Quapropter suadendum semper est puerperam, totam integram esse matrem filii sui, quod est enim hoc contra naturam imperfectum, atque dimidiatum matris genus, peperisse ac statim abjecisse abs sese? aluisse in utero sanguine suo nescio quid, quod non videret, non alere nunc suo lacte quod videat, jam viventem, jam hominem, jam matris officia implorantem? an tu quoque putas, Naturam fœminis mammarum ubera quasi quosdam nævulos venustiores, non liberorum alendorum, sed, ornandi pectoris causa dedisse? sic enim, quod a vobis scilicet abest, pleraque illæ prodigiöse mulieres fontem illum sanctissimum corporis, generis humani educatorem, arefacere & extinguere, cum periculo quoque aversi corruptique lactis, laborant, tanquam pulchritudinis sibi insignia devenustet &c. n). Sed exstant tamen hodie nonnullæ quidem mulieres, quæ, ratiocinio utentes, infantes suos libenter admodum lacte suo alere vellent, sed propter organicam mammarum fabricam destructam desiderio suo satisfacere impediuntur. quarum destructionem ipsæ sæpe causantur, sive per lascivas luctationes, quibus adeo deditæ sunt nostræ virgines, per

*) Vid. GELLII Noct. Attic. Lib. 12. pag. 281.

per contusiones, attritus validos, vulnera &c., sive per vestimenta nimis arcta, quibus mammæ in naturalem formam excreſcere nequeunt, papillæ apta altitudine deſtituuntur, tumores, indurationes, ſcirrhi & exinde cancri ſæpiſſime ſuboriuntur, & quibus perverſa matrum cura a teneris jam aſſueſcunt virgunculæ, ut pubertatis tempore juſtam infundibiliformen habeant ſtaturam, Magnatibus valde laudatam, ſed ſanitati maxime nocivam; innuo nempe imprimis thoraces illos balænacios, quorum ingentes noxas, ut finem diſſertationi imponam, nunc denique referre lubet. His enim non tantum muſculorum actiones, omniumque organorum functiones impediuntur, hinc non immerito ſequentia ſcripſit Doct. BICKER: o) *Door hunne ſterke pranging verengen zy de ruimte of holligheid van borſt en buik, zoodanig dat zy de ademhaaling benaauwen, de ſpysverteering belemmeren, den omtoop des bloeds ſtremmen, en alle de ingewanden in hunne werkingen verhinderen — Verder drukken, perſſen en kneuzen zy de ingehouden zoo wel als de houdende deelen van borſt en buik dermaate, dat' er dikwyls gevaarlyke verſtoppingen, ontſteekingen, verhardingen, verzwearingen, knæſtgezwellen, en kankers in dezelve door ontſtaan.* Sed & membra

o) Raadgeev. voor de groote en rijke Lieden pag. 163.

membra continua pressione redduntur deformia, uti sæpe in Primatibus Mulieribus observatur, quamobrem Auctor p) quidam jure dixit: *de Natuur heeft haar misnægen over deze gewoonte op de zichtbaarste wyze betoond, door meer dan de helft der Vrouwen van fatsoen, in meerderen of minderen graad wanstaltig te maaken, wanstaltigheid is aan het beschaafde gedeelte van het Menschdom eigen, en meestal onzer eigen handen werk.* Immo pudet illas sine his loricis anxie vincâs in publicum prodire, quod optime expressit Ill. FORMEY q): *dit schandelijk gebruik is in HOLLAND in zulk eene hoogachting, dat zelfs de burger Vrouwen niet zonder baleinen Keurslyven in 't openbaar verschynen durven.* Et rectissime his adjecit Doct. BICKER r): quod nempe Nostrates mulierculæ suam crederent expugnare pudicitiam, nisi thorace balænacio arctissime vincæ in publicum prodirent, vel aliquem admitterent. Sed credant potius, quod summus CREATOR homini perfectissimam conciliaverit formam, & simul satis curaverit, quod absque talibus inutilibus, quin perniciosissimis vinculis elegantissimam homo acquireret staturam, eamque servaret. Nonne mammæ muliebres optime & elegantissime formatæ

p) Vid. Doct. BICKER l. c. pag. 166.

q) Vid. Doct. BICKER l. c. pag. 162.

r) L. c.

matae sunt? nihil certissime omni veritate majus, licet plurimæ virgines & mulierculæ huic venustati mammarum naturali diffidant: nam mammæ suas talibus loricis adeo sæpe comprimunt; ut pars organica illarum destruat, ideoque propriam suam sobolem lacte suo nutrire impedian- tur: en quantum publico commodo detrimen- tum! Sed quod magis est, & omni omnino vi- tuperatione dignum, quin illicitum, pudet sæpe Mulierculas Primates, & forte alias nonnullas urbanas, esse gravidas, licet per legitimum ma- trimonium gravidæ factæ sint; & hinc tunc tem- poris longe arctius, quam solebant hisce loricis, in sui ipsius, tum & prolis nascituræ detrimen- tum, se vinciunt, ne aliquis videat, quod gravi- ditatis statum adertæ sint: sic Ill. LUDWIG s) narrat ex tali lorica inventum fuisse vestigium in fronte infantis. En graviditas jam insignis eva- sit ignominia! sed miror valde virgines ita per- verse cogitantes matrimonium tamen sæpe inire, cur non potius ab illo tunc abstinent, ut a tali infamia (graviditate) liberatæ maneant? interim illis, quæ ita cogitant, matrimonium vehementer dissuadeo, ne orbis terrarum morbosis talibus; quibus adeo scatet, adimpleatur adhuc miserrimi- mis; sunt certe miserrimi! vix enim artis ope, & matris periculo tenellus ex carcere suo libera- tus, quin iterum fasciis strictissime vinciat, &

Ff 2

sic

s) Vid. UNZER in Lib. den ARTZ Tom. 5^a Part. I. pag. 166.

fic tenetur, donec deformis, tortuosus, emaciatus, & ad omnem laborem ineptus fiat, adeoque inutile societatis membrum evadat. Post partum præterea laboriolum mater tenellum suum ob destructam organicam mammarum fabricam nutrire nequit; at Natura iemper actiosa brevi post partum recens nato nutrimentum præparat, idque versus mammas determinat, quæ perniciosissima loricarum compressione vitiata, lac illud affluens recipere nequeunt, vel si possunt, subitissime tamen nonnullæ matres ejus excretionem impediunt, ne infanti suo nutrimentum illud præbere cogantur; Natura vero subito se de illarum audacia vindicat, illas miserrime nempe cruciando, lac in mammis detentum inspissatur, coagulatur, producit inflammationes, mammarum suppurationes, cum febre acuta, vehementi cephalalgia, tumoribus erisypelatosi, febre purpura, aliisve perturbationibus; lac insuper in sanguinem regurgitat, producit febris lactea periculosissima, & non raro pessimæ ad partes nobiliores fiunt metastases lacteæ: unde horrenda oriuntur symptomata, quæ differunt pro parte affecta, dolores acutissimi, vel & anxietates, convulsiones, delirium, phrenitis, aliaque, & subito sæpe insequitur mors. At licet ab hisce malis forte liberæ maneant, nihilominus afficiuntur aliis, ut diuturnis crurum tumoribus, uteri hæmorrhagia, fluore albo, diarrhœa, febre hectica,

hectica, paralyfi, systematis nervosi affectionibus, aliisque malis chronicis. Ex his jam satis superque constare videtur, quam male sibi consulant Primates, aliæve urbanæ Virgines, & cæteræ mulieres, semet ipsas arctissime thoracibus illis balænacis vinciendo, si ab his abstinerent, Naturæ, Religioni, ac erga sobolem Amori satisfacere possent, & easdem, quas Rustica quadrata sequentes mererentur laudes: *Gelukkige Bærin indedaad! zy volgt eenvoudig en gewillig de duildelyke ingeeving der Natuur; zy gehoorzaamd aan haare bevelen met even zoo weinig bedenking als alle de dieren, die nooit de vruchten haarer liefde aan anderen te zoogen geeren; en zy kent even daarom, zoo min als dezen, de heillooze gevolgen, die uit het niet zoogen ontstaan, in tegendeel zy geniet er niet als vreugd en genægen van, en zy brengt 'er haare gezondheid en leeven, en die van haar kind de grootste voordeelen door tæ t).*

Sed ne Lectores longiori sermone morer, vela contraho; plura quidem de hac materie dici potuerant, sed ejus dignitatem juveniles meos ac crudos superasse labores ingenue fateor; quapropter L. B., si quæ forte minus congrua sint proposita, vel, quæ huc spectabant, omissa, æquitate sua corrigere, vel & sup-

*) Vid. Doct. BICKER Lib. sæpius citat. pag. 158.

supplere velit, etiam atque etiam rogo: Legibus Academicis satisfacere satagens, hæc, ut Sexui Fœmineo consulerem, elaboravi; si itaque ex iis discant Amabiles Illæ Naturam in genere sequi, ut plurima, quibus hodie afficiuntur, mala effugiant, ac lætam attingant Senectutem, reputabo, tulisse me pretium operæ luculentissimum.

T A N T U M.

Schleizæ,

Litteris Maukianis.

